بەشێک لە وتووێژو لێدوانەکانی

هاوڕێ مستەفا شەڵماشی

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

جۆزەردانی ٢٧٢٦ی کوردی = جوونی ٢٠٢٦ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

پێڕست:

١- دیمانەیەک لە گەڵ بەرێز و تێکۆشەر کاک مستەفا شڵماشی.......................... دیمانە: شلێر حەسەنپوور ٣

٢- ئێمە لە هەر تریبونێک بە قازانجی گەلەکەمان کەڵک وەردەگرین.......................... دیمانە: تاهیر قاسمی ١٠

٣- ڕێبەرایەتی حدکا نەدەبوو ئەو مەرجە قورسە لە سیاسەتی خۆیدا جێگیر بکا........... سازدانی؛ جەمال نەجاری ١٤

٤- سیاسەتی باراک ئۆباما کاندیدای دێموکراتەکان لەسەر ئەو خۆشبینییە داڕێژراوە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران ....

.... دیمانە: کوردستان ٢٣

٥- وتووێژێکی تایبەت لە گەڵ ڕۆژنامەی "کوردستان"... ٢٨

٦- گفتوگۆ لە گەڵ ماڵپەڕی "کوردستان و کورد" ٣٦

٧- هەفپەیڤین بە بۆنەی ٨ی مارس .... دیمانە: ڕەحمان نەقشی ... ٤٠

٨- دێموکڕاتەکان لە ڕێکخراوێکی تازەدا پێکەوە (بەرەی نەتەوەیی دێموکڕاتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان) هاوکاری بکەن.....

.... دیمانە: جەعفەر شەریعەتی ٤٤

٩- تاوتۆ و کەنگەشەی ڕووداوەکانی نێونەتەوەی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و کوردستان .... دیمانە: ڕەحمان نەقشی ٤٩

١٠- وتوویژی ڕۆژنامەی "کوردستان" لە سەر بارودۆخی سیاسیی ئێران و ناوچە ٧٣

١١- کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدادێنێ...................

.... دیمانە: شەونەم هەمزەیی ٨٠

١٢- ئەنترناسیونال سۆسیالیست دەبێ چالاکانەتر بەرگری لە مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلان بکا.....................

.... ئا: عەلی بداغی ٨٧

١٣- بۆ :دی پریسە": ئێمە داوای ئیجرای عەداڵەت دەکەین لە پەروەندەی تیرۆڕی دوکتور قاسملو دا.................... ٩٣

١٤- پرسی یەکگرتنەوەی دوو حیزبی دێموکڕات.. دیمانە: ڕەحمان نەقشی ٩٥

١٥- وڵاتانی بڕیاردەری جیهان نایانەوێ قەرەبووی ئەو زوڵمە بۆ کورد بکەنەوە کە لە "سایکس - پیکۆ" و "لۆزان"دا لەدژی کورد

کردوویانە.. دیمانە: شەهرام سوبحانی ٩٨

سەرچاوە
Serchawe

دیمانەیەک لە گەڵ بەڕێز و تێکۆشەر کاک مستەفا شڵماشی یەکێک لە تێکۆشەران و برای شەهید مەلا ئاوارە

دیمانە: شلێر حەسەنپوور

دیمانەیەک لە گەڵ بەرێز و تێکۆشەر کاک مستەفا شڵماشی یەکێک لە تێکۆشەران و دڵسۆزانی سیاسی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات سەبارەت بە ژیان و بە سەرهاتی سەرکردەیەکی شەهیدی کورد مامۆستا ئەحمەد شڵماشی ناسراو بە مەلا ئاوارە.

٣٨ ساڵ بە سەر لە سێدارەدانی ڕۆڵەی هەڵکەوتووی گەل شۆڕەسواری ڕێگای ئازادی کوردستان، یەکێک لە سەرکردە بوێرەکانی جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٦ – ٤٧ی هەتاویی کوردستانی ڕۆژهەڵات، بە ناوی مەلا ئەحمەد شڵماشی ناسراو بە مەلا ئاوارە تێپەری، بە پێویستم زانی بۆ ڕێز لێنان لە خزمەت و خەباتی شەهید مەلا ئاوارە و شەهیدانی ئەو جووڵانەوەیە لە نێزیکەوە کۆمەڵێک لە هاوڕێیان و کەس وکاری ئەو شەهیدە پایەبەرزەی گەلەکەمان کە لەو کات و سەردەمە دا لە گەڵی ژیاون بە سەر بکەمەوە، تا بە هیممەتی ئەو بەڕێزانە تا ڕادەیەک توانیبێتمان هێندێک تیشکمان خست بێتە سەر ژیان و تێکۆشانی شەهید مەلا ئاوارەی هەرگیز نەمر. لەو پەیوەندیەدا بە هەلم زانی چەند پرسیارێک ئاراستەی بەڕێز کاک مستەفا شڵماشی برای بچووکتری شەهید مەلا ئاوارە بکەم کە ئێستا دانیشتووی وڵاتی هولەندە.

پرسیار: ئەو کاتە باش، زۆر سوپاس بۆ بە دەنگەوە هاتنمان، سەبارەت بە زانیاری دان لە سەر شەهید مەلا ئاوارە و یاد کردنەوە لەو تێکۆشەرە هەرگیز نەمرەی گەلەکەمان.

وەڵام: منیش سوپاستان دەکەم بۆ ئەو ئەرکەی خستووتانەتە ئەستۆ و هیوادارم کە لە ئەرکەکانتان دا سەرکەوتوو بن.

پرسیار: باسەکەمان بە پرسیارێک لە سەر دەورانی پێش تێکۆشانی مەلا ئاوارە دەست پێدەکەین، واتە بە کورتی ژیان و هەڵس وکەوتی شەهید مەلا ئاوارە لە بنەماڵە دا چۆن بوو؟

وەڵام: بە داخەوە شەهید مەلا ئاوارە زۆر کەم لە نێو بنەماڵەکەی دا بوو. ئەوەندەی بە بیرم بێ هەتا تەمەنی من بوو

بە هەشت، نۆ ساڵ جاروبار دەهاتەوە ماڵێ. ئەو کاتەی کە دەهاتەوە ماڵێ جێژنی هەموو لایەکمان بوو. ئەوەندە ڕوو خۆش و دەم بە پێکەنین بوو کە ماڵەکەی بە تەواوی دەگەشاندەوە و خۆشی دەکرد. بە تایبەت بۆ من هێنەری خۆشی و شادی بوو. لە بەر ئەوەی منداڵ بووم و بابم نەمابوو، ئاخری هەمووشیان بووم، خوشک و براکانم، بە تایبەت شەهید ئاوارە زۆری موحیببەت پێ دەکردم. لە بیرمە پۆلی دووی سەرەتایی بووم، ئەو کات لە گوندی شڵماش بووم، هۆنراوەیەکی بۆ نووسیم تا لە بەر دەم پشکێنەری فەرهەنگ و بارهێنان کە سەردانی قوتابخانەکەمانی دەکرد بیخوێنمەوە. ئەو کاتانەی لە ماڵ بوو هەمیشە لە گەڵ خۆی دەی گێڕام. هەموو لاوەکانی ئاوایی لێی کۆ دەبونەوە و گوێیان لە قسەکانی ڕادەگرت، دیارە ئەو کاتە من نەمدەزانی باسی چ دەکا. دوایی بۆم دەرکەوت کە هەموو جارێ باسی کوردایەتی بۆ کردوون. ئاوارە هەر ئەو کاتیش لە نێو خەڵک و لە بنەماڵەشدا زۆر خۆشەویست بوو. لە سەر فەقیر و هەژارانی دەکردەوە و هەر کەس زوڵمی لێ بکردنایە بەگژیدا دەچوو. لە بیرمە جارێک لە سەر جوتیارێکی خۆشەویستی ئاوایی کە لە لایەن ئاغاوە، زوڵمی لێ کرا بوو، بە گژ ئاغای گوندیدا چوو، لە گەڵ ئاغا بە جۆرێک تێکچون کە قەت ئاشت نەبونەوە.

پرسیار: بنەماڵەی بەڕێزی ئێوە تا چ ڕادەیەک کاریگەری لە سەر ژیانی شۆڕشگێرانەی شەهید مەلا ئاوارە هەبووە؟

وەڵام: هەر لە سەردەمی بابمەوە بنەماڵەی ئێمە لە گەڵ مەسەلەی نەتەوایەتیدا تێکەڵ بووە. باوکم یەکێک بووە لەو پیاو ماقوڵانەی ناوچەی سەردەشت کە سەردانی پێشەوا قازی محەممەدی کردووە و لە گەڵ کۆماری کوردستاندا هاوکاری کردووە. دوایەش زۆر جار کادرەکانی حیزبی دێموکڕات سەری ماڵی ئێمەیان دەدا و پەیوەندی بنەماڵەکەمان هەمیشە بەردەوام بوو. جگە لەوەش پەیوەندی بنەماڵەی ئێمە لە گەڵ شۆڕشی باشووری کوردستانیش زۆر بە هێز بوو. برا گەورەکەم کاک عەلی و شەهید ئاوارە کە هەر دووکیان بە ڕەحمەت چون، زۆر خەریکی کۆ کردنەوەی یارمەتی بوون بۆ شۆڕشی کوردستانی باشوور. هەروەها براکانی دیکەم و خزمەکانم هەمیشە پاڵپشت و یارمەتیدەری پێشمەرگە بوون. دیارە لێوەشاوەیی و لە خۆبوردوویی شەهید ئاوارە لە ڕاددەیەکیتر دا بوو. بۆیە بە باوەڕی من ئاوارە لە هەر بنەماڵەیەک بایە بەو زاتەی کە هەیبوو، بێشک هەر لە خزمەتی گەل و نیشتمانەکەی دا دەبوو.

پرسیار: مەلا ئاوارە زێد و ژیانی خۆی بۆ رزگاری گەلە بەشخوراوەکەی بە جێ هێشت و لە ماوەیەکی کورتدا بوو بە یەکێک لە ئەستێرە گەشاوەکانی شۆرش و بەرنگاری لە کوردستان دا، ئایا لە لایەن رێژیمی نگریسی پەهلەوییەوە زەخت و گوشار لە سەر بنەماڵەی ئێوە هەبوو، بۆ بە چۆک داهێنانی ئەو نەمرە، ئەگەر هەبوو بە چ شێوەیەک؟

وەڵام: فشارێکی یەکجار زۆر لە سەر بنەماڵەکەمان هەبوو. برا گەورەکانم زۆر جار لە لایەن ساواکەوە بانگ دەکران و داوایان لێدەکرا هەوڵ بدەن ئاوارە بێننەوە. کاتێک ساواکییەکان لەوە نائومێد دەبوون، فشاری زۆرتریان دێنا و هەڕەشەیان

دەکرد کە دەتان گرین. زۆر جاریش بە وەڵام و خەبەریی ناخۆش ئازاری ڕوحیان دەداین. بەکرێگیراوەکانی ساواک و نۆکەرە کوردەکانی بەر دەرگای تاغووتیش ئازاریان دەداین. دوکان و ماڵەکانمان لە سەردەشت هەمیشە لە ژێر چاوەدێری ساواک دا بوون. چاکم لە بیرە، کە منداڵ بووم و هاوینان لە بازاڕی سەردەشت میوەم دەفرۆشت جارێک کەسێک بە ناوی ساڵحی شافعی کە بۆ قازانجی شەخسی خۆی دەیهەویست خۆی لە لای دەوڵەت شیرن بکا، هات و یەخەی پێگرتم و پێی ووتم کە، براکەم لە دەرەوە چەتەیی دەکا و بۆ خۆشم بازاڕەکەم بە میوە فرۆشی تێکداوە و میوەکەشم گران کردووە، و پێی گووتم کە لە سپەینێ ڕا حەقم نییە بێمەوە بازاڕی. منیش زۆرم لە دڵ گران هات و گوتم کە بە تۆ هیچ مەربوت نییە و براکەشم هەر چیەک بێ، بەس نیە ساواکی نییە و جاسوسی بە سەر خەڵکەوە ناکا. کە ئەوەم پێ گوت پەلاماری دام کە لێمدا. لەو کاتە دا کاک کەریم حەدداد بەوێ دا ڕادەبری، هەر کە گوێی لە باسەکە بوو زۆر بە توندی بە گژ کابرا دا چۆوە و جنێوی پێدان و لە سەری کردمەوە. ئەو کاتیش کاک کەریم هەر ئەندامی حیزب بوو زۆریش نەترسانە جوڵایەوە. بە هەر حاڵ ئەوە وێنەیەکی زۆر چکۆڵە بوو لە چاو ئەو فشارەی کە دەوڵەت بۆ خۆی دەیهێنا. ئەو ڕووداوە زۆر ناخۆش بوو چونکە لە لایەن هاووڵاتیەکی خۆتەوە بوو. دیارە لە بەرامبەر دا زۆر کەسیش هەبوون کە بە هۆی چالاکیەکانی شەهید ئاوارەوە، زۆریان ڕێز لە بنەماڵەی ئێمە دەگرت.

پرسیار: دوایین جار مەلا ئاوارەت لە کوێ و لە چ ساڵێک دا چاو پێکەوتەوە، ئایا دوای ئەوە بوو بە یەکێک لە سەرکردەکانی بزووتنەوەی ساڵانی ٤٦ - ٤٧ ی هەتاوی سەردانی ئێوەی کردەوە، لە کاتی چاو پێککەوتنتان دا هەستی جەنابت چۆن بوو؟

وەڵام: دوای ئەوەی کە شەهید ئاوارە بوو بە یەکێک لە کادرە لێهاتوەکانی حیزب و یەکێک لە سەرکردەکانی جوڵانەوەی ٤٦ – ٤٧ ئەمن تەنیا یەکجار چاوم پێکەوتەوە، ئاخرین دیدارم لە گەڵ شەهید ئاوارە لە ساڵی ١٩٦٧ دا بوو، ئەو کاتەی کە پێشمەرگە بوو نێوبانگێکی زۆر زۆری دەر کرد بوو. ئاواتم ئەوە بوو ببیبنم، هەمیشە لە بیری ئەوە دا بووم کە تەمەنم وای لێ بێ بچم لە لای ببمە پێشمەرگە. بۆ کارێکی تایبەتی لە سەردەشتەوە چوو بوومەوە شڵماش و ڕەزگە، ئەو کاتەی ماڵمان لە سەردەشت بوو. لە ڕەزگەوە دەچوومەوە بۆ شڵماش، لە مووچە و مەزرای ماڵێ خوشکم لامدا بۆ ئەوەی شەوێ لەوێ بم. بە هەورازێکی دا سەر کەوتم، هەتا چوومە بەردەمی ماڵێ خوشکم پشووم نەدا. هەر وەک دڵم خەبەری دا بێ بە پەلە بووم بگەمە ئەوێ. خوشکم باوەشی پێدا کردم و بە پێکەنینەوە گوتی، وەختێکی چاک هاتووی. کاکم لێرەیە و هەر لە بن هەورازیەوە بە دوربین چاوت لێدەکا. کاتێک چوومە لای لە قاقای پێکەنینی دا، گوتی تاوێکە چاوت لێدەکەم، هەر وەک گروێسیان١ دەڕۆیشتی.

ئەو شەوە زۆر خۆشمان گوزەراند و بەیانی داوام لێکرد ئیجازە بدا کە لە لای خۆی بمێنمەوە و ببمە پێشمەرگە، هێندێک پێم پێکەنی و دوایەش ئیجازەی نەدام بمێنمەوە. ئەوە ئاخر جار بوو کە دیتمەوە، بەداخەوە قەت چاوم پێ نەکەوتەوە.

سالی ١٣٤٦ واتە ١٩٦٧ی زائینی. ئەو کات کە چاوم پێکەوت سێ هەستی گەورە و بەتین لە منی لاو دا جووڵان.

١- هەستی خۆشەویستی و ڕێزی لە ڕادده بەدەر بۆ پێشمەرگە، کە یەکێک لە ئاواتەکانم بوو بەو لیباسەوە ببینم.

٢- هەستی خۆشەویستی و ڕێز بۆ ناوبانگەکەی چ وەک قارەمانێکی گەل و چ وەک شاعیرێکی شۆڕشگێڕ کە لە نێو هەموو چین وتوێژەکانی خەڵکی کوردستاندا بە تایبەت لە نێو زەحمەتکێشانی کوردستاندا ڕێزێکی زۆری هەبوو خەڵکی هۆنراوەکانی لە بەر دەکردن.

٣- هەستی خۆشەویستی بۆ برایێک کە پەیوەندیەکی تایبەتیی ڕوحیم لە گەڵی هەبوو چەند ساڵ بوو نەمدیبوو. ئەوانە هەموی پێکەوە هەستی خۆشیەکی زۆریان لە مندا کۆ کردەوە، هەر بۆیە هەرگیز ئەو ئاخر دیدارەم لە بیر ناچێتەوە و ئێستاش، زەردەخەنەکانی هەر لە بەر چاومن. ئێستاش قسە خۆشەکانی و شۆخیەکانی لە گوێم دا دەزرینگێنەوە.

پرسیار: **ڕاپەرین و جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٦ و ٤٧ی هەتاوی یەکێک لە لاپەرە زێرینەکانی خەباتی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێرانە و جێگای تایبەت بە خۆی لە مێژووی حیزب و گەل دا هەیە، لەو خەباتە نابەرامبەرە دا بە داخەوە ٣٨ کەس لە تێکۆشەرانی ئەو کاتی حیزب و یەک لەوان مەلا ئاوارە شەهید بوون، دەکرێ لەو پەیوەندیە دا و بە تایبەت لە سەر مەلا ئاوارە زانیاری‌مان پێ بدەی؟**

وەڵام: جوڵانەوەی ٤٦ – ١٣٤٧ یەکێک لە لاپەڕە زێڕینەکانی حیزبی دێموکڕاتە. کادرە لە خۆبردووەکانی حیزبی دێموکڕات لە سەردەمێک دا دژی دەسەڵاتی ئەهریمەنیی پاشایەتی ڕاوەستان، کە لە سەرانسەری ئێراندا هیچ دەنگێکی دژایەتی لە گەڵ ڕژیم نەدەبیسترا و ساواک بە سەر هەست و نیستی خەڵکدا دەسەڵاتی هەبوو. لە هەمووی ناخۆشتر ئەوە بوو کە ڕژیم نیازی هەبوو لە سەرانسەری کوردستانی گەورەدا نفوزی خۆی بسەپێنێ و بە ناوی هاوڕەگەزی و ئێرانی گەری، هەموو گەلی کورد بکاتە داردەستی خۆی لە ناوچەدا، ئەوە لە کاتێکدا بوو کە ئامادە نەبوو بچوکترین بەش لە مافە ڕەواکانی گەلەکەمان قەبووڵ بکا. تەنیا دەیهەویست بەعینوانی پارێزەرانی سنووری دەسەڵاتەکەی و بە ناو مەرزدارانی غیور کەڵک لە کوردەکان وەر بگرێ.

ئەو جوڵانەوەیە بە جۆرێک جێگای خۆی لە نێو دڵ و دەروونی کۆمەڵانی خەڵکدا کرد بۆوە، کە ئێستاش داستانی لە خۆبوردوویی و دڵسۆزی کادر و پێشمەرگەکانی حیزب لەو سەردەمیدا وێردی سەر زمانی هەمووی ئەوانەیە کە ئاگاداری شێوەی کاری تەشکیلاتی، پێشمەرگایەتی، کۆمەڵایەتی و فەرهەنگیی ئەو جوڵانەوەیە بوون. بەتایبەت جێ پێی شەهید ئاوارە بە تەواوەتی لەو جوڵانەوەیە دا دیارە و تەنانەت بە هۆنراوە شۆڕشگێڕی وکۆمەڵایەتیەکانی خزمەتێکی گەورەی هونەری و فەرهەنگیشی کردووە. هەر چەندە گەلی کورد لەو جوڵانەوەیە دا ژمارەیەک قارەمانی گەورەی وەک شەهید ئاوارە، موعینیەکان، شەریفزادە، باپیر شکاک، سەید فەتاح، مینەشەم، ساڵح لاجانی، مەلا کەچە، محەممەدی ڕەسوەمەرە، ڕەحمان چاوشین، حوسێن خاتون و زۆر قارەمانی دیکەی لە دەستدا، بەڵام یەک بۆشایی گەورەی مێژوی خەبات و تێکۆشانی بۆ پڕ بۆوە. ئەگەر ئەو جوڵانەوەیە نەبوایە، بێ گومان مێژووی خەباتی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەر لە دوای ساڵی ١٣٣٢ هەتاوییەوە هەتا سەردەمی شۆڕشی تازە، چالاکیەکی ئەوتۆ بەرچاوی تێدا بەدی نەدەکرا. جوڵانەوەی ٤٦ ، ١٣٤٧ پێشمەرگایەتی بوژاندەوە، کاری تەشکیلاتی فێری خەڵک کرد و پەیوەندی کۆمەڵانی خەڵکی بە خەباتی نەتەوەییەوە ڕاگرت و پەرەی پێدا. کاک حەسەنی شیوەسەڵی، شەهیدی زیندوی حیزب و گەلی کورد، کە بۆ خۆی یەکێک لە کادرەکانی ئەو سەردەمە بووە، زۆرجار باسی شێوەی سەرکەوتوی کاری پێشمەرگایەتی و تەشکیلاتیی ئەو سەردەمە دەکا، بە تایبەت شێوەی کاری شەهید مەلا ئاوارە بە سەرکەوتووترین شێوەی کاری تەشکیلاتی و کۆمەڵایەتی دادەنێ.

پرسیار: بە داخی گرانەوە مەلا ئاوارە لە بانەمەری ١٣٤٧دا بە شێوەیەکی زۆر ناجوامێرانە گیرا، و پاش چەند مانگ دواتر لە گەڵ دوو هاوڕێی دیکەی شەهید کران، دەکرێ باسێکمان بۆ بکەی؟

وەڵام: بەڵێ، شەهید ئاوارە لە گەڵ دوو هاوڕێی بە ناوەکانی مەلا کەچە و ڕەحمان چاوشین و ڕەحمان ناوێک کە ئەو کاتە تەمەنی نەگەیشت بوو بە ١٨ ساڵ، لە بانەمەڕی ١٣٤٧ دا لە گوندی دیواڵان گیران و لە خەرمانانی ئەو ساڵە دا لە گەڵ دوو کەس لە هاوڕێکانی، واتە مەلا کەچە و ڕەحمان چاوشین لە شاری سەردەشت، هەر لەو گەڕەکەی ماڵی خۆمانی لێ بوو واتە نیزیکەی ١٠٠ میتر لەو لای ماڵی خۆمانەوە تیرەباران کران و چوونە نێو ریزی شەهیدانی هەرگیز نەمری گەلەکەمانەوە. ئەو جینایەتەی ڕژیمی پاشایەتی نەک تەنیا زەربەیەکی گەورەی لە جوڵانەوەی گەلەکەمان دا، بەڵکوو بنەماڵەی ئێمەشی بە تەواوی لە نێو برد. بە دوای شەهید بوونی ئاوارەی نەمر دا برایەکیشمان کاک مەحموود گیرا، کاک محەممەد مەجبور بوو شوێنی ژیانی خۆی بە جێ بێڵێ و ڕابکا، دەنا ئەویش قەرار بوو بگیرێ، منیش کە تازە تەمەنم ١٥ ساڵ بوو لە گەڵ کاکە محەممەدم ڕام کرد. تەنیا برا گەورەکەمان مایەوە کە ئەویش لەو کاتە دا بۆ بازرگانی لە تاران بوو. دایکیشم کە گوێی لە تەقەکان بوو و هەروەها سووڕانەوەی هێلیکۆپتەرەکەی بە سەر ماڵی خۆماندا، دیبوو، نەخۆشیەکی کوشەندەی پێیەوە نوساو و هەتا نەیکوشت لە کۆڵی نەبۆوە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

پرسیار: ڕەنگدانەوە و کاریگەری گیران و شەهید کرانی مەلا ئاوارە، لە نێو خەڵک و تێکۆشەران دا و بە تایبەت لە سەر بنەماڵەی خۆتان چۆن بوو؟

وەڵام: شەهید کرانی مەلا ئاوارە ڕەنگدانەوەیەکی زۆری لە سەر خەڵکی کوردستان بەگشتی و ناوچەی سەردەشت و بانە دا هەبوو. دەتوانم بڵێم تەواوی خەڵکی کوردستان بۆی بە پەرۆش بوون و دەیانزانی کە ڕێبەرێکی گەورەی داهاتویان لە دەستداوە. لە سەر بنەماڵەی خۆشمان کە هەر وەک لە پرسیاری پێشودا باسم کرد، ڕووخێنەر بوو. لە سەر کادر و پێشمەرگەکانی حیزبیش بە داخەوە زۆر کاریگەریی ڕووخێنەری هەبوو.

پرسیار: جەنابت لە ڕێبەرایەتی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دا چەند ساڵێک تێکۆشانت هەبووە، هۆی چیێە کە بە کەمی ئاوڕ لە تێکۆشەرانی وەک مەلا ئاوارە و شەهیدەکانی ساڵانی ٤٦ - ٤٧ی هەتاویی دەدرێتەوە و یا دراوەتەوە؟

وەڵام: بە داخێکی گرانەوە حیزبی دێموکرات هیچ کاتێک نەیتوانیوە بەڕادەی پێویست، بە قەد باڵای مێژووە پڕ لە شانازیەکانی و شەهیدە سەربەرزەکانی، کەڵک لە هەموو ئەو سەروەریانە وەرگرێ و نرخی تەواو بدا بە شەهیدە سەر بەرزەکانی. دیارە ئەوە بە درێژایی مێژووی حیزبی دێموکڕات هۆی جۆربەجۆری هەبووە و بەشێکی گەورەی دەگەڕێتەوە سەر زوڵمی زۆری دوژمن لە حیزب و گەلەکەمان. بەڵام دەبێ ئەوەش قەبووڵ بکەین کە حیزبیش بۆ خۆی یەکجار زۆر کەمتەرخەم بووە. بە تایبەت سەبارەت بە جوڵانەوەی ٤٦ – ٤٧ی هەتاویی ڕێبەرایەتی حیزب یەکجار زۆر کەمتەرخەمە. هەر وابزانە دەیهەوێ، لە دوای کۆماری کوردستان هەتا کۆنفڕانسی ٣ بازێکی مێژوویی بدا و خۆی لەو هەموو شانازیانە نەکاتە خاوەن. هیچ بیرەوەریەک لە شەهیدە سەربەرزەکانی ٤٦ - ٤٧ی هەتاویی ناکرێ و دەرسێک لەو سەردەمەی کە پڕە لە ئامۆژگاری وەر ناگیرێ. هیوادارم ڕێبەرایەتی حیزب ئاوڕێک لەو مێژوە پڕ لە شانازیە بداتەوە و نرخی خۆی بدا بەو بەشە لە خەباتی حیزب و گەلەکەمان.

پرسیار: ڕادەی زانایی و هەڵسوکەوتی مەلا ئاوارە لە لایەن جەنابتەوە چۆن هەڵدەسەنگێندرێ؟

وەڵام: من بەش بە حاڵی خۆم ئەوەندە لە نیزیکەوە ئاگاداری کارەکانی شەهید ئاوارە نەبووم. بەڵام ئەوەی لە کادر و پێشمەرگەکانی سەردەمی ئەو وەک کاک حەسەنی شیوەسەڵی، مامۆستا حەسەنزادە، مەلا خدری دۆڵەگەرمی، مەلا عەزیزی ئەحمەدی و زۆر کەسی دیکەم بیستووە، تەنانەت ئەوەی لە زمانی سەرکردەیەکی وەک بەڕێز مام جەلالم بیستووە، شەهید ئاوارە ئینسانێکی لە ڕادده بەدەر تێگەیشتوو و بە توانا بووە. ئەوەش هەم لە هەڵسەنگاندنی کارەکانی دا و هەم لە نێوەرۆکی شێعرەکانی دا دەر دەکەوێ.

پرسیار: شەهید مەلا ئاوارە چەندین شێعری شۆرشگێری و ئەدەبی لە دوای خۆی بە جێ هێشتوون، ئەگەر لەو بارەو تیشک بخەیە سەر بەشێک لە شێعرەکانی ئەو شەهیدە نەمرە سوپاست دەکەم و ئەگەر دیوانی شێعرەکانی پێشتر بڵاو کراونەوە، هۆی چیە ئێستا لە چاپ نادرێنەوە؟

وەڵام: شەهید مەلا ئاوارە شاعیرێکی زۆر پایە بەرز بووە. ئەوە لە هۆنراوەکانی وەک "توتنەوانێکی هەژارم، بەهەشتی ئالان، ڕەشبگیری، کوردم کوردستانم دەوێ و لایە لایە" دا بە تەواوەتی دەردەکەوێ. هەر چەندە هۆنراوەی کەم بڵاو بۆتەوە، بەڵام بێ شک ئەگەر تەمەن مۆڵەتی بدابایە، بەرهەمێکی چڕوپڕی پێشکەش بە خەزێنەی هونەری کوردی دەکرد. تا ئێستا دوو کەس هۆنراوەکانی شەهید ئاوارەیان لە نامیلکە دا بڵاو کردوەتەوە. کاک عەبدوڵڵا مینایی و کاک حەمەڕەسووڵ حەسەنپوور کە کاری هەر دووکیان جیگای ڕێز و سوپاسە، بەڵام ئەو دوو نامیلکەیەش هەموو بەرهەمەکانی شەهید ئاوارەی تێدا نییە. هیوادارم لە داهاتویەکی نێزیکدا بە هیممەتی دڵسۆزان بتوانین تیشکێکی بەتینتر بخەینە سەر بەرهەمەکانی شەهید ئاوارە.

زۆر سوپاس بۆ ئەو کاتەی کە پێت داین و سەرکەوتنت بە ئاوات دەخوازم

وەڵام: لە کۆتایی دا داوای سەرکەوتنتان بۆ دەکەم.

١- گروێس ناوی یەکێک لە گوندە خۆش و پڕ لە میوەکانی ناوچەی ئالانی سەردەشتە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: سێپتەمبەری ٢٠٠٧

ئێمە لە هەر تریبونێک بە قازانجی گەلەکەمان کەڵک وەردەگرین

دیمانە: تاهیر قاسمی

پرسیار: لە رۆژانی ١١ تا ١٢ی ژوئەنی ٢٠١٠ ئێوە وەک نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان بەشداریتان لە کۆبوونەوەی لیبراڵ ئەنترناشناڵ دا کرد. ئامانجتان لە پێوەندی لە گەڵ لیبراڵ ئەنترناشناڵ چییە؟

وەڵام: لیبراڵ ئینتەرناشناڵ تریبونێکی گەورەیە کە زیاتر لە ١٢٠ حیزبی دێموکڕات، لیبڕاڵ – دێموکڕات و لیبڕاڵی تێدا کۆ بووەتەوە لە سەرانسەری دنیا دا. لە باری بڵاوبونەوەی جوغرافیایی دا، فیدراسیۆنێکە لە پانتاییەکی گەورەی دنیا دا هەیە. پێکهاتەی ئەو کۆبونەوەیەی ئێمە تێیدا بەشدار بوین، ئەوەی بە جوانی نیشان دەدا. چونکە هەر لە ئەفریقای جنوبییەوە تا ئەمریکای لاتین، نوێنەرایەتی حیزبە دێموکڕات و لیبراڵەکانی تێدا بو. ئێمە لە پێش دا وەک تێکۆشەرانی نەتەوەیی گەلی کورد و پاشانیش حیزبی دێموکڕاتی کوردستان، کاری هەرە گرنگمان لە دەرەوەی وڵات، ناساندنی مەسەلەی کورد، گەیاندنی هاواری ڕۆڵە ستەم لێکراوەکانی کورد بە دنیا و لە قاودانی جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی و دوژمنانی دیکەی گەلی کوردە. ئەوە شتێکی ئاساییە کە بەدوای تریبونی گەورە دا بگەڕێین بۆ گەیاندنی دەنگی خۆمان. لیبراڵ ئینتەرناشناڵ تریبونێکی گەورەیە کە ئێمە هەوڵمان دا کەڵکی لێ وەرگرین و لەو هەنگاوەشمان سەرکەوتوو بوین. جگە لەوەش وەک حیزبێکی دێموکڕات پێویستە لە گەڵ حیزبە دێموکڕاتەکانی دنیا پەیوەندیمان هەبێ.

پرسیار: بە گشتی ئاستی پێوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گەڵ حیزبە لیبراڵ و دێموکراتەکانی دنیا چۆنە؟

وەڵام: لە دوای کۆنگرەی ١٤ەوە، ئێمە هەوڵمان داوە پەیوەندییەکانمان، لە چوارچێوەی بلۆکبەندی بەرتەسک بێنینە دەرێ و بەرفرەوانی بکەینەوە. یەکەم گروهی سیاسی کە دەبو زۆرتر کاری لە سەر بکەین، حیزب و ڕێکخراوە دێموکڕات و لیبراڵەکان بوون کە پێمان وابو لە ڕابردوودا تا ڕادەیەک پشت گوێمان خستبوون. دیارە ئێمە مەیدانی پەیوەندی گرتنمان زۆر فراوانتر کردوەتەوە و بۆخۆتان دەزانن، ئێستا حیزبی ئێمە یەکێک لە حیزبە هەرە چالاکەکانی کوردستانە لە باری دیپلۆماسی و پەیوەندییە نێونەتەوەییەکان دا. هەر وەک لە پرسیاری پێشووتر دا ئیشارەم پێ کرد، ئێمە لە هەر تریبونێکی بە کەڵک بە قازانجی گەلەکەمان کەڵک وەردەگرین. بە ڕەسمی داوەت کرانمان بۆ کۆبونەوەی لیبڕاڵ ئینتەرناشناڵ نیشان دەدا کە توانیومانە لەو بوارە دا کار بکەین. ئاستی پەیوەندیشمان دیارە زۆرتر لە چوارچێوەی کەڵک

وەرگرتن لە دەرفەت و بە کارهێنانی تریبونەکانە. لەو بارەشەوە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەچینە پێش. هەرچەند تا لابیگەرییەکی پڕ بە پێستی مەسەلەی کورد جارێ زۆرمان ماوە.

پرسیار: ئەو پێوەندیانە بۆ سەردەمی حیزبی دێموکراتی یەکگرتوو دەگەڕێنەوە یان دوای لەتبوونەکە ئێوە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان توانیوتانە پەرەی پێ بدەن؟

وەڵام: دیارە پەیوەندی گرتن لە گەڵ ئەحزابی دێموکڕات و لیبراڵ هەمیشە هەبووە. خۆ لە هێندێک وەڵات، بۆ وێنە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، تەنیا حیزبی دێموکڕات و محافزەکار تێکۆشانیان هەیە. هەمیشەش حیزبی دێموکڕات لە گەڵ حیزبەکانی ئەو وڵاتانە پەیوەندی گرتووە. جگە لەوەش لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و لە گەڵ بزوتنەوەکانی ڕزگاریخوازی وەک فەلەستین و هیتر، زۆرتر لە ڕێگای حیزب و ڕێکخراوە دێموکڕاتەکانەوە پەیوەندی هەبووە. کەوابو پێش لەتبونیش پەیوەندی هەبووە. بەڵام دوای لەتبون ئێمە بە گشتی، نەک تەنیا لەم بوارە دا، بەڵکو لە هەموو بواری پەیوەندییەکان دا، لە جاران چالاکتر بوین و پەیوەندییەکانمان بەرفرەوانتر کردووە. بەتایبەت ئەوەندەی ئەمن ئاگادار بم ئەوە یەکەمجارە کە ئێمە بۆ کۆبونەوەیەکی ئاوا گرنگی حیزب و ڕێکخراوە دێموکڕات و لیبراڵەکان بانگهێشت دەکرێین.

پرسیار: نیزیک بوونەوە لە حیزبە لیبراڵەکان بە گشتی چ قازانجێکی بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و بۆ کورد بە گشتی هەیە؟

وەڵام: حیزبە دێموکڕات و لیبراڵەکان ئەمڕۆ لە دنیادا ڕۆڵێکی زۆر گرنگ دەگێڕن. لە زۆر وڵات دا دەوڵەتیان بە دەستەوەیە یا لە دەوڵەت دا بەشدارن. لە ئەمریکا هەر ئێستا دەوڵەتیان بە دەستەوەیە. لە ئوروپا لە زۆر وڵات دا لە دەوڵەت دا بە شدارن یا دەوڵەتیان بە دەستەوەیە. هەر ئەمساڵ لە وڵاتانی گرنگی وەک بەریتانیا و هولەند براوەی هەڵبژاردنەکان بوون و سەرگەرمی پێکهێنانی دەوڵەتن. ئێمە چ وەک کورد و چ وەک حیزبی دێموکڕات پیویستە بە قازانجی گەل و وڵاتەکەمان ئەو لایەنانە لە سەر مەسەلەکانی پەیوەندیدار بە ماف و ئازادیەکانمان، ئاگادار بکەینەوە و هەوڵ بدەین سەرنجی ئەوان بۆ لای مافە ڕەواکانمان ڕاکێشین. هەروەها پێویستە ئاگاداریان بکەینەوە لە سەر ئەو پێشێلکاریانەی لە لایەن ڕژێمە دیکتاتۆر و سەرەڕۆکانەوە لە بواری مافی مرۆڤ لە وەڵاتەکەمان دا ڕوو دەدەن. ئەو حیزب و ڕێکخراوانە شوێندانەرن لە دیاری کردنی سیاسەتە نێونەتەوەییەکان و پێویستە ئێمە کارێکی وا بکەین کە لە هەڵوێستەکانیان دا و لە داڕشتنی سیاسەتی نێونەتەوەییان دا گەلی کورد و پرسە ڕەواکەیان لە بیر نەچێ. بێگومان پەیوەندی لە گەڵ ئەوانە بۆ ڕاکێشانی سەرنجی دنیا بەرەو مەسەلەکانمان و بۆ بەدەست هێنانی هەرچی زۆرتری پشتیوانی نێونەتەوەیی کەڵکی زۆرە.

هەم بۆ گەلەکەمان و هەمیش بۆ حیزبەکەمان.

پرسیار: باشە دوایین کۆبوونەوەی لیبراڵ ئەنترناشناڵ تا چەند و چۆن باسی پرسی کوردی بە گشتی کرد؟

وەڵام: یەکێک لە پانێل گێڕەکان واتە "خانمی سخاکە" لە باسەکەی خۆی دا بە تایبەتی هەڵوەستەی لە سەر مەسەلەی کورد بە گشتی، ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران بە تایبەتی کرد. هەروەها کاتێک لە نێو باسەکان دا ئێمە وەک هەیئەتی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان باسی مەسەلەی کورد بە گشتی و مەسەلەی مافی مرۆڤ و پێشێلکارییەکانی ڕژیمی ئێرانمان بە تایبەتی کرد و ئەو پرسیارەمان لە بەردەم کۆبونەوەی لیبراڵ ئینتەرناشناڵ دانا کە ئەوان لە مەسەلەی یارمەتیدان بە گەشەی دێموکڕاسی و لە دژی ڕژیمە دیکتاتۆرەکان و پێشێلکارەکانی مافی مرۆڤ دا چ بەرنامەیەکیان هەیە، باسێکی درێژ لە سەر ئێران و کوردستان هاتە ئاراوە و تەنانەت سەرۆکی لیبراڵ ئینتەرناشناڵ ئاغای "فان باڵن" بۆخۆیشی زۆر بە باشی باسی کرد و بە ئەرکی لیبراڵ ئینتەر ناشنالّی دانا کە لەو بوارانە دا یارمەتیدەر بن. جگە لەوە، لە میانەی ئەو کۆبونەوەیەدا ئێمە لە گەڵ زیاتر لە ٢٠ هەیئەت دیدارمان کرد و کۆمەڵێک زانیاریمان لە سەر گەلی کورد و مافی مرۆڤ لە کوردستان و ئێران دا پێشکەش کردن کە بە شێوەی بەستەیەکی زانیاری بە زمانی ئینگلیزی ئامادەمان کردبو. بە بڕوای من تا ڕاددەیەکی باش توانرا بە قازانجی گەلی کورد لەو کۆبونەوەیە کەڵک وەربگیرێ. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانیش مەیدانێکی تازەی کاری دیپلۆماسی کرایەوە.

پرسیار: لە بابەت پرسی کوردی رۆژهەڵات و بە تایبەت زەبروزەنگ و قەڵاچۆی کۆماری ئیسلامی لە سەر ئەو نەتەوەیە، ئایا کۆبوونەوەی لیبراڵ ئەنترناشناڵ شتێکی لە بەرنامەدا هەبوو؟

وەڵام: هەر وەک ئیشارەم پێکرد باسی یەکێک لە پانێلگێڕەکان "خانمی سخاکە"بە شێوەیەکی سەرەکی لە سەر مەسەلەی مافی مرۆڤ لە کوردستان و ئێران و پێشێلکارییەکانی کۆماری ئیسلامی لەو بارەیەوە بو. ناوبراو وەک ئەندامی پارڵەمانی ئوروپا کار لە سەر پەروەندەی مافی مروڤ لە کوردستان و ئێران دەکا و زۆر زانیاری باشیشی هەبو. لە کۆبونەوەکە دا بە درێژی باسی زیندانییەکان، ئیعدامەکان و پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ لە کوردستان و ئێران کرا. جگە لە پانێلەکە ئێمە بە جیا لە گەڵ هەر هەیئەتێک کە دانیشتین، کۆمەڵێک زانیاریمان لەو بارەوە بە شێوەی دۆکومێنت پێشکەش کرد. ئەوانیش پێشوازییەکی باشیان کرد و قەرار درا لەمەودوا پەیوەندی زۆرتر و چڕترمان هەبێ. هەروەها بە دەعوەت کردنی ئێمە و گونجاندنی ئەو باسە لە بەرنامەی کار دا، دەکرێ بڵێین تا ڕاددەیەکی باش گرنگی بەو مەسەلەیە درابوو.

پرسیار: بە سەرنجدان بە جۆری پێوەندیەکانی تا ئیستای حدک و بە گشتی حیزبە کوردیەکان کە زیاتر لە پێوەندی لە

گەڵ سوسیال دێموکراتەکان دا چر ببۆوە، نیزیک بوونەوەتان لە حیزبە لیبراڵ و دێموکراتەکان زیاتر لە راستای لابیگەری دایە یان گۆڕانە لە سیاسەتەکانی حیزبەکەتاندا؟

وەڵام: ئەو هەوڵانە هەروەک باسم کرد لە چوارچێوەی بەرفراوان کردنەوەی لابیگەری و چڕ کردنەوەی کاری دیپلۆماسی دایە و هیچ پەیوەندی بە گۆڕانی سیاسییەوە نییە. ڕەنگە کرانەوەی ئێمە لە دوای کۆنگرەی چواردەشەوە لە سەر هاسانتر پەیوەندی گرتن شوێندانەر بووبێ. بەڵام ئەوە بە هیچ شێوەیەک بە مانای وەرچەرخانێک نییە لە سیاسەت دا، بەڵکو گۆڕانێکە لە شێوەی کاری دیپلۆماسی دا. ئێستاش ڕاگرتن و پەرەپێدانی پەیوەندی لە گەڵ سۆسیال دێموکراتەکان بۆ ئێمە ئەولەوییەتی هەیە و ئەوان لە خۆمان بە نیزیکتر دەزانین. ئامادەشین بۆ کاری هاوبەش لە گەڵ ئەوان زۆرتر بچینە پێش و گرنگی زۆرتریان پێ بدەین. بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە ئێمە تەنیا لە گەڵ سۆسیال دێموکراتەکان پەیوەندی دەگرین و لە تریبونەکانی دیکە کەڵک وەرناگرین. لە دنیادا سەردەمی بلۆکبەندی کۆتایی هاتووە و سۆسیال دێموکراتەکان بۆخۆشیان بە سەر ئەو قۆناغە دا تێپەڕیون. لە زۆر وڵات دا سۆسیال دێموکراتەکان لە گەڵ دێموکراتەکان و لیبراڵەکان دا هاوکاریان هەیە و لە دەوڵەت دا ئیئتیلافیان پێک هێناوە. هەروەها لە دنیای پێشکەوتوو دا باسی بایکۆت لە گۆڕێ دا نییە. پەیوەندی لە گەڵ هەر هێزێک باشە بەو مەرجەی دژت نەبێ. بۆ پەیوەندی مەرج نییە هێزێک دەقاو دەق وەک تۆ بیر بکاتەوە. هەر بۆیە حیزب و ڕێکخراوە سۆسیال دێموکراتەکان و دێموکرات و لیبرالەکان هەر چەند ڕەقیبی یەکتریشن لە سیاسەت دا، بەڵام دژی یەکتر نین و پێکەوە پەیوەندی و جاری واشە هاوکاریان هەیە. ئێمەش دەکرێ لە گەڵ هەردووک لایان پەیوەندیمان هەبێ. جا لە گە ڵ یەکیان کەمتر و لە گەڵ ئەوی دیکە زۆرتر.

پرسیار: بە سپاس لەوە کە کاتی خۆتان بۆ وڵامدانەوە بە پرسیارەکانم تەرخان کرد، من پرسیارێکم نەماوە، ئەگەر ئێوە شتێکی زیاترتان هەیە لەم بارەوە، تکایە بیفەرموون.

وەڵام: هیوادارم ئەو هەوڵانەی دەیدەین ڕۆژێک ببنە هۆی بە دەستهێنانی پشتیوانییەکی باش بۆ گەلەکەمان و هەروەها بتوانین لە داهاتو دا ئەو پەیوەندیانە بکەینە پەیوەندی نێوان بەرەی کوردستانی و ئەو هێزانە. چونکە شک لەوە دا نییە کە ئەگەر بە یەکدەنگی بەرەو مەیدانی دیپلۆماسی بڕۆین، زۆر باشتر گوێمان لێ دەگرن و بە پیرمانەوە دێن. ئێمەش وەک حدک ئامادەین لە حاڵەتی یەکگرتنێکی کوردستانی دا پەیوەندییە کانمان بۆ ناساندنی ئەو یەکگرتنە بەکار بێنین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ڕۆژهەڵات تایمز - ڕێکەوتی: ١٨ی جوونی ٢٠١١

ڕێبەرایەتی حدکا نەدەبوو ئەو مەرجە قورسە لە سیاسەتی خۆیدا جێگیر بکا"

ڕۆژهەڵات تایمز – دیمانە کۆنگرەی پازدەی حیزبی دیموکراتی کوردستان چەند ڕۆژ لەوە پێش کۆتایی بە کارەکانی هێنا و ئەوەی کە زیاتر جێی سەرنج بوو حیزبی دیموکراتی کوردستان گوتاری نەتەوەیی کردە بەرنامەی کاری خۆی و ڕاگەیەندرا کە مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ گەلەکەی بە ڕەوا دەزانێت و لە گەڵ هەمووو لایەنە کوردی و ئێرانییەکان گفتگۆ دەکات بۆ ئەوەی چەمکی گوتاری نەتەوەیی لە نێو ئەدەبیاتی سیاسی لایەنەکانیتر دا جێ بخات.

بۆ هەڵسەنگاندنی کۆنگرەی پازدەی حیزبی دیموکراتی کوردستان و ئاکامەکانی ئەم کۆنگرەیە و بەرنامەی داهاتووی ئەم حیزبە دیمانەیەکمان لەگەڵ بەرێز مستەفا شەڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دیموکرات پێکهێناوە.

سازدانی، جەمال نەجاری

پرسیار: کۆنگرەی ١٥ی حیزبی دیموکراتی کوردستان کۆتایی بە کارەکانی خۆی هێنا و جەنابیشت وەک ئەندامی دەفتەری سیاسی ئەم حیزبە هەڵبژێردران، جیاوازییەکانی کۆنگرەی ١٥ لەگەڵ کۆنگرەی ١٤لە چیدا دەبینی؟

وەڵام: ڕێبەرایەتی حدکا هەر لە سەرەتاوە نەدەبوو ئەو مەرجە قورسە لە سیاسەتی خۆیان دا جێگیر بکا. ئەوان زۆر باش پێکهاتەی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان دەناسی و دەبوو بزانن کە مێژوو و ناوی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە گەڵ کەسایەتی و خوێنی خەباتکارانی حدک تێکەڵە و ئیمکانی لێک جیاکردنەوەیان نییە. جگە لەوەش ئەگەر بیانووگرتن نەبێ، ئێمە ئەو ناوەمان بەکار نەهێناوە کە لە کۆنگرەی سێزدەدا پەسند کراوەتەوە."

جیاوازییەکانی کۆنگرەی پازدە لە گەڵ کۆنگرەی چاردە لەوە دابوو کە لە کۆنگرەی چاردەدا ئێمە لە پرۆسەی ئۆرگانیزەکردنەوە دا بووین. دوای لەتبوونی حیزب هەرچەندە بەشی زۆری کادر و ئەندامە بە وەجەکانی حیزبی دێموکڕات لە گەڵ لایەنی حدک بوون، بەڵام زۆربەی نیزیک بە تەواوی ئیمکانات، دەروازەکانی ڕاگەیاندن و کاناڵەکانی پەیوەندی لە دەست لایەنی بەرامبەر دابوون. لە کۆنگرەی چواردەدا گەورەترین ئەرکی ئێمە جێگیر کردنی حیزب و ساڕێژ کردنی برینەکان بوو. هەروەها لە بواری بۆچوونەکانیشەوە یەکدەست نەبووین. پێویست بوو سیاسەت و ستراتیژی نەتەوەیی داڕێژین و خۆمان یەکدەست بکەینەوە. پێویست بوو خۆمان بناسێنین، خۆمان جێگیر بکەین و پایگایەکی شیاو بۆ حیزبەکەمان کە لایقی حیزبێکی خاوەن مێژووی وەک حیزبی دێموکڕات بێ، بە دەست بێنین.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

ئەوەی حدک لە سێ ساڵی ڕابردوو دا لە هێندیک بوار دا کردی ئە گەر نەڵێم لە سەرەوەی چاوەڕوانییەکان دابوو، بێشک لە ڕادەی چاوەڕوانییەکان دابوو. لە بواری پەیوەندییەکانەوە لە زۆر کاناڵەوە سەرکەوتو بووین. ئێمە توانیمان لە دەرەوە بچینەوە نێو زۆربەی ئەو دەروازەی پەیوەندییانەوە کە حیزب بە درێژایی مێژووی خۆی توانیبوی بیانخاتە سەر پشت. جگە لەوە توانیمان تەنانەت ئەو سنوورانەش ببەزێنین و بواری دیکەش بکەینەوە. لە پێوەندی لە گەڵ هێزەکوردستانییەکان دا توانیمان وەک حیزبێکی بەهێزی نەتەوەیی دەرکەوین و کارێک بکەین کە تەواوی حیزبەکوردستانییەکان بمانناسن و قەبوڵمان بکەن. تەنانەت لەوەش زیاتر وەک هێزێکی بەرپرس بە سیاسەتێکی گونجاو و ماقوڵەوە پێناسەمان بکەن. باشترین بەڵگە بۆ ئەو بۆچوونەی من ئەو پەیامانە بوون کە بە کۆنگرەی پازدە گەیشتن. پەیامێکی زۆر لە هەموو حیزبە گرنگەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان، لە هەموو ئەو حیزبە ئیرانیانەی کە بە شێوەی مێژوویی پەیوەندییان بە حیزبی دێموکراتەوە هەبووە،چەندین پەیام لە حیزب و ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان و دەیان پەیام لە کەسایەتی‌یەکانی کورد، ئیرانی و خاریجییەکان بەڵگەن بۆ ئەو بۆچوونەی من. لە پێوەندی لە گەڵ هێز و ڕێکخراوە ئیرانییەکان دا ئێمە توانیمان لە بەرگی نەتەوەیی خۆمان دا پێوەندییان پێوە بگرین، لە دەرفەتەکان کەڵک وەربگرین و خۆمان وەک حیزبێکی بەرپرس پێناسە بکەین. هەروەها لە بواری تەشکیلاتییەوە توانیمان هەم لە نێوخۆی وڵات و هەم لە دەرەوەی وڵات خۆمان سازمان بدەین و تەشکیلاتێکی بەهێز ساغ بکەینەوە. لە بواری ڕاگەیاندن و تەزمینی پیداویستییەکانیش دا هەرچەند نەمانتوانیوە بە بارستایی خۆمان بچینە پێش، بەڵام توانیومانە بنکە و بەستێنی سەرەتایی بکەینەوە. هەمووی ئەوانە بوونە دەسمایەیەک بۆ کۆنگرەی پازدە کە بتوانێ بە خەیاڵی ڕاحەتەوە بیر لە ستراتیژی، پلانی درێژخایەن و تاکتیکی باشی کورتخایەن بکاتەوە. کۆنگرەی چاردە هەروەها چەند بریاریکی گرنگی دابو کە دەسمایەیەکی گەورەی ستراتیژی و سیاسی بوون بۆ کۆنگرەی پازدە. لە راستی دا لە کۆنگرەی چاردە دا کارئاسانییەکی زۆر لە باری فکرییەوە بۆ کۆنگرەی پازدەو کۆنگرەکانی دواتر کرابو. ئەو بازەی کە دەبوو حیزبی دیموکراتی کوردستان بیدا لە کۆنگرەی چاردەدا هاویژرابو. واتە خۆنوێکردنەوە، دێموکراسی نێوخۆیی و چڕ کردنەوەی دروشمی نەتەوەیی. بۆیە بە باوەڕی من گرنگترین ئەرکی کۆنگرەی پازدە پێداچونەوە بە بڕیارەکانی کۆنگرەی چاردە، گونجاندنیان لە گەڵ قۆناغی تازە و بە دەستهێنانی تەئیدی پانتایی تەشکیلاتی بوو،

کە کۆنگرەش بە هەمووو ئەو چاوەڕوانیانە گەیشت. کەوابوو کۆنگرەی چاردە، کۆنگرەی خۆساغکردنەوە و جێخستنی حیزب بوو، لە کاتێک دا کۆنگرەی پازدە کۆنگرەی کۆبونەوە لە دەوری ستراتیژی نەتەوەیی و دروشمەکانی خۆ نوێکردنەوە بوو.

پرسیار: سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان بەرێز خالید عەزیزی لە رێورەسمی کۆتایی کۆنگرە ئاماژەی بەوە کرد کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە ناوخۆ بە نامە و ئیمەیل و فاکس بیر و ڕای خۆیان سەبارەت بە کۆنگرەی ١٥ ناردووە،

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

کۆنگرە چەندە بە دەنگ ئەم بۆچوون و پێشنیارانەوە هات و ئاوڕی لێدانەوە؟

وەڵام: بۆچوون و پێشنیارەکانی کۆمەڵانی خەڵک زۆرتر بە دەوری تەوەرەکانی یەکگرتوویی نەتەوەیی، خەباتی نەتەوەیی و کەڵک وەرگرتنی باش لە دەرفەتەکان دا دەخولانەوە. لە کۆنگرەی پازدە دا لە سەر هەموو ئەو تەوەرانە هەڵوێستە کرا و کۆنگرە بڕیاری زۆر باشی لە سەر ئەو تەوەرانە پەسند کرد. سیاسەتی نەتەوەیی کە لە کۆنگرەی چاردە دا بناغەی دانرابو، لە کۆنگرەی پازدەدا پێی لەسەر داگیرایەوەو باشتر پێناسە کرایەوە. لەوەش گرنگتر بە تێکڕای دەنگ پەسند کراو لە لایەن کۆنگرەوە بە هەموو ئۆرگانەکانی ڕێبەری و شەخسی سکرتێریش سپێردرا کە لە دوای کۆنگرە بە چڕ و پڕی بۆ ناساندن و پەرەپێدانی ستراتیژیی نەتەوەیی کار بکرێ. هەر وەک دەزانن ئەو مەسەلەیە لە یەکەمین وتاری سکرتێری حیزب دا، لە مەڕاسمی تەواوبوونی کۆنگرە دا زۆر بە جوانی ڕەنگی دابۆوە. ئەوەی پێوەندیشی هەبێ بە یەکگرتوویی نەتەوەیی، کۆنگرە بڕیاری دا کە حیزب سیاسەتی یەکیەتیخوازی درێژە بدا و بێ قەید و شەرت لەگەڵ هەموو حیزب و ڕێکخراوەکان دا وتوویژ بکا و هەموو توانای خۆی بۆ پێکهێنانی یەکیەتی نەتەوەیی بە کار بێنێ. بە خۆشییەوە حیزبەکەمان جێگایەکی باشی لە نێو حیزب و ڕێکخراوەکانی هەموو پارچەکانی کوردستان دا هەیە و ئەوەش لە و پەیامانەدا دەردەکەوت کە لە لایەن هەموو حیزبە ناسراوەکانی هەر چوارپارچەی کوردستانەوە بۆ کۆنگرە هاتبوون. کە وابوو دەتوانێ لە یەکڕیزکردنی جوڵانەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەی کورد دا ڕۆڵی گرنگ بگێڕێ. لە بواری کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتەکان و سیاسەتی کراوەی واقیعبینانەش دا کە لە ماوەی دوو کۆنگرەدا پەیڕەو کراوە و هەوڵ دراوە لە دەرفەتەکان کەڵک وەرگیرێ، لە کۆنگرەدا پەسند کرایەوە و ڕێوشوێنی گونجاوی بۆ پێشنیار کرا. لەسەریەک دەتوانم بڵێم کە کۆنگرە بەشێوەیەکی باش بەدەنگ بۆچوون و پێشنیارەکانی کۆمەڵانی خەڵکەوە چووە.

پرسیار: **ئەو گوتارە نەتەوەییەی کە بەسەر کۆنگرەدا باڵی کیشابوو و کاریگەری لەسەر گوتاری حیزبی دیموکراتی کوردستانیش دانا لە چییەوە سەرچاوەی گرتووە؟ ئایا حیزب خۆی بڕیاری داوە گوتاری نەتەوەیی جێ بخات یان ویست و داخوازی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بوو؟**

وەڵام: ئەو گوتارە هەر لە کۆنگرەی چاردەوە بە زۆربەی دەنگ پەسند کرابو. هەر ئەو کاتیش بە لە بەرچاوگرتنی ویستی کۆمەڵانی خەڵک و چوونەسەری هەستی نەتەوەیی لە نێوخۆی وڵات، ئەو بڕیارە درابوو. دیارە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە دروستبوونییەوە بۆ چارەسەری مەسەلەی نەتەوەیی دامەزراوە، بەڵام ماوەیەکی زۆر لایەنی جێخستنی گوتاری نەتەوەیی، فەرهەنگی نەتەوەیی و هەوڵدان بۆ دروستکردنی کەسایەتیی نەتەوەیی و ناسیۆنالیزمی مافخوازو دێموکڕاتیک، فەرامۆش کرابوو. لە کۆنگرەی چاردە دا ئاوڕی لێدرایەوە، بەڵام لەو بارەوە لە نێوخۆی حیزب و تەنانەت نێو ڕێبەری

حیزبیش دا هەماهەنگی نەبوو. بۆیە نەمانتوانی لە ماوەی نێوان کۆنگرەی چاردە و کۆنگرەی پازدە دا لەو بارەوە هەنگاوی جیددی هەڵبگرین. لە کۆنگرەی پازدە دا بە خۆشییەوە لە سەر ئەو مەسەلەیە پێداگری کرایەوە و هەماهەنگی زیاتر پێکهات، بە شیوەیەک کە بە هەموو ئۆرگانەکان و کەسایەتییەکانی حیزب سپێردرا کە لەوبارەوە بە ئەرکی سەرشانی خۆیان هەستن.

پرسیار: ئایا تەنیا حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئێستا دا هەڵگری گوتاری نەتەوەییە یان حزبەکانیتریش خاوەنی ئەم گوتارەن؟

وەڵام: دیارە وەک ئیددیعا، زۆربەی حیزبەکان خۆیان بە نەتەوەیی دەزانن. قەزاوەتیش لەم بارەوە باشترە بە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بسپێرین. هەرچەند بە بۆچوونی من هەموو حیزبەکان پێویستە چاوێک بە گوتار و سیاسەتەکانیان دا بخشێننەوە و هەوڵ بدەن قازانجی نەتەوەیی لە پێش قازانجی حیزبی دانێن و گوتاریشیان لە گەڵ ئەو مەسەلە گرنکە رێکبخەن. هەڵگرتنی گوتاری نەتەوەیی پێویستی بەوە هەیە کە لە قاڵبی سوننەتیی پێشوودا سیاسەت نەکرێ. لە گەڵ خۆمان و نەتەوەی فەرمانڕەواش دا ڕوو ڕاست بین و بۆ ڕاکێشانی سەرنجی ناوەندی دەسەڵات لە تاران، یا بۆ رازیکردنی ئۆپۆزیسیۆنی سەراسەری، گوتاری خۆمان نەگۆڕین. لە هەمووشی خراپتر ئەوەیە کە هێزە کوردستانییەکان لەو مەیدانە دا بکەونە ڕەقابەت لە گەڵ یەکتر و هەرکام هەوڵ بدا زۆرتر خۆی لە ناوەندگەرایی نیزیک بکاتەوە. گوتاری نەتەوەیی پێویستە لە گەڵ کرداری نەتەوەیی هەماهەنگ بێ. ئەوەش بەو مانایەیە کە لە کوردستانەوە بۆ ئێران و بۆ تاران بڕوانی نەک بە پێچەوانەوە. من پێم وایە ئەگەر هەموو حیزبەکان ئەوە ڕەچاو بکەن، کۆتایی بە پرش و بڵاوی دێ و یەکییەتیی نەتەوەیی دەستەبەر دەبێ کە گەورەترین ئامڕازی سەرکەوتنی خەباتی هەمووانە.

پرسیار: حیزبی دیموکراتی کوردستان چ بەرنامەیەکی هەیە بۆ ئەوەی هەموو حیزبەکانی رۆژهەلات لە ژێر چەتری گوتاری نەتەوەیی خۆی کۆبکاتەوە و هاودەنگییەکی سیاسی بۆ رۆژهەلاتی کوردستان دروست بێ؟

وەڵام: سیاسەتی کرانەوە بەڕووی هەموو حیزب و ڕێکخراوەکان دا بە بێ جیاوازی و بە بێ لە بەرچاو گرتنی بچووکی و گەورەیی و بە لەبەرچاوگرتنی نەخشی هەموو حیزبەکان هەرکام بە پێی قورسایی خۆیان، لەو ئامڕازە گرنگانەیە کە حیزبی ئێمە بەکاری دێنێ. جگە لەوە ئێمە بەرنامەی دیدار و باسمان هەیە لە گەڵ هەموو حیزبەکان بێ قەید و شەرت و بێ خۆ فەڕزکردن و خۆ بە میحوەر زانین. ڕێبەرایەتیی حیزب لە بەرنامەی دایە زنجیرەیەک لە دانیشتن لە گەڵ حیزب و ڕێکخراوەکان ئەنجام بدا و هیندێک پێشنیار لەم بارەوە پێشکەش بکا بۆ باس لە سەر کردن. دیارە سیاسەتی حیزب ئەوە نییە کە بۆخۆی بەرنامەیەک دارێژێ و داوا لە حیزب و ڕێکخراوەکانی دیکە بکا پەسندی بکەن، بەڵکو دەیهەوێ خاڵە

هاوبەشەکان پێناسە بکا و پێویستییەکانی ئەمڕۆی خەبات دەسنیشان بکا، تا لە چوارچێوەی ئەو راستییانە دا حیزبەکان بتوانن پێکەوە بەرنامەیەکی تۆکمەی نەتەوەیی پەسند بکەن و هەموو پێکەوە بۆ وەدیهێنانی ئەو بەر نامەیە هەوڵ بدەن.

پرسیار: ئەو رەخنەیە ئاراستەی حیزبی دیموکراتی کوردستان دەکرێ کە تا ماڵی خۆی رێک نەخاتەوە ناتوانێ کار بۆ هاودەنگی و کۆکردنەوەی هێزە سیاسییەکان بکات، چۆن وەلامی ئەو رەخنەیە دەدەنەوە؟

وەڵام: دەبێ مەبەستت ناوماڵی بنەماڵەی دێموکڕات بێ. چونکە ناو ماڵی حدک خۆی زۆر ڕێکە و پێم وا نییە قەت حیزبی دێموکڕات لە نێوخۆیدا ئەوەندە تەبایی هەبووبێ. دیارە ئەگەر مەبەستت بنەماڵەی گەورەی دێموکڕات بێ ئەو ڕەخنەیە دەرک دەکرێ و لە جێی خۆی دایە. بەڵام ڕووی ئەو ڕەخنەیە بە تەنیا لە حیزبی ئێمە نییە و تەنانەت دەکرێ بڵێم بەشێکی بچووکی بەر ئێمە دەکەوێ. چونکە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەمیشە ڕایگەیاندووە کە بێ هیچ شەرتێک ئامادەیە لە گەڵ لایەنی دیکەی دێموکڕات دانیشێ بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان. لە کۆنگرەش دا پێ لەسەر ئەوە داگیرایەوە کە ڕێبەرایەتیی حیزب بە هەموو توانای خۆیەوە بۆ بە دەستهێنانی یەکرێزی لە نێو بنەماڵەی گەورەی دیموکرات دا هەوڵ بدا. من بەش بەحاڵی خۆم پێموایە گەورەترین کۆسپی سەر ڕێگای یەکییەتیی نەتەوەیی لێکدابڕانی هێزە ڕەسەنەکانی مەیدانی خەباتە. تا ئەوان پێوەندییەکانی خۆیان ڕیکنەخەن و هەوڵ نەدەن بە شێوەیەکی دۆستانە پێکەوە هاوکاری بکەن، یەکییەتی پێک نایە و سەرکەوتنی بەرچاو بەدەست نایە. هیوادارین هاوڕێیانی دیکەش سیاسەتێکی ئاوا نەتەوەیی بگرنە پێش و لە بازنەی سەردەمی لەتبوونەکان بێنە دەر و سیاسەتی کرانەوە بەرەورووی هاوڕێیانی خۆیان و هەموو حیزبەکانی دیکە پەسند بکەن و ڕێگا بۆ یەکییەتیی نەتەوەیی خۆش بکەن. بێشک یەکڕیزی و یەکییەتیی نێوان بنەماڵەی دێموکڕات بەردی بناغەی یەکییەتیی نەتەوەیی و پێکهێنانی بەرەیەکی بەربڵاو بە پانتایی هەموو مەیدانی سیاسی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە.

پرسیار: لە وەڵامی ڕێبەرایەتی حدکا دا سەبارەت بە پرسی ناوگۆڕین، دەفتەری سیاسی حدک رایگەیاند: ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئێستادا بۆتە ئەمری واقیع و وەک حیزبێکی سیاسی سەربەخۆ درێژە بە خەبات دەدا، پێت وایە لە داهاتوودا دیموکراتەکان (حدکا و حدک) بتوانن وەک دوو حزبی سیاسی بە یەکەوە دابنیشن؟ حدک چ بەرنامەیەکی بۆ نزیکبوونەوە لە حدکا هەیە؟

وەڵام: حیزبی دیموکڕاتی کوردستان هەمیشە ڕایگەیاندووە کە ئامادەیە بێ هیچ مەرجێک لە گەڵ حدکا دانیشێ و هاوکاری بکا. دیارە هەروەک بۆخۆی هیچ مەرجێک دانانێ هیچ مەرجێکیش لە هیچ هێزێک قەبوڵ ناکا. دانیشتن پێویستە بە هاوسەنگی ئەنجام بدرێ و هەردووک لا یەکتر قەبووڵ بکەن. ڕێبەرایەتی حدکا هەر لە سەرەتاوە نەدەبوو ئەو مەرجە

قورسە لە سیاسەتی خۆیان دا جێگیر بکا. ئەوان زۆر باش پێکهاتەی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان دەناسی و دەبوو بزانن کە مێژوو و ناوی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە گەڵ کەسایەتی و خوێنی خەباتکارانی حدک تێکەڵە و ئیمکانی لێک جیاکردنەوەیان نییە. جگە لەوەش ئەگەر بیانووگرتن نەبێ، ئێمە ئەو ناوەمان بەکار نەهێناوە کە لە کۆنگرەی سێزدەدا پەسند کراوەتەوە. حدک و حدکا هەم بە کورتکراوی و هەم بە درێژی دوو ناوی جیاوازن. دیارە هەروەک هەر دووڵای دێموکڕات مێژوویان یەکە، ئەو دوو ناوەش هەردوکیان لە مێژووی حیزبەکەدا هەبوون. هیچ کێشەیەک لە ناو دا نییە، هەردووک ناویش ناسراون و قەبوڵ کراون. ئەوە جگە لەو ڕاستییەی کە هەر حیزبەی بۆ خۆی و لە ڕێگای کۆنگرەوە کە نوێنەری هەموو ئەندامانی حیزبی تێدایە، دەتوانێ ناو بۆ خۆی هەڵبژێرێ، یا ناو بگۆڕێ. ئەو مەسەلەیە تەنانەت لە دەست ڕێبەرایەتی حدکیش دا نییە، چ بگا بە حیزبێکی دیکە. لە کۆنگرەکانیش دا بۆ نوێنەرانی کۆنگرە تەنانەت ئەو مەسەلەیە هەر جێگای باسیش نەبووە.

دیارە سیاسەتی هەوڵدان بۆ لێک نیزیکبوونەوە جارێکی تر لە کۆنگرەی پازدە دا پیی لەسەر داگیراوەتەوە و ڕێبەرایەتی حیزب بێگومان ئەو سیاسەتە درێژە دەدا و هەوڵ دەدا سەرنجی لایەنی حدکا بۆ سەر میزی وتوویژ ڕاکێشێ. بەڵام ئەوەی ڕاستی بێ لەو بارەوە تۆپەکە لە دەروازەی حدکا دایە و سیاسەتی ئەوانە کە دەبێ گۆڕانی بەسەر دابێ، تا ڕێگا بۆ دانیشتن خۆش بکرێ.

پرسیار: بە باوەڕی حیزبی دیموکراتی کوردستان کێشەی کورد لە ئێران کێشەیەکی نەتەوەییە، تا چەند پێتان وایە گوتاری نەتەوەیی سەرکەتوو دەبێ بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی گەلی کورد لە ئێران؟

وەڵام: خەباتی گەلان لە سەرانسەری جیهان دا پێی ناوەتە نێو قۆناغێکی تازەوە. ئەم قۆناغە سەردەمی بڕوابەخۆبوون و پشت بە هێزی گەل بەستنە. سەردەمی ئەوە نەماوە کە دڵ بە گۆڕانی سیاسەتی دەسەڵاتدار خۆش بکەی و ملکەچی بۆچوونەکانی ناوەند بی. کاتی ئەوە هاتووە کە هێزی جەماوەریی نەتەوەی کورد کۆبکەیەوە و چیدی پشت بە موعجیزەی دیپلۆماسی یا قارەمانیەتی و بلیمەتیی چەند کەسێک نەبەستی. لە دەیان ساڵی ڕابردوو دا جوڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەموو ئەو بوارانەی تاقیکردووەتەوە و بە هیچ نەگەیوە. کاتی ئەوەیە لە گەڵ نەتەوەی فەرمانڕەواو هێزی دەسەڵاتی سیاسیی ئەویش دا، کراوەو شەففاف بین. چیدی خۆمان لە کورسیی ئیتتیهامی تەجزییە تەڵەبی دا نەبینین و حاڵەتی دیفاعی بەخۆمانەوە نەگرین. دەبێ لە نەتەوەی خۆشمان بگەیەنین کە بەدەستهێنانی مافی نەتەوەیی پێویستی بە هێزی هەمو نەتەوەکە هەیە. بۆیە پیویستە تەک تەکی کەسەکانی ئەو نەتەوەیە بەشداریی تێدا بکەن. با چاوێک لەو نەتەوانە بکەین کە زۆر لە ئێمە بچووکترن، بەڵام بە یەکگرتوویی، باوەڕبەخۆبوون و هاتنە مەیدان، توانیویانە سەرنجی

دنیا بۆ لای خۆیان ڕاکێشن و بە مافەڕەواکانیان بگەن. هەر لەو ساڵانەی دوایی دا نمونەکانی وەک تیمۆری ڕۆژهەڵات، کۆسۆڤۆ و باشوری سودانمان هەیە.

ئێمە دەبێ ئەوە بزانین کە بە پێی هێز و تواناکانی خۆمان دەتوانین ماف بەدەست بێنین. تەنانەت ئەگەر لە ئێران دا دێموکڕاسیش حاکم بێ، ئەوە فاکتۆری هێزی خۆمانە کە دیاریی دەکا چەندەمان لەو دیموکڕاسییە پێ دەبڕێ و چەندە بە مافی نەتەوەیی خۆمان دەگەین. ئەو هێزە نەتەوەییەش بەدەست نایە، مەگەر ئەوەی گوتاری نەتەوەیی و فەرهەنگی نەتەوەیی بەسەر جوڵانەوەکەمان دا زاڵ بکەین.

ئەگەر ئەو کارە نەکەین، لە هیچ دەرفەتێکیش ناتوانین کەڵک وەرگرین.

پرسیار: پێشبینی دەکەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە گرتنە بەری گوتاری نەتەوەیی لەگەڵ هێزە ئێرانییەکان تووشی گرفت ببێ و تاوانی جیابوونەوە لە ئێران بدرێتە پاڵ حیزبی دیموکراتی کوردستان؟ وەڵامی حیزبی دیموکرات بۆ ئەم قسانە چ دەبێ؟

وەڵام: دەبێ هەوڵ بدەین تێیان بگەیەنین کە واقیعییەتی ئیران ئەوەیە کە وەڵاتێکی فرە نەتەوەیە و واقیعبینیش ئەوەیە کە ڕێگایەکی چارەسەر بۆ ئەو مەسەلەیە بدۆزیەوە. یەکپارچەیی خاکی ئێران بەوە ناپارێزرێ کە ئینکاری ئەو واقیعیەتە بکەن. بەڵکو بەوە دەپارێزرێ کە هەوڵ بدەن ئێران بە یەکییەتییەکی داوتەڵەبانەی هەموو نەتەوەکانی ئیرانەوە بینا بکرێتەوە. ئیستا زەمینەیەکی باش بۆ ئەو یەکییەتییە هەیە. زۆربەی هێزە کاراکانی ئەو نەتەوانە داوای فیدراڵی لە سەر بناغەی نەتەوەیی و جوغڕافیایی دەکەن. ئەوەش دەرفەتێکی باش دەخوڵقێنێ بۆ دروستکردنەوەی ئیران بە پێی ڕەزایەتی هەموو نەتەوەکان و دابین کردنی داهاتووی ئێرانی یەکگرتوو. بە باوەڕی من ئەگەر سیاسەتمەدارانی نەتەوەی فەرمانڕەوا دەیانهەوێ یەکپارچەیی خاکی ئێران بپارێزن، ئەوە دەرفەتێکی باشە و نەسلی ئێمە باشترین هاوپەیمان دەبێ بۆ ئەو مەسەلەیە. دەنا کێ دەڵێ نەسلەکانی داهاتوو بەوە ڕازی دەبن؟ ئێمە بۆ لە گەڵ ئەوانیش شە ڤفاف نەبین؟ پیویست ناکا دوو نەوع سیاسەت بکەین، لەگەڵ ئێرانییەکان جۆرێک و لە نێو خۆمان دا جۆریکی دیکە. باشترە ئەو مەسەلانە بکرێنەوە. ئێمە لە ماوەی ڕابردوو دا لە گەڵ زۆر لایەنی سەراسەری ئەو مەسەلەیەمان باس کردوەو هیچ گرفتێکی واشمان نەهاتوەتە سەر ڕێ. ئێمە دەبێ دڵنیاییش بەوان بدەین کە داوای مافی چارەنوس بە شێوەی فیدڕاڵی باوەڕی ئێمەیە و بۆ خۆمان هەڵمانبژاردوەو پێی ڕازین. ئەگەر لە لای خۆمان بە جۆرێک و لە گەڵ ئەوان بە جۆریکی دیکە قسە بکەین، قەت ئیعتیماد پێک نایە. کاتی ئەوەش هاتووە کە بە سەڕاحەت پێیان بڵێین کە بەکوشتدانی لاوانی فارس لە شاخ و کێوەکانی کوردستان و ناوچە نەتەوەییەکانی دیکەی ئێران نە قازانجی بۆ ئەوان تێدایە و نە شانازیشە بۆ ئەوان. زۆر کەمایەسیەکی گەورە

دەبێ، نەتەوەیەکی وەک فارس کە خۆی بە پێشکەوتوو دەزانێ و خۆی بە خاوەنی شەش هەزار ساڵ شارستانیەت و فەرهەنگ دەزانێ، وەک هیچ یەک لە نەتەوەکانی ناوچە نەیەتەوە و لەو سەردەمەش دا نەتوانێ قەبوڵ بکا کە بەزۆر ناکرێ چەند نەتەوەیەکی جیاواز بە یەکەوە بلکێنی و ناوێکی تایبەتیان لەسەر دانێی. عەڕەبەکان قەبوڵیان کردووە کە کورد نەتەوەیەکی جیاوازە و لە عێراق فیدراڵییەکی داوتەڵەبانەیان لە گەڵ پێکهێناوە، تورکەکان لە ئینکاری بوونی کوردەوە هاتونە سەر قەبوڵ کردن، بۆ دەبێ ڕووناکبیری ئەوروپیی فارسی خاوەن فەرهەنگ و مێژووی کۆن نەتوانێ ئەو ڕاستییە قەبوڵ بکا؟ بۆ دەبێ ئێران نەتوانێ بە ڕادەی عێراقیش هەنگاو هەڵێنێ و دیموکراسی دابەزێنێ.

پرسیار: سکرتێری حیزبی دیموکرات رایگەیاندووە کە پشتیوانی لە جولانەوەی سەوزی ئێران دەکەن بە مەرجێک ڕێبەرانی ئەم جوڵانەوەیە سەبارەت بە پرسی کورد لە ئێران بە خۆیاندا بچنەوە، پێت وانییە مەسەلەی کورد لە ئێران لە لایەن ڕێبەرانی ئەم جوڵانەوەیە وەک مەسەلەیەکی ناوچەیی سەیر دەکرێ تا مەسەلەیەکی نەتەوەیی؟

وەڵام: سیاسەتی کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتەکان و هەوڵدان بۆ شوێندانان لە سەر جوڵانەوە سەراسەرییەکان، سیاسەتێکی ڕاستە و کورد پێویستە خەباتی خۆی لە چوارچێوەی کوردستان بەرێتە دەر. بەشێک لەو خەباتەش دارشتنی پێوەندییە لە گەڵ ئازادیخوازانی ناوچەکانی دیکەی ئێران، هەم بۆ ناساندنی مەسەلەکەمان و هەم بۆ ڕاگەیاندنی ویستەکانمان. ئێمە نابێ وەک خەباتی سەردەمی پاشایەتی، خۆمان لە ئێران ئیزۆلە بکەین. گەورەترین جوڵانەوەی چەکداریمان هەبوو لە ساڵەکانی ٤٦ – ١٣٤٧ دا بەڵام خەڵکی ئێران تەنیا ئاگاداری جوڵانەوەیەکی کورتخایەنی وەک "سیاەکل" بوو. ئەمجارە پێویستە پچینە ناوەندی جوڵانەوەکانەوە، بەڵام بەڕەنگ و دروشمەکانی خۆمانەوەو پێویستە هەر لە سەرەتاوە لە گەڵ هێزەکانی ناوەند، ویستە نەتەوەییەکانی خۆمان بێنینە گۆڕێ و بەو مەرجە پشتیوانی لە هەر هێزێک بکەین کە مەسەلە نەتەوەییەکەی ئێمەی قەبوڵ بێ. خەباتی ئێمە تەنیا بۆ ئاڵوگۆڕی سیاسی لە ناوەند نییە. دیارە پیمان خۆشە ڕژیم لاواز بێ و بڕووخێ، بەڵام لە دانانی ئاڵتەرناتیف بۆ ئەو ڕژیمە دا مەرجمان هەیە. ئەویش قەبوڵکردنی مافی نەتەوەیی ئێمەیە.

کە وابو هەرچەند پشتیوانی لە هەر هەنگاوێک دەکەین کە ببێتە هۆی لاوازبوونی ڕژیم، بەڵام بۆ هاوکاری ڕاستەوخۆ لە هەر هێزێک کە نیازی ئیدارەکردنی ئێرانی داهاتووی هەبێ، مەرجی ئێمە ئەوەیە کە گرنگی بدا بە مافی نەتەوەکان لە ئێران دا بە گشتی و بە تایبەتی مافی نەتەوەیی کورد بە ڕەسمی بناسێ. ڕەنگە ئەوان مەسەلەی کورد بە مەسەلەیەکی ناوچەیی بناسن، بەڵام ئەگەر بیانهەوێ ئێرانی داهاتوو بە سبات و دێموکڕسی و ئازادی بگا، پێویستە نەزەری خۆیان بگۆڕن. ئەوان دەبێ لەوە تێبگەن کە لە گەڵ هێندێک واقیعییەت تەرەفن و دەبێ قەبوڵی بکەن و ناکرێ تەنیا ئارەزووەکانی خۆیان ببینن. ئەو ئێرانی دەوڵەت-نەتەوەیەی کە ڕەزاشا خەونی پێوە دەدی و ئێستاش بەداخەوە کەسانێک بەو خەونەوە

سەرچاوە
Serchawe

گیرۆدە بوون، لە سەردەمی ئێستادا ئیمکانی درێژەدان بە ژیانی نییە. بۆیە چارەیەکیان نییە جگە لەوەی کە هەوڵ بدەن ئێرانی فرەنەتەوە قەبوڵ بکەن و هەر لەو چوارچێوەیەش دا ئێران بینا بکەنەوە. دەنا پاراستنی یەکپارچەیی ئێران، شتێک نابێ لە خەون و خەیاڵ زیاتر.

پرسیار: بڕیار وایە کۆنفرانسێکی نەتەوەیی لە باشووری کوردستان بۆ هەموو حیزبە کوردستانییەکان لە هەموو بەشەکان سازبدرێت، حیزبی دیموکراتی کوردستان چ بەرنامەیەک و چ پێشنیارێکی بۆ ئەم کۆنفرانسە دەبێت؟

وەڵام: بەستنی کۆنفرانسێکی ئەوتۆ زۆر پێویستە و تەنانەت کەمێکیش درەنگ بووە. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەراست و باکوری ئەفریقادا هاتونە پێش و بە لە بەرچاوگرتنی ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە سیاسەتی نیونەتەوەیی دا بەدی دەکرێن و هەروەها بەو تێبینییەوە کە مەسەلەی کورد لە دنیادا بە باشی ناسراوە، کاتی ئەوە هاتووە کە خەباتکارانی هەموو پارچەکانی کوردستان لە دەوری یەکتر کۆ بنەوەو بناغەی ستراتیژیەکی تازە بۆ نەتەوەی کورد دارێژن. با ئەگەر بۆ جارێکیش بووە کورد بۆخۆی بیر بکاتەوە و بەدوور لە هەر دەست تێوەردانێکی دەرەکی لە سەر چارەنووسی خۆی پلان دانێ. جێگای خۆیەتی نوێنەرایەتی هەموو کورد لە کۆنفرانسێکی نەتەوەیی دا گرفتەکەی ڕووبەڕووی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بکاتەوەو داوای پێداچوونەوە بە و بڕیارانەدا بکا کە بە بێ ئاگاداری ئەو لە سەر دواڕۆژی ئەو نەتەوەیە گیراون. بۆچی بە بێ ئاگاداریی کورد وڵاتەکەی دابەش کراوە؟ ئەوە پرسیارێکی ڕەوایە کە نەتەوەی کورد دەتوانێ ڕووبەڕووی هەموو بنکە و ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکانی بکاتەوە.

حیزبی دیموکڕاتی کوردستان بە چەند هۆوە دەتوانێ نەخشێکی گرنگ لەو کۆنفرانسەدا ببینێ؛ یەکەم بەهۆی ئەوەوە کە بە خۆشییەوە پێوەندییەکی دۆستانەی لە گەڵ هەموو حیزبەکانی هەر چوارپارچەی کوردستان دا هەیە. ئەوەش ئیددیعا نییە، بگرە لە پەیامەکان بۆ کۆنگرەی پازدە دا دەردەکەوێ. جگە لەوەش حدک بڕیاری داوە کە مەسەلەی نەتەوەیی دەخاتە پێش هەر قازانجێکی حیزبی، ئەوەش بەردی بناغەی شوێندانان لە مەسەلەی نەتەوەیی دایە. دیارە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان نایهەوێ ئامۆژگاری هێزە کوردستانییەکان بکا، یا بەرنامەیەکی یەک لایەنە پێشکەش بکا، بەڵکو ئامادەیی خۆی ڕادەگەیەنێ کە بەوپەڕی دڵسۆزییەوە لە هەر بەرنامەیەکی نەتەوەیی دا بەشداری بکا. باشترین ڕێگا ئەوەیە کە کۆنفڕانس بە ئاگاداری و بەشداری هەموو حیزب و ڕێکخراوە کاریگەرەکانی کوردستان بەرنامەیەکی تۆکمە بۆ داهاتوی نەتەوەی کورد دارێژێ. بە باوەڕی من حیزبی دێموکڕاتی کوردستان یەکێک لەو حیزبە نەتەوەیی و بەرپرسانەیە کە دەتوانێ لە بەرنامەیەکی ئەوتۆ دا ڕۆڵی خۆی بە شێوەیەکی شیاو بگێڕێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٨ی جوونی ٢٠١١

سیاسەتی باراک ئۆباما کاندیدای دێموکراتەکان لەسەر ئەو خۆشبینییە داڕێژراوە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران باوەڕیبە وتووێژەو بۆ ئیمتیاز دەگەڕێ.

(دوایین گۆرانکارییەکانی کێشەی ناوکیی ئێران و داهاتووی ململانەی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ رۆژئاوا لە دیمانەیەکدا لەگەڵ مستەفا شڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسی و بەرپرسی کۆمیتەی کاروباری دەرەوەی وڵاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان)

دیمانە: "کوردستان"

کوردستان: رێبەرانی رێژیمی ئیسلامی هەروا درێژە بە سەرکێشییەکانیان دەدەن و هیچ کام لە بڕیارنامەکانی ئەنجوومەنی تەناهیی نەتەوەیەکگرتووەکانیان جێبەجێ نەکردووەو تەنانەت گاڵتە بە کۆمەڵگەی نێونەتەوەییش دەکەن. بە بڕوای بەڕێزت گەمارۆکانی ئەنجوومەنی تەناهی و ئەمریکاو ئورووپا کاریگەرییەکی ئەوتۆی لە سەر ئێران دانەناوە کە ئەوان ئاوا سەرکێشانە درێژە بە پیتاندنی یورانیۆم دەدەن؟

مستەفا شەڵماشی: رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران تا ئێستا نیشانی داوە کە بچووکترین گرنگی نادا بە هەلومەرجی گشتیی ئابووریی ئێران و ژیان و گوزەرانی خەڵکی ئێران. هەموو بەرنامە سیاسی، ئابووری و نیزامییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران بە دەوری ئەو ئامانجە دا دەخولێنەوە کە چۆن درێژە بە دەسەڵاتی نگریسی خۆی بدات. زۆربەی هەڵسەنگێنەرانی نێونەتەوەیی و دامودەزگا نێونەتەوەییەکانی پەیوەندیدار بە کێشەی ئەتۆمیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە لەو باوەڕە دان کە گەمارۆی ئابووری لە سەر ئێران شوێنکاری گەورەی هەیە و تا ئێستاش زەرەبەیەکی گەورەی لە ئابووریی ئێران داوە. هەموومان دەزانین کە نرخی پێداویستیەکانی ژیان لە ئێران دا بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنە بەرز بۆتەوە، بێکاری بێداد دەکا، داهاتی سەرانە هەتا دێ زۆرتر دێتە خوار و لەشکری بێکاران تەنانەت لە نێو توێژی دەرس خوێندوو پسپۆڕیش دا هەتا دێ گەورەتر دەبێ. دیارە هۆی سەرەکیی ئەو هەموو گیرو گرفتە ئابووریە بێ بەرنامەیی و نەزانیی کۆماری ئیسلامی بە گشتی و دەوڵەتی ئەحمەدی نژاد بە تایبەتیە، بەڵام گەمارۆکانیش شوێنەواری زۆر گەورەیان داناوە، هەرچەند گەمارۆکان تا ئێستا زۆر سنوردار بوون و بەشێکی بچووک لە بنکە ئابوورییەکانی ئێران کەوتونە ژێر گەمارۆ. لە دوایین راپۆرتی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزە ی ئەتۆمیدا هاتووە: گەمارۆی ئابووریی وڵاتانی رۆژئاوا لە سەر ئێران دەتوانێ کاریگەر بێ چونکە ئابووریی ئێران لە باری تکنیکییەوە زۆر بە وڵاتانی رۆژئاواییەوە بەستراوەتەوە.

کەوابوو شک لەوە دا نیە کە گەمارۆی ئابووری لە سەر ئێران کاریگەریی هەیە. بەڵام ئەو کایگەرییە زۆرتر ئێخەی خەڵکی ئێران دەگرێ تا ڕێژیم. هەتا ئەو کاتەی کە ڕێژیم بتوانێ لە داهاتی نەوت پێداویستییە کانی دام و دەزگاسەرکوتکەرەکانی خۆی دابین کا، درێژە بە پیتاندنی ئۆرانیۆمیش دەداو هیچ ئامانجێکیشی نیە جگە لە هەوڵدان بۆ بەدەستهێنانی چەکی ئەتۆمی.ڕێژیم لە دوو بارەوە پێویستی بەو کارە هەیە یەکەم ئەوە کە زۆر باش دەزانێ کە بەبێ لە دەست دا بوونی چەکێکی ئەوتۆ ناتوانێ بۆ ماوەیەکی زۆر درێژە بە ژیانی خۆی بدا و دووەم بە دەستی خۆی کردوویەتی بەشتێکی پرێستیژی و بە هاسانی ناتوانێ دە ستی لێ هەڵبگرێ. مەسەلەیەکی دیکەش کە زۆر لە هاندانی ڕێژیم دا شوێنی هەیە کە درێژە بەو سیاسەتەی خۆی بدا ئەوەیە کە سیاسەتی ڕۆژئاوا بەگشتی و ئورووپا بەتایبەتی، زۆر لاواز، بێ بەرنامە و لەرزۆکە و هەموو جارێ تەسلیمی دیپلۆماسیی کۆماری ئیسلامی ئێران دەبێ کە لەسەر بناغەی" بە دەستهێنانی کات تا گەیشتن بە چەکی ئەتۆمی" دامەزراوە. هەروەها هەڵوێستی دوو وڵاتی گەورەی وەکوو چین و ڕووسیەش دیارە شوێنی خۆی هەیە.

کوردستان: ئەگەر رووسیەو چین کە هەردووکیان مافی ویتۆیان هەیە لە داهاتوودا ڕێگە لە پەسندکرانی گەمارۆی قورستر دژی ئێران بگرن، چ ڕێگەیەک بۆ ئەمریکاو هاوپەیمانە ئورووپاییەکانی دەمێنێتەوە؟

مستەفا شەڵماشی: لە ڕاستی دا دوایین بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتوەکان لە ڕۆژی ٢٧ی سیپتامبری ٢٠٠٨ دا هیچ گەمارۆیەکی ئابووری تازەی تێدا نییە و ئەمەش ئەنجامی دژایەتیی رووسیە و چینە لەگەڵ گەمارۆی تازەی ئابووری لە دژی کۆماری ئیسلامی. هەر بۆیە دوایین بڕیار تەنیا پێداگرتنەوەیە لەسەر بڕیارەکانی پێشوو، بەڵام ئەوەی تێدایە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران دەبێ لەگەڵ کۆمەڵگای نێونەتەوەیی هاوکاری بکا، بۆ چارەسەری ئەو مەسەلەیە. کەوابوو، نە فشاری زۆرتر خراوەتە سەر ڕێژیمی ئێران و نە فشاریشی لەسەر کەم کراوەتەوە، یا وەکو ڕێژیم دەخوازێ، پەروەندەکەی داخراوە.

هەرچەند رووسیە و چین لەبەر خاتری قازانجە ئابوورییەکانی خۆیان بە تەواوی نەکەوتونە بەرەی دژی کۆماری ئیسلامی، بەڵام بەو رادەیەش لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کۆک نین کە دیفاع لە داخستنی پەروەندەی ئەتۆمیی کۆماری ئیسلامی بکەن. کەوابو ئێستاش ئیمکانی ئەوە هەیە کە لە سات و سەودای ڕۆژئاوا لەگەڵ ئەوان دا، ئاخرەکەی بەو ئیمتیازانەی پێیان دە درێ رازی بن و بکەونە بەرەی دژی کۆماری ئیسلامی. بەڵام ئەگەر ئەوە روو نەداو نەکرێ لەلایە ئەنجومەنی ئاسایشەوە گەمارۆ و فشاری زۆرتر بخرێتە سەر کۆماری ئیسلامی، ئەوا بۆ ڕۆژئاوا لە ٣ گوزینە زیاتر نامێنێتەوە. بۆخۆیان گەمارۆی ئابووری و گوشاری زۆرتر بخەنە سەر کۆماری ئیسلامی(چە ندە دە توانێ بە چۆکی دابێنێ، ئاشکرا نیە)، هێزی نیزامی

بەکار بێنن یا دەستی لێ هەڵگرن تا بە کەیفی خۆی رمبازێن بکاو خەتەری خۆی بۆ ڕوسیا و چینیش دەرخا. کە رەنگە ئەو کاتە تازە درە نگ بوبێ.

کوردستان: لە نوێترین راپۆرتی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکی و دوایین لێدوانی محەمەد ئەلبەرادعی دا باس لە هاوکاری نەکردنی ئێران لەگەڵ ئاژانس و نیگەرانیی ئاژانس سەبارەت بە پێشکەوتنەکانی بەرنامە ناوکییەکانی ئێران کراوە. کاریگەریی ئەم راپۆرتە لە سەر هەڵوێستی ئەمریکاو هاوپەیمانانی چ دەبێ؟ ئایا ئەم راپۆرتە دەتوانێ رێگە بۆ گەمارۆی زیاترو توندتری ئێران خۆش بکا؟

مستەفا شەڵماشی: راپۆرتی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ئەتۆمی ئەوە دەگەیەنێ کە "نیشاندەری کاتژمێرەکە لەسە ر سەعات ٥ دە قیقە بۆ ١٢ راوەستاوە" کۆمەڵگای جیهانی ئێستاش رەنگە بە سیاسەتێکی گورج و گۆڵی فشارو بە گەمارۆیەکی هەموو لایەنەی ئابووری، بەتایبە ت لەلایەن وڵاتەکانی ئورووپای رۆژئاواوە بتوانێ پێشی چەکداربوونی کۆماری ئیسلامی بە چەکی ئەتۆمی بگرێ. ئەوە هەڵسەنگاندنێکە، کە لەلایە ن زۆر ناوەندیی ستراتیژی و لێکۆڵەرەوەی سیاسی و ئابوورییەوە دووپات کراوەتەوە.

بە بڕوای من بۆچوونی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانیشی لە دوای ئەم راپۆرتە هەر ئەوەیە. بۆیە من پێم وایە ئەو راپۆرتە کاریگەرییەکی زۆری لەسەر ئەوان دەبێ و هەوڵ دەدەن فشارەکانی خۆیان بۆ سەر کۆماری ئیسلامی زیاتر بکەن، هەم لە باری ئابووری و هەم لە باری سیاسییەوە. هەر وەکوو زۆرجاریش رایان گەیاندوە، بێشک گوزینەی نیزامییش وەلا نانێن و ئەگەر بە رێگاکانی دیکەدا بە ئامانجی خۆیان نەگەن، پەنا بۆ ئەویش دەبەن. هەرچەند دیارە هەموو لایەک گوزینەی نیزامی بە ریسکێکی گەورە لە قەڵەم دەدەن، بەڵام هەموو ڕیسکێک دەتوانن قەبووڵ کەن جگەلە ڕیسکی ئەوە ی کە کۆماری ئیسلامی ببێتە خاوەن چەکی ئەتۆمی.

کوردستان: پێت وایە چ جۆرە گەمارۆیەک دەتوانێ رێژیمی تاران بە چۆک دابێنێ؟

مستەفا شەڵماشی: بە باوەڕی من گرنگترین مەسەلەیەک کە شوێن دانانی گەمارۆکان مسۆگەر دەکا، کۆدەنگیی کۆمەڵگای نێونەتەوەییە بەگشتی و وڵاتانی ئورووپای رۆژئاواو ئەمریکایە بە شێوەیەکی تایبەتی. با نەوعی گەمارۆکانیش زۆر توندو بەربڵاو بێ، ئەگەر وڵاتێک لە بەرچاوی بگرێ و یەکی دیکە دژی ڕاوەستێ، کاریگەرییەکی ئەوتۆی نابێ. دیارە نەوعی گەمارۆکەش زۆر گرنگە. ئەگەر ئەوان بتوانن، وڵاتانی دیکەی خاوەن نەوت وگاز قانیع کەن بە ناردنە دەرەوە ی نەوت وگازی زۆرتر و گەمارۆ بخەنە سەر نەوت وگازی ئێران و کۆماری ئیسلامی لە داهاتەکانی نەوت و گاز بێبەش بکەن، کۆماری

ئیسلامی زۆر زوو بە چۆک دادێ. بەڵام تا نەوت و گازی بۆ بفرۆشرێ و پشتوانێ پێداویستیەکانی رێژیمەکەی، با بە نرخێکی گرانتریش بێ بکرێ، وەک پێویستە کاریگەریی لە سەر رێژیم نابێ و زۆرتر فشار بۆ سەر کۆمەڵانی خەڵکی ئێران دێ تا رێژیم. دیارە ئەگەر لە ئەنجامی فشاری ئابووریی زۆردا کۆمەڵانی خەڵکی وەزاڵەهاتوو ڕاپەڕن ئەوە مەسەلەیەکی دیکەیە.

کوردستان: هەڵبژاردنی سەرکۆماری لە ئەمریکا نزیک بۆتەوە، سیاسەتی هەرکام لە کاندیداکانی دیموکراتەکان و کۆماریخوازەکان سەبارەت بە کێشەی ناوکیی ئێران چۆن دەبینی؟

مستەفا شەڵماشی: سیاسەتی باراک ئۆباما کاندیدای دێموکڕاتەکان لەسەر ئەو خۆشبینیە داڕێژراوە کە کۆماری ئیسلامی ئێران باوەڕی بە وتووێژەو بۆ ئیمتیاز دەگەڕێ، دەنا دەکرێ چاوەڕوان بی کە دە ست لە دروست کردنی چەکی ئەتۆمی هەڵگرێ. ئەو سیاسەتە، بە باوەڕی من سیاسەتێکی هەڵەیە. چونکە کۆماری ئیسلامی، وەدەست خستنی چەکی ئەتۆمی بە ئامرازێکی گرنگ بۆ پاراستنی رێژیمەکەی دە زانێ و ئەگەر بۆی بکرێ بە دەست هێنانی ئەو چەکە بە هیچ ئیمتیازێکی دیکە ناگۆڕێتەوە. وتووێژیش تەنیا بۆ بەدەستهێنانی کات بەکار دێنێ و جگە لەوە هیچ ئامانجێکی دیکەی لە پشتەوە نیە. خۆ تائێستا زۆر ئیمتیازیان بە کۆماری ئیسلامی پێشنیار کردوە، وەک ئۆرانیۆمی پیتێنراوی خۆڕایی، وەک رێگادان بە رێژیم بۆ هاتنە نێو سیستمی تیجارە تی رۆژئاوا. هەر تا ئێستاش زۆر ئیمتیازیان پێ داوە. ئەو هەموو جینایەتە دژی بەشەرییەت دەکا، جگە لە هێندێک رەخنەی سەر کاغەز هیچ کاریان پێ نیە.

بەڵام لەو بارەوە سیاسەتی کاندیدای کۆماریخوازەکان مەککە ین، زۆرتر لە ڕاستیەوە نیزیکە. ئەو دەیهەوێ چاو لە رابردووی وتووێژەکان بکاو لە وتووێژدا بە شکەوە بۆ مەبەستەکانی کۆماری ئیسلامی دەڕوانێ. جگە لەوە مەککە ین ئامادە نیە پێش ئەوەی کە وتووێژەکان بە جێگایەک بگەن لە رادەیەکی بالآدا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دانیشێ. لە کاتێک دا ئۆباما رادەگەیەنێ کە ئامادەیە لەگەڵ ئەحمەدی نژاد دانیشێ. ئەوەش هێندەی دیکە کۆماری ئیسلامی هان دەدا کە لەسەر سیاسەتەکانی سوور بێ.

کوردستان: ئەگەر ئەمریکاو هاوپەیمانە ئوروووپاییەکانی نەتوانن گەمارۆیەکی قورسترو توندتر بخەنە سەر ئێران پێت وایە رێگە بۆ بژێرە (گزینە)ی نیزامی خۆشتر دەبێ؟

مستەفا شەڵماشی: بێگومان دوورکەوتنەوە لە ڕێگاچارەی سیاسی کێشەکە، دەبێتە هۆی بیرکردنەوە لە ڕێگاچارە ی دیکە و یەک لەوانە ڕێگاچارەی نیزامی. ئەگەر ئەو ڕاستییەشی لە پەنا دانێین کە تا ئێستا نە ئەمریکا و نە هاوپەیمانەکانی،

ڕێگاچارەی نیزامییان وەک ئامڕازێک ڕەت نەکردوەتەوە، هەرچەندە بە ئاخرین گوزینەیان داناوە. کەوابوو تا هەنگاوێک لە ڕێگاکانی دیکە دوور کەونەوە، هەنگاوێکیش لە دوایین ریگاچارە نیزیک دەبنەوە. دیارە بە دەستهێنانی کۆدەنگی لەسەر گرتنە پێشی ڕێگاچارەی نیزامی لە بەدەستهێنانی کۆدەنگی لەسەر گەمارۆ ئابوورییەکانیش دژوارترە. هەر بۆیە لە هەلومەرجێکی ئاوادا، هاوپەیمانەتیەکەش بچووکتر دەبێتەوە و ئیمکانی ئەوە هەیە بەشێک لە هاوپەیمانەکانی ئەمریکا بکشێنەوەو لە پەلاماری سەربازی دا بەشداری نەکەن. بۆیە بە باوەڕی من ئەوان بە پلەی یەکەم هەوڵ دەدەن بە ڕێگای گەماروی ئابوورییەوە کۆماری ئیسلامی بە چۆک دابێنن. بەتایبەت لە هەلومەرجی ئێستادا کە قەیرانێکی ئابووریی گەورە باڵی بە سەر وڵاتانی رۆژئاواو ئەمریکادا کێشاوە.

کوردستان: ئەگەری هێرشی هەوایی ئیسرائیل - کە بە پلەی یەکەم دەتوانێ لە ژێر هەڕەشەی ئێرانی تەیار بە چەکی ناوکی دا بێ – بۆ سەر دامەزراوە ئەتۆمی و نیزامییەکانی ئێران چۆن دەبینی؟

مستەفا شەڵماشی: بە باوەڕی من ئەو ئەگەرە هەیە و زۆرێش جیددییە. بەڵام ئەوەش دوای نائومێد بوونێکی تەواوە بە ڕێگاچارەکانی دیکە و دوای ئەوەش کە ئیسرائیل هیچ هاوپەیمانێکی دیکە نەتوانێ پەیدا بکا. دیارە ئیسرائیل لە هەموو وڵاتان زیاتر بە کۆماری ئیسلامییەکی خاوەن چەکی ئەتۆمی قەڵسە، چونکە بە ئاشکراش لەلایەن کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامییەوە هەڕەشەی لەنێوبردنی لێکراوە. بێشک ئیسرائیل ناتوانێ بێدەنگ دانیشێ و ئەگەر ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بەتەواوی بکشێنەوە و کۆماری ئیسلامی هەر بەردە وام بێ لە سەر بەرنامە ئەتۆمییەکانی، شیمانەی ئەوە دەکرێ کە بە تەنیاش هەنگاوێک هەڵێنێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی:

وتووێژێکی تایبەت لە گەڵ ڕۆژنامەی «کوردستان»

مستەفا شەلماشی: بەشداریی ئەمجارمان لە کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ دا، سەرکەوتووترین بەشداریی ئێمە بوو

مستەفا شەلماشی، بەرپرسی نوێنەرایەتیی دەرەوەی ولاتی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە وتووێژێکی تایبەت لە گەڵ ڕۆژنامەی «کوردستان»دا:
بەشداریی ئەمجارمان لە کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ دا،
سەرکەوتووترین بەشداریی ئێمە بوو

کوردستان: بەڕێز کاک مستەفا شەڵماشی! وەک کەسایەتییەکی سیاسی و وەک ئەندامی هەیئەتێکی پایەبەرزی حیزبی دیموکراتی کوردستان، چ هەلسەنگاندنێکت بۆ بیست و چوارەمین کۆنگرەی ئەنترناسیۆناڵ هەیە؟ ئایا ئەم ئۆرگانیزاسیۆنە جیهانییە لەم کۆنگرەیەدا بایەخدانی پێویستی بەپرسەگرنگە جیهانییەکان هەبوو؟ ئەم پرسانەچ بوون و ڕوانین و ڕاسپاردە و بڕیاری کۆنگرە لەبارەیانەوە چ بوو؟

مستەفا شەڵماشی: بیست و چوارەمین کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ لە چەند ڕوویەکەوە لە گەڵ کۆنگرەکانی دیکە دا جیاوازیی هەبوو. هەر دەسپێکی کۆنگرە بە دروشمێک بوو کە لە ڕاستی دا دەکرا ببێتە ڕێگا خۆشکەری تێڕوانینێکی تازەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ بۆ جیهان بە گشتی. «لە پێناوی ئینتەرناسیۆنالیزمێکی تازە و کلتوورێکی تازەی هاوکاریی نێونەتەوەیی دا»ئەوە کورتکراوەی ئامانجەکانی ئەو کۆنگرەیە بوو.

لە کۆنگرە دا چەندین باسی گرنگی جیهانی لە چەند پانێلی دەوڵەمەند بە باسی جۆراو جۆر و بۆچوونی جۆراوجۆر دا هاتنە گۆڕێ. لە سەر ئابووری و دروستکردنی دەرفەتی کار، گەشەی کۆمەڵایەتی و بە کار هێنانی پتانسیەلەکان، هەڵوێستی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ لە سەر قەیرانی ئابووریی جیهانی، خەبات لە پێناوی ئازادی دا، پشتیوانی لە گەشەکردنی دێموکڕاسی لە دنیادا و پشتگیریی دێموکڕاسییە تازەکان، دیتنەوەی ڕێگا چارەی ئاشتیی نێو نەتەوەیی، هاوکاریی نێونەتەوەیی و پێداویستیی دابینکردنی ئەمنییەتی نێونەتەوەیی و بەرگری لە مافی مرۆڤ بە گشتی. ئەنجامی ئەو باس و پانێلانە لە بڕیارەکانی کۆتایی کۆنگرە دا دیار بوون. لە سەر زووربەی ئەو باسانە هەڵوێستی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ هاتبوو، چ لەبواری ئابووری، چ لە بواری ئەمنییەتی نێو نەتەوەیی و چ لە بواری مافی مرۆڤ و مافی

گەلان لە ناوچە جیاجیاکانی جیهان، پاڕاگرافی تایبەتی هەبوو. گرنگترینیشی بۆ ئێمە ی کورد ئەوە بوو کە لە بڕیارەکان دا پاڕاگڕافێک بۆ پشتیوانی لە ماف و ئازادییەکانی گەلی کورد هاتبوو.

لە پەیوەندیی لەگەڵ شوێنی گرتنی کۆنگرە و ئۆرگانیزاسیۆنی گۆنگرەش دا جیاوازی هەبوو. بۆ یەکەم جار بوو کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ لە وڵاتێکی ئەفریقایی دەگیرا. هەروەها ئاڵوگۆڕێکی بە نیسبەت زۆر لە هەڵبژاردن و ئۆرگانیزاسیۆنی کۆنگرە دا کرا. دوو کاندیدای بە هێزی وەک مۆنا سالین سەرۆکی پێشووی حیزبی سۆسیال دێموکراتی سوید و لویس ئەیالا سکرتێری پێشووی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ هەبون بۆ پۆستی سکرتێری گشتی، کە ڕەقابەتێکی توندیان لە نێو دا هەبوو و بە چەند دەنگێکی زیاتر، لویس ئەیالا جارێکی دیکە وەک سکرتێری گشتی دیاری کرایەوە. ئەوەی بۆ حیزبی ئێمەش گرنگ بێ ئەوە بوو کە بۆ یەکەم جار دوای لەتبوونی حیزبی دێموکڕات، ئیمکانی قسە کردن لە کۆنگرەدا درا بە سکرتێری گشتیی حیزبمان کاک خالیدی عەزیزی، وەک تەنیا قسەکەر لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە.

کوردستان: ئەگەرچی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەزۆربەی کۆبوونەوەکانی شوورا و کۆنگرەکانی ئەنترناسیۆناڵی سۆسیالیست دا بەشداریی چالاکانەی هەبووە، بەڵام دەتوانم بڵێم لەم کۆنگرەیەدا لەئاستێکی زۆر بەرز دا بەشدار بوو.هەلسەنگاندنی خۆت لە کارو چالاکییەکانی هەیئەتی حیزب لەم کۆنگرەیەدا چییە؟ ئەو دیدار و چاوپێکەوتنانەی کردتان، لێیان رازی بووی؟ پێت وایە توانیوتانەکەسایەتی ولایەنەکانی بەشداری کۆنگرە تا رادەیەک لە پرسی کورد بەگشتی و لەرۆژهەڵاتی کوردستان، هەروەها لەبارودۆخی ئێران و سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی، ئاگادار بکەن؟

مستەفا شەڵماشی: بەشداریی ئەمجارەمان لە کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ دا لە گەڵ جارەکانی دیکە هەم جیاوازی پێکهاتەیی هەبوو، هەم جیاوازیی لە چالاکبوون دا. لە باری پێکهاتەییەوە هەیئەتیکی بەهێز بوو. سکرتێری حیزب، بەرپرسی دەرەوە و بەرپرسی پەیوەندییەکان و دوو ئەندامی دیکەی ڕێبەری کە یەکێکیان نوێنەری یەکییەتی ژنانی حیزب بۆ سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال و ئەوی دیکەیان بەرپرسی پەیوەندی لە گەڵ سۆسیالیست ئینتەر ناسیۆناڵ بوو.

لە باری چالاکییەوە زۆر بە بەرنامە دەستمان پێ کرد و تەنانەت بۆ دیدارەکانیش ئەولەوییەتمان دانا. هەوڵمان دا هەموومان بە شێوەیەکی چالاک کار بکەین. لەبواری دانی زانیارییەوە، بە دۆکومێنت کراوی(بە تایبەت لە سەر پێشیلکردنی مافی مرۆڤ لە کوردستان و ئێران دا) و تەنانەت بە پێشکەش کردنی کتێبی ڕەحمانی کوردان، لە هێندێک لە دیدارە گرنگەکان دا، زانیاریی باشمان گەیاند. جگە لەوە بۆ پێوەندییەکانی داهاتوو گەلێک زانیاریی بە کەڵکمان وەرگرت و ئادرەس و زانیاریمان لە سەر زۆر حیزب و ڕێکخراوی جیهانی گرنگ کۆ کردەوە کە پێویستە بۆ بەردەوامی لە پێوەندییەکانمان دا بە

کاریان بێنین و بە بەردەوامی زانیاریان بۆ بنێرین. ئەوەش کە توانیمان وتاری بەڕێز سکرتێری گشتیمان لە بەرنامە دا بگونجێنین، بەسەرکەوتنێکی هەیئەتی ئەوجارەمان دەزانم، چونکە ڕاستییەکەی ئەوەیە کە پێویست بوو کاری بۆ بکەین تا دەرفەت بدرێ کاک خالید وتار پێشکەش بکا. دیارە بە جێی دەزانم کە ئیشارە بەوە بکەم کە هەم تەرکیبی هەیئەتەکەمان و هەم چالاکیمان یارمەتیدەری ئەوە بوون کە لە ڕاستی دا ئێمە وەک چالاکترین هەیئەتی کوردی لە ڕۆژهەلاتی کوردستانەوە دەرکەوین. ئەوەندەی ئەمن ئاگاداری بەشداریمان لە کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەر ناسیۆناڵ دابم، پێموایە سەرکەوتووترین بەشداریی ئێمە بوو.

کوردستان: ئێوە بە گشتی لە دیدار و چاوپێکەوتنەکانتاندا، چ لەگەڵ گەورەبەرپرسانی ئەنترناسیۆناڵ و چ لەگەڵ سەرۆکان و نوێنەرانی ولاتان و حیزب و ڕێکخراوەکانی بەشدار لەئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست دا، گرنگی بەچ پرس و بابەتێک دەدەن؟ لەم کۆنگرەیەدا زۆرتر بایەختان بەکام پرس و بابەت دا؟

مستەفا شەڵماشی: لە پێوەندییەکانمان دا زۆر ئەولەوییەت دەدەین بە سێ مە سەلەی گرنگ. یەکەم مەسەلە دۆخی نەتەوەی کورد و بە چارەسەرنەکراوی مانەوەی ئەو مەسەلەیە، لە کاتێک دا کە نەتەوەی کورد گەورەترین نەتەوەی بێ دەوڵەتە کە تەنانەت لەو وڵاتانەش دا کە بەسەریان دا دابەش کراوە، هیچ چارەسەرێکی بۆ نەکراوە(دیارە جگە لە باشووری کوردستان کە بە خۆشییەوە لە هەلومەرجێکی باشتر دایە و تا ڕاددەیەک چارەنووسی خۆی بە دەستەوەیە). لەوەش خراپتر سەرکوتی نەتەوەی کورد لە لایەن هەموو زەوتکەرانی مافەکەیەوە بە شێوەیەکی نا ئینسانی درێژەی هەیە. تەوەری دووەمی باسەکانمان پێشێلکرانی بەردەوامی ماڤی مرۆڤە لە لایەن ڕێژیمە سەرکوتکەرەکانی حاکم بەسەر کوردستان دا. لەو بارەیەوە کۆماری ئیسلامی کە ئێمە کوردی ڕۆژهەلات لە گەڵی تەرەفین، گرەوی لە هەموو دوژمنانی دیکەی کورد بردوەتەوە و دەست لە هیچ جینایەتێک ناپارێزێ. تەنانەت زۆرجار پەنای بۆ تیرۆری دەوڵەتی بردوە و سەدان ئەندامی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردی تیرۆر کردوە. بە تایبەت تیرۆری ڕێبەرانی حیزب لە نێوەندی دنیای ئازاد، واتە ئوروپا دا، پەڵەیەکی ڕەشە بە نێو چاوانی کۆماری ئیسلامییەوە. بە تایبەت کە لە داگایەکی سەربەخۆی ئاڵمان دا سەلمێنراوە کە دەستی کاربەدەستانی هەرە بالای کۆماری ئیسلامی لە پشت ئەو تیرۆرەوە بووە کە لە ڕێستورانی میکۆنووس لە بەرلین کردیان و ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانیان شەهید کرد. تەوەری گرنگی دیکە ناساندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان و پەیدا کردنی دۆستی سیاسی بۆ حیزب لە ڕاددەی نێونەتەوەیی دایە. هەموو ڕێکخراوێکی سیاسی کە نیازی هەبێ لە داهاتوی وڵاتەکەی دا نەخشی هەبێ، پیویستی بە دۆستایەتی و پەیوەندیی نێونەتەوەیی هەیە. تا هەم لە تاقیکردنەوەی گەلانی دنیا کەڵک وەرگرێ و هەم تاقیکردنەوەکانی خۆی بگوێزێتەوە بۆ گۆڕەپانی خەباتی سیاسی لە دنیا دا.

جگە لەو مەسەلانەش دیارە لە باری وەزعی ئێرانەوە، داهاتووی ئێران کە بە ئێمەش مەربووت دەبێ. سیاسەتەکانی ڕۆژ و نەخشی وڵاتە جۆربەجۆرەکانی دنیا لە ناوچەی ئێمە و لە وڵاتی ئێمە دەبێ ئاگادار بین و هەوڵ بدەین بچینە نێو ناوەند و کۆڕ و کۆمەڵە نێو نەتەوەییەکان، تا وەک ساڵانی ڕابردو بە بێ ئاگاداریی خۆمان بڕیارمان لە سەر نەدەن و بازرگانیمان پێوە نەکەن.

کوردستان: چەند لایەنێکی دیکەی کوردیش لەبەشە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، لەم کۆنگرەیەدا بەشدار بوون. یەکێک لەو بابەتانەش کەحیزبی ئێمە لە کۆبوونەوەکانی پێشووەوەگرنگیی پێداوە، چالاککردنەوەی گرووپی کاری کوردان لەئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست دا بووە. لەم بارەیەوەهاوکاری و هەماهەنگیی لایەنەکوردییەکان لەم کۆنگرەیەدا چۆن بوو و ئایا ئەم گرووپە دەست بەکار بۆتەوە؟

مستەفا شەڵماشی: گرووپی کاری کوردان پێشتر هەبووە، بەڵام بەداخەوە کارێکی ئەوتۆی نەکردوە. لە و کۆنگرەیەدا کۆبوونەوەیەک پێکهات کە هەموو حیزبەکانی کوردی تێدا بەشدار بوون. تەنانەت هەموو ئەندامانی هەیئەتەکانی کوردیش بەشدار بوون. لەو کۆبوونەوەیە دا بە درێژی باسی گرووپی کاری کوردان کراو بڕیاردرا کە داوا بکرێ سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ کەسێکی تازە کە یەکێک لە جێگرەکانی سەرۆکی سۆسیالیست ئینەرناسیۆناڵ بێ، بۆ بەرپرسی ئەو گرووپە دیاری بکا. داواش لە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان وەک ئەندامی فەرمیی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ، کرا کە تا دیاریکردنی بەرپرس و چالاکبونی گرووپەکە بە دواداچوون بۆ ئەو مەسەلەیە بکا. هاوکاری و هەماهەنگی لە نێو کوردەکان دا زۆر باش بوو. جگە لەوەی کە هەر حیزبە دیارە بە جیا هەوڵی داوە خۆی بناسێنێ و پێوەندی بگرێ لە سەر مەسەلەکانی پێوەندیدار بەخۆیەوە، بەڵام بۆ مەسەلەی کورد بە گشتی، ئەوەی باس کرابێ، بە هاوکاری و ڕەزامەندیی هەمووان بووە. لە ناو باسەکانیش دا، لە جەوهەر دا هیچ جیاوازییەکم لە هەڵوێستەکان دا بەدی نەکرد. کەوابوو دەتوانم بڵێم لە و کۆنگرەیەدا بە خۆشییەوە کوردەکان پێکەوە تەبا بوون.

کوردستان: سکرتێری گشتیی حیزب لە وتارەکەی خۆی کە لەم کۆنگرەیەدا پێشکەشی کرد، باسی چەند خاڵی گرنگی کرد، یەکیان ئەوەبوو کەکورد دەتوانێ فاکتەرێکی گرنگ و بەهێز بێ بۆ گەشەپیدانی سەقامگیری، ئەمنییەت، ئاشتی، ئازادی و دیموکراسی نەک تەنیا لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی نیوەراست بەڵکوو لەرادەی نیونەتەوەییش دا. دەکرێ پتر تیشک بخەیە سەر ئەو پەیامەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ ئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست؟

مستەفا شەڵماشی: لە ڕاستی دا لە مێژە ئێمە لە دەرەوە و لە پێوەندییەکانمان دا هەوڵ دەدەین ئەو پەیامە بگەیەنین کە جیهان نابێ چیدیکە وەک پەنابەر و لێقەوماو بۆ کورد بڕوانێ. بۆخۆشمان پێویست ناکا هەر باسی ماڵوێرانی و لێقەوماویی

خۆمان بکەین و ئەو هەموو توانا ماددی و مەعنەوییەی بەدەستمانەوەیە نادیدە بگرین و وەکو کارتێکی بە هێز بەکاری نەهێنین. ڕاستە زوڵممان زۆر لێکراوە و قوربانیی زۆرمان داوە، ئەوەش ئێستا بۆ هەموو دنیا ڕوونە. بۆیە ئێستا کاتی ئەوەیە کە کورد تواناکانی خۆی لە وڵاتەکەی دا، لە ناوچەی ستراتیژی و گرنگی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و لە دنیاش دا بێنێتە بەرباس و لە هاوکێشەی هێزەکان دا بە کاری بێنێ. پێوەندییە نێونەتەوەییەکان هەروەک دەزانن لە سەر بناغەی قازانجی هاوبەش دروست دەبن. ئەمڕۆ لە دنیا دا هیچ لایەنێک بەبێ لە بەر چاو گرتنی قازانجی وڵاتی خۆی، ئامادەنییە دۆستایەتی لە گەڵ هیچ لایەنێکی دیکە بکا. کەوابوو کوردیش لە دیپلۆماسیی خۆی دا دەبێ بیسەلمێنێ کە پێوەندی وهاوکاری لە گەڵ کورد تەنیا بە قازانجی کوردەکە نییە، بەڵکو زیاتر قازانجی ئەوانی تێدایە. کورد لە ئەزموونی باشووریش دا سەلماندی کە توانا، ئیمکانات و لێوەشاوەیی ئەوەی هەیە کە ببێتە هاوپەیمان و فاکتەرێکی بەهێز بۆگەشەی ئابووری، دابین بوونی دێموکڕاسی، گەشەی کۆمەڵایەتی، سەباتی سیاسی و ئاسایشی ناوچە و لەو ڕێگایەشەوە دەتوانێ یارمەتیدەرێکی باش بێ بۆ ئەمنییەتی جیهانی. بە گشتی حیزبی ئێمە پێی وایە کە پێویستە دنیا لەوە تێ بگەیەنین کە نابێ تەنیا لە گۆشە نیگای مافی مرۆڤەوە بۆ کوردستان بڕوانن و پێویستە فایلێکی تازە بۆ کوردستان بکەنەوە، وەک وڵاتێک و نەتەوەیەک کە هەم دەیهەوێ و هەم دەتوانێ یارمەتیدەر بێ لە دامەزراندنی پێوەندییەکی ئینسانیی نێونەتەوەیی دا کە هەموو نەتەوەکانی جیهان لە سایەی دا لە ئاشتی و ئاسایش دا بژین. بەتایبەت کە کوردستان لە نێوجەرگەی ناوچەی دەوڵەمەند و ستراتیژیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دا هەڵکەوتوە و بۆ خۆشی یەکێک لە وڵاتە هەرە دەوڵەمەندەکانی جیهانە، ئەگەر بێت و ئیمکانی ئەوەی پێ بدرێ کە لە سەرمایە ماددی و مەعنەوییەکانی خۆی کەڵک وەرگرێ.

کوردستان: لە بڕیار و ڕاسپاردەکانی ئەم کۆنگرەیەدا بەندێک یا پاراگرافێک لەبارەی پرسی کوردەوە هەیە. پێمان خۆشە باسی چۆنیەتیی ڕەنگدانەوەی ئەم پرسە لە بەڵگەنامەکانی کۆنگرەمان دا بۆ بکەی، هەر وەها هاوکاریی لایەنە کوردییەکانی بەشداری کۆنگرە لەم پێوەندییەدا و ئەو تێگەیشتنە کە لە ئەنتێرناسیۆنالی سۆسیالیست لەبارەی پرسی کوردەوە هەیە؟

مستەفا شەڵماشی: بەڵێ هەروەک ئیشارەت پێ کرد پاڕاگرافێک لەسەر مەسەلەی کورد لە بڕیاراتی ڕەسمیی کۆنگرە دا هەیە بەم جۆرە:

پرسی کورد هەروەک پرسی ئیسرائیل و فەلەستین پێویستی بە ئاوڕدانەوە یەکی هەمەلایەنە هەیە. حیزبەکانی نوێنەری بەشی عیراق، ئێران، تورکیە و سوریە کە نوێنەری خەڵکی کوردن پێویستە بە هاوکاریی نەتەوە یەکگرتووەکان و دامەزراوە نێونەتەوەییەکان لە چوارچێوەیەکی هەمەلایەنەدا چالاک بن و کار بکەن، بە مەبەستی پشتگیری لە مافی کورد،

سەقامگیریی ئاشتی و گەشە کردنی باری ژیان و مافەکانی خەڵکی کورد بە پێی یاسا نێودەوڵەتییەکان. کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆناڵ بریاری داوە گرووپێکی کاریی تایبەت بۆ پرسی کورد دووبارە دابمەزرێنێتەوە و چالاک بکاتەوە.»

دیارە هەروەک لە وەڵامی پرسیارەکانی پێشووش دا ئیشارەم پێکرد هاوکاریی حیزبە کوردییەکان پێکەوە زۆر باش بوو. من پێموایە لە هێنانی پرسی کوردیش لە بڕیاراتی کۆنگرەدا نەخشی هەبوو. لە کۆبوونەوەی هەمو حیزبە کوردییەکان دا کۆمیتەیەک دیاری کرا کە نوێنەری هەموو حیزبەکانی تێدا بوو بۆ ئەوەی کە مەتنێک ئامادە بکا تا کۆنگرە بڕیاری لەسەر بدا. لە مەتنەکەدا هەم داوا کرابوو کە گرووپی کاری کوردان دامەزرێتەوەو چالاک بکرێ و هەم پشتیوانی لە مەسەلەی کورد بکرێ. ئەو بڕیارەی دەرچووە، هەرچەند دەقاودەق ئەوە نییە کە داوا کرابوو، بەڵام لە جەوهەر دا یەکە و شوێنکاری داوای حیزبەکانی پێوە دیارە. دیارە پێویستە لێرەدا ئاماژە بەوە بکەم کە هەوڵەکانی بەڕیز مەلا بەختیارلێپرسراوی دەستەی کارگێڕیی مەکتەبی سیاسی وسەرپەرستی هەیئەتی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان وەک ئەندامی ڕەسمیی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال هەم لە وتارەکەی دا و هەم دواتر، داوای بەڕێز خالیدی عەزیزی سەرپەرستی هەیئەتی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە وتارەکەی داو هەروەها داوای بەڕیز گوڵتان کیساناک سەر پەرستی هەیئەتی ب.د.پ لە وتارەکەی دا بەرز بنرخێنین کە هەوڵی خۆیان دا و شوێن دانەر بوون.

کوردستان: حیزبی دیموکراتی کوردستان، جگە لە کۆبوونەوە و کۆنگرەکانی ئەنترناسیۆناڵی سۆسیالیست، لەگەڵ ئۆرگانیزاسیۆنی دیکەش کە جیهانی و نیونەتەوەیین، بۆ وینە لیبرالەکان، هاوکاری و بەشداریی هەیە. دەکرێ وەک بەرپرسی دیپلۆماسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەدەرەوەی وڵات لەم بارەیەوە بۆمان بدوێی؟

مستەفا شەڵماشی: سیاسەتی دیپلۆماسیی ئێمە لەو ساڵانەی دوایی دا ئەوە بووە کە لە هەر دەرفەتێک و هەر تریبوونێکی دێموکڕاتیک و مەعقوول بۆ گەیاندنی پەیامی خۆمان و ناساندنی پرسی نەتەوەکەمان کەڵک وەرگرین. دیارە لەو بارەشەوە تا ڕاددەیەک سەرکەوتوو بووین و پێوەندییەکانی خۆمان لە جاران بەرفراوانتر کردووەتەوە و هەوڵمان داوە لە گەڵ حیزب و ڕێکخراوە جۆربەجۆرەکان، ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان، دەوڵەتەکان و دامەزراوە نێو نەتەوەییەکان پێوەندی بگرین. هەر لەو چوارچێوەیەش دا پێوەندیمان پێک هێناوە لە گەڵ لیبراڵ ئینتەرناشناڵ دا و بۆ کۆنگرەکەیان دەعوەت کرابووین و یەک جار بەشداریمان کردوە. دیارە ئەو پێوەندیانە نەگەیشتوونە ڕاددەی هاوکاری، بەڵام توانیومانە لە پانتاییەکی بەرینتر دا بۆ ناساندنی پرسی نەتەوەکەمان کار بکەین. هەروەک دەزانن سەردەمی شەڕی سارد بەسەر چووە و چیدی دنیا بە سەر دوو قوتب دا دابەش نەکراوە تا مەجبور بی یەکێکیان هەڵبژێری، بە تایبەت تا ئەوکاتەی کە ئامانجت تە نیا زانیاری دان و ناساندنی پرسە کەتە، دەتوانی لە ناوەندی جۆراوجۆردا ئامادە بی.

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

کوردستان: بەپێی ئەزموونەکانی خۆت و دیپلۆماسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لایەنەکوردییەکانی بەشدار لەکۆر و کۆبوونەوەکانی ئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست، لەداهاتوو دا بەچ میکانیزمێکی هاوکاری و هاوهەنگاوی، دەتوانن کاریگەریی زیاتریان لە کۆبوونەوە وکۆنگرەکانی ئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست دا هەبێ؟

مستەفا شەڵماشی: ئەوەی لە کۆنگرەی ئەمجارەش دا کرا شتێکی باش بوو، بەڵام دەکرێ زۆر زیاتر لەوە کار بکرێ. بە تایبەت ئەگەر لە نێوان ئەو حیزبانەدا کە بەشداری لەو کۆنگرە و کۆبوونەوانە دا دەکەن، پەیوەندیی بەردەوام هەبێ و بیر لە داڕشتنی پرۆژەی هاوبەش بکرێتەوە. بۆ وێنە دەکرێ هەوڵ بدرێ جارێک کۆبوونەوە، یا کۆنگرەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال بێتە کوردستان و هەمووشیان پێکەوە پێشوازی لێ بکەن. جا ڕەنگە بە پێی توانای ماددی و مەعنەوی هەر حیزبە، ئەرکیش دیاری بکرێ، بەڵام گرنگ ئەوەیە کە یەک دەنگ بن. خۆزگە ڕێکخراوە کوردستانییەکان بەو نەتیجەیە گەیشتبان کە بۆ لابیگەری و هێنانە گۆڕی پرسی کورد لە دەرەوە یەک ڕێکخراویان دروست کردبا کە هەموویان پشتیوانیان لێ کردبا و هەمو هەوڵەکان بە یەکەوە لە لایەن یەک ڕێکخراوی نەتەوەیی کە بیتوانیایە ئیدیعا بکا کە نوێنەری نەتەوەی کوردە درابان. من شکم لەوە دانییە کە لە حاڵەتی ئاوا دا کورد نەک تەنیا دەی توانی دەنگی خۆی بگەیەنێتە هە موو جێگایەک و هەموو تریبونەکان، بکرە دەشیتوانی پرسی خۆی بەرێتە سەر میزی هەموو ناوەندە بڕیار دەرەکان.

هیوادارم لانیکەم ئەو حیزبانەی کە پێکەوە لەو کۆنگرە و کۆڕ و کۆمەڵانە دا بەشداری دەکەن، ئۆرگانێک پێک بێنن کە نوێنەری هەموویانی تێدابێ و هەر بە یەک دەنگ و بە یەک نوێنەرایەتی بەشداری بکەن و لانی کەم هەمیشە پێشەکی داواکانیان کۆکەنەوە، لە سەری ڕێک کەون و پێکەوە بیگەیەنن. کارێکی دیکەش کە زۆر گرنگە و بە داخەوە تا ئێستا زۆر کەم کاری بۆ کراوە، وەڕێخستنی لابیگەرییەکی کوردییە کە هەموو حیزبەکان پشتیوانیی لێ بکەن و تەنانەت بە ناوی سیاسیش نەبێ. هەم بۆ ئەوەی بتوانێ دیاسپۆڕای کوردی لە دەرەوە کۆ بکاتەوە، هەم بتوانێ لەو هێزەی کە لە و ساڵانەی دوایی دا ڕووی لە هەندەران کردوە بۆ ناساندنی پرسی نەتەوەیی کەڵک وەرگرێ و هەم بشتوانێ بە یەکگرتوویی دەنگ و هێزی کورد بە وڵاتان نیشان بدا و بۆ مەسەلەی کورد لابیگەری بکا.

کوردستان: ئیدە و بەرنامەیەکی تایبەتیتان بۆ پەرەپیدانی پیوەندییەکانی حیزب لەگەڵ ئەنترناسیۆنالی سۆسیالیست و بایەخدانی زیاتری ئەو ئۆرگانیزاسیۆنەجیهانییە بە پرسی کورد، هەیە؟

مستەفا شەڵماشی: یەکێک لە قازانجەکانی بەشداریی ئێمە لە کۆنگرە وکۆبوونەوەکانیان دا ئەوەیە کە لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر لە سەران و بەرپرسانی حیزب و ڕێکخراوە جیهانییەکان دەتوانین پەیوەندی بگرین. بێشک نابێ ئەو پەیوەندییانە هەر

بەوە ببڕێنەوە کە لەوێ دوو قسەیان لە گەڵ بکەین. ئەو حیزب و ڕێکخراوانە لە زۆر وڵات دا دەسەڵاتدارن، یا زۆر شوێن دانەرن. پێویستە ئەو دیدارانە بەکار بێنین بۆ ئەوەی پێوەندییەکی بەردەوامیان لە گەڵ دروست کەین و بە بەردەوامی پرسی نەتەوەکەمان و ئەو گیروگرفتانە ی بۆ گەلەکەمان دێنە پێش بە وان ڕابگەیەنین. ئێمە لەو بارەوە ئیدە و بەرنامەی زۆرمان هەیە ئەگەر ئیمکانات و کات ڕێگامان پێ بدەن. جگە لەوە پێویستە لە کۆتایی دا پەیوەندییەکان بگەیەنینە ئاستێک کە ئەوانیش سەردانی بنکە و جێگاکانی ئێمە، یا وڵاتی ئێمە بکەن، تا لە نیزیکەوە ببینن کە کوردستان خاوەنی چ هێزێکی بالقوە یە، ئەگەر ئەوان یارمەتیمان بدەن کە ئەو هێزە ببێتە هێزێکی بالفعل.

لە ژمارە ٥٩٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٤ی سێپتەمبەری ٢٠١٢

گفتوگۆ لە گەڵ ماڵپەڕی "کوردستان و کورد"

لە وڵاتێکی فرەنەتەوەی وەک ئێران دا ناکرێ لە ژێر دروشمی هەڵبژاردنی ئازاد دا هەموو مەسەلەکانی دیکە بشاریەوە

دیمانە یەک لە پێوەندی لە گەڵ کۆبوونەوەی بەرینی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی لە بروکسێل بە دەسپێشخەریی حیزبی دیموکراتی کوردستان

لە رۆژانی ٧ - ٩ی دیسامبر لە بروکسێل کۆبوونەوەیەکی بەرین بە بەشداریی لایەن و کەسایەتییە جۆراوجۆرەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی پێک دێت. ئەم کۆبوونەوە بەرینە بە دەستپێشخەریی حیزبی دیموکراتی کوردستان رێک خراوە. بۆ تیشک خستنە سەر ئامانجەکانی کۆبونەوە بەرینەکە،ماڵپەڕی "کوردستان و کورد" هەر جارەی لە گەڵ یەکێک لە بەرپرسانی حیزبی دیموکراتی کوردستان کە ریکخەر و بەڕیوەبەری ئەم کۆبوونەوە بەرینەن،وتووێژ پێک دێنێ. یەکەم گفتوگۆ کە "کوردستان و کورد" لەم پیوەندییە دا پێکی هێناوە، لە گەڵ رێزدار مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسی و بەرپرسی کۆمیتەی دەرەوەی ولاتی حیزبی دیموکراتی کوردستانە. سەرنجتان بۆ خوێندنەوەی ئەم وتووێژە رادەکێشین:

پرسیار: بەڕێز کاک مستەفا شەڵماشی! ئەمە یەکەم کۆبوونەوەی لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامییە کە بە شوێن کۆنفرانسی پراگ دا پێک دێت؟ لەوانەشە هێندێک کەس وا تیگەیشتبن ئەم کۆبوونەوە بەرینە، لە درێژەی هەمان کۆنفرانس دایە. ئایا هیچ پێوەندییەک لە نیوان ئەم دوو کۆبوونەوەی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی دا هەیە؟

وەڵام: پێکهێنانی ئەم کۆبوونەوە بەرینەی برۆکسێل کە بە ئیبتیکاری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بەڕێوە دەچێ، لە مێژە لە لایەن حیزبەوە بڕیاری لەسەر دراوە و تە نانەت لە پلانی کاریی ٢٠١٢ ی بەشی پەیوەندییە ئێرانییەکانی کومیتەی دەرەوەی وڵاتی حیزب دا هاتوە، کە پلانی کاری ٢٠١٢ لە راستی دا لە کۆتایی ساڵی ٢٠١١ دا نووسراوە. کە وابوو هیچ پێوەندیی بە کۆبوونەوەی پراگەوە نییە. ئێمە بۆخۆمان بە پێویستی دەزانین کە هەر چی زۆرتر لە مەیدانی دیالۆگ و بیر و ڕا گۆڕینەوە دا لە گەڵ ئێرانییەکان چالاک بین و هەرچی باشتر مەسەلەی نەتەوەکەمان لە کۆڕ و کۆمەڵە ئێرانییەکان دا بناسێنین. جگە لەوە پێویستە بۆچوونی حیزب و لایەن و کەسایەتییە ئێرانییەکان سەبارەت بە مەسەلەی نەتەوەکەمان بزانین، تەنانەت ئەگەر دژیش بن. بوونی ئەو زانیارییە ئیمکانی ئەوەمان دەداتێ کە لە قۆناغەکانی داهاتوودا دۆستان و دژبەرانی خۆمان بناسین، تا بتوانین بە باشی هاوپەیمانەکانمان دیاری بکەین.

پرسیار: حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە پێکهێنانی ئەم کۆبوونەوە بەرینەی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی بە شوێن چ ئامانجێکەوەیە؟ ئامانجەکانی ئەم کۆبوونەوە بەرینە چن؟

وەڵام: ستراتیژی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوەیە کە مەسەلەی نەتەوەیی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی فیدراڵی، دێموکراتیک و لە سەر بناغەی موشارەکەتی هەمو نەتەوەکانی ئێران لە دەسەڵاتی ناوەندی دا چارەسەر بکرێ. ڕێژیمە دیکتاتۆرەکانی ئێران تا ئێستاشی لەگەڵ بێ مەیدانیان نەداوە بە گەلی کورد و ڕێکخراوە سیاسییەکانی تا بتوانن لە ڕێگای دیالۆگەوە ویستەکانی خۆیان لە گەڵ باقی نەتەوەکانی ئێران و بەتایبەت نەتەوەی دەسەڵاتدار لە ئێران دا بێننە بەر باس. تا ئێستاش لێک تێنەگەیشتنێکی زۆر هەیە لە نێوان پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی ئێران دا و هەر ئەوەش کارێکی وای کردوە کە ئۆپۆزیسیۆنی ئێران پرش و بڵاو بێ و نەتوانێ ئاڵتەرناتیوێکی جێگای باوەڕ بۆ نەتەوەکانی ئێران و تەنانەت لایەنە دەرەکیە کانیش پێشنیار بکا. ئەوە بووەتە هۆی درێژ بوونەوەی تەمەنی کۆماری ئیسلامی لە لایەک و دروست بوونی لێک تێنە گەیشتنی زۆرتر لە نێو ئۆپۆزیسیۆن دا لە لایەکی دیکەوە. هەروەها بووەتە هۆی دروستبوونی نا ئومێدی لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی ئێران دا. تە نانەت بێ ئومێدی لە نێو هێندێک لایەنی ئۆپۆزیسیۆنیش دا کە تا ئێستاش جار وبار بیر لە ئاڵوگۆڕ لە نێو خودی سیستمی کۆماری ئیسلامی دا دەکەنەوە و کۆمەڵانی خەڵک تووشی سەر لێشێواوی دەکەن، بەدی دەکرێ. ئامانجی ئەو کۆبوونەوەیە ئەوەیە کە باسێکی چڕ و پڕ لە سەر شێوەی تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامی وسیستمی گونجاوی داهاتوو بۆ ئێران لە سەر بناغەی پێکهاتەی نەتەوەکان بکرێ. ئێمە لەو کۆبوونەوەیە دا دەمانهەوێ بە شێوەیەکی شە ففاف داخوازە نەتەوەییەکانی خۆمان لە گەڵ پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی ئێران باس بکەین. لە لایەکی دیکەشەوە ئەو ڕاستییە بخەینە بەر چاو کە کۆماری ئیسلامیی ئێران لە دوا قۆناغەکانی تەمەنی خۆی دایە، دەڕوا و هەر لە ئێستاوە پیویستە کار بکرێ و بۆ دروستبونی ئاڵتەرناتیو لە سەر بناغەی پێکهاتەی نەتەوەیی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران و بە شێوەی تەوافوقی بڕیار لە سەر داهاتووی ئێران بدرێ.

پرسیار: هەر لە جێ دا کۆنفرانس و کۆبوونەوەی بەرینی هاوبەش لە گەڵ لایەن و کەسایەتییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران، بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان و هەر هێزێکی دیکەی نەتەوە بندەستەکانی ئێران چ زەروورەتێکی هەیە؟

وەڵام: هەم بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و هەم بۆ ئەو حیزب و ڕێکخراوانەی دیکە کە خەبات دەکەن بۆ وەدیهێنانی مافە نەتەوەییەکانی گەلانی ئێران و دەیانهەوێ لە چوارچێوەی ئێران دا چارەسەرێک بۆ ئەو مەسەلەیە بدۆزنەوە،گرنکە کە بەردەوام لەگەل حیزب و ڕێکخراو و کەسایەتییەکانی سیاسیی گۆڕەپانی سیاسەت لە ئێران دا گفتوگۆ بکەن و داخوازییەکانیان باس بکەن. لە کۆتایی دا یا دەبێ بتوانن قەناعەت بەو هێزانە بێنن کە لە ئێرانی داهاتوودا ناکرێ مەسەلەی نەتەوەکان پشتگوێ بخرێ و ئیمکانی نییە دێموکڕاسی پیادە بکرێ بەبێ چارەسەری مەسەلەی نەتەوەکان لە

ئێران دا، یا دەبێ بە ستراتیژی و سیاسەتی خۆیان دا بچنەوە و ڕێگایەکی دیکە بگرنە بەر. دووری کردن و خۆ ئیزۆلە کردن بە بەهانەی ئەوەی کە زەمینەی قەبووڵکردنی ویستەکانمان کەمە، هیچ دەسکەوتێکی نابێ. جگە لەوە حیزب و ڕێکخراوە نەتەوەییە کان دەبێ لە مەیدان دابن و جێگای خاڵی نەدەن. پێویستە ئیبتیکاری هێنانە بەر باسی ئەو مەسەلە گرنگە بە دەستەوە بگرن و سەرنجی لایەن و کەسایەتی دیکە ی گۆڕەپانی سیاسی لە ئێران و لە دەرەوەی ئێرانیش ڕاکێشن. تا لە پشت سەری ئەوان لە سەر داهاتووی ئێران بڕیار نەدرێ.

هەروەها زۆر گرنگە کە ناوەندگەراکان تێبگەیەنن کە چیدی ناکرێ هەموو دەسەڵات لە ناوەند دا کۆ بکرێتەوە، تەواوی ئیمکاناتی ئابووری، سیاسی، فەرهەنگی وکۆمەڵایەتی لە ناوەند دا بە کار بهێنرێ و هە موو دەسەڵاتەکانیش هەر لە لایەن یەک پێکهاتەوە قۆرغ بکرێن. پێویستە لە ئێرانی داهاتوودا دەسەڵات لە نێوان هەموو پێکهاتە کانی ئێران دا دابەش بکرێ. لە وەڵاتێکی فرە نەتەوەی وەک ئێران دا دەسەڵات دەبێ بە شێوەی تەوافوقی دابەش بکرێ و تەنانە ت بە بەهانەی دێموکراسییش نابێ چارەسەری مەسەلەی نەتەوەکان و دابەشکردنی دەسەڵات فەرامۆش بکرێن. لە لایەکی دیکە وە پێویستە ئیعتیماد سازی بکرێ تا ترسی ئەوانیش سەبارەت بە دابەشبوونی ئێران بڕەوێتەوە، کە دیارە تەنیا زامن بۆ ئەو مەسەلەیە، چارەسەری مەسەلەی نەتەوەکان و دابەشکردنی دەسەڵاتە.

پرسیار: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە کۆنفرانسی پراگ دائەم پەیامەی دا بە لایەنە ئێرانییەکان کە "ئێران وڵاتی هاوبەشی هەمووانە و دەبێ بە هاوبەشیی هەمووان، بەڕیوە بچێت". بەڵام لە بەیاننامەیەک دا کە وەک بەیاننامەی کۆتایی کۆنفرانسەکە بڵاو بۆوە، ڕەنگدانەوەی ئەو پەیامەمان نەبینی. ئاکامی ئەم کۆبوونەوە بەرینە بە تایبەتی لەم پێوەندییەدا چۆن دەبینی؟

وەڵام: هەر لە سەرەتاشەوە ئێمە کۆبوونەوەی پراگمان تەنیا وەک تریبونێک دەبینی کە دەکرا ویستەکانی خۆتی تێدا بێنیە بەر باس و بۆ کۆمەڵێک لە هەڵسووڕاوانی سیاسیی ئێرانی کە سەبارەت بە داهاتووی ئێران لە هەڵە دان، ڕاستییەکان باس بکەی. نوێنەرانی ئێمە لەو کۆبوونەوەیەدا باسێکی چڕ و پڕیان سەبارەت بە مەسەلەی نەتەوەکان و گرفتەکانی دیکە باس کردوە و هەروەها زۆر بە ڕوونی ڕایان گەیاندوە کە لە وڵاتێکی فرەنەتەوەی وەک ئێران دا ناکرێ لە ژێر دروشمی هەڵبژاردنی ئازاد دا هەموو مەسەلەکانی دیکە بشاریەوە. زۆر لایەنی دیکەش بە تایبەت کوردەکان لەو کۆبونەوەیەدا باسی سەرنجڕاکێشیان کردوە و دەستیان لە سەر خاڵی زۆر گرنگ داناوە. دیارە ئەو بەیاننامەیەی کە بڵاو کرایەوە ئەنجامی بیر و بۆچوونی بەشداران بە گشتی نەبوو. بیری چەند کەسێک لە بەڕێوەبەرانی ئەو کۆبوونەوەیە بوو کە لە دوایین چرکە کانی کۆبوونەوە دا هێناویانەتە گۆڕێ. نوێنەرانی ئێمە هەر لەوێ ئەو بەیاننامەیەیان ڕەد کردووەتەوە و دوایەش ڕایانگەیاندوە

کە ئەوان موافیقی بەیاننامەکە نەبوون. ئەوەی بەداخەوە لە کۆبوونەوەی پڕاگ دەرکەوت، ئەوە بوو کە کۆمەڵە کەس و لایەنێک لە هەوڵی ئەوەدان کە سیستمی مەرکەزییەتخواز و دەوڵەت - نەتەوە لە ئێرانی داهاتوش دا بپارێزن و بە بە هانەی هەڵبژاردنی ئازاد، مەسەلە گرنگە کانی دیکەی وەک مەسەلەی نەتەوە کان، دابەشکردنی دەسەلات و دێموکڕاسیی ڕاستەقینە بە فەرامۆشی بسپێرن. هەوڵێکی دیکەیان ئەوەیە کە نەقشی ڕێکخراوەکان لە نێو بەرن وبەڕێوەبردنی ئێران بدەن بە دەست چەند کەسایەتییەک کە ئامادە بن لە پێناوی قازانجەکانی شەخسیی خۆیان دا، بۆ ڕاگرتنی دەسەڵاتی ناوەندی کار بکەن. لە کۆبوونەوەی برۆکسێل و هەوڵەکانی دواتر دا، ئێمە دەمانهەوێ کار بکەین بۆ وەلانانی ئەو بیرۆکەیە و پێکهێنانی زەمینەی هاوکاری لەسەر بناغەی ویستی هەموو پێکهاتەکانی ئێران.

پرسیار: ئاماژەت بەوە کرد کە "تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامی" یەکێک لە تەوەرە سەرەکییەکانی باسەکانی ئەم کۆبوونەوە بەرینەیە. ئایا ئەمە بەو مانایەیە کە ئەو لایەن و کەسایەتییانەی بەشداری ئەم کۆبوونەوە بەرینە دەبن، باوەڕیان بە لە سەرکارلاچوونی کۆماری ئیسلامی هەیە؟

وەڵام: یەکێک لە تەوەرەکانی باسەکانی ئێمە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی دەبێ بڕوا چونکە ئامادەیی ئاڵوگۆڕی تێدا نابینین و لە هەموو بوارەکانیش دا شکستی هێناوە و نەیتوانیوە گیروگرفتەکانی کۆمەڵگای ئێران چارەسەر بکا. لە بەشی هەرە زۆری ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی و کوردستانیشمان گێڕاوەتەوە کە بەشداری لە کۆبوونەوەکەدا بکەن. هەموو ئەو هێز و کەسایەتییانەش کە داوای بەشداریکردنیان لێ کراوە، داوای ئاڵوگۆڕ لە ئێران دا دەکەن و نارازین لە چۆنیەتیی بەڕێوە بردنی دەسەڵات لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە. بەڵام دیارە لە شێوەی تێپەڕین بەسەر ڕێژیم دا جیاوازی لە بۆچوون دا هەیە. ئێمە بە باشی دەزانین کە هەریەک لە بۆچوونەکان و هەر وەها هۆیەکانی ئەو بۆچوونانە باس بکرێن. تا لە ئەنجام دا دەرکەوێ کێ، چی دەوێ و لە گەڵ کام هێزانە دەکرێ هاوکاری بە کردەوە بکرێ. هەر وەهابە چ شێوەیەک دەکرێ میکانیزم و ئیمکانی تێپەڕ بوون لە رژیمی کۆماری ئیسلامی دەستە بەر بکرێن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٩ی نۆڤەمبەری ٢٠١٢

سەرچاوە
Serchawe

هەڤپەیڤین دەگەڵ بەڕیز مستەفا شڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بۆنەی ٨ی مارس

هەڤپەیڤین: ڕەحمان نەقشی

پرسیار: تکایە خۆتان بناسێنن و بفەرموون کە لە کەیەوە تێکەڵ بە خەبات و چالاکی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوون؟

مستەفا شڵماشی: من مستەفا شڵماشی ساڵی ١٩٥٢ی میلادی لە گوندی شڵماش سەر بە ناوچەی سەردەشت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دایک بووم. بە هۆی چالاکبونی بنەماڵەکەم و بە تایبەت برا گەورەکانم لە چالاکی سیاسی و نەتەوەیی دا هەر لە منداڵیەوە سەروکارم لە گەڵ سیاسەت هەبووە، لانی کەم لە قاڵبە کوردایەتییەکەی دا. بەڵام لە ساڵی ١٩٧٠ی میلادییەوە بوومە ئەندامی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان. لە حیزب دا بەرپرسایەتی جۆراوجۆرم هەبوە وەک بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی گشتی، بەرپرسی کۆمیسیۆنی ئینتیشارات و تەبلیغاتی گشتی، بەرپرسی دەفتەری حیزب لە پاریس و بەرپرسی دەرەوەی وڵاتی حیزب. لە پێنج کۆنگرەی حیزب دا بوومە ئەندامی کومیتەی ناوەندی و دەفتەری سیاسی و ئێستاش ئەندامی دەفتەری سیاسی و بەرپرسی کومیتەی بە ڕێوەبەریی دەرەوەی وڵاتی حیزبم.

پرسیار: پرسی ژن ئەمرۆی کۆمەڵی کوردەواریدا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

مستەفا شڵماشی: پرسی ژن لە کۆمەڵگای کوردەواری دا ڕووکاری جۆراو جۆری هەیە. لە لایەکەوە هەر لە سەدان ساڵ لەمەوبەرەوە ژن لە نێو خێزانی کوردەواری دا جێگایەکی بەرزی هەبووە. لە گەڵ پیاو لە سەر مەزرا کاری کردووە. زۆر ژنی ڕێبەر و بەڕیوەبەر لە مێژووی کورد دا هەڵکەوتون، لە بواری سیاسی دا پشتیوانی پیاوەکان بووە و نەخشی بەرچاوی لە جوڵانەوە دا هەبووە. زۆر هونەرمەند و خەباتگێڕ لە نێو ژنانی کوردستان دا هەڵکەوتوون. کەچی لە هەمان کات دا لە هێندێک لایەنی دیکە وە ئەسیری پیاو بووە و پیاو سالاری بەسەر دا زاڵ بووە. بۆ وێنە تا چەند ساڵ لەمەوبەریش کچی کورد نەیتوانیوە بە ئازادی هاوسەری ژیانی هەڵبژێرێ. لە هات و چۆ دا زۆر ئازاد نەبووە. لەپلە و پایە کۆمەڵایەتییەکان دا بێ بەش بوە و لە باری ئابوریشەوە بە تەواوی بە پیاوەکەیەوە بەستراوەتەوە. ئەوانە هەموی تەناقوزی کۆمەڵگای کوردەوارین، سەبارەت بە مافی ژن و یەکسانی لە نێوان ژن و پیاو دا. لە و سەردەمەش دا هەرچەند ئاڵ و گۆڕ بەسەر وەزعی ژنان دا بە گشتی هاتووە، بەڵام لە زۆر بواردا هەر وا بە مەحڕومی و دواکەوتویی ماوەتەوە، بە تایبەت لە نێو

چین وتـوێژە نەخوێنـدەوارەکان دا. ئێستاش ڕێگایەکی دوور لە پێشە، تا یەکسانی تەواو لە نێوان ژن و پیاو دا، لە کۆمەڵگای کوردەواری دا بە دی بێ.

پرسیار: چ لە ڕێزی حیزبەکان دا بن و چ سەربەخۆ بن ئایا کار و چالاکی ژنان و ڕۆڵ و کارتێکەریان لە ناو حیزبە کوردیەکان چۆن هەڵدەسەنگێن؟

مستەفا شڵماشی: کار و چالاکی ژنان لە نێو حیزبە کوردستانییەکان دا زۆرە، بەڵام بە هیچ شێوەیەک وەڵامدەر نییە. پێویستە هەم ژنان و هەم پیاوان بۆ ئەوە کار بکەن کە دیاردەی ژن وەکو شتێکی جیاواز، بە تایبەت لە نێو حیزبەکان دا نەمێنێ. تا ئەوکاتەی کە ڕێکخراوی تایبەتی ژنان لە پەنا حیزبەکان دا هەیە، مانای ئەوەیە کە کێشەی ژنان چارەسەر نە کراوە. ئەگەر یەکسانی بە تەواوی هەبێ، چ پێویستە ژنان ڕێکخراوی تایبەتیی خۆیان هەبێ. دیارە بە خۆشیەوە تا دێ نەخشی ژنان لە نێو حیزبەکان دا زۆرتر دەبێ. بەتایبەت هێندێک لە حیزبەکان کە تەنانەت ئامادەن جیاوازی موسبەت بەکار بێنن بۆ ئەوەی نەخشی ژنان لە نێو ڕێکخراوەکەیان دا بەرنە سەرێ، زۆر شوێن دادەنێن. یەکێک لەو حیزبانە حیزبی دێموکراتی کوردستانە. لە کۆنگرە دا تەبعیضی موسبەت قایل بو، تا ڕێژەی ژنان لە ڕێبەریی حیزب دا لانی کەم ٢٥% بێ. ئەوە هەنگاوێکی باش بو. هەربۆیە لە ڕێبەرایەتی حیزبی ئێمە دا ژنان بە ڕاستی نەخشیان هەیە. لەسەر یەک لە ساڵەکانی دوایی دا ڕۆڵی ژنان زیادی کردوە، بەالام بە هیچ شێوەیەک لەو ڕاددەیە دا نییە کە بەتەواوی ماف درابێ بە ژنان. بۆیە، من پێموایە تا گەیشتن بە یەکسانی لە نێوان ژنان و پیاوان دا، لە نێو حیزباکانیش دا ڕێگایەکی درێژمان لە پێشە کە یەکەمین ڕێبوارانی ئەو ڕێگایە دەبێ ژن بۆ خۆیان بن. ئەوەی جێگای داخە ئەوەیە کە زۆرجار ژنەکان بۆخۆیان بە پێچەوانەوە هەڵس و کەوت دەکەن. گرنگی زۆرتر دەدەن بە داب و نەریتە کۆنەکان، تا ئەو ئاڵ و گۆڕانە کە بە قازانی خۆیان دێتە بەردەمیان. لە نێو حیزبەکانیش دا زۆرجار بە گومانەوە چاو لە تواناکانی خۆیان دەکەن و جاری وایە تەنانەت لەو بەرپرسایەتییەی پێیان دەسپێردرێ، کەڵکی تەواو وەرناگرن. ئەوەی ژنی کورد پێویستییەتی بەر لە هەمو شتێک، باوەڕ بەخۆبوونە. پێویستە لەباری تواناکانی خۆیانەوە، شک و گومان وەلا نێن و تەنانەت بۆ وەدەستگرتنی ڕۆڵ لە نێو حیزبەکان و لە نێو کۆمەڵگاش دا، ڕەقابەت بکەن و نیشان بدەن کە هیچیان لە پیاو کەمتر نییە بۆ وەدەستگرتنی ڕۆڵ.

پرسیار: زۆر جار لە زمان پیاوان و یا بەشێک لە ژنان دەبیسرێ کە ژنان خۆیان لەسەر پرسی ژنان کەم تەرخەمن و زۆر چالاک نینن، ئایا ئەم وتانە راستن؟

مستەفا شڵماشی: هەروەک لە وەڵامی پرسیاری یەکەم دا ئیشارەیەکی کورتم پێ کرد، ژنان لە وەدەست گرتنی ڕۆڵی شیاوی

خۆیان دا زۆر جار شک و گومانیان هەیە. دیارە ئەوەش لە خۆڕا نییە. بەدرێژایی مێژوو بەکەم چاویان لێکراوە. لە قانونە ئاینیەکان دا بە نیوەی پیاو دانراون. لە نێو کۆمەڵگادا بە لاواز و بێ توانا، ناسێنراون و لە پرۆسەیەکی دوور و درێژی مێژوویی دا بە پێی کلتور و داب و نەریت ڕە فتاریان لەگەڵ کراوە. ئەوەش کارێکی وای کردوە و کە تەنانەت بۆ خۆ شیان بکەونە شک و گومان لە سەر تواناکانی خۆیان و باوەڕ بە خۆ بوونیان کەم بێتەوە. دیارە دەبێ ئیشارە بەو راستییەش بکەین کە لە دوای شەری دووەمی جیهانییەوە شەپلێکی تازە لە ئازاد بوونی ئێنیرژی ژنان لە ئوروپاوە سەری هەڵدا و شوێنەوارەکانی دەتوانم بڵێم لە دوو دەهە لەمەوبەرەوە گەیشتوەتە کوردستان. ڕەنگدانەوەی ئەو چالاک بوونەوەیە کە لە قالبی فیمینیزمێکی باش تەعریف نەکراو دا گەیشتوەتە وڵاتی ئێمە، لە سەر باوەڕ بە خۆ بوونی ژنانی خوێندەواری کوردستان شوێنکارێکی ئەرێنی هەبووە. هەرچەند لە بەر ئەوەی نەگونجێنراوە لە گەڵ هەل و مەرجی وڵاتی ئێمە وجارێ زۆرتر کۆپی هەڵگرتنە، نەی توانیوە بە باشی بچێتە نێو کۆمەڵگاو ئەوەندە بەر فراوان نەبوەتەوە کە لەسەر هەمو ژنانی وڵات ئەو شوێنکارە ئەرێنی یە دابنێ. زۆرجار بە شێوەیەکی خراپ وەر دەگیرێ و بەرداشتی ڕووی دووەمی پیاوسالاری، واتە خەباتی ژن لە دژی پیاوی لێ دەکرێ، نەک خەباتی ژن و پیاو پێکەوە بۆ گۆڕینی ئەو داب و نەریتە نا ڕەوایانەی کە بە زیانی ژن بوونەتە باو لە نێو کلتوری ئێمەدا.

پرسیار: هەر وەک ئاگادارن هەموو هێزە و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان ڕێکخراوێکیان بۆ پرسی ژن بە ناوی جۆراوجۆر پێک هێناوە. ئایا ئەو ڕێکخراوانە تا چ رادەیەک توانیویانە سەرنجی بیرورای گشتی و یان ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان کە داکۆی لە مافی ژنان دەکەن بۆ لای پرس و مافەکانی ژنان و یان ئەو زوڵم و نابەرانبەریەی کە دەرحەق بە ژنانی کورد دەکرێ راکێشن؟

مستەفا شەڵماشی: پێکهێنانی ئەو ڕێکخراوانە لە لایەن حیزبەکانەوە بە هۆی پێداویستییە کی مێژووییەوە هاتوەتە ئاراوە و تازەش نییە. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان و ڕێبەری مەزنی حیزب و گەل پێشەوا قازی محەممەد، هەر لەگەڵ دروستبونی حیزب، یەکییەتی ژنانیشیان پێک هێناوە. هەروەک دەزانی تەنانەت لە پێشکەوتوترین وڵاتەکانیش دا ڕێکخراوی سەر بە ژنان هەیە و تەنانەت لە بۆندە نێونەتەوەییەکانیش دا بۆندی سەر بە ژنان هەیە. بۆ وێنە ڕێکخراوی سۆشیال ئینتەرناسیۆنالی ژنان. دیارە ئەو ڕێکخراوانەش کە پێک هاتون، کەم و زۆر و بە پێی توانا و گەورەیی خۆیان شوێن دانەر بوون. زۆرجاریش بوونە چەترێک تا لانی کەم لە ئاساتی جوڵانەوەی ژنان دا جۆرە یەکییە تییەک پیک بێ، کە لە نێو حیزبەکان دا ئیمکانی نەبوە. هەروەها لە بوژاندنەوەی هەستی خەباتگێڕی و چالاکتر کردنی ژنان دا شوێنکاری خۆیان هەبوە. جگە لەوەش تا ڕاددەیەک لە ڕاددەی نێونەتەوەیی دا چالاک بوون. بەتایبەت ئەگەر چاو لە چالاکییەکانی یەکییەتی ژنانی دێموکڕاتی کوردستان.

سەرچاوە
Serchawe

سەربە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بکەین، زۆر هەنگاوی گرنگیان هەڵگرتووە. ساڵانە لە زۆر وڵات دا سیمینار و کۆنفڕانس پێک دێنن. لە زۆر وڵاتی ئوروپایی دا بە ڕەسمی ناسراون. لە گەڵ ڕێکخراوەکانی دیکەی ژنانی کورد، ئێرانی و هەروەها سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنالی ژنانی دنیا پەیوەندییان هەیە و بۆ کۆنفڕانس و کۆنگرەکانیان بانگ دەکرێن. بێگومان ئەو پەیوەندییانە شوێنکاری خۆیان دادەنێن و هەروەک ئاگادارن بوونە هۆی ئەوەی کە ڕێکخراوە نێو نەتەوەییەکانی ژنانیش سەردانی کوردستان بکەن، بەتایبەت باشور و باکوری کوردستان کە زۆرتر ئیمکانی مانۆڕ دانیان تێدا هەیە.

پرسیار: وەک دوا وتە چ پەیامێکتان هەیە بۆ ژنان و بۆ ئەو مرۆڤانەی داکۆکی لە مافی ژن دەکەن؟

مستەفا شڵماشی: پەیامی من ئەوەیە کە دواکەوتوویی نا یەکسانی ژن لە گەڵ پیاو لە کوردستان دا، وەک کردەوەیەکی دوژمنکارانەی پیاو دەرحەق بە ژن چا و لێ نەکرێ. بەڵکو وەک هێندێک کلتور و یاسای ئایینی، کۆمەڵایەتی و مەدەنیی ناعادڵانە چاو لێ بکرێ، کە وەلانان و چاکسازی لەو کلتور و یاسایانە دا ئەرکی ژن و پیاو پێکەوەیە. من پێموایە نایەکسانی ژن لەگەڵ پیاو لە دنیای مۆدێرنی وەک دنیای ئەوڕۆدا لە زۆر بواردا بە زیانی پیاویشە. وەلانانی ژن لە بواری ئابوری، لە بواری پەروەردەیی و لە بواری خەبات لە پێناوی ڕزگاری دا، قورسایی زۆرتر دەخاتە سەر پیاو. دابین کردنی ژیانی لوکس و پڕ زەرق و بەرقی ئەم سەردەمە، تێکۆشانێکی زۆری دەوێ، کە هەردەگرێ هەم ژن و هەم پیاو لە خێزان دا هەوڵی بۆ بدەن و تەنیا نەکەوێتە سەر شانی پیاو. لە لایەکی دیکەشەوە ژن پێویستی بە ئازادی هەیە تا هەم بتوانێ لە ژیان خۆشی ببینێ و هەم بتوانێ شان بەشانی پیاو لە هەمو بوارەکانی ژیان دا کار بکا و یارمەتیدەر بێ، نەک تەنیا مەسرەفکەرێکی بێ دەسەڵات و کۆیلە. لە وڵاتە پێشکەوتوەکان دا ئەو ڕۆڵە دراوە بە ژن و نیوەی کۆمەڵگا، بە بێ بەهرە لە ماڵ دا زیندانی نەکراوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ١٠ی مارچی ٢٠١٣

سەرچاوە
Serchawe

دێموکڕاتەکان لە ڕێکخراوێکی تازەدا پێکەوە (بەرەی نەتەوەیی دێموکڕاتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان) هاوکاری بکەن

دیمانە: جەعفەر شەریعەتی

لە چەند مانگی رابردوودا پرسی دانیشتنو دیالۆگی نێوان هەردووک حدکو حدکا یان بە واتایەکی دیکە، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو حیزبی دێموکراتی کوردستان چەند قۆناغێکی نوێی تێپەڕاند. بۆ تاووتوێی چەند پرسێکی پێوەندیدار بە پێوەندییەکانی دێموکاتەکان لە دیمانەیەکدا لەگەڵ مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حدکو بەرپرسی پێوەندییەکانی ئەو حیزبە لە دەرەوەی کوردستان، دێتە بەرباس

پرسیار: ئێوە لە دوای سەرماوەزی ٢٠٠٦ەوە بەردەوام باسی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان دەکەن، ئەو هەڵوێستەی ئێوە چەندە کاریگەر بووە لەسەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران؟

وەڵام: ڕاستە هەر لە دوای لەتبوونەوە ئێمە بانگەوازی تەبایی‌و برایەتیمان کردووە ڕامانگەیاندوە کە هەرچەند بە داخەوە نەمانتوانیوە پێکەوە لە یەک ڕێکخراودا کار بکەین، بەڵام ئامادەین بە هەر شێوەیەکی گونجاو لەگەڵ لایەنی حدکا هاوکاری بکەین‌و تەنانەت لەسەر بناغەی هاوسەنگی‌و یەکگرتنەوەیەکی پتەو کە بتوانێ ئاسەواری لێکدابڕانەکان بشواتەوەو تەباییەکی بەردەوام بەرهەم بێنێ، ببینەوە یەک حیزبیش. هەڵوێستی نەرمو یەکیەتیخوازانەی ئێمە کاریگەری زۆری هەبووە لەسەر قووڵنەبونەوەی ناکۆکییەکان، گۆڕانی گفتمان بەلای لێک نیزکبوونەوەداو تەنانەت دەستپێکردنی وتوویژەکان بۆ چارەسەری گرفتی دێموکراتەکانو هاتنە بەر باسی یەکگرتنەوە. هەروەک دەزانن لە سەرەتادا هەڵوێستی حدکا بەرامبەر ئێمە زۆر توند بوو. نەک تەنیا ئامادە نەبون وتوویژ بکەن، بەڵکوو ئامادە نەبوون لەو کۆڕو کۆبونەوانەشدا بەشداری بکەن کە ئێمەی لێبووین. لە هەر جێگایەک بۆیان بکرایە ئێمەیان بایکۆت دەکردو تەنانەت پەیوەندیی نێوان ئەندامانو لایەنگرانیش زۆر سارد بوو. بە خۆشییەوە کارێکی وا کرا کە نەک تەنیا کێشەکان قووڵ نەبوونەوە، بەڵکوو بەرەبەرە پەیوەندییەکان باشتر بوون. هاتوچۆ لە نێوان بنەماڵەکانی هەردوک لاو ئەندامانو لایەنگران دەستی پێکردەوە، لە کۆڕو کۆمەڵە جیهانی‌و کوردستانییەکاندا پێکەوە بەشداریمان کردو تەنانەت کار گەیشتە وتوویژ، پێکهێنانی هەیئەتی هەردوک لا بۆ دانیشتنو بەیەکەوەو لە کۆتاییدا دانیشتنی هەردووک سکرتێرو هەردووک دەفتەری سیاسیش پێکەوە. هەمووی ئەوانە بەشێکی دەگەڕێتەوە سەر ئەو سیاسەتە ڕاستەی کە ئێمە هەر لە سەرەتاوە گرتمانە بەر.

دیارە دەبێ ئەوەش بڵێین کە بەشێکیشی دەگەڕێتەوە سەر ئەو ئاڵوگۆڕەی حدکا بە سەر سیاسەتی خۆیدا هێناوە، لانی کەم لە چۆنیەتی هەڵسوکەت لەگەڵ ئێمەدا. نابێ ڕۆڵی کامپینی یەکگرتنەوەو فشاری کۆمەلانی خەڵکو بەدەنەی هەردوک لاش نادیدە بگرین. ئەوانە هەمویان ڕۆڵی گرنگیان لە ڕەوینەوەی دڕدۆنگیەکانو ئاسایی بوونەوەی بارو دۆخەکەدا هەبووە. بەلام دەبێ ئەوەش لە بەرچاو بگرین کە ئەگەر سیاسەتی "حدک"یش لە سەرەتادا وەک سیاسەتی حدکا توند بوایە، ڕەنگە ئاڵۆزیی نێوان ئەو دوو تەشکیلاتە بە پلەیەک گەیشتبایە کە ڕێگای لێک نیزیکبوونەوەو باس کردن لە یەکگرتنەوەی زۆر دوورو درێژتر کردباوە.

پرسیار: لەناو ڕێکخستنی هەر دوو دێموکراتدا کۆمەڵێک نیگەرانی لە شێوەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان هەیە، ئەگەر یەکگرتنەوەیەک چێ بێ چەندە هومێد بۆ نەهێشتنی ئەو نیگەرانییانە دەکرێ بدرێ؟

وەڵام: نیگەرانی ڕێکخستنی هەردووک لا دەرک دەکرێ. ئەگەر یەکگرتنەوە لە سەر بناغەیەکی پتەو و یەکسان نەبێو ئەگەر کارێکی وا نەکرێ کە هەموولایەک خۆیان بە براوە بزانن، خەتەری سەرهەڵدانەوەی ناکۆکی لە حیزبی یەکگرتوودا دیسان دێتە ئاراوە. هەربۆیە نابێ پەلە لە یەکگرتنەوە بکرێ. پێویستە هەردووک لا بۆ ئەوە کار بکەن کە یەکگرتن لە سەر پایەی بەرهەمهێنانی حیزبێکی دێموکراتی یەکگرتوی مۆدێرنو ئەورۆیی کە زۆرتر بۆ داهاتوو دەڕوانێ، تا کێشەکانی ڕابردوو، بنیات بنرێ. هیچ لایەک نابێ خۆی لە بەرپرسایەتی ناکۆکییەکانی ڕابردوو ببوێرێو هەوڵی ئەوە بدا خەتای ئەو ناکۆکییانە بخاتە سەر لایەنی بەرامبەری. هیچکام لەو دوو حیزبی دێموکراتە نابێ چاوەڕوان بێ یەکگرتن لەسەر بناغەی ویستو ئارەزووی ئەو پێک بێ. هیچکام لەو دوو حیزبە نابێ خۆی بە ئەسڵو ئەوی دیکە بە پاشکۆ بزانێ. یەکگرتنێکی سەرکەوتوو تەنیا لەسەر بناغەی یەکتر قبووڵ کردن، خەتای دابڕان وەئەستۆ گرتنو ڕوانین بۆ داهاتوو و قەتیس نەمان لە ڕابردوودا، ئیمکانی هەیە. ئەگەر بە میکانیزمێکی ئەوتۆ کە هەردووک لا بە تەواوی خۆی تێدا ببیننەوە، یەکگرتن ڕوو بدا، هومێد هەیە کە لە ماوەیەکی کورتی دوای یەکگرتنەوەدا، ئەو نیگەرانیانە بڕەونەوە.

پرسیار: کاک مستەفا هیجری لە دوایین وتووێژی میدیاییدا دەڵێ: ئەو هاوڕێیانە دەبێ بە قبووڵ کردنی پەسندکراوەکانی کونگرەی سێزدە، هەمان کۆنگرە کە دوای ساڵێکو چەند مانگ ئێوە جیابوونەوەی خۆتان ڕاگەیاند، بچنەوە ناو حدکا، ئێوە بەو مەرجەی ناوبراو ڕازینو دەچنەوە ناو ڕێکخستنەکانی حدکا؟

وەڵام: بە هیچ جۆرێک باس لە چوونی ئێمە بۆ ناو ڕێکخستنەکانی حدکا، یا هاتنی ئەوان بۆ نێو ڕێکخستنەکانی حدک نییە. ئەگەر باسەکە ئەوە بێ خۆ پێویست بە وتووێژ ناکا. گرفتەکە ئەوەیە کە لایەنی حدکا بەرەبەرە گوتاری خۆی

سەرچاوە
Serchawe

گۆڕیوەو بۆی زەحمەتە یەکسەر بێتە سەر ئەسڵی مەسەلە. هێنانە بەرباسی کۆنگرەی ١٣ و پەسندکراوەکانی کۆنگرەی ١٣ خۆی لە خۆیدا خراپ نییەو بێگومان لە وتووێژەکاندا دێتە گۆڕێ. بەڵام ناتوانێ بناغەیەکی باش بێ بۆ یەکگرتنەوەو میکانیزمێکی پتەو بە دەستەوە نادا. ڕەنگە بکرێ لە هێندێک بڕیاری موسبەتی کۆنگرەی ١٣ کەڵک وەرگری. بەڵام ناتوانی بیکەیە میکانیزم بۆ یەکگرتنەوەی دوو حیزب کە زیاتر لە هەشت ساڵە بە جیا خەبات دەکەنو لە زۆر سیاسەتی ڕۆژانەدا جیاوازیان هەبووەو تەنانەت لە هەڵسوکەوتە تەشکیلاتییەکانو بەڕێوەبردنی ڕێکخراوەیی‌و گفتمانی سیاسیشدا جیاوازیان هەبووە. بەڕێز کاک مستەفای هیجری تاکوو ئێستاش زۆرتر ئەو سیاسەتە دووپات دەکاتەوە کە دوای کۆنگرەی ١٣ نەیتوانیوە حیزبەکە بە یەکگرتوویی ڕابگرێو دوای لەتبوونیش تا ئێستا نەیتوانیوە بنەماڵەی گەورەی دێموکرات بکاتەوە یەک حیزب. بێگومان بەو گوتارە زەمینە خۆش نابێ بۆ سەریەکخستنەوەی بنەماڵەی دێموکڕات نە بە شێوەی چوونەوەو نە بە شێوەی یەکگرتنەوە. لە کاک مستەفای هیجری چاوەڕوان دەکرێ بۆ داهاتوو بڕوانێو لە بیری ئەوە دابێ کە میکانیزمێکی ئەوتۆ بدۆزێتەوە کە هەموو لایەنگرانی یەکگرتنەوەی پێدڵخۆش بکا. چاوەڕوان ناکرێ دیسان بگەڕێتەوە سەردەمی جیناحبازیو ئەکسەرییەتو ئەقەلییەتی کۆمیتەی ناوەندیو ڕازی کردنی جیناحی خۆی. تەنانەت ئەگەر حیزبەکەی ئەوانیش هەر هەمان جیناحی ئەکسەرییەتی کۆمیتەی ناوەندی دوای کۆنگرەی ١٣ بێ، کە پێموانیە وابێو ئاڵوگۆڕ بەسەر پێکهاتەی ڕێبەریو بەدەنەشیدا هاتووە، دەتوانم بە ڕاشکاوی بڵێم کە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر بە تەواوی گۆڕاوە. بەشێکی بەرچاوی بەدەنەی حیزبو تەنانەت ڕێبەریەکەشی هیچ پەیوەندییە کی نەبووە بە جیناحبازی پێش کۆنگرەی ١٣و کەمینەو زۆرینەی کۆمیتەی ناوەندی دوای کونگرەی ١٣. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان ئێستا لە هەموو بوارەکانی خەباتدا وەک یەکێک لە حیزبە گەورەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خۆی ناساندووەو حیسابی بۆ دەکرێ. لەو ماوەیەدا زۆرجار گوتاری حدک، گوتاری زاڵ بووە لە فەزای سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا. ناکرێ ئێستاش بە چاوی کەمینەی کۆمیتەی ناوەندیی دوای کۆنگرەی ١٣ چاوی لێ بکرێ.

پرسیار: حدکا لە حاڵێکدا تا ئێستا دانی بە بوونی ئێوە وەک ڕێکخستنێکی سەربەخۆی سیاسیدا نەناوە، ڕەوتی وتووێژەکانی ئێوە بە چ پێناسەیەکی سیاسی لەگەڵ حدکا دەچێتە پێش؟

وەڵام: ئێمە لەگەڵ حدکا بۆ ئەوە دانانیشین کە بەڕەسمیمان بناسێ، چونکە هەر ڕێکخراوێک مەشروعییەتی خۆی لەو کۆمەڵە خەڵکە وەردەگرێ کە کاری بۆ دەکا. کەوابوو بۆ ئێمە زۆرتر گرنگە کە خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بمانناسێ، بەڵام ناکرێ لەگەڵ ڕێکخراوێک وتوێژ بکەی بۆ یەکگرتن لە حیزبێکی واحیددا کەچی وەک ڕێکخراو دانی پێدا نەنێی. لە ڕاستیشدا بەمجۆرە نییە، حدکا دانی بە بوونی ئێمە وەک ڕێکخراوێکی سیاسی داناوە. بە ناوی سکرتێرو دەفتەری سیاسی هەردووک لا لەگەڵمان دانیشتوە، تەنانەت لە ڕاگەیەنراوی ڕەسمیدا باسی دانیشتنی دوو سکرتیرو دوو دەفتەری سیاسی

کردوە. ئەدی ئەوە دان پێدانان نییە، چییە؟ ئەگەر تۆ کۆمەڵە کەسێک بە ڕێکخراوی سیاسی نەزانی، چۆن لەگەڵ ئۆرگانە باڵاکانیدا وتوویژ دەکەی بە ناوی ئۆرگانەکانەوەو چۆن سکرتێرەکەی بە سکرتێر دەزانی؟ پێموایە ئەو قۆناغە تێپەڕیوە. بەڵام حدکا تا ئێستاش کێشەی هەیە لەگەڵ ناوی حیزبی ئێمە. کە ئەوەش بەڕاستی لە جێی خۆی دا نییە. ئێمە ناوێکی تەواو جیاوازمان هەیە لەگەڵ ئەوانو لە تەواوی ئەو پەیوەندیانەدا کە حیزبی پێش لەتبوون هەیبوونو ئێستا هەردووک حیزبەکە هەیانە، حدکو حدکا وەک دوو حیزبی جیاواز قبووڵ کراون. لەوەش گرنگتر هەردووک حیزبەکە لە مەیدانی ئەسڵیی خەباتیاندا کە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە قبووڵ کراون. کۆمەڵانی خەڵک، ڕوناکبیران، چالاکانی مەدەنیو فەرهەنگی، کامپینەکانی یەکگرتن هەموویان داوای یەکگرتنی حدکو حدکا دەکەنو کەس باسی دوو جیناحی پێشووی حیزب ناکا. دیارە تا ئێستا دانیشتنەکان نەگەیشتوونە ئەو قۆناغەی کە بڕیاری هاوبەش بدرێنو پێکەوە شتێک ئیمزا بکرێ. ئەگەر بگاتە ئەو قۆناغە بێگومان دەبێ هەر لایەنەی بە ناوی خۆی ئیمزای بکاو هەردوک لا یەکتر قبووڵ بکەن. تا ئێستاش ئێمە هەروەک حدک لەگەڵ حدکا دانیشتوینو گرفتێکمان لەگەڵ ناوی ئەوانیش نەبووەو لە ڕاگەیەنراوەکانیشدا هەر وامان باس کردوە. ئەوە لە ڕاستیدا گرفتی وانەو کە ئەگەر بیانهەوێ بگەینە ڕێککەوتن، پێویستە چارەسەرێک بۆ ئەوە بدۆزنەوە.

پرسیار: بە بڕوای حیزبەکەی ئێوە واتە حدک، لە ئەگەری سەرکەوتنی دیالۆگی نێوانتاندا لەگەڵ حدکا، ئایا پێناسەیەکی نوێی سیاسیو تەشکیلاتی بۆ دێموکراتی یەکگرتوو دەکرێتەوە؟

وەڵام: ئێمە هەر دوای لەتبوونو لە کۆنگرەی چاردەی خۆماندا هەستمان بەوە کردبوو کە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان پێویستیی بە خۆ نوێکردنەوەو خۆ گونجاندن لەگەڵ سەردەمو چوونە سەری ئاستی هەستی نەتەوایەتیی لاوانی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەیە. هەر بۆیەش ئاڵوگۆڕێکی بەر بڵاومان کرد لە سیاسەتو گوتارو شێوەی بەڕێوەبەریی ڕێکخستنداو گرنگی زۆرمان دا بە گەشەی دێموکڕاسی لە نێو تەشکیلاتی حیزب دا. بە بڕوای ئێمە هەر حیزبێک کە بیهەوێ گەشە بکاو لەگەڵ ڕەوتی گەشە کردنی زانستو چوونە پێشی کۆمەڵگادا خۆی ڕێکبخاو نەیهەوێ لە کۆمەڵگا کەی خۆی دواکەوێ، پێویستە لە هەر قۆناغیکی خەباتداو هەر بە چەند ساڵ جارێک چاو بە هەموو بڕیاراتو دامەزراوەو میکانیزمەکانی خۆیدا بخشێنێتەوە. ئەوە هیچ پەیوەندیی بە یەکگرتنەوەو یەکنەگرتنەوەی حدکو حدکاوە نییە. گومان لەوە دا نییە کە ئەو دوو حیزبە چ بە جیا کار بکەنو چ ببنە یەک حیزب پێویستیان بە ئاڵوگۆڕو خۆ گونجاندن لەگەڵ سەردەم هەیە. کەوابوو چاوەڕوانی ئێمە لە حیزبی یەکگرتوودا ئەوەیە کە ئاڵوگۆڕە باشەکانی ڕابردوو بپارێزرێنو هەوڵیش بدەین زۆرتر بۆ داهاتوو بڕوانینو حیزب بەرەو ئاقارێک بەرین کە نەوەی داهاتوو خۆی تێدا ببینێتەوە. هەر حیزبێک بۆ ئەوەی بتوانێ بەردەوام بێ، دەبێ بە بەردەوامی خۆی لاو بکاتەوە. حیزبێکی مۆدێرن نابێ لەگەڵ ڕێبەرانی بە تەمەندا چووی خۆیدا ئەویش پیر ببێ. هەر ئەو ڕێبەرانە دەبێ حیزب بۆ سەردەمی دوای خۆیان ئامادە بکەن.

پرسیار: ئەگەر گریمان دوای درێژبوونەوەی لە رادەبەدەری وتووێژەکانو دڵنیابوونتان لە سەرنەگرتنی رەوتی یەکگرتنەوە، ئێوە چ جۆرە پێوەندییەک لەنێوان خۆتانو حدکا پێشنیار دەکەن؟

وەڵام: لە نەزەر ئێمەوە ئاسایی کردنەوەی پەیوەندییەکانی حدکاو حدکو دەستپێکردنی وتووێژەکان تەنیا بە مەبەستی یەکگرتن لە یەک حیزبی واحید دا نییە. یەکگرتن دەتوانێ جۆری دیکەشی هەبێ. دەکرێ ئێمە وەک دوو حیزب کار بکەین بەڵام لەگەڵ یەکتر بەشێوەیەک لە شێوەکان هاوکاری بکەین. ئەو هاوکارییە دەتوانێ بە شێوەی بەرە بێ یا لە هێندێک پرۆژەی تایبەت دابێ، یا بۆ لابی گەری پێکەوە لە دەرەوە بێ. دەشتوانین بیر لەوەش بکەینەوە کە هەردووک حیزبی دێموکرات لە ڕێکخراوێکی تازەدا بۆ وێنە (بەرەی نەتەوەیی دێموکڕاتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان) یا هەر ناوێکی دیکە، بە دوو تەشکیلاتی جیاوازەوە، پێکەوە هاوکاری بکەن. دیارە دەبێ ئەوە بڵێین کە باشترین ئەڵتەرناتیڤ ئەوەیە کە لە هەردووک حیزبی دێموکڕات یەک حیزبی دێموکڕاتی یەکگرتووی مونسەجیم پێکبێ کە هەموو شانازییەکانی دێموکڕاتەکان پێکەوە کۆ بکاتەوەو هەموو ناکۆکییەکانیش بۆ هەتا هەتایە بە مێژوو بسپێرێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٣ی سێپتەمبەری ٢٠١٥

تاوتۆ و کەنگەشەی ڕووداوەکانی نێونەتەوەی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و کوردستان

دیدو بۆچوونەکانی مستەفا شلْماشی ئەندامی دفتەری سیاسی و نوێنەری دەرەوەی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

دیمانە: ڕەحمان نەقشی

داواکاری

زۆر بەڕێز هاوڕێ کاک مستەفا شەڵماشی وێرای سڵاوێکی گەرم، بۆ تاوتۆ و کەنگەشەی ڕووداوەکانی نێونەتەوەی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و کوردستان بەگشتی و هەلومەرجی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، ئەم پرسیارانەی خوارەوە کە بەدڵنیایەوە بەشێکی زۆری ئەم پرسیارانە هی چین و توێژەکانی خەڵکن ئاراستەی جەنابت و کۆمەڵێک کەسایەتی سیاسی حیزبی و غەیرە حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەین و کۆی ئەم دیمانانە لە دووتۆیی نامیلکەیک دەیخینە بەر دیدی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان. هەر بۆیە داوای لە جەنابتان دەکەین بە وەڵامی ئەرینی ئەم بەرهەم دەوڵەمەندتر بکەن.

پێشەکی زۆر سپاستان دەکەم.

بەرێز و حورمەتەوە ڕەحمان نەقشی

پرسیارەکان:

١- هەڵسەنگاندنێک لەسەر هەولومەرجی هەنوکەیی نێونەتەوەیی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست؟

هەل و مەرجی نێونەتەوەیی لە ڕاستی دا خەریکە بە قۆناغێکی تازەی پەیوەندییە نێونەتەوەییەکان دا تیدەپەڕێ. قۆناغێک کە تاروپۆی پەیوەندییە نێونەتەوەییە ئاسایی و بە قانونمەند کراوەکان لێک هەڵدەوەشێنێ. ئەوەی لەم

سەردەمەدا لە هەموو شتێک زیاتر بایەخی پێ دەدرێ و حیسابی لەسەر دەکرێ، ئابوری و هێزە. ئەو دو فاکتۆرە جێگای ئیدەئۆلۆژی و قانونمەندیان گرتوەتەوە. بەدوای لە نێوچوونی دنیای دوو جەمسەری و هەڵوەشانەوەی بلۆکی سۆسیالیستی دا، بە ڕووخانی دیواری بەرلین، بە سەرهەڵدانی نا ئارامیەکان لە باڵکان، بە شەڕی ئەفغانستان، بەهاری عەرەبی کە گۆڕا بۆ دۆزەخی عەرەبی و سەرهەڵدانەوەی چەند زلهێز لە ڕاددەی نێونەتەوەیی دا، ئاڵ و گۆڕێکی قوول بەسەر هەل و مەرجی نێو نەتەوەیی دا هاتوەتە ئاراوە کە تێیدا فاکتەری هێز و فاکتەری ئابوری قسەی یەکەم دەکەن. جگە لەوانەش سەرهەڵدانی هێزە توندڕەوە ئیسلامیەکان و بەتایبەتی داعش، بە ڕواڵەت بەرەیەکی زۆر بەرفراوانی دژی تیرۆڕی دروست کردوە کە بۆ ماوەی کاتی زۆر کێشەی دیکە وەلانراون و تەنانەت هێندێک هێزی دژبەری یەکتریشی لێک نیزیک کردوەتەوە. ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەتوانم بڵێم پشکی شێری لەو ئاڵ و گۆڕانە بەرکەوتووە. هەم بە هۆی ئاڵۆزیەکانی وڵاتانی عەرەبی، بەتایبەت سووریە و عێراق و هەم بە هۆی سەرهەڵدانی داعشەوە. ڕژیمی کۆماری ئیسلامیش لەو نێوەدا بۆخۆی فاکتەرێکی گەورەی بێ سەباتی و سەرهەڵدانی ئاژاوەیە. کۆماری ئیسلامی بە قازانجی خۆی جیاوازیە مەزهەبی، نەتەوەیی و فەرهەنگیەکانی قۆزتوەتەوەو بە درێژایی و پانتایی هەموو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست سەرگەرمی ئاژاوە نانەوەو خۆش کردنی ئاگری شەڕی مەزهەبیە، تا لەو نێوەدا لە ئاوی لێڵ ماسی بگرێ. هەموو ئەو کێشانە کارێکی ئەوتۆیان کردوە کە بە جیددی بیر لە چاوپێداخشاندنەوە بە نەخشەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دا بکرێتەوە. شیرازەی هێندێک دەوڵەتی وەک سووریە، عێراق، لیبی و یەمەن لێک هەڵوەشێ و زووربەی وڵاتانی ناوچەش لە کێ بەرکێی خۆنیشاندان و شەڕی نیابەتی دا تێوە گلاون. ئێستا بە تایبەت وڵاتە بە هێزەکانی ناوچە، وەک تورکیە، ئێران و عەرەبستانی سعودی هەموویان هەریەک بە جۆرێک لە شەڕ و کێشەکانی ناوچەدا بەشدارن. زووربەی وڵاتە خاوەن هێز و بە نفوزەکانی دنیاش وەک ئەمریکا، ئوروپا و ڕوسیە لە ناوچەدا حزووری نیزامیان هەیە. دیارە هەموویان بە ناو بۆ لە ناوبردنی تیرۆڕ، بەڵام هەریەکە و ئەجندایەکی تایبەت بە خۆی هەیە، کە لە کۆتایی دا ئەجندای هیچکامیان لە گەڵ ئەوی دی نایخوێنێتەوە، بەڵام هەمووشیان لە ژێر سێبەری خەتەری تیرۆڕیزم دا یەکتر تەحەممول دەکەن. جێگای ئاماژەیە کە بەو هەموو دام و دەزگا سەربازیەشەوە، هیچ کام لە هێزەکان بە ئەندازەی هێزی کوردی لە ڕاگرتن و تێکشاندنی داعش دا کاریگەر نەبوون. بەو هۆیەوە هەم لە باشووری کوردستان و هەم لە ڕۆژئاوای کوردستان، کورد توانیویەتی میداڵی قارەمانی شەڕی دژی تیرۆڕ بە دەست بێنێ و لە ڕاددەی نێونەتەوەیی دا سەرنجێکی زۆر بۆ لای خۆی ڕاکێشێ و زەمینەیەکی لەبار بۆ هێنانە بەرباسی مافی دیاریکردنی چارەنوسی خۆی ئامادە بکا.

١- هەڵومەرجی ئێستای کوردستان چوون هەلدەسەنگێنی؟

هەل و مەرجی کوردستان بە شێوەیەکی گشتی زۆر لە قۆناغەکانی ڕابردوو لەبارترە. ئێستا لە دنیا دا وەک لێقەوماو و قوربانی چاو لە کورد و کوردستانیان ناکرێ، بەڵکوو لە ڕاستی دا دنیا بۆ جارێکی دیکەو لە کەش و هەوایەکی دیکەدا

کوردی کەشف کردوەتەوە. لە نەزەر خەڵکی دنیاوە کورد گەلێکی گەورەی ئاشتیخواز و بەهێزە لە ناوچەی ڕۆژهەلاتی ناوەراست دا کە دەتوانێ فاکتەرێکی بەهیزی سەبات، پێکەوە ژیان و گەشەکردنی دیموکراسی بێ لە ناوچەکەدا. هەربۆیەش بە باوەڕی من زەمینە زۆر ئامادەیە کە کورد لانی کەم لە دوو بەشی باشور و ڕۆژئاوادا بە مافی دیاریکردنی چارەنوسی خۆی بگا. جا ئەوە کورد بۆخۆیەتی کە چەندە بە لێبڕاویەوە هەنگاو دەنێ و بێ ترس دێتە مەیدان و لەو دەرفەتە زێڕینە کەڵک وەردەگرێ. ئەوەی جێگای داخە ئەوەیە کە کورد بۆخۆی یەکگرتوو نییە و نرخی خۆشی نازانێ. جێگای داخی زۆرتریش ئەوەیە کە نەوەیەک لەکورد پێگەیووە و هاتووەتە نێو مەیدانی سیاسیەوە کە سیاسەت زۆرتر وەک بازرگانی بۆ خۆشگوزەرانی چاو لێدەکا تا ئامڕازێک بۆ بەدەستهێنانی مافی نەتەوەیی. سەیرەکە لەوە دایە کە هەرچەند زەمینە بۆ بەدەستهێانی مافی نەتەوەیی لەبارتر دەبێ، سیاسیە کوردەکان زۆرتر لە ویستی نەتەوەیی دوور دەکەونەوە. ئێستا هەل و مەرجێک هاتووەتە پێشێ کە دەبوو حیزب و ڕێکخراوە کوردیەکان و کەسایەتیە سیاسیەکانی بە کەمتر لە مافی دیاریکردنی چارەنوس ڕازی نەبن و لە نێو خەڵکی کوردستان دا کار بکەن بۆ بە جەماوەری کردنی دروشمی سەربەخۆیی، کەچی بە پێچەوانەوە ئاستی داخوازیەکان لە لایەن هێندێک حیزب و کەسایەتی سیاسیەوە تا ڕاددەیەک دابەزیووە کە وێناچێ ئامانج مافی دیاریکردنی چارەنوسی نەتەوەیی بێ.

٢- باکوور و ڕۆژئاوایی کوردستان؟

ئەوەندەی پەیوەندی بە ڕۆژئاوای کوردستانەوە هەبێ، هەنگاوێکی زۆر خێرای ناوە بەرەو دروستکردنی هێزی نەتەوەیی و ئازایەتی خۆی لە مەیدانی شەڕ دا سەلماندوە. لە تاقیکردنەوەی ڕۆژئاوا دا خاڵی بەهێز زۆرن کە دەکرێ تەنانەت لە بەشەکانی دیکەی کوردستانیش دا کەڵکیان لێ وەربگیرێ. بۆ وێنە ڕۆڵی ژنان لە مەیدانی سیاسەت و بەرگری دا، سەنگەر چۆڵ نەکردن و نواندنی قارەمانەتیەکی بێ وێنە لە شەڕی نێوشار دا وەک لە کۆبانێ ڕووی دا و نەزم و دیسیپلینێک کە بە ماوەیەکی کورت توانی بە دەستی بێنێ و خۆی لە ڕێکخراوێکی سیاسی دا ڕێکخا. جگە لەوەش ڕێکخستنی ئیداری بەرفرەوان و وەدەستگرتنی کارو باری بەڕیوەبەری لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی دا و وەڕێخستنی سیستمی خوێندن، تەنانەت بە زمانی کوردیش. هەر وەها جم و جوڵێکی دیپلۆماسی باش کە تێیدا بە باشی لە توانا سەربازیەکان کەڵک وەرگیراو هاوپەیمانی لەگەڵ گەورەترین زلهێزی جیهان کە ئەمریکا بێ بەسترا. لە گەڵ ئەوانەش بەداخەوە هێندیک خاڵی نەرێنی لە شێوەی هەڵس و کەوت لەگەڵ جیابیران و حیزب و ڕێکخراوی دیکە دا بەرچاو دەکەوێ. بەداخەوە تا ئێستاش مەجال بە حیزب و ڕێکخراوە جیا بیرەکان نەدراوە لە دروستکردن و بەڕیوەبردنی دامەزراوە مەدەنی، ئیداری و سەربازیەکان دا بەشداری بکەن و تەنانەت ڕێگریشیان لێ کراوە. هەوڵ نەدراوە بۆ دروستکردنی یەکیەتی لە نێو ڕیزەکانی جوڵانەوەی خەڵکی ڕۆژئاوای کوردستان دا. سەرەڕای ئەوەش ئەو بەشە لە کوردستان ئێستاش کاتی لەبەر دەست دایە و دەرفەتی ئەوەی بۆ ڕەخساوە کە

زەمینەیەکی باش بۆ بەدەستهێنانی و ئیدارەکردنی مافی دیاریکردنی چارەنوس پێک بێنێ. لە باکوری کوردستانیش سەرەڕای ئەوەی کە هەل و مەرجی دوای سەرهەڵدانەوەی شەڕ و لە باربرانی وت و ویژەکانی ئاشتی بە قۆناغێکی دژواردا تێپەڕ دەکا، بەڵام کورد ئامرازی خەبات و تێکۆشانی زۆر کاریگەری بەدەستەوەیە. لەگەڵ ئەوەش کە هەل و مەرجەکە دژوارتر بووە لە دوو ساڵ لەمەوبەر بەڵام چالاکی کوردەکان بەردەوامە و هەم خەباتی شاخ بە گوڕ و تینەوە درێژەی هەیە. زیندان، شەقام، گوندەکان، شاخەکان و دەرەوەی وڵات هەموویان گۆڕەپانی خەباتن و گومان لەوەدا نییە کە ئەو خەباتە فرەڕەهەندە رۆژێک لە رۆژان بە ئەنجامی خۆی دەگات و باکووری کوردستان سەروەری خۆی بەدەست دێنێ. دیارە پێویستە کە ئیشارەیەکیش بەوە بکەین، کە بەستراوەیی وڵاتی تورکیە بە دنیای ئازادەوە، تا رادەیەک پێشگری لەوە کردوە کە دەوڵەتی تورکیە بە گشتی و ئیدارەی ئەردۆغان بە تایبەتی بتوانن بە کەیفی خۆیان ئەسپی سەرکوت تاودەن.

٣- باشووری کوردستان و ریفراندۆم و پرسی سەربەخۆیی؟

لە باشووری کوردستان سەرەڕای گرفتی ئابووری، شەڕی داعش، ناکۆکیەکان لەگەڵ بەغدا و گەندەڵی ئیداری، بەخۆشیەوە زۆر هەنگاوی گەورەش هاویژراوە بۆ دانانی بناغەکانی دەوڵەتی کوردی. ئێستا کوردستان بۆخۆی نەوت دەردێنێ و لولەی هەناردەکردنی گەیاندوەتە بەندەری جیهان. خاوەنی هێزێکی نیزامی ڕێک و پێکە و هەرچەند دوو فەرماندەیی لەسەرە، بەڵام هەردووک هێزەکە تابعی یەک وەزارەتە و هەردووک هێزەکەش خاوەنی کادری نیزامی پیویست، چەک و چۆڵی باش و ناوەندی پەروەردەیی باشە. جگە لەوەش ئەو هێزە کە پێکهاتووە لە هێزی پێشمەرگە، لەباری ئیدەئۆلۆژیەوە نەتەوەییە و ئامادەیە بە گیان سنورەکانی کوردستان بپارێزێ، چونکە هەر بە خوێنی خۆشی نیزیک بە تەواوی ناوچە کانی باشوری کوردستانی ئازاد کردوە و دەی پارێزێ. پێشمەرگە سەرەڕای ناکۆکیە سیاسیەکان وەک پۆڵا لە سەنگەرەکانی بەرگری لە کوردستان دا ڕاوەستاوە. جگە لەوەش پێشمەرکە وەک هیزێکی پارێزەری ئاشتی، پێکەوە ژیان و مرۆڤدۆست لە جیهان دا ناسراوە و لە شەڕی دژە تیرۆڕ دا پلەی یەکەمی قارەمانیەتی بەدەست هێناوە. ئێستا لە لایەن زووربەی وڵاتانی جیهانەوە ناسراوە و یارمەتی دەکرێ. لە باشووری کوردستان دا حکومەتی خۆجێیی ماوەیەکی دوور و درێژە دامەزراوە و خاوەنی کابینەی خۆی و پارلەمانە و ئەزمونی بەڕێوەبەریی بەدەست هێناوە. هەروەها کونسولگەری زۆربەی وڵاتە گرنگەکانی جیهان لە هەولێری پایتەخت دامەزراون و ڕاستەوخۆ دەگەڵ حکومەتی هەرێم کاری دیپلۆماسی دەکەن و قەراردادی درێژ خایەنی ئابووری لە گەڵ دەبەستن. بە پۆڵ لاوانی کورد دەنێردرێنە دەرەوە بۆ بەرنامەی توانا سازی و لە کوردستانیش دەیان زانکۆ داندراون کە پسپۆڕەکانی وڵاتانی دەرەوە و کوردستانی خەریکن بناغەی سیستمێکی زانیاری باش دادەمەزرێنن. جگەلەوە حکومەتی هەرێم هەر ئێستا وەک دەوڵەتێک لە گەڵ دنیای دەرەوە پەیوەندی هەیە. سەرۆک، سەرۆک وەزیرانی و وەزیرەکانی و ئەندام پارڵەمانەکانی لە دنیای دەرەوە دا بە ڕەسمی وەردەگیرێن و بانگ دەکرێن بۆ کۆنفرانس و کۆنگرە نێو

نەتەوەییەکان. لە ڕاستی دا دەوڵەتی کوردی لەو بەشەی کوردستان دا تەنیا ڕاگەیاندنەکەی ماوە، دەنا دروست بووە.

دیارە ڕیفراندۆمیش کە بەڕیوە بچێ و کوردستانیان بە هەموو جیاوازیەکانی نەتەوەیی، دینی و مەزهەبییەوە بەشداری تیدا بکەن و بەڵێی بۆ بڵێن، ئیدی مانداتی نیشتمانیش وەردەگرێ و وەڵاتان بەهانەیەکیان نامێنێ کە قەبوڵی نەکەن. بە باوەڕی من کوردستانیان لەو بەشە دا بە هیچ شێوەیەک و لە ژێر هیچ فشارێک دا نابێ پاشەکشە لە ڕیفراندۆم بکەن و پێویستە لە وەختی دیاریکراو دا بەڕێوەی بەرن. باشووری کوردستان ئەو دەرفەتەی لەبەر دەمە و نابێ لە قیس خۆی بدا. ئەوانەی بە بەهانەی جۆراوجۆر موخالیفی بەڕێوەچونی ڕیفراندۆمن، یا هیچ لە هەل و مەرجەکە حاڵی نین، یا بە ڕاستی دژی سەربەخۆیی و مافی دیاریکردنی چارەنوسن بۆ ئەو گەلە کە سەدان هەزار قوربانی بۆ ئەو مافە داوە. ئەگەر ڕیفراندۆم دوا بخرێ خەتەری ئەوە هەیە کە دوژمنانی کورد لەو هەلە کەڵک وەرگرن دەیان پیلانی ئەوتۆ ڕێکخەن کە هیچکاتێک دەرفەتی ڕیفراندۆم پێک نەیەتەوە. جگە لەوەش ئەگەر شەڕی داعش تەواو بێ و حکومەتی عێراق بەهێز بێتەوە، هیچ دوور نییە جارێکی دیکە هێرش بکاتەوە سەر کوردستان و ئەوەندەی هەشە لە بەینی بەرێ و دیسان کوردستان ببێتەوە زیندانێکی گەورە بۆ کورد. کاراکردنەوەی پەرلەمان و دەنگدانی بە ریفراندۆمی سەربەخۆیی، ئاسۆی داهاتوی باشووری کوردستانی ڕووناکتر کردوە و دەبێ هیوا بخوازین کە لە کۆتایی بزووتنەوەی گۆڕانیش بێتە پاڵ پرۆژەکەو بەشداری بکا لە کاراتر کردنەوەی پارلەمان و تیپەڕکردنی پرۆسەی سەربەخۆیی.

* وەک کەسایەتی سیاسی بە ئەزموون و دێرینی رۆژهەڵاتی کوردستان دید و بۆچوون و هەڵسەنگاندنت لەسەر ئەم خالانەی خوارەوە چێیە:

١- شۆڕشی گەلانی ئێران و کورد

شۆڕشی گەلانی ئێران تەنیا تا قۆناغی ڕووخانی ڕژیمی پاشایەتی دەکرێ بڵێین شۆڕش بوو و هی گەلانی ئێرانیش بوو. هەر زۆر زوو لە لایەن ئاخوندەکانەوە بە ڕێبەرایەتی خومەینی دەستی بەسەر دا گیراو بە لاڕێ دا براو کرا بە ئامرازی دامەزراندنی ڕژیمێک کە خەڵک خۆزگە بۆ زەمانی شا بخوازن، بە هەموو خراپەو جینایەتەکانیشیەوە. کوردیش هەرچەند یەکێک لە هیزە سەرەکیەکانی شۆڕشی دژی ڕژیمی پاشایەتی بوو، بەڵام ئەوەی پێی برا ماڵوێرانی و قوربانی دانی زۆرتر بوو. دیارە کورد یەک شانازی گەورەی میژوویی بەدەستهێنا، بەهۆی ئەوەی کە هەر لەسەرەتاوە دژی دامەزراندنی دەوڵەتێکی مەزهەبی کۆنەپەرست بوو و دەکرێ بڵێین تەنیا نەتەوە بوو لە ئێران دا کە دەنگی بە دامەزراندنی ئەو سیستمە دژی گەلیە نەدا.

بەدوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران بەسەر ڕژێمی دیکتاتۆر و کۆنە پەرستی پاشایەتی دا کورد زۆر ئازایانە هاتە گۆڕەپانی خەبات و لە ماوەیەکی کورد دا بەشێکی بەرفرەوان لە خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی ئازاد کرد. ئەوەی جێگای ڕەخنەیە لە حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گشتی و حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەتی، ئەوەیە کە لە ماوەی نیزیک بە شەش ساڵدا کە زووربەی ناوچەکانی کوردستانیان بە دەستەوە بوو بناغەی حکومەتێکی خۆجێی و نەتەوەییان دانەمەزراند و هەوڵیان نەدا بۆ دامەزراوەی، فەرهەنگی، ئیداری، ئابوری و کۆمەڵایەتی لە کوردستان. ئەوەی کرا تەنیا کردنەوەی چەند قوتانخانەی سەرەتایی و هەڵبژاردنی شوراکانی شار و دێ بوو ، کە ئەویش ڕەقابەتێکی زۆر ناسالمی حیزبی تێدا بوو.

٢- نەتەوە بندەستەکانی دیکەی ئێران و کورد

نەتەوە بندەستەکانی ئێران بە داخەوە هەمویان لە یەک ئاستی گەشەکردنی بیری نەتەوەیی دانین. گەورەترین نەتەوەی بندەستی ئێران کە ئازەریەکان بێ، زۆرتر گرنگی دەدا بە باری ئابووری و مەزهەبی هەتا مەسەلەی نەتەوەیی. ئازریەکان چ لە ڕژێمی پاشایەتی دا و چ لە ڕژێمی کۆماری ئیسلامی دا زۆرتر هەوڵیان داوە خۆیان لەگەڵ دەسەڵاتی ناوەندی بگونجینن، تێیدا بەشداربن و ئیمتیازی سیاسی و ئابووری بەدەست بێنن. تەنانەت لە چوارچێوەی ئەو بەشە دەسەڵاتەش دا کە بەدەستیان هێناوە خۆیان بە مەسەلە نەتەوەیی، فەرهەنگی و کولتوریەکانی خۆیانەوە ماندوو نەکردووە زۆرتر بە دەسەڵات و ئابوریەوە نوساون. ئەوە بەداخەوە یەکێک لە گرفتەکانی نەتەوە بندەستەکانە لە ئێران. بلوچەکان تا ڕاددەیەک دەنگی ناڕەزایەتیان دەربڕیووە، کە ئەویش بەداخەوە زۆرتر هێژمۆنی مەزهەبی بەسەردا زاڵە تا نەتەوەیی. عەرەبەکان لەو ساڵانەی دوایی دا دەنگیان هەڵبڕیووە کە ئەویش جارێ زۆر جەماوەری نەبووە و لە چوارچێوەی ڕووناکبیران دا ماوەتەوە. تورکمەنەکان کە هیچ دەنگیان نایەو تا ئێستا جوڵانەوەیەکی جیددی تێدا بەدی ناکرێ. تەنیا نەتەوەی کوردە کە بە گەشەی نەتەوایەتی گەیشتووەو لە پێناوی بەدەستهێنانی مافی نەتەوەیی دا قوربانیەکی زۆری داوە. بەڵام بەداخەوە لەو مەیدانەدا بە تەنیا ماوەتەوە. ئەگەر هەموو نەتەوە بندەستەکانی ئێران بە ڕاددەی کوردەکان لە مەیدان بان، گومانم لەوەدا نییە کە ئێران لە مێژ بوو حکومەتێکی فیدڕاڵی پێشکەوتوی ئەوتۆی لێ دادەمەزرا کە دەکرا وەک ئولگو بۆ وڵاتە فرەنەتەوەکانی دیکەی دنیا چاوی لێ کرابایە.

٣- وەزعی ئێستای ئێران بە گشتی داهاتووی کۆماری ئیسلامی ئێران ؟

ئەگەر بمان هەوێ ئەم پرسیارە بە تێر و تەسەلی وەڵام بدەینەوە، پێویستە لە کتیبێکی چەند بەرگی دا هەڵسەنگاندنێکی

دوور و درێژ بکەین. بەڵام زۆر بەکورتی دەتوانم بڵێم کە ئێرانی ئێستا لە ژێر تەوژمی دوو هێزی سەرەکی دا بە دایم ئێسقانەکانی تێک دەخرمێن و سەرەڕای ئەوەی کە ئیمکاناتێکی مرۆیی و ئابوری زۆر گەورەی هەیە، لە کاروانی گەشەکردن و پێشکەوتن بەجێ دەمێنێ. هێزی یەکەم حکومەتی کۆماری ئیسلامیە کە هەرچەند نەیتوانیوە بەو جۆرەی کە دەیهەوێ گەلانی ئێران بخاتە ژێر هێژەمۆنی بۆچوونی خۆیەوە، بەڵام چەندین دام و دەزگای سەرکوتکەری دامەزراندوە کە ڕۆژانە لە هەوڵی ئەوەدان کە نەیەڵن جامی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران لەسەریەوە بڕژێ و دام و دەزگا ئەهریمەنیەکەی تێکەوە پێچێ. جگە لەوە ڕژیم چەندین دامەزراوە و بنیاتی لشکری و جاسوسی و میلیشیایی لە وڵاتانی دەورو بەری دەمەزراندوەو هەر لە عێراقەوە تا یەمەن بە شێوەیەکی ئاشکرا دەستتێوەردان دەکا، یا شەڕی نیابەتی وەڕێ دەخا هەر بۆ ئەوەی ژیلەمۆی ڕق و تووڕەیی کۆمەڵانی خەڵکی خۆی نەگەشێتەوە و نائارامی نەگاتە دەروازەکانی خۆی. بۆ ئەوەش بە شێوەیەکی زۆر دەستبڵاو ئیمکاناتی ماددی و هێزی ئینسانی ئێران لە وڵاتەکانی دەور و بەردا بە فێڕۆ دەدا. هێزی دووەم کۆمەڵانی خەڵکی ئێران و چینی مامناوەندی و ڕووناکبیریی ئێرانە کە هەرچەند ستراتیژیەکی یەکگرتوو نەخشە ڕێگایەکی چارەنووس سازی نییە، بەڵام ڕۆژانە بە شێوەی جۆراوجۆر لەگەڵ دام و دەزگای ئەهریمەنی کۆماری ئیسلامی دەرگیرە. گرفتی هێزەکانی دژبەری کۆماری ئیسلامی ئەوەیە کە یەکگرتوو نین، بەرنامەی درێژ خایەن و لێبڕاو و یەکلا کەرەوەیان نییە. زۆرجار بە ئاڵ و گۆڕی زۆر بچوک دڵخۆش دەکەن و بەشێکی بەرچاویان ساویلکانە پێیان وایە دەکرێ لە ڕێگای ڕیفۆرمەوە کۆماری ئیسلامی بگۆڕی. ئەو بۆچوونە زۆرجار هێز و پتانسێلی کۆمەڵانی خەڵک بە خۆڕایی مەسرەف دەکا و کاتێک هیچ بەرهەمێکی لێ ناکەوێتەوە دەبێتە هۆی نائومێدی و دڵساردی خەڵک و ڕژیم لەو وەزعە کەڵکی زۆر وەردەگرێ. دیارە بەشێکیش لەو بە ناو ئۆپۆزیسیۆنە هیچ کاریکی نییە جگە لە درێژکردنەوەی تەمەنی کۆماری ئیسلامی، ئەوە لە باری سیاسیەوە. لە باری کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی ئابوریشەوە کە وەزعێکی زۆر شپرزەی هەیە. هەر ئەوەندە بەسە کە ئیشارە بە وە بکەین کە زۆرترین ژمارەی گیرۆدە بە ماددەی هۆشبەری هەیە لە دنیادا، فەحشا تەنانەت بە ناوی مەزهەبەوە دەکرێ و گەیوەتە سیننی ژێر ١٦ساڵ، ڕاددەی بێکاری لە ٣٠% زیاترە کە ڕیکۆرد شکێنە لە دنیا دا و تەنانەت لە نێو لاوانی دەرسخوێندوو و پسپۆڕیش دا لە سەروی ٢٠% ە وەیە، زۆرترین ژمارەی پەنابەر و موهاجیری هەیە بۆ دەرەوە، دزی و گەندەڵی هەتا ژێر بەرماڵەکەی ڕێبەر چووە و لە ژمارەی میلیاردی کەمتر هەر بە دزیش حیساب ناکرێ.

٤- ئیدارەی سیاسیی ئێران لە داهاتوو ؟

ئەو چوارچێوە سیاسیەی کە پێی دەگوترێ ئێران، نیزیکەی ١٠٠ ساڵ دەبێ کاری بۆ دەکرێ کە ببێتە دەوڵەت –نەتەوە هەر بەناوی ئێران. ئەوە لە کاتێک دایە کە پێکهاتەی ئێران یەک نەتەوە نییە و نەتەوەیەکیش بە ناوی ئێرانی بوونی نییە. ئەو پرۆسەیە کە تا ئێستا بە درێژایی هەموو ئەو ساڵانە سەرمایەی ئینسانی و ماددی گەلانی نێو ئێرانی بە فێڕۆ داوە،

سەرکەوتوو نەبووە. چونکە نەیتوانیوە گەلانی ژێردەستەی ئێران بتوێنێتەوەو لە هەویرەکەیان و نەتەوەی بالادەست، نەتەوەیەک دروست بکا بە ناوی ئێرانی. لە ڕاستی دا ئەو پرۆژەیە کەلێنی گەورەتریشی خستووەتە ناو گەلانی ئێران بە جۆرێک کە بەشێکی زۆر لە دانیشتوانی ئێران هیچ هەستێکیان نیسبەت بە ئێرانی بوون نییە. کەوابوو داهاتووی ئێران لە دوو سەناریۆ زیاتر هەڵناگرێ. یەکەم ئەوەی کە نەتەوەی فەرمانڕەوا دان بە فرەنەتەوەبوونی ئێران دا بنێ و بە هەموو نەتەوەکان ئێرانێکی فیدراڵی دێموکراتیک دابمەزرێنن کە لە سەر بناغەی پێکهاتە نەتەوەییەکان و جوغرافیاکەیان بە شێوەیەکی شەراکەتی کە هەموو نەتەوەکان تێیدا شەریک و یەکسان بن لە ناوەند و لە ناوچە نەتەوەییەکانی خۆشیان دا سەربەخۆ بن. دووەم ئەوەی کە ئێرانێک بە شکڵ و قەوارەی ئێستا نامێنێ و بە هەر ماوەیەک بەشێکی لێ دەبێتەوە. حاڵەتیکیش ئەوەیە کە هەروەک خۆی بمێنێتەوە و هەتا بێ زۆرتر لە زەلکاوی قەیران و دووبەرەکی نێوخۆیی ڕۆ بچێ، کە ئەوە سەناریۆی داهاتوو نییە، بەڵکوو بێ داهاتویە و ڕۆژێک لە ڕۆژان هەر کۆتایی دێ.

٥- دروشمی روخانی ریژیم

دروشمی ڕووخان خودی ڕژیم لە مستی ئۆپۆزیسیۆنی ناوە. ڕژیم هیچ ڕێگایەکی دیکەی نەهێشتوەتەوە بۆ ئەوانەی کە دژی سیاسەتەکانی بن. دروشمی ڕووخان کاتێک دەکرێ وەلا بنرێ کە دەسەڵات ئامادەبێ بۆ چارەسەری گرفتەکان ووت و وێژ بکا. باشە ئەگەر دەسەڵات سیاسەتی ئەوە بێ کە هەرچی غەیری خۆیەتی لەناوی بەرێ و تەنانەت ڕوحم بە خودیەکانی ڕەخنەگریش نەکا، چ ڕێگایەک بۆ ئۆپۆزیسیۆن دەمینێتەوە؟ دیارە وەختێک دێینە سەر مەسەلەی کوردستان و بە گشتی مەسەلەی نەتەوە بندەدستەکان مەسەلەکە تەنیا بە ڕووخانی ڕژیم کۆتایی نایە. یا باشترە بڵێم ئامانجی ئێمە تەنیا ئەوە نییە کە لە ناوەندی ئێران دەسەڵات بگۆڕین. تەنانەت ئەگەر لە ناوەند ڕژیمیک بێتە سەرکار کە زۆر دێموکڕات و خەڵکیتریش بێ لە کۆماری ئیسلامی بەڵام فرەنەتەوە بوونی ئێران قەبوڵ نەکا و لە بواری مافی نەتەوەییەوە هەر قاوانە کۆنەکە لێ بداتەوە بە حاڵی ئێمە هیچ فەرق ناکا. بۆیە ئێمە دەبێ تواناکانی خۆمان زۆرتر تەرخان بکەین بۆ ڕێکخستنی نیومالّی خۆمان، بەهێزکردنی خۆمان لە هەموو بوارەکانی سیاسی، پێشمەرگایەتی و دیپلۆماسیەوە و هەوڵ بدەین خەباتەکەمان لە ڕۆژهەتی کوردستان بە جەماوەری بکەین و لە راستی دا بە هەموو پانتایی کوردستان نەتەوەسازی بکەین. ئەگەر هێزبین هەر ڕژیمێک لە تاران لەسەر کار بێ مەجبورە حیسابمان بۆ بکا، ئەگەر ئاوا پرش و بڵاو و بێ هێزیش بین، دیموکڕاتترین ڕژیمیش بێتە سەرکار وەک نەتەوە حیسابمان بۆ ناکا.

٦- بەرەی کوردستانی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

بەرەی کوردستانی لە ڕۆژهەڵات زۆر پێویستە و هەمووانیش ئەوە دەزانن. هیچ حیزبێکیش ناڵێ دژی پێکهێنانی بەرەم. بەڵام

ئەوە بەس نییە بۆ پێکهێنانی بەرە. دەبێ حیزبەکان کار بکەن بۆ لابردنی ئەو کۆسپانەی کە لەسەر ڕێگای دروستکردنی بەرەن. کەدیارە هەر بۆخۆیان ئەو کۆسپانەیان دروست کردوە. لە جیاتی ئەوەی دروشمی زەڕقی و بەڕقی بدەن کە گۆیا لایەنگری بەرەن و گەلاڵە و پرۆژان پێشکەش بکەن بۆ پێکهێنانی بەرەو کۆبونەوەی بێ ئەنجام پێک بێنن، با بێن لە خۆیانەوە دەست پێ بکەن و ئەو سیاسەتانە بگۆڕن کە دەبنە کۆسپ لە بەردەم پیکهێنانی بەرە. بۆ وێنە ئەتۆ ناتوانی ئیددیعا بکەی کە لایەنگری پێکهێنانی بەرەی، بەڵام ئینکاری بوونی حیزبێک بکەی کە ئەگەر لە خۆت بە هیزتر و بە نفوز تر نەبێ لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵات دا، لانی کەم وەک تۆ بێتەوە. ناکرێ موافیقی پێکهێنانی بەرەبی بەڵام پیتوابێ کە هەموو حیزبەکان دەبێ وەک تۆ بیر بکەنەوەو وەک تۆ سیاسەت بکەن. ناکرێ لە لایەک بەرەت بوێ و لە لایەکی دیکەوە پاوانخواز بی. کەوابوو ڕێگای پێکهێنانی بەرە ئەوەیە کە لە پێش حیزبەکان خۆیان بگۆڕن و ئەو حیزبانەی ناکۆکیان لە نێودایە جا بەهەر هۆیەکەوە بوبێ، یەک بە یەک ئەو ناکۆکیانە وەلا نێن و یەکتر قەبوڵ بکەن. پاشان بەدوای خاڵی هاوبەش دا بگەڕێن بۆ ڕێککەوتن، نەک خاڵی لێک جیاواز بکەنە بەهانە بۆ دوور کەوتنەوە لە یەکتر. ئەوکات ئامادە بن کە شەریکایەتی بکەن لە گەڵ یەکتر و پێکەوە چەرخی خەبات لە ڕۆژهەڵات بسوڕێنن و لەسەریەکتر موزایەدەی سیاسی نەکەن و هەموو شتێکیان بۆ حیزبی خۆیان نەوێ، بەڵکوو قازانجی ڕۆژهەڵات بخەنە سەروی قازانجی حیزبی و گروهی خۆیان. بەداخەوە لە حاڵی حازردا ئەوە لە حیزبەکان بەدی ناکرێ. تەنانەت لە نێو تەشکیلاتی حیزبەکان خۆشیان دا یەکگرتوویی تەواو نییە و ئێلیتە و دەستەی جیاواز هەیە. ئەگەر زۆر پراکتیکی باسی بکەم، بۆ پیکهێنانی بەرە پیویستە لە پێش دا دێموکراتەکان و کۆمەڵەکان لە نێو خۆیان دا ناکۆکی و دووبەرەکی وەلانێن و یا یەکبگرنەوە و ببنەوە یەک حیزب، یا یەکتر قەبووڵ کەن. پاشان ئەو دوو بنەماڵە حیزبە کە تا ئیستاشی لەگەڵ بێ لە ڕۆژهەڵات پایەگایان هەیە، لەسەر پرۆژەیەکی نەتەوەیی ڕێک کەون. دوایی حیزبەکانی دیکەش بخوێننەوە و بیانکەنە شەریک و هاوبەش، ئەوکاتە بەرەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست دەبێ.

٧- پێشمەرگە و خەباتی چەکداری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

پێشمەرگە سەرەکیترین و پێویستترین بەشی خەباتی نەتەوەییە. ئەوە تەنیا پەیوەندی بە خەباتی چەکداریەوە نییە. ئەگەر داگیرکەرانی کوردستان دوو دەستیش کوردستانت تەحویل دەن، یا بە خەباتی سەرشەقام کوردستان ئازادیش بکرێ، یا لە ئەنجامی ئاڵ و گۆڕێک دا هەموو هێزە سەرکوتکەرەکان لە کوردستان وەدەرکەون، یا حکومەتێکی دێموکرات لە ناوەند بێتە سەرکار و کورد بە هەموو مافەکانیشی بگا، پێشمەرگە هەر پیوستە و بەبێ بوونی پێشمەرگە و هێزی نیزامی بەهێز نە دەتوانی مافەکانت بەدەست بینی و نە دەتوانی بیانپارێزی. خەباتی چەکداری ئەگەر مەبەست ئەوەبێ کە بە هێزی چەک کوردستان ڕزگار بکەی، ڕەنگە زۆر لەگەڵ ئەم سەردەمە نەگونجێ. ئەوەی کوردیش لە جوڵانەوەکانی دا کوردویەتی زۆرتر بەکار هێنانی پێشمەرگە بووە بۆ بەرگری لە بەرامبەر هێزی دوژمن داو پاراستنی خۆی. کورد داوای مافەکانی خۆی کردوە بە

شێوەیەکی ئاشتیخوازانە، بەڵام داگیرکەرانی کوردستان لە جیاتی وەڵامدانەوە بە ویستە ڕەواکانی، هێرشیان کردوەتە سەر و کوشتاری بەکۆمەڵیان لێ کردوە و ڕێبەرانیان تیرۆر کردوە. لە بەرامبەر ئەو هێرشە ناڕەوایانەدا بووە کە کورد دەستی بۆ چەک بردوە و بەرگری لە نیشتمان و لەخۆی کردوە. بۆیە لە خەباتی گەلی کورد دا نەبوونی پێشمەرگە بە واتای تەسلیم و لە ناو چوونە.

٨- بایکۆتی هەڵبژاردنەکان لە ئێران؟

بایکۆتی هەڵبژاردنەکان ئەگەر ببێتە نەریتێکی نەگۆڕ و هەموو جارێ تاریخی هەمان بەیانیەی بایکۆت بگۆڕدرێ و دیسان هەمان هەڵوێست دووبارە بکریتەوە بەبێ لێکدانەوەی تازە بۆ هەڵبژاردن شتێکی خراپە و هیچ شوێنکارێکیشی نابێ. هەڵبژاردنەکان پیویستە لە کات و کەش و هەوای خۆیان دا هەڵسەنگێنرێن و بە پێی گرنگی و دەخالەتی خەڵک تێیان دا هەڵوێستیان لەسەر بگیرێ. بۆ وێنە هەڵبژاردنی سەرۆککۆمار لەگەڵ هەڵبژاردنی مەجلیس و شوراکان جیاوازی هەیە. هەروەک هەڵبژاردنی مەجلیسیش لەگەڵ هەلبژاردنی شوراکان جیاوازی زۆرە. هەم بایکۆتی رۆتینی خراپە و هەم بەشداریکردن یا بایکۆت نەکردنی ڕۆتینی خراپە. بە باوەڕی من هەموو جارێ پێش هەڵبژاردن پێویستە زانیاری باش لە نێوخۆی وڵات کۆبکرێتەوە، لە گەڵ چالاکانی نێوخۆ پەیوەندی بگیرێ، هەڵوێست و دروشمەکانی کاندیدەکان هەڵسەنگێنرێن و ئەگەر دەرفەتێک بۆ بە چالش کێشانی ڕژیم لە هەڵبژاردن دا هەبێ کەڵکی لێ وەربگیرێ، ئەگەر دەرفەتێک بۆ باسکردنی مەسەلەی کورد هەبێ بەکار بهێنرێ و ئەگەر ئیمکانی گەورە کردنەوەی درزی دوو بەرەکی لە نێو رژێم دا هەبێ کاری بۆ بکرێ و هەڵسەنگاندنی باش بکرێ و زیان و قازانجی بایکۆت کردن، یا نەکردن لێک بدرێتەوە جا بڕیار بدرێ، بە بایکۆت کردن، یا نەکردن. دیارە بایکۆت نەکردنیش بۆ حیزبە ئۆپۆزیسیۆنەکانی دەرەوەی وڵات بە مانای بەشداریکردن نییە. چونکە لە هەر حاڵ دا ئەو حیزبانە ڕێگایان پێنادرێ و بۆیان ناکرێ بەشداری بکەن. بەڵام ئەگەر دەرفەت بۆ خەڵکی نێوخۆ هەبێ کە لە هەڵبژاردن دا شتێک بەدەست بێنن، بۆ وێنە پاشەکشەیەکی ڕژیم و کرانەوەیەک، یا هێنانە بەرباسی مەسەلەی نەتەوەیی خۆیان، دەبێ خەڵک سەر پشک بکرێ کە ئەو دەرفەتە بەکار بێنن، یا ڕەتی بکەنەوە. بەکورتی سیاسەت نابێ لە بەرامبەر ئەو بە ناو هەڵبژاردنانەی لە ئێران دەکرێن، نەگۆڕ بێ.

٩- وتووێژ و دانوستاندن؟

ڕێگای چارەسەری هەر کێشەیەک لە بەینی دوو لایەن دا تەنیا وتوو وێژە. دیارە بەومەرجە کە وتووێژێکی ڕاستی بە نیەتی چارەسەرکردنی کێشەکە لە ئارادابێ. کێشەی زۆر گەورەش بێگۆمان هەر لە نێو دوو لایەنی نەیاری یەکتر دا دەبێ و هەر دەبێ لەگەڵ نەیار دابنیشی و کێشەکانت چارەسەر بکەی. بەڵام دەبێ هەردووک لایەن بە نیەتی خێرەوە ئامادەیی دەربڕن بۆ

وتـووێژ نـەک لایـەنێک بـۆ پیلانگێـڕی و تـەرحی تیـرۆڕ کـەڵک لـە ڕێگـای وتـووێژ وەرگـرێ، لایەنەکەی دیکەش وەک مەڕی قوربانی بێ ئەوەی هیچ زەمانەتێکی هەبێ و بێ ئەوەی باری ئەمنیەتی و نێو بڕێـوانێکی بـاوەڕپێکراو لـە بـەین دابـێ، هەر بۆ ئەوەی نیشان دا لایەنگری چارەسەری ئاشتیانەیە، بڕوا و خۆی بکاتە قوربانی ئاشتی و دواتر مەزلوم نمـایی پێوە بکا. تا ئێستا لە ئێران دا بەداخەوە چ لە گەڵ کورد و چ لە گـەڵ هێزی دیکە هیچ وتوویژێک بە نیـازی چارەسەری لـە لایـەن دەوڵەتی ناوەندییەوە نەکراوە. ئەگەر تـەنیا چاو لـە ڕەفتـاری حکومەتی ناوەنـدی بکـەین لـە بەرامبـەر کـورد دا، چەنـدین نمونەی خائینانەمان لەبەر دەست دان لە هێنانە بەرباسی وتووێژ. قـەدەمخێر بـە بیـانوی وتـووێژ لـە داو خـراو تیـرۆڕ کـرا. سمایل ئاغای سمکۆ بـۆ وتـووێژ بـاگ کـرا و دیسـان تیـرۆڕ کـراو. بـەڵێن وتـەی نـەرم و نیـان بـۆ پێشـەوا نێـردران و کاتێـک دەسـتیان پـێ ڕاگـەیی لـە سێدارەیان دا، دوای شـەڕی سـێ مانگـە لـە لایـەن خـودی خومەینیـەوە داوای وتـووێژ کـرا، کـەچی دەرکەوت کە تـەنیا بـۆ خـۆ بەهێزکردنـەوە بـووەو دوایـی هـەر لـە لایـەن خـودی خومەینیـەوە ئیعلانـی جیهـاد لـە دژی خـەڵکی کوردستان دەرچوو و لـە کۆتـایی دا دوکتـور قاسملو بـە نـاوی وتـووێژ کێشرایە سـەر مێـز و تەنانـەت لـە نێوجەرگـەی دنیـای ئازادیش دا تیرۆڕ کـرا. ئەوانـە هـەموو وێنـەی زۆر ترسـناکن لـە ڕێچکـەی وتـووێژەی ئێرانیـەکان و ئینسـان زۆر بـە زەحمـەت دەتوانێ باوەڕیان پێ بکا. بەڵام سەرەڕای ئەو هەموو تاقیکردنەوە ناخۆشـانە، ئەگـەر بەڕاسـتی وتووێژێـک لـە گـۆڕێ دابـێ، نابێ قـەت ڕەت بکرێتـەوە. بـەڵام دەبـێ میکـانیزمی ئەمنیـەتی، یـەکگرتوویی حیزبـە کوردیـەو دەخالـەتی هـەموان تێـی دا و بەشداری لایەنێکی موعتەبەری سێهەم تێیدا لە بەرچاو بگیرێن.

١٠- خەباتی مەدەنی میکانیزمو میتۆدەکانی خەباتی مەدەنی؟

خەباتی مەدەنی لە جوڵانەوەی هەر گەلێک دا یەکێک لە کۆڵەکە بەهێزەکانی خەباتی فرەڕەهەنـدە. بـەڵام خـەباتی مـەدەنی نـابێ ببێتە جێگرەوەی هیچ ڕەهەنـدێکی دیکـەی خـەبات. بـۆ وێنـە نـاکرێ خـەباتی سیاسـی ئـەحزاب، دیپلۆماسـی، خـەباتی پێشمەرگایەتی یا خۆ سازدان و خـەباتی جەماوەری تـەعتیل بکـرێ کـە گۆیـا خـەبـاتی مەدەنی کاریگـەرترە و ڕەهەنـدەکانی دیکە پیویست نین. چونکە خـەباتی مەدەنی بەتەنیا ناتوانێ هەموو مافەکان بەدەست بێنـێ و ئەگـەر بشـتوانێ هێـزی ئـەوەی نییە کە بیانپارێزێ. جگە لەوەش خـەباتی مەدەنی میکلانیزمی تـایبـەت بـەخۆی هەیە. حیزبێکی چەکداری قاچـاغ لـە وڵات ناتوانێ ببێتە پێشەنگی خـەباتی مەدەنی. ئەو دەتوانێ پشتیوانی لێ بکا و هانی بدا، بەڵام نـابێ هـەوڵ بـدا وەک خـەباتی خۆی بیناسێنێ و ئەویش بخاتە نێو ئەو بازنە خەتـەرەوە کە بـە چـوار دەوری خـۆی دا کێشراوە. خـەبـاتی مـەدەنی پێویسـتە ڕێکبخرێ لە ڕیکخراوی سینفی، هونەری، ژینگەیی و کلتوری دا. مۆرکی سیاسی پێوە نەبێ و بە ئاوری هـیچ حیزبێکـی سیاسـی نەسوتێ. کەسێکی سیاسی تـایبـەت خـۆی لـێ نـەکا بـە سـاحەب و نـە بـە کاریزمـا و نـە بـە حیزبـەوە نەبەسـترێتەوە. چونکـە ئامرازی سەرکەوتنی خەباتی مەدەنی ئەوەیە کە ڕژێـم لـە گـەڵ هـەموو پـانتـایی کۆمـەڵگا تـەڕەف بکـرێ، نـەک لەگـەڵ یـەک

حیزب، یا یەک ڕێبەر. لادان و سەرکوتی یەک حیزب، یا لە ناوبردنی یەک ڕێبەر بۆ هەر ڕژێمێکی دیکتاتۆری هاسانە، بەڵام لە گەڵ هەموو جەماوەر تەڕەف بێ هیچی پێ ناکرێ. پاشان دەتوانێ بە قانونی خۆی سیاسەتێکی دیاریکراو ڕەت بکاتەوە و سەرکوتی بکا، بەڵام ناتوانێ بە هاسانی پێشی چالاکیە، سینفی، فەرهەنگی و کلتوریەکان بگرێ.

١١- تیرۆریزم بە گشتی و تیرۆزیزمی کۆماری ئیسلامی بە تایبەتی ڕێبەرانی کورد؟

تیرۆریزم لە لایەن هەر ڕژێم و هەر ڕێکخراو و هەر کەسێکەوە بێ و بە هەر مەبەستێک بێ مەحکومە. یەکێک لە خاڵە بەهێزەکانی جوڵانەوەی کورد بە گشتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی ئەوەیە کە هەرچەند چەندین جار بۆخۆی لە ڕاددەی زۆر سەرەوە دا وەک ڕێبەرانی بووەتە قوربانیی تیرۆری دەوڵەتی، بەڵام هەرگیز تیرۆری بە تیرۆر وەڵام نەداوەتەوە. لە سەرهەڵدانی بەربڵاوی تیرۆریزمیش دا هەر لە دروستبوینی کۆماری ئیسلامیەوە و لەو ساڵانەی دوایی دا و بەتایبەت دوای سەرهەڵدانی داعش کورد یەکێک لە قوربانیەکانی شەڕی تیرۆر بووەو لە هەمان کات دا گەورەترین و کاریگەرترین هێزی دژی تیرۆریش بووە. ئەوە شانازیەکی گەورەی؛ لە ڕاددەی نێونەتەوەیی دا بە نسیبی کورد کردوە. پێشمەرگە لە دنیادا وەک هێزێکی ئینسانپارێز و ئاشتی پارێز ناسراوە. ئەوەی گرنگە و بەداخەوە بەرەی دژی تیرۆر کەمتر ئاوڕی لێ دەداتەوە، تیرۆری دەوڵەتی و دەوڵەتەکانی هاندەر و پستیوانی تیرۆرن کە کۆماری ئیسلامی گەورەترین و چالاکترینیانە. بەداخەوە هەر ئەوەی کە دەوڵەتێکە و لە ڕێکخراوی نەتوەیەکگرتوەکان نوێنەری هەیە، چاوپۆشی زۆری لێ دەکرێ و ئەو هەموو تیرۆرە ئاشکرایانەی کە تەنانەت لە ڕاددەی نیونەتەوەییش دا کردویەتی چاوپۆشیان لێ دەکرێ. ڕەنگە لە نێو بردنی داعش و ڕیکخراوە تیرۆریستیەکانی دیکە بۆ کۆمەڵگای نێونەتوەیی لە کۆتایی دا ئیمکانی هەبێ، بەڵام بە مانەوەی ڕیژیمی تیرۆریست و تیرۆریست پەروەری وەک کۆماری ئیسلامی، سەرهەڵدانەوەی ڕێکخراوی تیرۆریستی وەک داعش لە گۆشەیەکی دیکەم ئەم دنیا پان و بەرینە بێگومان ئیمکانی هەیە. کەوابوو تیرۆر تەنیا کاتێک خاشەبڕ دەبێ کە ڕژێمەکانی پاڵ پشتی ئەویش لە دنیادا خاشە بڕ ببن.

١٢- هۆکاری جیابوونەوە و دابرانی هێزە سیاسیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و میکانیزمی یەکگرتنەوە و تێکەڵبوونەوەیان؟

هۆکاری جیابونەوەو دابڕانەکان زۆرن. بەڵام گرنگترینیان بریتین لە قەبووڵ نەکردنی قوڵایی دێموکڕاسی و پێکەوە هەڵنەکردنی ڕێبەرانی حیزبەکان. زۆرێک لە ڕێبەرانی حیزبە کوردیەکان دێموکڕاسی تەنیا بە مافی زۆرینە دەزانن و پییان وایە بە هەر مێتۆدێک بێ ئەگەر زۆرینەی ڕێبەری حیزبەکانیان لە پشت بوو دەتوانن هەر کارێک بکەن، تەنانەت ئەگەر لە

گەڵ پرێنسیپە دێموکراتیک و تەشکیلاتیەکانیش نەگونجێ. بیرلەوە ناکەنەوە کە لە راستی دا دیموکراسی زۆرتر بە مانای پاراستنی مافەکانی کەمینەیە. ئەوەی زۆرینە بەدەستی دینێ تەنیا دەسەڵاتی کارگێڕی ڕێکخراوەکەیە و دەسەڵاتی ئەو بێسنور نییە و لە چوارچێوەی پەسندکراوە دیموکراتیکەکان دا دەبێ بجوڵێتەوە. لە لایەکی دیکەش کەمینە پێی وایە بۆ بەربەرەکانی لە گەڵ دەسەڵاتی زۆرینە، بە پێی دێموکراسی مۆڵەت پیدراوە هەرچی پێی خۆش بێ بیکا. ئەویش وانیە، دیموکڕاسی دەسەڵاتی ڕەها و مۆڵەتی ڕەها بە هیچ کەس نادا. تاکەکان پێویستە لە چوار چێوەی مافە دیاریکراوەکانیان دا کە چ بە پێی پرێنسیپی دێموکڕاسی دیارە کراوە و چ بە پێی پێڕەوێکی کە بە میکانیزمی دێموکراسی لە کۆنگرە و یان کۆنفڕانسەکان دا پەسیند کراوە، دەبێ بجوڵێنەوە. گرنگ ئەوەیە کە هەردووک لا بە پێی یاسای پەسندکراو هەڵس و کەوت بکەن. یا بە واتایەکی دیکە یاسا بۆ هەمووان دەبێ سەروەر بێ. مەسەلەیەکی دیکە کە لە نێو کورد دا بەداخەوە بە شێوەیەکی بەربڵاو بەدی دەکرێ، لەگەڵ یەکتر نەحاوانەوەیە. هەموو کەس منە و زۆرتر خۆی دەبینێ. ڕووحی کاری تیمی زۆر لاوازە. خۆ هینانە بەرباس و نقورچک گرتن لە دەورو بەریانی خۆی زۆرە. کلتوری بەخشین و ڕووحی چاوپۆشی لە هاوڕێ و دۆستان بوونی نییە. کیشەکان لە جیاتی ئەوەی هەر لە حاڵەتی سەرهەڵدان دا چارەسەر بکرێن و ڕێگایان پێ نەدرێ گەشە بکەن و بتەقنەوە، فەرامۆش دەکرێن و کەڵەکە دەکرێن تا بە جۆرێک بارگاوی بە ڕق و قین دەبن کە دەتەقنەوەو ئیدی چارەسەر ناکرێن. بەڵام ئەوەی دەکرێ وەک باشترین میکانیزم چاوی لێ بکرێ، ڕەفتارێکە کە ڕاست دەبێ پێچەوانەی ئەو هەڵس و کەوتانە بێ کە باسمان کرد. پێویستە گیانی لێبوردن و بەخشین هەبێ. دەبێ ڕووحی تیمی و کاری تیمی ببێتە کلتور و پیویستە وتوویژی یەکگرتنەوە بۆ خۆدەرباز کردن لە باری بەرپرسایەتی و تاوانبار کردنی بەرامبەرت نەبێ. دەبێ پرێنسیپە تەشکیلاتیەکان لە لایەن هەموانەوە قەبووڵ بکرێن و هەمووان خۆیان لە خەتاکان و هەڵەکان دا بە شەریک بزانن و لایەنێک بۆ لە نێو بردنی لایەنەکەی دیکە هەوڵ نەدا. لە هەمووشی گرنگتر ئەوەیە کە هەمووان یەکگرتنەوەیان بوێ و سیاسەتی پێوە نەکەن و بەڕاستیان بێ کە دەیان هەوێ یەکبگرنەوە، نەک لە بەر خاتری ئەوەی کە کۆمەڵانی خەڵک داوای دەکەن و ئەندامانی خۆیان فشار دێنن، دروشم بدەن و باوەڕیان پێ نەبێ. ئەگەر هەموو ئەوانەی کە بڕیار بەدەستن بیانهەوێ، یەکگرتنەوە هاسانە.

١٣- هەڵوێستی ئۆپۆزسیۆنی ئێران تاچەندە لە بەرژەوەندیی کورد دایە؟

ئۆپۆزیسیۆنی ئیران ئەگەر مەبەستت حیزب و ڕیکخراوە سەرتاسەریەکانە کە بەشی هەرەزۆری کادرەکانیان لە نەتەوەی فەرمانڕەوا، واتە فارسەکانن، بە داخەوە بە گشتی دژی مافی نەتەوەیی بۆ گەلانی ژێردەستەی ئێرانن. ئەوان هەموویان دروشمی پاراستنی یەکپارچەیی ئێرانیان هەیە و پێشیان وایە هەر دابەشکردنێکی دەسەڵات بە سەر نەتەوەکانی ئێران دا ڕۆژێک لە ڕۆژان دەبێتە هۆی دابەشبوونی ئێران و دەورانی زێڕینی پشیلەکە بەسەر دەچێ. بەداخەوە هەرچەندە کەسایەتی

زۆر لێهاتوو زانایان تێدایە، بەڵام تا ئێستا ئەو ڕاستیە تێنەگەیشتون کە ئەو بۆچوونە هیچ خزمەتێک بە پاراستنی یەکپارچەیی خاکی ئێران ناکا، بەڵکوو ڕۆژ بە ڕۆژ نەتەوە بندەستەکانی ئێران زۆرتر لەو ئێرانەی ئەوان وێنای دەکەن بێزار دەکا و بەرەو ڕێگا چارەی جیابونەوە لە ئێران هانیان دەدا. مەسەلەیەکی دیکە کە تا ئێستاش پێداچونەوەیەکی لەسەر نەکراوە ئەوەیە کە سیاسەتی شۆڤێنیستی چ قازانجێک بە خودی نەتەوەی فەرمانڕەوا کە فارسەکان بن دەگەیەنێ؟ بۆ وێنە بەکوشتدانی لاوانی خۆیان لە چیاکانی کوردستان دا تەنیا بۆ ئەوەی کە کوردەکان سەرکوت بکەن و دەستیان پێ لە داواکردنی مافی ڕەوای خۆیان هەڵگرن چ قازانجێکی هەیە. ئایا پێکەوە ژیانی بە ئاشتی و بە دابینکردنی مافی هەموو گەلانی نێو ئێران و بنیاتنانی ئێرانێکی فیدراڵی لە سەر بناغەی هاوبەشیی هەمو نەتەوەکان زیاتر بە قازانجی هەمووان نییە؟ ئایا ئینکارکردنی فرەنەتەوە بوونی ئێران و درێژەدان بە پاوانخوازی لە تاران بە قازانجی هیچ نەتەوەیەک هەیە لە ئێران دا. زۆر جێگای داخە کە نەتەوەی فەرمانڕەوا بە دەسەڵاتدار و ئۆپۆزیسیۆنەوە بناغەی سیاسەتی خۆی لەسەر ئەوە داناوە کە ئینکاری فرە نەتەوە بوونی ئێران بکا و سوربێ لەسەر ئەوەی کە هەموو ئێران یەک نەتەوەیە بە ناوی نەتەوەی ئێران. کە لە ڕاستی دا لە سەر ئەرزی واقیع بوونی نییە. بۆیە بەداخەوە هەڵوێستی ئۆپۆزیسیۆنیش هەر چەندە زۆر لایەنی تێدایە کە ئیددیعا دەکەن دۆستی کوردن، بەڵام لە کردەوە دا تا دەست لەو بۆچوونە بێ بنەمایە هەڵنەگرن هەرگیز هەڵوێستیان بە قازانجی کورد نابێ. ئەو دروشمە بێ بنەمایەی کە کورد لە هەر جێیەک بن ئیرانین و ئێمە بە بەشێک لە خۆمانیان دەزانین چ قازانجێکی بۆ کورد هەیە؟ ئەگەر لەخۆیانین بۆ دەبێ بە درێژایی مێژوو ئەوان حاکم و ئێمە کۆیلە بین. بۆ دەبێ تەنانەت بە ڕێوەبردنی ناوچەکانی خۆشمان پێ ڕەوا نەبینن؟ بۆ دەبێ تەنانەت لە بەشەکانی کوردستان لە دەرەوەی ئێرانیش دژی مافی کورد بن؟ ڕاستە هێندێکیان وا نیشان دەدەن کە دۆستی کوردن، یا لە چوارچێوەی سیاسەت کردن دا دەیانهەوێ پەیوەندیان بە حیزب و ڕێکخراوە کوردیەکانەوە هەبێ، بەڵام لە ڕاستی دا ئامادەنین مافی ڕەوای نەتەوەی کورد بە ڕەسمی بناسن. تەنانەت بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆن وەک کوڕی شا و سەڵتەنەت تەڵەبەکان کە مێژوویەکی درێژیان لە سەرکوت کردنی گەلی کورد و ئیعدامی ڕێبەران و ڕۆڵە خەباتکارەکانی کورد دا هەیە، ئێستاشی لە گەڵ بێ ئامادە نین ئەو ڕابردوەی خۆیان ڕەت بکەنەوەو داوای لێبوردن لە گەلی کوردستان بکەن.

١٤- سیاسەتەکانی ئێران لەناوخۆی عێراق دا چەندە لەسەر خەباتی سیاسیی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کاریگەریی هەبووە؟

ڕژیم لە هەردووک مەیدانی عێراقی و کوردستانی دا هەوڵی داوە لە دژی خەباتگێڕانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چالاکی بکا. لە ساڵەکانی ڕابردوو دا، بە تایبەت پێش ئەوەی کە هاوپەیمانانی ڕۆژئاوایی لە عێراق چالاک بن و بە تایبەتتر پێش ڕووخانی ڕژیمی بەعس، لە ڕاستی دا شەڕێکی تیرۆری ئاشکرا لە لایەن کۆماری ئیسلامیەوە لە دژی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی

کوردستان لە عێراق و باشووری کوردستان بەڕیوە دەچوو. دیارە لە هەموو ئەو ماوەیەش دا و تا ئێستاشی لە گەڵ بێ، شەڕی ڕەوانی، بڵاوکردنەوەی تۆڕیکی جاسوسی بەر فرەوان، تیرۆر(وەک لە شەوی یەلدا دا لە دەفتەری سیاسی حدک) ڕووی دا و فشار هێنان بۆ هیزەکانی باشوری کوردستان تا جووڵانەوەی ڕۆژهەڵات مەحدوود بکەن، لە لایەن کۆماری ئیسلامیەوە دریژەی هەیە. کەوابوو بیگومان بەشێکی بەرچاو لە پلان و بەرنامەکانی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی لە عێراق و باشووری کوردستان دا پەیوەندی ڕاستەو خۆی هەیە بە بوونی تیکۆشەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە وێ و بەو پێیەش دیارە کە سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوخۆی عێراق دا کاریگەریەکی نەرێنی گەورەی لە سەر خەباتی سیاسی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەیە.

چەند پرسیاری گشتی:

١- گۆڕینی نەخشەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و پرسی نەتەوەی کورد لە گۆرانکاریانەدا؟

لە ناوەندە سیاسی و ئەستیتۆکانی لیکۆڵینەوەی ستراتیژی لە جیهان دا ئەم ساڵانەی دوایی زۆر باس لە گۆڕانی نەخشەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەکرێ. دیارە بناغەی ئەو بۆچوونانە زۆرتر لە سەر ئەوڕاستیانە دامەزراوە کە لە ناوچەکەدا بە زەقی دەبینرین. بوونی نەتەوە، دین، مەزهەب و ڕێچکەی سیاسی جۆراوجۆر لەو ناوچەیەدا و کۆکرانەوەیان لە چەندین وڵاتی جیاواز دا نەک بە ئارەزووی خۆیان بەڵکوو بە زۆرە ملێ، لەو ڕاستیانەن کە ئەو بۆچوونە زۆرتر پشتڕاست دەکەنەوە. بێگومان کوردیش وەک گەورەترین نەتەوەی جیهان کە تا ئێستاش خاوەنی کیانی خۆی نییە و وڵاتەکەشی بەسەر چوار وڵات دا بە زۆرە ملێ دابەش کراوە، یەکێک لە گەورەترین فاکتەرەکانی گۆڕینی نەخشەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستە. جگە لە مەسەلەی کورد، زۆر مەسەلەی دیکەش هەن وەک مەسەلەی فەلەستین، نەتەوە ژێردەستەکانی دیکەی ئێران، جیاوازی قووڵی دینی و مەزهەبی و سیستمە تۆتالیتێرەکان کە بەسەر زووربەی وڵاتانی ناوچەدا زاڵن و ئامادەنین دێموکڕاسی قەبووڵ کەن، دەسەڵات لە ناو گروپە جۆراوجۆرەکان دا دابەش کەن و عەداڵەت بەرقەرار کەن، هۆکاریکی گەورەن بۆ دابەشبونەوەی تازەی ڕۆژهەڵاتی ناوەراست و گۆڕینی نەخشەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست.

٢- ئایا پرۆسەی دەوڵەت – نەتەوە لەو ناوچەیە شکستی خواردوە؟

بە پێی پێکهاتەی ئێستای وڵاتانی ناوچە پرۆسەی دەولەت - نەتەوە ناتوانێ لە هیچ یەک لە وڵاتەکانی ناوچەدا پیادە بکرێ. تەواوی وڵاتانی ناوچە یا فرە نەتەوەن وەک ئێران، یا بەشێکن لە نەتەوەیەک و هەمووی نین. دەولەت - نەتەوە

ناوی خۆی بەخۆیەوەیە. دەبێ وڵاتەکە لە یەک نەتەوە پێکهاتبێ و بە سەر هەموو نەتەوەکەش دا زاڵ بێ. لە ڕۆژهەڵاتی نیوەڕاست دا شتیکی وا بەدی ناکرێ. کەوابوو لە راستی دا هەرقەت نەبووە و بەو پیکهاتانەشەوە ناکرێ ببێ.

٣- ئەرکی حیزب و ڕێکخراوە سیاسەیە کوردستانیەکان لەم هەلومەرجە دا و ئاستەنگەکانی سەر ڕێگای چارەسەری مەسەلەی کورد؟

ئەرکی حیزب و ڕێکخراوە کوردستانیەکان بە گشتی چوار شتی سەرەکییە، یەکگرتن، پێکهێنانی کۆنگرەیەکی نەتەوەیی کە بتوانێ نوێنەرایەتی هەمو کورد بکا، دارشتنی ستراتیژی نەتەوەیی و دانانی هێڵی سووری نەتەوەیی. ئاستەنگەکانی سەرڕێگای چارەسەری مەسەلەی کوردیش زۆرن، کە گرنگترینیان بریتین لە دابەشکرانی کوردستان و بەهۆیەوە دروستبوونی دژایەتی بۆ کورد لە هەرچوار دەورەی کوردستان، یەکنەگرتنی کورد بۆخۆی، بوونی سەرچاوەیەکی زۆری کانزایی وەکوو نەوت، گاز و ئاو لە کوردستان دا و هەڵکەوتنی کوردستان لە نیوجەرگەی ناوچەیەکی پڕکێشە و ستراتیژیکی وەک ڕۆژهەڵاتی نێوەراست، زاڵبونی بیر و رای دینی و مەزهەبی جۆراوجۆر لە ناوچەدا و دەسەڵاتی شومی ڕژیمە دیکتاتۆرەکان لە ناوچە دا.

لەم ساڵانەی دوایی دا، بەتایبەتی دوای سەرهەڵدانی داعش و بەربەرەکانی قارەمانانەی کورد لە بەرامبەر ئەو ڕێکخراوە تیرۆریستیە دژی مرۆڤایەتیە، پێگەی کورد لە نێو کۆمەڵگای نێو نەتەوەی دا زۆر چووتە سەرێ. بەڵام بەداخەوە بە هۆی پرش و بڵاوی هێزە کوردیەکان و نەبوونی نوێنەرایەتیەکی یەکگرتووی کورد کە وەک نوێنەری هەموو نەتەوەی کورد لە دنیادا بناسرێ، نەتوانراوە لەو پێگەیە کەڵکی باش وەرگیرێ و دیپلۆماسیەکی نەتەوەیی و لابی گەریەکی نەتەوەیی بەڕێوەبچێ.

٤- پرسی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد، ئاستەنگەکانی دەرەکی و ناوخۆی؟

کۆنگرەی نەتەوەیی کورد هەرچەندە ئاستەنگی دەرەکی لەبەردەمن و بەتایبەت وڵاتانی داگیرکەری کوردستان هەموو هەوڵیان ئەوەیە کە کورد هەرگیز نەبێتە خاوەنی کۆنگرەیەکی نەتەوەیی، بەڵام خەتاباری ئەسڵی حیزب و ڕێکخراوە کوردستانیەکانن. زۆر ساویلکانەیە چاوەڕوانبی کە داگیرکەرانی کوردستان دەست هەڵگرن لە پیلانگێری بۆ تێکدانی ریزەکانی گەلی کورد و چاویان بە یەکگرتنی کورد هەڵبێ. بەڵام پرسیارێک کە ڕووبەڕووی هەموو حیزب و ڕێکخراوە کوردستانیەکان دەبێتەوە ئەوەیە کە بۆچی یەکناگرن و کۆنگرەی نەتەوەیی پێک نایەنن. بە باوەڕی من خەتا لە حیزب و لایەنە کوردستانیەکانە کە بە خاتری پاوانخوازی و قازانجی حیزبی و گروهی مەسەلە نەتەوەییەکە پشتگوێ دەخەن.

٥- میکانیزمێکی یاسایی بۆ خەباتێکی ئاشتیخوازانە لەگەڵ داگیرکەران کوردستان؟

کورد بەدرێژایی زیاتر لە سەد ساڵ هەوڵی داوە بە میکانیزمێکی یاسایی و خەباتێکی ئاشتیخوازانە و لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەی کە کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە بە مافە ڕەواکانی خۆی بگا. بەداخێکی گرانەوە تا ئێستا نەیتوانیوە لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا و بە میکانیزمی وتوویژ و لە چوارچێوەی یاساکانی ئەو وڵاتانەدا مافەکانی دەستەبەر بکا. ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ دوو هۆی سەرەکی، یەکیان ئەوەیە کە یاساکانی ئەو وڵاتانەی کە کوردیان تێدا دەژی زیاتر بۆ ڕەتکردنەوەی مافی نەتەوە بندەستەکان داڕێژراون تا چارەسەری مافی نەتەوەکان. دووەمیش ئەوەیە کە داگیرکەرانی کوردستان لە وەڵامی داوای ئاشتیخوازانەی خەڵکی کوردستان دا هەمیشە ڕیگای سەرکوت و تواندنەوەیان گرتوەتە بەر، کە ئەوەش کارێکی وای کردوە کە کورد بۆ پاراستنی خۆی دەست بۆ چەک بەرێ و بە شێوەی چەکداری بەرگری لە بوونی خۆی بکا. باشترین میکانیزم بۆ خەباتێکی یاسایی و ئاشتیخوازانە ئەوەیە کە هەموو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، لە هەموو بەشەکانی کوردستان، لە خەباتێکی جەماوەری دا بەشداری بکەن و بینە سەرشەقام و داوای مافەکانی خۆیان بکەن. ئەگەر لە حکومەتی ناوەندی وەلامیان وەرنەگرت، پەنا بۆ یاسا نێو نەتەوەییەکان و یاساکانی پەیوەندیدار بە مافی مرۆڤ بەرن و لە گشتپرسیەک دا چارەنوسی خۆیان دیاری بکەن. بە واتایەکی دیکە لە جیاتی میکانیزمی داوای ماف لە داگیرکەر، میکانیزمی مافی دیاریکردنی چارەنوس بەکار بێنن.

٦- چەپی کورد و ئاکامی خەباتی بێوچانی چەپەکان؟

بەداخەوە لە کوردستان دا چەپی کوردمان کەم بووە، زۆرتر کوردی چەپمان هەبووە. چەپ لە کوردستان دا کە زۆرتر بە ئولگوو بەرداری لە سۆسیالیزمی ولاتانی سۆڤیەتی پێشوو لە کاتی خۆی دا هەوڵی داوە خۆی ڕێک بخا، بێجگە لە(بە شی باشوری کوردستانی حیزبی کومونیستی عێراق کە زۆر لە جوڵانەوەی کورد نیزیک بووەو هێندێک ڕێکخراوی بچوکی دیکە) باقیەکەی لاسایی کردنەوەو بەسترانەوە بە دەرەوەی کردوەتە سیاسەتی خۆی و تەنانەت لە بەرامبەر مەسەلە نەتەوەکەشی دا چاوی لە زاری بێگانە بووە تا سیاسەتی بۆ داڕێژێ. دیارە دەبێ ئیشارە بکەم بەوەی کە بە خۆشیەوە لەم ساڵانەی دوایی دا بەشێک لە چەپەکانی کوردستان زۆرتر بۆ لای مەسەلە نەتەوەییەکە هاتونەوەو لە قۆناغی گەشەکردن بەرەو ڕێکخراوی چەپی کورد دان. بە گشتی چەپی کورد تا ئێستا لە هیچ کام لە بەشەکانی کوردستان دا سەرکەوتنێکی ئەوتۆی بەدەست نەهێناوە، چونکە گیری کردوە لە نێو خەباتی چینایەتی و خەباتی نەتەوەیی دا و لەبەر ئەوەی گرنگی زۆرتری داوە بە خەباتی چینایەتی هەتا خەباتی نەتەوەیی و بە هۆی ئەوەش کە لە کوردستان دا بە هۆی نەبونی سنعەت ناوەندی

کرێکاری گەورە بوونی نەبوە، سەرکەوتنێکی ئەوتۆی بەدەست نەهێناوە.

٧- سۆسیالیزم کێشەی نەتەوەیی چارەسەر دەکا؟

سۆسیالیزم سیستمیکی بەڕێوەبەریی سیاسی، ئابوری و کۆمەڵایەتیە و هیچ پەیوەندی بە مەسەلەی نەتەوەییەوە نییە. وەڵاتێک رەنگە سۆسیالیستی بێ و کیشەی نەتەوەییشی هەر تێدا مابێ. هەروەک چۆن کێشە نەتەوەییەکان لە وەڵاتانی سۆسیالیستی ئوروپای ڕۆژهەڵات دا هەرمابوون تا سیستمەکە گۆڕا و نەتەوە جیا جیاکانی ئەو وڵاتانە کەڵکیان لە مافی دیاریکردنی چارەنوس وەرگرت و سەربەخۆیی خۆیان ڕاگەیاند.دیارە لە سۆسیالیزم دا مافی دیاریکردنی چارەنوس قەبووڵ کراوە، بەڵام میکانیزمی دیاری کردنەکە لە سیستمەکەدا نییە و سپێردراوە بە نەتەوەکان خۆیان کە هەنگاوی بۆ بنێن. تازە بەهۆی ڕەقابەتی هێز و بلۆکبەندی لە کاتی زاڵبونی سۆسیالیزمی تاقی کراوە لە ئوروپای ڕۆژهەڵات دا، زۆرجار جووڵانەوە نەتەوەییەکان بە نۆکەر ئیمپریالیزمیش ناو دەبران. تەنیا سیستمێک لە جیهان دا کە باسی مافی دیاریکردنی چارەنوسی گەلانی تێدا کراوە و میکانیزمی بۆ دانراوە، جاڕنامە و پەسندکراوەکانی کۆمەڵگای نێونەتەوەییە لە هەمبەر مافی مرۆڤ دا.

٨- ڕێکخراوی ئینتەرناسیۆنالی سوسیالیست و پرسی کورد؟

ڕێکخراوی ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیست بە هەڵوێست و بۆچوون و لە چوارچێوەی پشتگیری لە مافی مرۆڤ دا هەمیشە لایەنگری لە پرسی کورد کردوە. بەڵام بەهۆی ئەوەی کە بەشێکی زۆر لە حیزبەکانی نێو ئەو ڕێکخراوەیە لە وڵاتەکانی خۆیان دا دەوڵەتیان بەدەستەوە بووەو زۆرتر بە دوای قازانجی ئابووری وڵاتەکەیانەوە بوون تا جێگیرکردنی مافی مرۆڤ و عەداڵەت لە دنیادا، بە کردەوە کاریکی ئەوتۆیان بۆ کورد نەکردوە. تەنیا هۆیەکیش کە حیزب و ڕێکخراوە کوردستانیەکان ڕویان لەو یەکیەتیە گرنگەی ئەحزابی جیهانی کردوە ئەوە بووە کە بە تریبونێکی بەهێز و گرنگیان زانیوە بۆ بانگەشە کردن بۆ پرسی نەتەوەیی خۆیان و لەو ڕێگایەش کەڵکی باشیان وەرگرتووە. هەربۆیە حیزبە کوردیەکان و بەتایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە هەشتاکانەوە هەوڵیان داوە لەو ڕێکخراوە وەک تریبونێک بۆ بانگەشە لە سەر پرسی کورد کەڵک وەربگرن.

٩- ڕۆڵی توێژی رووناکبیری کورد لە هەلومەرجی ئێستای کوردستان؟

توێژی ڕووناکبیری کورد دەتوانێ ڕۆڵێکی گرنگ ببینێ لە هەل و مەرجی ئێستادا ئەگەر پێی لە سەر ئەرزی واقیع بێ و بە

خەیاڵ پڵاو نەژی. ڕوناکبیری کورد نابێ خۆی لە کۆمەڵگا و لە جووڵانەوەی سیاسیش دوورە پەرێز بگری و لە بورجی عاجەوە تەنیا ڕەخنە بگرێ و نسیحەت بکا. ڕۆلی ئەو لیدانی پردە لە نێوان جووڵانەوەی سیاسی کۆمەڵانی خەڵک دا لە لایەک و وریا کردنەوەی کۆمەڵگا لە لایەکی دیکەوە. ڕووناکبیری کورد پیویستە زمانی دیالۆک بزانێ و ڕەخنەی سازندە بگرێ، نەک ڕووخێنەر. ڕووناکبیر هەرچەند خۆشی ڕاستەوخۆ بە سیاسی نەزانێ، نابێ کاری ئەوەبێ کە بەگژ سیاسەتکاران دا بچێتەوە و هەموو شتێک ڕەت بکاتەوە و تۆوی بێهیوایی بچێنێ. مەسەلەیەکی دیکەی کە پێویستە ڕووناکبیری بێ لایەن قەبووڵی بکا ئەوەیە کە لە ڕیزی حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکانیش دا ژمارەیەکی یەکجار زۆر ڕووناکبیر هەیە. مەرج نییە کە هەرچی ڕووناکبیر بو بێلایەن بێ و هەرچی بێلایەنیش بوو و بە نووسینێ هێندێک کۆمێنتی فەیسبوکی و سۆسیال مێدیایی نابێتە ڕووناکبیر و تەنانەت بە هەڵگرتنی تیترێکی زانستگاییش نابێتە ڕووناکبیر. ڕووناکبیر کەسێکە داهێنەر لە دیتنەوەی ڕێگاچارە بۆ گیر و گرفتە سیاسی، فەرهەنگی و کۆمەڵایەتیەکان و دەتوانێ ڕێگا چارە پێشکەش بکا. زمانی دیالۆک دەزانێ و فەرهەنگی یەکتر قەبووڵکردنی هەیە و پردان دروست دەکا، نەک پردان بڕووخێنێ.

١٠- پرسی نەتەوەیی و ئەرکی لاوانی کورد؟

لاوان ڕێبەران و داهێنەرانی دواڕۆژن و داهاتوو بۆ ئەوانە. دەبێ هەوڵ بدەن ئەوەی کە بە خەباتێکی خوێناوی باب باپیرانیان بەدەست نەهاتووە ئەوان بە میکانیزمی تازە و ئامرازی تازە بەدەستی بێنن. لاوان دەبێ مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەکەیان بە گرنگ بزان، ڕیز لە پیرۆزیەکان بگرن و کەڵک لە تاقیکردنەوەکان وەرگرن. دیارە پیویستە بۆخۆیان بە پێی سەردەم سیاسەت بکەن، بەڵام لە هەمان کات دا پێویستە کەلەپوری سیاسی و فەرهەنگی نەتەوەکەیان بپارێزن. ئەرکی لاوانی ئەمرۆ هەر ئەوە نییە کە ڕەخنە لە لاوانی دوێنێ بگرن و بە نائومێدیەوە چاو لە داهاتوو بکەن. بەڵکوو پێویستە ڕابردوو هەڵسەنگێنن و لە خاڵە بەهێزەکانی کەڵک وەرگرن و خاڵە لاوازەکانی ئیسلاح بکەن. لە پرسی نەتەوەیی دا لاوان نابێ بێ لایەن بن و هەموو شتیک ڕەت بکەنەوە، بەڵکوو دەبێ بە گەشبینی بەرەو پیری خەبات بچن و ئامادەبن هێز و توانای هزری و بەدەنی خۆیان بەکار بێنن بۆ دروستکردنی داهاتوو. لە هەر حاڵ داهاتوی ئێستا هی ئەوانە و بە دەرس وەرگرتن لە ڕابردوو، پێویستە داهاتوو دروست بکەن.

١١- ڕۆلی کرێکاران و زەحمەتکێشان و جوتیارانی کوردستان؟

ڕۆڵی کرێکاران و زەحمەتکێشان و جوتیارانی کورد لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان دا هەمیشە ئەرێنی بووەو ئێستاش هەر ئەرێنیە. زووربەی هەرەزۆری پێشمەرگە گیان لەسەردەستەکان، کادر و ئەندامانی حیزبەکان و چالاکانی نێو ڕیزی کۆمەلانی خەڵک لەو چین و توێژانەن. بەشی زۆریان بێ فەلسەفە بازی و بە زمانێکی ساکار و دڵپاکانە بانگەشە بۆ

ڕزگاری نەتەوەیی دەکەن، لە چالاکیەکان دا بەشداری دەکەن و ئامادەن گیانی خۆیان بخەنە مەترسیەوە. ئەوان ڕۆڵێکی زۆر گرنگ دەبینن لە بە شەکاوەیی ڕاگرتنی ئاڵای خەبات دا. جێگای خۆیەتی حیزب و ڕێکخراوە نەتەوەییەکانیش گرنگی تەواو بەو چین و توێژانە بدەن و جێگای شیاوی خۆیان بدەنێ.

١٢- ئەرکی ژنانی کوردستان؟

ئەرکی ژنان لە کوردستان دا هەمیشە گرنگ و کاریگەر بووە. هەم ڕۆلی دایک و ئیدارەی بنەماڵەیان لە ئەستۆ بووە و هەم لە خەباتی سیاسی و کۆمەڵایەتی دا ئەرکیان وەعۆدە گرتووە. دیارە هێندیک نەریتی خراپ بە نیسبەت ژنانەوە لە کۆمەڵگای ئیمەدا هەیە، کە پیویستە هەم پیاوان و هەم ژنانی خەباتگێڕی ئێمە پێکەوە تیبکۆشن ئەو کۆسپانە لە ڕێگا هەڵگرن تا ژنانی کورد بە شێوەیەکی ئازاد و بە یەکسانی لە گەڵ پیاوان ڕۆلی خۆیان لە کۆمەڵگا و لە سیاسەت دا ببینن. مەسەلەیەک کە جیگای تێڕامانە ئەوەیە کە زۆرجار بەشێک لە ژنان بۆخۆشیان ڕۆڵ دەبینن لە پاراستنی ئەو نەریتانەدا، یا کیشەکە لە پیاوان دا دەبینن نەک لە کلتور و فەرهەنگ دا. بۆیە لە جیاتی ئەوەی لەگەڵ پیاوانی ڕووناکبیر دژی نەریتە خراپەکان بوەستنەوە، دژی پیاوان بانگەشە دەکەن و هەوڵ نادەن مەسەلەکە لە ڕیشە دا چارەسەر بکەن.

١٣- بۆچی جودایی دین لە دەوڵەت باشە ؟

دین مەسەلەیەکی شەخسی و ڕووحی یە و پەیوەندی بە تاکەکانەوە هەیە. جگە لەوەش هیچ ڕێگا چارەیەکی بۆ گرفتە، ئابوری، کۆمەلایەتی، کارگێڕی و سیاسیەکان پێ نییە. دەوڵەتداری پیویستی بە پسپۆڕیی سەردەم هەیە و دەبێ لە خزمەتی هەموو چین و توێژەکان و دین و مەزهەبە جیاوازەکانی نێو کۆمەلگادا بێ. جگە لەوەش لە هیچ کۆمەڵگایەک دا یەک دین، یا یەک مەزهەبی دیاریکراو بوونی نییە کە هەموو ئەندامانی ئەو کۆمەڵگایە پەیڕەوی لێ بکەن و ئەویش هەموویان وەک یەک چاو لێ بکا و بە هی خۆیان بزانێ. تەنانەت لە یەک دینیش دا هەموویان یەک مەزهەبیان نییە و هەموو بۆ یەکتر خۆمانە نین. هەرکام لەو دینانە، یا مەزهەبانە دەسەڵاتیان هەبێ ئەوانی دیکە نادیدە دەگرن و بە ناخودی دادەنێن. بۆیە دین، یا مەزهەب ئامڕازێکی باش نییە بۆ ئیدارەی پێکەوە ژیانی جۆراوجۆریەکانی کۆمەڵگا. بۆیە هەرگیز دین یا مەزهەب نابێ تێکەڵ بە سیاسەت و دەسەڵات بکرێ و هەر بەوەش دەتوانرێ دینەکە یا مەزهەبەکە بپارێزرێ.

١٤- ئایین تا چەندە دەوری بووە لە شوناسی نەتەوەیی دا؟

هەرچەندە لە مەیدانی خەباتی نەتەوەیی کوردستان دا، سەدان قارەمان، ڕێبەر و پێشمەرگە لە نێو توێژی خوێندەواری ئایینی و ئایین داران دا هەڵکەوتوون و لەو بارەوە خزمەتێکی زۆر کراوە، بەڵام بە گشتی نەخشی ئایین لە ناساندنی شوناسی نەتەوەیی دا کەمە. ئەو خوێندەوار و ئایین دارانەش کە وەک پسپۆڕێکی ئایینی خزمەتیان بە شوناسی نەتەوەیی کردوە، ئەو کەسانە بوون کە ڕوویان لە مەیدانەکانی فەرهەنگی و سیاسی کردوە و لە ڕێگای سیاسەت کردن یا فەرهەنگیەوە یارمەتیان بە گەشە پێدانی شوناسی نەتەوەیی کردوە، نەک لە ڕێگای ئاینەکە خۆیەوە.

١٥- چۆنیەتیی دروستبوونی داعش؟

دروستبونی داعش یا لانی کەم بەهێز بوون و گەورەبونەوەی داعش چوار هۆکاری سەرەکی هەبوو. یەک زەمینەی فکری بۆ سەرهەڵدانی ئیسلامی توند ئاژۆ لە ناوچەدا بە زۆر هۆکار لە لێرەدا مەجالی باسکردنی نییە، دوو هەڵەی کاربەدەستانی شیعە لە بەغدا نیسبەت بە سوننیەکان. سێ دەستتێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە وڵاتانی ئیسلامی و عەرەبی دا و چوار پاشماوەکانی ڕژیمی بەعسی عێراق بە تایبەت بەشی نیزامی کە لە دوای ڕوخانی ڕژیمی سەددام زۆر ناشیانە ژمارەیەکی زۆریان لێ ناردنەوە ماڵێ.

١٦- مرۆڤەکان مێژوو دروست دەکەن، یان ڕێکخراو و حیزبەکان؟

مێژوو دیارە لە لایەن مرۆڤەکانەوە، بەتایبەت ئەوانەی کە کاریگەریان لە سەر کۆمەڵگا هەیە دروست دەکرێ، جا چ لە نێو حیزب و ڕێکخراوەکان دا بن یا لە دەرەوەی حیزب و ڕیکخراوەکان. لایەنێکی جێگای داخی مێژوو ئەوەیە کە ئەوەی دروستی دەکا، ئەویش نای نووسیتەوە. بەڵکوو لە لایەن دەسەلاتی سەردەمەوە یا لە لایەن کەسانێکەوە دەنوسریتەوە کە زۆرتر ویستی خۆیان وێنا دەکەن تا ڕاستیەکانی مێژوو.

١٧- شانازی بە چییەوە دەکەی؟

شانازی بە وە دەکەم کە کوردم و لە بنەماڵەیەک هەڵکەوتووم کە بە سەربڵیندی دەتوانم ناوی بێنم، چونکە لە غەیری

خزمەت کردن و قوربانی دان شتێکی دیکەی لەسەر نییە. بە تایبەتیش شانازی دەکەم کە شەهید مەلا ئاوارە بە منداڵی دەستی بەسەری دا هێناوم و برا چوکەی ئەو بووم. هەروەها شانازی بەوە دەکەم کە هەر لە تەمەنی هەژدەساڵیەوە تا ئێستاش ئەندامی وەفاداری حیزبی دێموکڕاتی کوردستانم و بە خۆشیەوە لە ژیانی خۆم دا ئەگەر خزمەتیشم پێ نەکرابێ زیانم بە نەتەوەو نیشتمانەکەم نەگەیاندووە.

١٨- بەنیازی نووسینەوەی بیرەوەرییەکانت نیت؟

بێگومان بە نیازم ئەگەر تەمەن مۆڵەت بدا. بناغەشم داڕشتووە، بەڵام تا ڕاددەیەک لێی دەترسم و لە دیاریکردنی چوارچێوەکەی دا دوو دڵیم هەیە. چونکە ژیان و بەسەرهاتی من زۆر پڕ هەوراز و نشێوە و باسەکانی من زۆر کەس دەگرێتەوە. ساغ بوونەوە لەسەر ئەوەی کە چەندە هەموو شتەکان باس بکەی و چەندە هەموو هەڵە و ڕاستیەکان بدرکێنی و تا کوێ بە قازانجی نەتەوە و نیشتمانەکەتە باسی ڕاستیەکان بکەی زۆر دژوارە.

١٩- لەو ماوە درێژەی خەباتتان دا چ دەسکەوتێکی مێژوویتان وەدەست هێناوە؟

گەورەترین دەسکەوتی مێژوویی بۆ من بە باوەڕی خۆم ئەوەیە کە لە تەواوی تەمەنی خۆم دا هەرچی لەدەستم هاتووە بۆ نەتەوە و نیشتمانەکەم و حیزبەکەم کردومە و بۆخۆشم بە ژیانی خۆم و ماڵ منداڵم ڕاگەیشتووم و هیچ چاوەڕوانیەکەم لە حیزبەکەم نەبووە.

٢٠- لەباری کۆمەڵایەتی و سیاسیی ژیانت دا، لەچ شتێک پەشیمانی؟

لە هیچ شتێک پەشیمان نیم جگە لەوەی کە لە قۆناغێکی ژیانم دا بڕیارم دا کوردستان بەجێ بێڵم و بێمە دەرەوەی وڵات. هەرچەند هەل و مەرج بەسەری دا سەپاندم و ڕەنگە هەرکەسی دیکەش بایە هەر ئەوەی کردبایە، لە گەڵ ئەوەش زۆرجار دەڵێم خۆزگە ئەو بڕیارەم نەدابایە.

٢١- سەمبولەکانی گەلی کوردستان لە دیدی جەنابتان کامانانە؟

ئەگەر مەبەستت هەمو کوردستان بێ، پێشەواقازی محممەد، ئاڵای کوردستان، کۆماری کوردستان، پێشمەرگە، تا ئێستا

تەنیا ئەو چوار سیمبۆلە لە لایەن کوردی هەر چوار پارچەی کوردستانەوە قەبوڵ کراون و هەمووشیان بەرهەمی تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستانن.

٢٢- لێداوانت لەسەر ئەم کەسایەتیانە چێیە:

قازی محەممەد: ئەوەڵین سەرۆک کۆماری کوردستان، تەنیا ڕێبەرێک لە مێژووی تازەی کورد دا کە لە لایەن هەر چوارپارچەی کوردستانەوە وەک ڕێبەر قەبووڵ کراوە،

شێخ سەعید پیران: ڕێبەرە بەجەرگەکەی هەمو کورد لە قۆناغی پێش حیزبایەتی دا،

سمکۆ شکاک: نیشتمانپەروەرترین و ئازاترین سەرۆک هۆزی کورد،

شێخ مەحموود: یەکەمین و دوایین پاشای هەموو کوردستان،

مستەفا بارزانی: ئازاترین ڕێبەری جوڵانەوەی کورد لە سەدەی بیستەم دا،

د.قاسملوو: زاناترین، دیپلۆماتترین و سەربەخۆترین ڕێبەری کورد لە هەر چوارپارچەی کوردستان،

پیرە میرد: سیمبولی کوردێکی ڕەسەن و هونەرمەندێکی کورد،

عەبدوڵڵا گۆران: شاعیرێکی ڕۆمانتیک و سیاسیەکی چەپ،

مامۆستا هێمن: ناسکخەیاڵترین شاعیری کورد و ناسیۆنالیستیکی سیاسی، ئەدەبی و هونەری،

عەبدوڵڵا پەشێو: ئازاترین، خاوێنترین و بێ منەتترین شاعیری کورد،

شێرکۆ بێکەس: شاعیرێکی پڕ بەهرە لە ڕاددەی کوردستانی گەورەدا،

سوارە ئیلخانیزادە: شاعیرێکی ڕۆمانتیک، سروشتتی کوردستان ناس، کوردی زان، کورد پەروەر و جوانەمەرگ؟

٢٣- پێشبینی و هەڵسەنگاندن بۆ داهاتووی کوردستان؟

کوردستان داهاتوویەکی زۆر ڕووناکی لەبەردەمە. لە قوربانیەوە گۆڕاوە بۆ هێزێک کە دەتوانێ یارمەتی بکا بە جێگیر کردنی ئاسایشی جیهانی و سەقامگیری و پیکەوە ژیانی نەتەوە، ئایین و مەزهەبە جیاکان. ئەگەر کورد یەکبگرێ و لەو جایەگا گرنگە بە باشی کەڵک وەرگرێ، داهاتووی کوردستان ڕوونە.

٢٤- وەک کەسایەتی بەئەزموون چ لیدوان و پەیامێکت بۆ کچان و کوڕانی لاوی کورد هەیە؟

وەک کەسێک کە لە زۆر بواری نێونەتەوەیی، کوردستانی و ناوچەیی ئاگادارم، پەیامم بۆ کچان و کوڕانی لاوی کورد ئەوەیە

کە، بە ئومێدیکی زۆرەوە بەدوای دەستەبەرکردنی مافە نەتەوەییەکانی خەڵکی کوردستان لە هەر چوارپارچەی کوردستانەوە بن. زەمینەی وەدیهاتنی ئاواتەکانی کورد بە درێژایی مێژوو هیچکات لە ئێستا ئامادەتر نەبووە. نەوەی داهاتوو پیویستە لەو زەمینەیە ئەوپەڕی کەڵک وەربگرێ. تکا لە کچان و کوڕانی لاوی کورد دەکەم کە خۆیان ڕێک خەن و لەو هەلە کەڵکی پێویست وەر بگرن. تکام ئەوەیە کە نەچنە نێو جەووی کێشەکانی ئەحزابی کوردیەوەو هەلە نەتەوەییەکە بقۆزنەوەو کار بکەن بۆ دامەزراندنی کیانی کوردی لە هەر پارچەیەکی کوردستان کە هەلی بۆ ڕەخسا.

ڕەزبەڕی ٢٧١٧ی کوردی - سێپتەمبەری ٢٠١٧ی زایینی

وتووێژی ڕۆژنامەی "کوردستان"

لە سەر بارودۆخی سیاسیی ئێران و ناوچە

مستەفا شەڵماشی: کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا دێنێ و بە شکانی کۆماری ئیسلامی کۆتایی دێ لە هەلومەرجی ئێستادا لەو ناوچەیەی ئێمەی تێدا دەژین پتر لە هەر کاتێک بۆنی شەڕ دێ، ئێران و کوردستان لە کوێی ئەو ململانێیانەدا جێدەگرن؟ بوومەلەرزەکەی ئەم دواییانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لێکەوتەکانی چیمان پێدەڵێن؟ بۆ دەگوترێ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چاو بەشەکانی دیکەی کوردستان ڕۆژەڤ نییە و ئەو بابەتە چەندە لەجێی خۆی دایە؟ کێشە و ئاستەنگەکانی بەردەم پرسی کورد لە ئێران چین و حیزبی دێموکرات بۆ لابردنی بەردەم کۆسپەکانی یەکهەڵوێستی و یەک گوتاری چیی کردوە. ئەو بابەتانە و کۆمەڵە پرسیارێکی دیکە تەوەری وتووێژی «کوردستان» لەگەڵ مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانن.

پرسیار: **کاک مستەفا با لەو بوومەلەرزەیەی ئەم ڕۆژانەوە دەست پێبکەین کە زیانێکی گیانی و ماڵیی زۆری گەیاندە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. وێرانی و زیانەکان زیاتر لە چاوەڕوانییەکان بوون، هۆکارەکانی چ بوون؟**

وەڵام: دیارە هۆکاری سەرەکیی ئەوە بەهێزبونی بوومەلەرزەکە و درێژبوونی ماوەی بوومەلەرزەکە بوو. دووەم هۆکاری زۆر گرنگیش لاوازیی بەشی زۆری خانووەکان و ئاپارتمانەکان بوو، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە ناوی پرۆژەی میهر لە لایەن دەوڵەتەوە دروست کرابوون و بە نرخێکی تا ڕادەیەک هەرزانتر درابوون بە خەڵک. دیارە ئەو خانووانە لە باری چۆنیەتییەوە زۆر خراپ بوون و هەرچۆنێک بێ بە نرخێکی هەرزان تەواویان کردبوون و ڕەنگە بەشی زۆری بودجەی خانووەکانیش چووبێ دە گیرفانی بەرپرسەکانەوە. سێهەم هۆی قوربانیدانی زۆر، نەبوونی سیستمی ئاگادار کردنەوە و فریاکەوتنە لە کاتی کارەساتێکی ئاوا دا. ئەگەر هەر دوای لەرزەی یەکەم زوو خەڵکیان لە مەترسیی بوومەلەرزەکە ئاگادار کردباوە ڕەنگە خەسارەت زۆر لەوە کەمتر بوایە. بە تایبەت کە ئەو بوومەلەرزەیە پێش لەرزەی هەبووە. دیارە خەڵکێکی زۆریش بەو هۆیەوە لەماڵەکان هاتوونە دەر و ئەوە تا ڕاددەیەک لە زیانی گیانیی کەم کردۆتەوە. بەڵام هیچ دەنگێکی وا نەبووە کە خەڵک وریا بکاتەوە تا پێش بوومەلەرزە گەورەکە هەموویان ماڵەکان بەجێ بێڵن. ئاخر هۆش بە باوەڕی من نەبوونی فریاکەوتنی ڕێکوپێک و بە وەخت بووە. هەر لە تەلەفزیۆنی دەوڵەتیشەوە دەماندی کە خەڵکەکە بۆخۆی بە پاچ و پێمەڕ و بە دەست بەدوای قوربانییەکاندا دەگەڕان. هیچ ئامرازێکی خێرا و پێشکەوتووی لێ نەبوو. بە پێچەوانەی ئیددیعاکانی ڕێژێم هیچ هێزێکی فریاکەوتنی واشی لێ نەبوو. هەربۆیە ژمارەی گیانبەختکردووەکان سەعات لە دوای سەعات

زیادی دەکرد. چونکە هێندە درەنگ فریایان دەکەوتن کە ئەگەر فەورەنیش گیانیان نەدابێ لە بن دار و پەردوودا گیانیان دەدا.

ئەوەی لەم پەیوەندیەدا دڵخۆشکەرە، هەڵوێستی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. ئەو هاوخەمی و هاو پەیوەندییەی لەم کارەساتەدا خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خۆی نیشاندا ئەوە دەسەلمێنێ کە بە خۆشیەوە هەستی نەتەوەیی و ئینساندۆستی لە ئەوجی خۆی دایە و بەڕاستی ئینسان شانازی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکا. ئەو بە هاوارهاتنەی ڕۆڵەکانی کورد لە هەموو ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕا هەر لە باکورەوە تا ناوەند و باشووری ڕۆژهەڵات کە ئاوا بە شێوەیەکی بەربڵاو بە پیر خوشک و براکانیانەوە چوون نیشانی دەدا کە گەلی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان یەکگرتووترین و بەهەستترین بەشی نەتەوەی کوردە، کە هەموو جارێ لە خۆشی و ناخۆشییەکانی خوشک و برایانی خۆیدا لە هەر ناوچەیەکی کوردستان بێ، دیسان خۆی دەسەلمێنێتەوە.

پرسیار: ئەگەر بوومەلەرزەیەکی وا لە وڵاتێکی دۆستی ئێران ڕووی دابا، ئێران بە پەلە خۆی دەگەیاندێ، وەک چۆن بینیمان لە شەڕی غەززەدا لە ماوەی کەمتر لە ڕۆژێکدا لە کەناوی فارسەوە خۆی گەیاندە کەنارەکانی دەریای ئۆردۆن. بەڵام خاوەخاو و کەمتەرخەمییەکانی دەزگا دەوڵەتییەکان بوو بەهۆی ئەوەی خەسارە گیانییەکان زیاتر بن. ئایا ئەوە هۆکارێکی تایبەتیی هەبوو؟

وەڵام: ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر لە بناغەدا خۆی بە بەرپرس نازانێ لە بەرامبەر خەڵکی ئێران بە گشتی و خەڵکی کوردستان بە تایبەتی. تێڕوانینی ئەو ڕێژیمە بۆ هەموو مەسەلەیەک، تێڕوانینێکی ئیدۆلۆژیکە. ئەو تەنیا ئە و کەس و گرووپانە بە ئی خۆی دەزانێ کە بە تەواوی لە خزمەتی ڕێژیمەکەی دابن. هەربۆیە کاتێک حیزبوڵڵای لوبنان بە هۆی ئاژاوەگێڕییەکانیەوە دەبێتە هۆی وێرانیی بەشێک لە باشووری لوبنان، کۆماری ئیسلامی بە ملیاردها دۆلارەوە خۆی دەگەیەنێتێ و لە ماوەیەکی کورتدا ئاوەدانی دەکاتەوە، بەڵام لە نێوخۆی ئێراندا ئیستاش گۆیا ئاوەدانکردنەوەی شاری «بەم» تەواو نەبووە. جا بۆ کوردستان هەر زۆر لەوەش خراپترە. ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر کوردستان لە کەمتەرخەمی تێپەڕیوە. بە باوەڕی من تەواو عەمدییە. لە حاڵێکدا لە ڕاگەیەندنەکانیاندا هیچیان تێدا نەهێشتووەتەوە و ئیددیعا دەکەن فەورەن هەموو پێداویستییەکیان دابین کردوە، لە ڕاپۆرتی تەلەفزیۆنی خودی خۆیاندا دەبینین کە هیچ فریاکەوتنێکی لێ نییە و قوربانییەکانی ئەو بوومەلەرزیە کە بۆخۆیان بە هەزار زەحمەت لە بن دار و پەردوو ڕزگاریان بووە، بەدوای ونبووەکاندا دەگەڕێن و ئەوەندە کەلوپەلەش کە پێیان گەیوە هەمووی دیارە کە هەر یارمەتیی کۆمەڵانی خەڵکە.

پرسیار: جیا لەو کەمتەرخەمییانە ئەوەی ڕوحی خەڵکی بریندار کرد ئەوە بوو کە دەوڵەت لە ڕووداوی ئاگرگرتنەکەی «پلاسکۆ» لە تاران کە ڕۆژی ٣٠ی بەفرانباری ساڵی ڕابردوو ڕووی دا، ماتەمینیی گشتیی لە هەموو ئێراندا ڕاگەیاند، لە حاڵێکدا لەو ڕووداوەدا باڵەخانەیەک سووتا و ڕووخا، لە نێوان ٢٠ تا ٣٠ کەس گیانیان لە دەست دا و نیزیک ٢٣٠ کەس بریندار بوون. بەڵام لە بوومەلەرزەکەی پارێزگای کرماشاندا نیزیک ٥٠٠ کەس کوژران، ٧٠٠٠ کەس بریندار بوون و سەدان باڵەخانە و هەزاران ماڵ کاول بوون، کەچی تەنیا لە کرماشان ماتەمینی ڕاگەیەندرا؟ بۆ؟

وەڵام: ئەو کارەساتە گەورەیە هەڵی دەگرت کە نەک یەک ڕۆژ بگرە سێ ڕۆژیش لە سەرتاسەری ئێراندا ماتەمینی گشتیی بۆ ڕاگەیەندرابا. بەڵام هەر وەک لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا گوتم، ئەو ڕێژیمە کوردستان بە خودی نازانێ و گرنگی پێ نادا. مەسەلەیەکی دیکەش کە زۆر ئاشکرا بە هەڵوێستی ڕێژیمەوە دیارە، سەرپۆشدانان لەسەر ئەو کارەساتە و بە کەم نیشاندانی ئەنجامەکانی ئەو کارەساتەیە. ڕێژیم تەنانەت داوای یارمەتیی کۆمەڵگەی نێونەتەوەییشی ڕەت کردەوە. بە باوەڕی من جگە لەوەی کە دوژمنایەتی ڕێژیم لە گەڵ کورد نیشان دەدا، شتێکی بن پەردەشی تێ دایە. چونکە بە ئاشکرا دیارە کە ڕژیم نایهەوێ وڵاتان لە قووڵایی ئەو کارەساتە تێ بگەن و تەنانەت نایهەوێ هەواڵنێرانیش بەو ناوچانەدا تێپەڕن. هەرچەند بەڵگەیەک بە دەستەوە نییە، بەڵام هەموو نیشانەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ڕێژیم شتێکی بۆ شاردنەوە هەیە.

پرسیار: بێینە سەر بوومەلەرزەیەکی دی. چەند دەیە دەبێ ڕەوشی ئەمنیەتیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هیندەی ئێستا لەرزۆک و ئاڵۆز نەبووە. ناکۆکیی قووڵی خاوەن بەرژەوەندییەکان لە یەکلاکردنەوەی ئەو کێشانە دەگاتە کوێ؟ ئایا ناوچە لە چاوەڕوانیی شەڕێک دایە؟

وەڵام: لە کەس شاراوە نییە کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست پڕ کێشەترین ناوچەی جیهانە. ئەوەش چەند هۆکارێکی سەرەکیی هەیە. لە لایەکەوە ناوچەیەکی فرە نەتەوە، فرە دین و فرە مەزهەبە. کلتووری جیاواز و ڕادەی گەشە و پێشکەوتنی زۆر جیاوازی تێ دایە. یەکتر قەبوڵکردن و پێکەوەژیانی بە ئاشتییانە لە ڕادەی هەرە نزمی خۆی دایە. لە باری دابەشکردنی دەسەڵات، دابەشکردنی سەروەت و سامان و هەلی یەکسانەوە هیچ عەداڵەتێکی تێدا نییە. نەتەوەکان دابەش بوون بە سەر نەتەوەی فەرمانڕەوا و نەتەوەی ژێردەستەدا. ئێرانی و تورک و عەرەب شەڕیانە لەسەر دەسەڵات و هێژمۆنی لە ناوچەدا. کورد بە تایبەتی و چەند نەتەوەیەکی دیکەش خەباتێکی خوێناوی دەکەن لە پێناوی وەدەستهێنانی سەرەتاییترین مافی ئینسانی خۆیاندا. مەسەلەیەکی دیکەی گرنگی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئەوەیە کە خاوەنی سەرچاوەی ژێرزەمینیی زۆرە، ڕادەیەکی زۆر لە نەوت و گازی جیهان لەو ناوچەیەوە دابین دەکرێ، هەروەها سەرچاوەیەکی گرنگی ئاوی شیرینە و جگە لەوەش ناوچەیەکی ستراتیژیک و ژئوپۆلیتیکی گرنگە لە نێوان ئاسیا و ئورووپا دا. ئەوەش وایکردوە کە بەدرێژایی مێژوو

چاوی تەماعی زلهێزەکانی دنیای لەسەر بووە. هاتوون داگیریان کردوە و بە پێی قازانجی ئابووریی خۆیان دابەشیان کردوە. بایی هەزاران میلیارد دۆلار چەک و چۆڵیان تێدا فرۆشتوە و بۆ پاراستنی قازانجەکانی خۆیان هەرجارەی پشتیوانییان لە دیکتاتۆرێک کردوە. لە سەردەمی ئێستاشدا شەڕی بەرژەوەندییەکانی زلهێزەکانی ناوچە لە لایەک و زلهێزە جیهانییەکان لە لایەکی دیکەوە لەو ناوچەیەدا بەردەوامە. لە چەند ساڵی ڕابردوودا دوو مەسەلە بوونە هۆی ئەوەی کە دەرفەتێکی زێڕین بدەن بە کۆماری ئیسلامی کە هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا زیاتر بسەپێنێ، یەکیان سیاسەتی موماشات و تەسلیم تەڵەبانەی ئیدارەی ئۆباما سەرۆککۆماری ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لەگەڵ ئێران و دووەمیان شەڕی داعش بوو. تا وای لێهات کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی تەواو سەرەڕۆ و بێ منەت بێ و ڕووهەڵماڵاوانە دەستێوەردان بکا لە کاروباری وڵاتانی ناوچەدا. بەڵام بە باوەڕی من چیدی ئەوەی بۆ ناچێتە سەر و لێی قەبوڵ ناکرێ. بە تایبەت کە وێدەچێ دوو زلهێزی گەورەی جیهانی و هاوپەیمانەکانیان کە لە ناوچەدان، واتە ئەمریکا و ڕووسیە لە سەر دابەشکردنی هێژمۆنی و پاراستنی قازانجەکانیان ڕێککەوتبن. هەروەها وێدەچێ ئیدارەی ترامپ لە ئەمریکا سیاسەتێکی چالاکتری لە دژی کۆماری ئیسلامی و بە تایبەتی دەستێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا هەبێ. هێزە ناوچەییەکانی وەک عەرەبستان و تورکیەش زۆر لە ئێران دڵپڕن. وای بۆ دەچم کە بەرنامەی کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا بێنێ و بە شکستی کۆماری ئیسلامی کۆتایی بێ. جا چ بە شێوەی تەسلیم بوونی کۆماری ئیسلامی و خواردنەوەی جامێکی ژەهری دیکەبێ تا بتوانێ بە شێوەیەکی لاواز خۆی بپارێزێ، و چ بە ڕووخانی ئەو ڕێژیمە تەواو بێ. بەهەر حاڵ وەزعی ئێستا ناتوانێ درێژەی هەبێ.

پرسیار: لە ئێستادا وا دێتە بەرچاو کە پێگەی ئێران بەهێزتر لە هەر کاتێکە. لە سووریەدا توانیویەتی ستراتیژیی خۆی سەربخا، پێوەندیی قووڵ و پتەوی لەگەڵ بەغدا دروست کردوە و عەرەبستانی لە یەمەن تووشی شەڕێکی پڕتێچوو و پڕ شکەتی لەگەڵ حوسییەکان کردوە؛ حیزبوڵلا لە هەموو کاتێک سەرکەشترە؛ پێوەندیی لەگەڵ ئورووپاش زۆر باشە. بڵێی ئەوە لە خۆی تێک دا و بیەوێ لەگەڵ عەرەبستان ڕاستەوخۆ تێک گیرێ؟

وەڵام: ڕاستە زاهیرەن کۆماری ئیسلامی بەهێز دیارە و هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا بڵاو کردووەتەوە. بەڵام دوو کێشەی سەرەکی لەبەردەم کۆماری ئیسلامی دایە. یەکیان ئەوەیە کە تا کەی دەتوانێ بە خەرجکردنی بودجەی ژیانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران ئەو هەموو بەرەیانەی شەڕ بپارێزێ و ئیمکاناتیان بۆ دابین بکا و خەڵک و وڵاتەکەی خۆشی بە دەست بێکاری و بێ داهاتی و بێ دەرەتانیەوە بناڵێنن. دیارە بەم شێوە کۆماری ئیسلامی لە وڵاتە دراوسێکانی دا کۆمەڵێک جیرەخۆر بەدەست دێنێ، بەڵام هەتا دێ دڵی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران زۆرتر لە دەست دەدا. قەیرانەکانی ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتیش لە نێوخۆی ئێراندا هەتا دێ زۆرتر قووڵ دەبنەوە. دووەم کێشە بۆ کۆماری ئیسلامی ئەوەیە کە سەبری زلهێزە جیهانییەکان و زلهێزە ناوچەییەکانیش لە سەریەوە دەڕژێ. نە وڵاتانی عەرەبی، نە تورکیە و نە ئەمریکا و وڵاتانی

سەرچاوە
Serchawe

غەربی و نە ڕووسیەش هەتا سەر لێی قەبوڵ ناکەن. تا ئەو دواییانەش گومان هەبوو لەسەر ئەوەی کە ڕووسیە پشتی تێبکا. بەڵام ئەو دواییانە بە ئاشکرا هاوکاریی ڕوسیە و ئەمریکا لە مەسەلەی سووریەدا دەبینرێ و تەواو پێچەوانەی سیاسەتی کۆماری ئیسلامیشە. لە بەرامبەر کوردیشدا ڕووسیە و ئێران دوو سیاسەتی لێک جیایان هەیە. تەنیا لە سووریەدا بە زاهیر لە یەک بەرەدان، بەڵام لەوێش ڕەقیبن و هەتا دێ ڕووسیە زۆرتر تەنگ بە ئیران هەڵدەچنێ و لە نفوزی کەم دەکاتەوە. زۆرتریش لە تورکیە و عەرەبەکان نیزیک دەبێتەوە. تورکیە و کۆماری ئیسلامیش قازانجیان پێکەوە یەک ناگرێتەوە. زاهیرەن لە دژایەتی لەگەڵ کورددا یەک بوون، کەچی لە کردەوەدا نەیانتوانی هاوکاری بکەن و تورکیە ئەو خەتەی درێژە نەدا کە کۆماری ئیسلامی دەیهەویست و لانیکەم لەگەڵی هەماهەنگ نەبوو، چونکە بەرژەوەندییەکانیان لێک جیاوازن. عەرەبستان هەر بە هیچ شێوەیەک ناتوانێ لە گەڵ ئەو هێژمۆنیخوازییەی ئێران هەڵکا. ئەو هەم وەک جیهانی عەرەب دژی پەلهاویشتنی ئێران لە ناوچە دایە و هەم وەک ناوەندی جیهانی ئیسلام. بۆیە داهاتوو زۆر بە قازانجی کۆماری ئیسلامی نییە ئەگەر بەو سیاسەتە فراوانخوازیانەی درێژە بدا.

پرسیار: کە چاو لە نێوخۆی حاکمییەت دەکەین دەبینین لە ئێستادا حاکمییەت تەواو یەکدەستە. کاریگەریی ئەو یەکدەستبوونە لەسەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازیی خەڵکی کوردستان چۆن دەبینی؟

وەڵام: من پێموایە تەنیا ڕواڵەتی دەرەوەی حاکمییەت لە هەلومەرجی ئێستادا یەکدەست دیارە. هۆیەکەشی ئەوەیە کە هەرچەند بە زاهیر لە هێندێک مەیداندا براوەن، بەڵام بۆخۆشیان دەزانن کە لە هەموو کاتێک زەربە پەزیرترن و ڕێژیمەکەشیان لە هەموو کاتێک زیاتر هەڕەشەی لەسەرە. دیارە بۆ پاراستنی نیزامیش هەموویان یەکدەستن. ئەگەر لە ژێرەوە ناکۆکیشیان لەگەڵ یەکتر هەبێ لەسەر چۆنیەتیی ئیدارەکردن و شێوەی هەڵسوکەوت لەگەڵ دنیای دەرەوە، لە کاتی تەنگانەدا و بۆ پاراستنی نیزامەکەیان هەموو ناکۆکییەکان وەلا دەنێن و یەکدەست دیارن. سەبارەت بە کاریگەریی ئەو یەکدەستبوونە لە سەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازی حەڵکی کوردستان، من بەش بە حاڵی خۆم پێم باشترە هەموو کاربەدەستانی ڕێژیم ڕووی ڕاستەقینەی خۆیان نیشان بدەن و ڕۆڵ دابەش نەکەن و ڕوو بەدەرەوەش هەمان هەڵوێستیان هەبێ کە لە گەڵ ماهییەتیان یەک دەگرێتەوە. چونکە ئیددیعاکانی سەردەمی هەڵبژاردن و ڕوو بە دنیای دەرەوە تەنیا دەبێتە هۆی دروستبوونی هێندێک تەوەهووم نیسبەت بە ڕێژیم و قازانجی بۆ هیچ لایەنێک نییە، جگە لە ڕێژیم خۆی. بۆیە یەکهەڵوێست بوونی کاربەدەستانی ڕێژیمم پێ قازانجە بۆ ئۆپۆزیسیۆن و بۆ تێکۆشانی مافخوازانەی گەلی کورد. شەڕی زێڕینگەریی کاربەدەستانی ڕێژیم هیچ قازانجێک بە ئۆپۆزیسیۆن و خەباتگێڕانی کورد ناگەیەنێ. ڕووحانی لە دوو دەورەدا بۆ ڕاکێشانی خەڵک بۆسەر سندوقەکانی دەنگدان و بۆ فریودانی ئەفکاری عمومی دەیان بەڵێنی دا و ئێستاش کە جارێکی دی نایەتەوە بەر قەزاوەتی خەڵک، دیارە لە کوێ ڕاوەستاوە.

بەشی یەکەم: وتوویژەکان

پرسیار: ئەگەر کەمێک بە ڕوونی بدوێین پێتان وانییە کوردستان و پرسی کورد لە ئێران ئێستا زۆر لە پەراوێز دایە؟ لە دوایین ڕاپۆرتی خاتوو ئەسما جەهانگیریشدا بینیمان کەمترین سەرنج درابووە سەر پێشێلکردنی سیستماتیکی مافی کورد لە ئێران، یانی هەر باس نەکرابوو. ئەمن دەپرسم بۆ لەو دۆخە داین؟

وەڵام: ئەو دۆخەی ئێستا بەرهەمی چەندین هۆکارە. یەکێک لە هۆکارەکان ئەوەیە کە بەداخەوە بەرگری لە مافی مرۆڤ لە دنیادا دەکەوێتە دوای پاراستنی بەرژەوەندیی ئابووری و سیاسی. وە نیە کەم لەسەر کۆماری ئیسلامی و پێشێلکارییەکانی کۆماری ئیسلامی گوترابێ، ئەوەش وا نییە کە ناوەندە نێونەتەوەییەکان لێی ئاگادار نەبن. ڕەنگە لە سەردەمی ئامادەکرانی ڕاپۆرتێکی تایبەتیدا حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و چالاکانی بواری مافی مرۆڤ غافڵ بووبن و نەیانتوانیبێ شوێن دابنێن. بەڵام بەگشتی هەموو جیهان و هەموو ڕێکخراوەکانی بواری مافی مرۆڤ لە جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئاگادارن و ئێمەش لە هەموو دیدارەکانماندا ئەوە هەست پێ دەکەین. هۆی دیکەی ئەوەیە کە ئێستا لە سەر ڕێژیمی ئێران سێ مەسەلە بە گرنگتر دادەنرێ تا پێشێلکاریی مافی مرۆڤ. ئەویش مەسەلەی چەکی ئەتۆمی، مەسەلەی دەستێوەردانەکانی لە وڵاتانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و مەسەلەی موشەکە دوورهاوێژەکانیەتی. کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی بە پلەی یەکەم دەیهەوێ ئەو خەتەرانەی کۆماری ئیسلامی لە سەر خۆی دوورخاتەوە. دوایە نۆرەی مافی مرۆڤ دێ. بەداخەوە لە وڵاتانی دیکەش هەروایە. باس لەسەر مافی مرۆڤ زۆرتر لە چوارچێوەی قەتعنامە و داواکاریەکی سەر کاغەز دا دەمێنێتەوە.

پرسیار: هەر مەسەلەی مافی مرۆڤ نییە، ئەدی کێشەکانی دیکەی کۆمەڵگەی کوردستان لە نێو خۆیدا چی کە وادێتە بەرچاو ستاتوی کوردی ڕۆژهەڵات بە نزمتر ببیندرێ. هۆکارەکان چین؟ ئایا نەبوونی گوتارێکی گشتگیرە؟ کێشەی پرشوبڵاویی حیزبەکانیەتی؟ مەسەلەی قەیرانی شوناسە؟ ژئوپۆلوتیکە؟ بەهێزبوونی حکومەتی ناوەندییە؟ چییە؟

وەڵام: کێشەی سەرەکیی کورد نەبوونی ستراتیژیی نەتەوەیی و یەکگرتوویی نەتەوەییە. هەرچەندە خاڵی هاوبەش لە بۆچوونی ڕێکخراوە کوردستانیەکاندا زۆرە، بەڵام ئەو خاڵە هاوبەشانە کاریان لەسەر نەکراوە و نەکراونەتە ستراتیژی نەتەوەیی و نەکراونەتە هێڵی سوور بۆ هەمووان. لە کوردستان حیزب بۆ ستراتیژی نەتەوەیی بە کار ناهێنرێ، بەڵکوو بە پێچەوانەوە حیزبەکان هەوڵ دەدەن مەسەلە نەتەوەییەکە بۆ بەهێزبوونی حیزب بە کار بێنن. هەربۆیەشە تەنانەت لە سەر ئەوەش زۆر جار کێشەیانە و موزایەدەی حیزبی پێوە دەکەن و بە مێژووی خۆیانی دەزانن و حیزب لە کۆمەڵگە جوێ دەکەنەوە. ئەگەر وانەبا مەسەلە نەتەوەییەکەیان بە ئی هەمووان دەزانی و لەگەڵ یەکتر ڕێکدەکەوتن بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە. دیارە کێشەی قەیرانی شوناس و ژئۆپۆلیتیکیشمان هەیە. دابەشکرانی کوردستان بۆ چوار پارچە هەم شوناسی لێ تێکداوین و هەم ئێمەی خستووەتە نێو چوارچێوەیەکی ژیئۆپۆلیتیکیەوە کە هەر چوار دەورمان دوژمنە. هێزی نەتەوەی کورد

دابەش کراوە، فەرهەنگ و کلتووری دابەش کراوە، پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی دابەش کراون. لە بەرامبەردا دوژمنمان زۆرتر بوون و هێزی حکومەتە ناوەندییەکان زۆرتر بووە، بە هۆی ئەوەوە کە چوار حکومەتی ناوەندی هەمیشە لە دژی ئێمە کۆکن و بۆ لێدانی ئێمە هەموو ناکۆکییەکانی خۆیان وەلا دەنێن. سەرەڕای هەمووی ئەوانە ئەگەر هەموو کورد وەک یەک نەتەوە بیر بکاتەوە، ناکۆکییەکان وەلا نێین و یەکگرتوو بین، هیچ هێزێک ناتوانێ تێکمان بشکێنێ.

پرسیار: ئەمەی جەنابت فەرمووت بە چی دەکرێ و چۆن دەکرێ؟

وەڵام: بە داڕشتنی ستراتیژیی نەتەوەیی، یەکگرتن لە بەرەیەک یا کۆنگرەیەکی نەتەوەیی دا، بە لابیگەرییەکی نەتەوەیی لە دەرەوەی وڵات و بە بەشداری هەموو حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و کارکردن لە نێوخۆی کوردستاندا بۆ ڕێکخستنی هەستی نەتەوەیی و گۆڕینی ئەو هەستە بەهێزی نەتەوەیی(بەواتای دروستکردنی نەتەوەو ئامادەکردنی بۆ دەوڵەتداری)، بە جۆرێک کە لە کاتی پێویستدا بتوانێ بیهێنێتە سەر شەقام. ئەوانە لەو ئامرازانەن کە دەتوانرێ بە هۆیانەوە کۆسپەکان وەلا بنرێن و کورد لە جیهاندا شوێندانەرتر بکەن و کیانی کوردی بکەنە ئەمری واقیع.

پرسیار: ئێوە وەک حیزبی دێموکرات چیتان لەو پێناوەدا کردوە و هەوڵەکانتان بە کوێ گەیشتوون؟

وەڵام: گرنگترین هەنگاو بۆ ئەو هەوڵانە ئەوەیە کە بەڕاستی لەو پێویستییە مێژووییانە تیگەیشتبی. دووەم هەنگاو ئەوەیە کە حیزب بە ئامرازێک بزانێ بۆ وەدیهێنانی ئەو پێویستییانە. سێهەمین هەنگاویش ئەوەیە کە بەکردەوە و باوەڕەوە هەنگاوی بۆ باوێژی. ئێمە وەک حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە هەنگاوی یەکەم و دووەم تێپەڕیوین و بۆ هەنگاوی سێهەم ئامادەین. هیوادارم وەڵامی ئەرێنی لە بەرامبەرەکانمان وەربگرین و بتوانین بە هاوکاری خەباتگێڕانی دیکەی مەیدانی کوردایەتی، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە بۆچوون و بە مێژوو زۆر لێک نیزیکین ئەو ئامانجە گەورەیە وەدی بێنین. پێمخۆشە ئەوە بڵێم کە یەکگرتنەوەی بنەماڵەی گەورەی دێموکڕات کە حدک هەر لە دوای کۆنگرەی چاردەوە بە لێبڕاویەوە هەوڵی بۆداوە، دەتوانێ چەند هەنگاوێک لەو ستراتیژیە نەتەوەییە نیزیکمان بکاتەوە.

لە ژمارە ٧١٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٤ی نۆڤەمبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

مستەفا شەڵماشی: کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا دێنێ و بە شکانی کۆماری ئیسلامی کۆتایی دێ

دیمانە: شەونم هەمزەیی

لە هەلومەرجی ئێستادا لەو ناوچەیەی ئێمەی تێدا دەژین پتر لە هەر کاتێک بۆنی شەڕ دێ، ئێران و کوردستان لە کوێی ئەو ململانێیانەدا جێدەگرن؟ بوومەلەرزەکەی ئەم دواییانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لێکەوتەکانی چیمان پێدەڵێن؟ بۆ دەگوترێ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چاو بەشەکانی دیکەی کوردستان ڕۆژەڤ نییە و ئەو بابەتە چەندە لەجێی خۆی دایە؟ کێشە و ئاستەنگەکانی بەردەم پرسی کورد لە ئێران چین و حیزبی دێموکرات بۆ لابردنی بەردەم کۆسپەکانی یەکهەڵوێستی و یەک گوتاری چیی کردوە. ئەو بابەتانە و کۆمەڵە پرسیارێکی دیکە تەوەری وتووێژی «کوردستان» لەگەڵ مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانن.

شەونم هەمزەیی: کاک مستەفا با لەو بوومەلەرزەیەی ئەم ڕۆژانەوە دەست پێبکەین کە زیانێکی گیانی و ماڵیی زۆری گەیاندە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. وێرانی و زیانەکان زیاتر لە چاوەڕوانییەکان بوون، هۆکارەکانی چ بوون؟

مستەفا شەڵماشی: دیارە هۆکاری سەرەکیی ئەوە بەهێزبونی بوومەلەرزەکە و درێژبوونی ماوەی بوومەلەرزەکە بوو. دووەم هۆکاری زۆر گرنگیش لاوازیی بەشی زۆری خانووەکان و ئاپارتمانەکان بوو، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە ناوی پرۆژەی میهر لە لایەن دەوڵەتەوە دروست کرابوون و بە نرخێکی تا ڕادەیەک هەرزانتر درابوون بە خەڵک. دیارە ئەو خانووانە لە باری چۆنیەتییەوە زۆر خراپ بوون و هەرچۆنێک بێ بە نرخێکی هەرزان تەواویان کردبوون و ڕەنگە بەشی زۆری بودجەی خانووەکانیش چووبێ دە گیرفانی بەرپرسەکانەوە. سێهەم هۆی قوربانیدانی زۆر، نەبوونی سیستمی ئاگادار کردنەوە و فریاکەوتنە لە کاتی کارەساتێکی ئاوا دا. ئەگەر هەر دوای لەرزەی یەکەم زوو خەڵکیان لە مەترسیی بوومەلەرزەکە ئاگادار کردباوە ڕەنگە خەسارەت زۆر لەوە کەمتر بوایە. بە تایبەت کە ئەو بوومەلەرزەیە پێش لەرزەی هەبووە. دیارە خەڵکێکی زۆریش بەو هۆیەوە لەماڵەکان هاتوونە دەر و ئەوە تا ڕاددەیەک لە زیانی گیانیی کەم کردۆتەوە. بەڵام هیچ دەنگێکی وا نەبووە کە خەڵک وریا بکاتەوە تا پێش بوومەلەرزە گەورەکە هەموویان ماڵەکان بەجێ بێڵن. ئاخر هۆش بە باوەڕی من نەبوونی فریاکەوتنی ڕێکوپێک و بە وەخت بووە. هەر لە تەلەفزیۆنی دەوڵەتیشەوە دەماندی کە خەڵکەکە بۆخۆی بە پاچ و پێمەڕە و بە دەست بەدوای قوربانییەکاندا دەگەڕان. هیچ ئامرازێکی خێرا و پێشکەوتووی لێ نەبوو. بە پێچەوانەی ئیددیعاکانی ڕێژیم هیچ هێزێکی فریاکەوتنی واشی لێ نەبوو. هەربۆیە ژمارەی گیانبەختکردووەکان سەعات لە دوای سەعات

زیادی دەکرد. چونکە هێندە درەنگ فریایان دەکەوتن کە ئەگەر فەورەنیش گیانیان نەدابێ لە بن دار و پەردوودا گیانیان دەدا.

ئەوەی لەم پەیوەندیەدا دڵخۆشکەرە، هەڵوێستی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. ئەو هاوخەمی و هاو پەیوەندییەی لەم کارەساتەدا خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خۆی نیشاندا ئەوە دەسەلمێنێ کە بە خۆشیەوە هەستی نەتەوەیی و ئینساندۆستی لە ئەوجی خۆی دایە و بەڕاستی ئینسان شانازی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکا. ئەو بە هاوارهاتنەی ڕۆڵەکانی کورد لە هەموو ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕا هەر لە باکورەوە تا ناوەند و باشووری ڕۆژهەڵات کە ئاوا بە شێوەیەکی بەربڵاو بە پیر خوشک و براکانیانەوە چوون نیشانی دەدا کە گەلی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان یەکگرتووترین و بەهەستترین بەشی نەتەوەی کوردە، کە هەموو جارێ لە خۆشی و ناخۆشییەکانی خوشک و برایانی خۆیدا لە هەر ناوچەیەکی کوردستان بێ، دیسان خۆی دەسەلمێنێتەوە.

شەونم هەمزەیی: ئەگەر بوومەلەرزەیەکی وا لە وڵاتێکی دۆستی ئێران ڕووی دابا، ئێران بە پەلە خۆی دەگەیاندێ، وەک چۆن بینیمان لە شەڕی غەززەدا لە ماوەی کەمتر لە ڕۆژێکدا لە کەناوی فارسەوە خۆی گەیاندە کەنارەکانی دەریای ئۆردۆن. بەڵام خاوەخاو و کەمتەرخەمییەکانی دەزگا دەوڵەتییەکان بوو بەهۆی ئەوەی خەسارە گیانییەکان زیاتر بن. ئایا ئەوە هۆکارێکی تایبەتیی هەبوو؟

مستەفا شەڵماشی: ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر لە بناغەدا خۆی بە بەرپرس نازانێ لە بەرامبەر خەڵکی ئێران بە گشتی و خەڵکی کوردستان بە تایبەتی. تێڕوانینی ئەو ڕێژیمە بۆ هەموو مەسەلەیەک، تێڕوانینێکی ئیدۆلۆژیکە. ئەو تەنیا ئە و کەس و گرووپانە بە ئی خۆی دەزانێ کە بە تەواوی لە خزمەتی ڕێژیمەکەی دابن. هەربۆیە کاتێک حیزبوڵڵای لوبنان بە هۆی ئاژاوەگێڕییەکانیەوە دەبێتە هۆی وێرانیی بەشێک لە باشووری لوبنان، کۆماری ئیسلامی بە ملیاردها دۆلارەوە خۆی دەگەیەنێتێ و لە ماوەیەکی کورتدا ئاوەدانی دەکاتەوە، بەڵام لە نێوخۆی ئێراندا ئیستاش گۆیا ئاوەدانکردنەوەی شاری «بەم» تەواو نەبووە. جا بۆ کوردستان هەر زۆر لەوەش خراپترە. ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر کوردستان لە کەمتەرخەمی تێپەڕیوە. بە باوەڕی من تەواو عەمدییە. لە حاڵێکدا لە ڕاگەیەندنەکانیاندا هیچیان تێدا نەهێشتووەتەوە و ئیددیعا دەکەن فەورەن هەموو پێداویستییەکیان دابین کردوە، لە ڕاپۆرتی تەلەفزیۆنی خودی خۆیاندا دەبینین کە هیچ فریاکەوتنێکی لێ نییە و قوربانییەکانی ئەو بوومەلەرزیە کە بۆخۆیان بە هەزار زەحمەت لە بن دار و پەردوو ڕزگاریان بووە، بەدوای ونبووەکاندا دەگەڕێن و ئەوەندە کەلوپەلەش کە پێیان گەیوە هەمووی دیارە کە هەر یارمەتیی کۆمەڵانی خەڵکە.

شەونم هەمزەیی: جیا لەو کەمتەرخەمییانە ئەوەی ڕوحی خەڵکی بریندار کرد ئەوە بوو کە دەوڵەت لە ڕووداوی ئاگرگرتنەکەی «پلاسکۆ» لە تاران کە ڕۆژی ٣٠ی بەفرانباری ساڵی ڕابردوو ڕووی دا، ماتەمینیی گشتیی لە هەموو ئێراندا ڕاگەیاند، لە حاڵێکدا لەو ڕووداوەدا باڵەخانەیەک سووتا و ڕووخا، لە نێوان ٢٠ تا ٣٠ کەس گیانیان لە دەست دا و نیزیک ٢٣٠ کەس بریندار بوون. بەڵام لە بوومەلەرزەکەی پارێزگای کرماشاندا نیزیک ٥٠٠ کەس کوژران، ٧٠٠٠ کەس بریندار بوون و سەدان باڵەخانە و هەزاران ماڵ کاول بوون، کەچی تەنیا لە کرماشان ماتەمینی ڕاگەیەندرا؟ بۆ؟

مستەفا شەڵماشی: ئەو کارەساتە گەورەیە هەڵی دەگرت کە نەک یەک ڕۆژ بگرە سێ ڕۆژیش لە سەرتاسەری ئێراندا ماتەمینی گشتیی بۆ ڕاگەیەندرابا. بەڵام هەر وەک لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا گوتم، ئەو ڕێژیمە کوردستان بە خودی نازانێ و گرنگی پێ نادا. مەسەلەیەکی دیکەش کە زۆر ئاشکرا بە هەڵوێستی ڕێژیمەوە دیارە، سەرپۆشدانان لەسەر ئەو کارەساتە و بە کەم نیشاندانی ئەنجامەکانی ئەو کارەساتەیە. ڕێژیم تەنانەت داوای یارمەتیی کۆمەڵگەی نێونەتەوەییشی ڕەت کردەوە. بە باوەڕی من جگە لەوەی کە دوژمنایەتی ڕێژیم لە گەڵ کورد نیشان دەدا، شتێکی بن پەردەشی تێ دایە. چونکە بە ئاشکرا دیارە کە ڕژیم نایهەوێ وڵاتان لە قووڵایی ئەو کارەساتە تێ بگەن و تەنانەت نایهەوێ هەواڵنێرانیش بەو ناوچانەدا تێپەڕن. هەرچەند بەڵگەیەک بە دەستەوە نییە، بەڵام هەموو نیشانەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ڕێژیم شتێکی بۆ شاردنەوە هەیە.

شەونم هەمزەیی: بێینە سەر بوومەلەرزەیەکی دی. چەند دەیە دەبێ ڕەوشی ئەمنیەتیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هێندەی ئێستا لەرزۆک و ئاڵۆز نەبووە. ناکۆکیی قووڵی خاوەن بەرژەوەندییەکان لە یەکلاکردنەوەی ئەو کێشانە دەگاتە کوێ؟ ئایا ناوچە لە چاوەڕوانیی شەڕێک دایە؟

مستەفا شەڵماشی: لە کەس شاراوە نییە کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست پڕ کێشەترین ناوچەی جیهانە. ئەوەش چەند هۆکارێکی سەرەکیی هەیە. لە لایەکەوە ناوچەیەکی فرە نەتەوە، فرە دین و فرە مەزهەبە. کلتووری جیاواز و ڕادەی گەشە و پێشکەوتنی زۆر جیاوازی تێ دایە. یەکتر قەبوڵکردن و پێکەوەژیانی بە ئاشتییانە لە ڕادەی هەرە نزمی خۆی دایە. لە باری دابەشکردنی دەسەڵات، دابەشکردنی سەروەت و سامان و هەلی یەکسانەوە هیچ عەداڵەتێکی تێدا نییە. نەتەوەکان دابەش بوون بە سەر نەتەوەی فەرمانڕەوا و نەتەوەی ژێردەستەدا. ئێرانی و تورک و عەرەب شەڕیانە لەسەر دەسەڵات و هێژمۆنی لە ناوچەدا. کورد بە تایبەتی و چەند نەتەوەیەکی دیکەش خەباتێکی خوێناوی دەکەن لە پێناوی وەدەستهێنانی سەرەتاییترین مافی ئینسانی خۆیاندا. مەسەلەیەکی دیکەی گرنگی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئەوەیە کە خاوەنی سەرچاوەی ژێرزەمینیی زۆرە، ڕادەیەکی زۆر لە نەوت و گازی جیهان لەو ناوچەیەوە دابین دەکرێ، هەروەها سەرچاوەیەکی گرنگی ئاوی شیرینە و جگە لەوەش ناوچەیەکی ستراتیژیک و ژئوپۆلیتیکی گرنگە لە نێوان ئاسیا و ئورووپا دا. ئەوەش وایکردوە کە

بەدرێژایی مێژوو چاوی تەماعی زلهێزەکانی دنیای لەسەر بووە. هاتوون داگیریان کردوە و بە پێی قازانجی ئابووریی خۆیان دابەشیان کردوە. بایی هەزاران ملیارد دۆلار چەک و چۆڵیان تێدا فرۆشتوە و بۆ پاراستنی قازانجەکانی خۆیان هەرجارەی پشتیوانییان لە دیکتاتۆرێک کردوە. لە سەردەمی ئێستاشدا شەڕی بەرژەوەندییەکانی زلهێزەکانی ناوچە لە لایەک و زلهێزە جیهانییەکان لە لایەکی دیکەوە لەو ناوچەیەدا بەردەوامە. لە چەند ساڵی ڕابردوودا دوو مەسەلە بوونە هۆی ئەوەی کە دەرفەتێکی زێڕین بدەن بە کۆماری ئیسلامی کە هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا زیاتر بسەپێنێ، یەکیان سیاسەتی موماشات و تەسلیم تەڵەبانەی ئیدارەی ئۆباما سەرۆککۆماری ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لەگەڵ ئێران و دووەمیان شەڕی داعش بوو. تا وای لێهات کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی تەواو سەرەڕۆ و بێ منەت بێ و ڕووهەڵماڵاوانە دەستێوەردان بکا لە کاروباری وڵاتانی ناوچەدا. بەڵام بە باوەڕی من چیدی ئەوەی بۆ ناچێتە سەر و لێی قەبوڵ ناکرێ. بە تایبەت کە وێدەچێ دوو زلهێزی گەورەی جیهانی و هاوپەیمانەکانیان کە لە ناوچەدان، واتە ئەمریکا و ڕووسیە لە سەر دابەشکردنی هێژمۆنی و پاراستنی قازانجەکانیان ڕێککەوتبن. هەروەها وێدەچێ ئیدارەی ترامپ لە ئەمریکا سیاسەتێکی چالاکتری لە دژی کۆماری ئیسلامی و بە تایبەتی دەستێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا هەبێ. هێزە ناوچەییەکانی وەک عەرەبستان و تورکیەش زۆر لە ئێران دڵپڕن. وای بۆ دەچم کە بەرنامەی کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئاڵۆزییەکی تازە بە دوای خۆیدا بێنێ و بە شکستی کۆماری ئیسلامی کۆتایی بێ. جا چ بە شێوەی تەسلیم بوونی کۆماری ئیسلامی و خواردنەوەی جامێکی ژەهری دیکەبێ تا بتوانێ بە شێوەیەکی لاواز خۆی بپارێزێ، و چ بە ڕووخانی ئەو ڕێژیمە تەواو بێ. بەهەر حاڵ وەزعی ئێستا ناتوانێ درێژەی هەبێ.

شەونم هەمزەیی: لە ئێستادا وا دێتە بەرچاو کە پێگەی ئێران بەهێزتر لە هەر کاتێکە. لە سووریەدا توانیویەتی ستراتیژیی خۆی سەربخا، پێوەندیی قووڵ و پتەوی لەگەڵ بەغدا دروست کردوە و عەرەبستانی لە یەمەن تووشی شەڕێکی پڕتێچوو و پڕ شەکەتی لەگەڵ حوسییەکان کردوە؛ حیزبوڵلا لە هەموو کاتێک سەرکەشترە؛ پێوەندیی لەگەڵ ئورووپاش زۆر باشە. بڵێی ئەوە لە خۆی تێک دا و بیەوێ لەگەڵ عەرەبستان ڕاستەوخۆ تێک گیرێ؟

مستەفا شەڵماشی: ڕاستە زاهیرەن کۆماری ئیسلامی بەهێز دیارە و هێژمۆنیی خۆی لە ناوچەدا بڵاو کردووەتەوە. بەڵام دوو کێشەی سەرەکی لەبەردەم کۆماری ئیسلامی دایە. یەکیان ئەوەیە کە تا کەی دەتوانێ بە خەرجکردنی بودجەی ژیانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران ئەو هەموو بەرەیانەی شەڕ بپارێزێ و ئیمکاناتیان بۆ دابین بکا و خەڵک و وڵاتەکەی خۆشی بە دەست بێکاری و بێ داهاتی و بێ دەرەتانیەوە بناڵێنن. دیارە بەم شێوە کۆماری ئیسلامی لە وڵاتە دراوسێکانی دا کۆمەڵێک جیرەخۆر بەدەست دێنێ، بەڵام هەتا دێ دڵی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران زۆرتر لە دەست دەدا. قەیرانەکانی ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتیش لە نێوخۆی ئێراندا هەتا دێ زۆرتر قووڵ دەبنەوە. دووەم کێشە بۆ کۆماری ئیسلامی ئەوەیە کە سەبری زلهێزە جیهانییەکان و زلهێزە ناوچەییەکانیش لە سەریەوە دەڕژێ. نە وڵاتانی عەرەبی، نە تورکیە و نە ئەمریکا و وڵاتانی

سەرچاوە Serchawe

غەربی و نە ڕووسیەش هەتا سەر لێی قەبوڵ ناکەن. تا ئەو دواییانەش گومان هەبوو لەسەر ئەوەی کە ڕووسیە پشتی تێبکا. بەڵام ئەو دواییانە بە ئاشکرا هاوکاریی ڕوسیە و ئەمریکا لە مەسەلەی سووریەدا دەبینرێ و تەواو پێچەوانەی سیاسەتی کۆماری ئیسلامیشە. لە بەرامبەر کوردیشدا ڕووسیە و ئێران دوو سیاسەتی لێک جیایان هەیە. تەنیا لە سووریەدا بە زاهیر لە یەک بەرەدان، بەڵام لەوێش ڕەقیبن و هەتا دێ ڕووسیە زۆرتر تەنگ بە ئیران هەڵدەچنێ و لە نفوزی کەم دەکاتەوە. زۆرتریش لە تورکیە و عەرەبەکان نیزیک دەبێتەوە. تورکیە و کۆماری ئیسلامیش قازانجیان پێکەوە یەک ناگرێتەوە. زاهیرەن لە دژایەتی لەگەڵ کورددا یەک بوون، کەچی لە کردەوەدا نەیانتوانی هاوکاری بکەن و تورکیە ئەو خەتەی درێژە نەدا کە کۆماری ئیسلامی دەیهەویست و لانیکەم لەگەڵی هەماهەنگ نەبوو، چونکە بەرژەوەندییەکانیان لێک جیاوازن. عەرەبستان هەر بە هیچ شێوەیەک ناتوانێ لە گەڵ ئەو هێژمۆنیخوازییەی ئێران هەڵکا. ئەو هەم وەک جیهانی عەرەب دژی پەلهاویشتنی ئێران لە ناوچە دایە و هەم وەک ناوەندی جیهانی ئیسلام. بۆیە داهاتوو زۆر بە قازانجی کۆماری ئیسلامی نییە ئەگەر بەو سیاسەتە فراوانخوازیانەی درێژە بدا.

شەونم هەمزەیی: کە چاو لە نێوخۆی حاکمییەت دەکەین دەبینین لە ئێستادا حاکمییەت تەواو یەکدەستە. کاریگەریی ئەو یەکدەستبوونە لەسەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازیی خەڵکی کوردستان چۆن دەبینی؟

مستەفا شەڵماشی: من پێموایە تەنیا ڕواڵەتی دەرەوەی حاکمییەت لە هەلومەرجی ئێستادا یەکدەست دیارە. هۆیەکەشی ئەوەیە کە هەرچەند بە زاهیر لە هێندێک مەیداندا براوەن، بەڵام بۆخۆشیان دەزانن کە لە هەموو کاتێک زەربە پەزیرترن و ڕێژیمەکەشیان لە هەموو کاتێک زیاتر هەڕەشەی لەسەرە. دیارە بۆ پاراستنی نیزامیش هەموویان یەکدەستن. ئەگەر لە ژێرەوە ناکۆکیشیان لەگەڵ یەکتر هەبێ لەسەر چۆنیەتیی ئیدارەکردن و شێوەی هەڵسوکەوت لەگەڵ دنیای دەرەوە، لە کاتی تەنگانەدا و بۆ پاراستنی نیزامەکەیان هەموو ناکۆکییەکان وەلا دەنێن و یەکدەست دیارن. سەبارەت بە کاریگەریی ئەو یەکدەستبوونە لە سەر خەباتی ئۆپۆزیسیۆن و تێکۆشانی مافخوازی حەڵکی کوردستان، من بەش بە حاڵی خۆم پێم باشترە هەموو کاربەدەستانی ڕێژیم ڕووی ڕاستەقینەی خۆیان نیشان بدەن و ڕۆڵ دابەش نەکەن و ڕوو بەدەرەوەش هەمان هەڵوێستیان هەبێ کە لە گەڵ ماهییەتیان یەک دەگرێتەوە. چونکە ئیددیعاکانی سەردەمی هەڵبژاردن و ڕوو بە دنیای دەرەوە تەنیا دەبێتە هۆی دروستبوونی هێندێک تەوەهوومی نیسبەت بە ڕێژیم و قازانجی بۆ هیچ لایەنێک نییە، جگە لە ڕێژیم خۆی. بۆیە یەکهەڵوێست بوونی کاربەدەستانی ڕێژیمم پێ قازانجە بۆ ئۆپۆزیسیۆن و بۆ تێکۆشانی مافخوازانەی گەلی کورد. شەڕی زێڕینگەریی کاربەدەستانی ڕێژیم هیچ قازانجێک بە ئۆپۆزیسیۆن و خەباتگێڕانی کورد ناگەیەنێ. ڕووحانی لە دوو دەورەدا بۆ ڕاکێشانی خەڵک بۆسەر سندوقەکانی دەنگدان و بۆ فریودانی ئەفکاری عمومی دەیان بەڵێنی دا و ئێستاش کە جارێکی دی نایەتەوە بەر قەزاوەتی خەڵک، دیارە لە کوێ ڕاوەستاوە.

شەونم هەمزەیی: ئەگەر کەمێک بە ڕوونی بدوێین پێتان وانییە کوردستان و پرسی کورد لە ئێران ئێستا زۆر لە پەراوێز دایە؟ لە دوایین ڕاپۆرتی خاتوو ئەسما جەهانگیریشدا بینیمان کەمترین سەرنج درابووە سەر پێشێلکردنی سیستماتیکی مافی کورد لە ئێران، یانی هەر باس نەکرابوو. ئەمن دەپرسم بۆ لەو دۆخە داین؟

مستەفا شەڵماشی: ئەو دۆخەی ئێستا بەرهەمی چەندین هۆکارە. یەکێک لە هۆکارەکان ئەوەیە کە بەداخەوە بەرگری لە مافی مرۆڤ لە دنیادا دەکەوێتە دوای پاراستنی بەرژەوەندیی ئابووری و سیاسی. وە نیە کەم لەسەر کۆماری ئیسلامی و پێشێلکارییەکانی کۆماری ئیسلامی گوترابێ، ئەوەش وا نییە کە ناوەندە نێونەتەوەییەکان لێی ئاگادار نەبن. ڕەنگە لە سەردەمی ئامادەکرانی ڕاپۆرتێکی تایبەتیدا حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و چالاکانی بواری مافی مرۆڤ غافڵ بووبن و نەیانتوانیبێ شوێن دابنێن. بەڵام بەگشتی هەموو جیهان و هەموو ڕێکخراوەکانی بواری مافی مرۆڤ لە جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی ئاگادارن و ئێمەش لە هەموو دیدارەکانماندا ئەوە هەست پێ دەکەین. هۆی دیکەی ئەوەیە کە ئێستا لە سەر ڕێژیمی ئێران سێ مەسەلە بە گرنگتر دادەنرێ تا پێشێلکاریی مافی مرۆڤ. ئەویش مەسەلەی چەکی ئەتۆمی، مەسەلەی دەستێوەردانەکانی لە وڵاتانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و مەسەلەی موشەکە دوورهاوێژەکانیەتی. کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی بە پلەی یەکەم دەیهەوێ ئەو خەتەرانەی کۆماری ئیسلامی لە سەر خۆی دوورخاتەوە. دوایە نۆرەی مافی مرۆڤ دێ. بەداخەوە لە وڵاتانی دیکەش هەروایە. باس لەسەر مافی مرۆڤ زۆرتر لە چوارچێوەی قەتعنامە و داواکاریەکی سەر کاغەز دا دەمێنێتەوە.

شەونم هەمزەیی: هەر مەسەلەی مافی مرۆڤ نییە، ئەدی کێشەکانی دیکەی کۆمەڵگەی کوردستان لە نێو خۆیدا چی کە وادێتە بەرچاو ستاتوی کوردی ڕۆژهەڵات بە نزمتر ببیندرێ. هۆکارەکان چین؟ ئایا نەبوونی گوتارێکی گشتگیرە؟ کێشەی پرشوبڵاویی حیزبەکانیەتی؟
مەسەلەی قەیرانی شوناسە؟ ژئوپۆلوتیکە؟ بەهێزبوونی حکومەتی ناوەندییە؟ چییە؟

مستەفا شەڵماشی: کێشەی سەرەکیی کورد نەبوونی ستراتیژیی نەتەوەیی و یەکگرتوویی نەتەوەییە. هەرچەندە خاڵی هاوبەش لە بۆچوونی ڕێکخراوە کوردستانیەکاندا زۆرە، بەڵام ئەو خاڵە هاوبەشانە کاریان لەسەر نەکراوە و نەکراونەتە ستراتیژی نەتەوەیی و نەکراونەتە هێڵی سوور بۆ هەمووان. لە کوردستان حیزب بۆ ستراتیژی نەتەوەیی بە کار ناهێنرێ، بەڵکوو بە پێچەوانەوە حیزبەکان هەوڵ دەدەن مەسەلە نەتەوەییەکە بۆ بەهێزبوونی حیزب بە کار بێنن. هەربۆیەشە تەنانەت لە سەر ئەوەش زۆر جار کێشەیانە و موزایەدەی حیزبی پێوە دەکەن و بە مێژووی خۆیانی دەزانن و حیزب لە کۆمەڵگە جوێ دەکەنەوە. ئەگەر وانەبا مەسەلە نەتەوەییەکەیان بە ئی هەمووان دەزانی و لەگەڵ یەکتر ڕێکدەکەوتن بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە. دیارە کێشەی قەیرانی شوناس و ژئۆپۆلیتیکیشمان هەیە. دابەشکرانی کوردستان بۆ چوار پارچە

هەم شوناسی لێ تێکداوین و هەم ئێمەی خستووەتە نێو چوارچێوەیەکی ژێئۆپۆلیتیکیەوە کە هەر چوار دەورمان دوژمنە. هێزی نەتەوەی کورد دابەش کراوە، فەرهەنگ و کلتووری دابەش کراوە، پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی دابەش کراون. لە بەرامبەردا دوژمنمان زۆرتر بوون و هێزی حکومەتە ناوەندییەکان زۆرتر بووە، بە هۆی ئەوەوە کە چوار حکومەتی ناوەندی هەمیشە لە دژی ئێمە کۆکن و بۆ لێدانی ئێمە هەموو ناکۆکییەکانی خۆیان وەلا دەنێن. سەرەڕای هەمووی ئەوانە ئەگەر هەموو کورد وەک یەک نەتەوە بیر بکاتەوە، ناکۆکییەکان وەلا نێین و یەکگرتوو بین، هیچ هێزێک ناتوانێ تێکمان بشکێنێ.

شەونم هەمزەیی: ئەمەی جەنابت فەرمووت بە چی دەکرێ و چۆن دەکرێ؟

مستەفا شەڵماشی: بە دارشتنی ستراتیژیی نەتەوەیی، یەکگرتن لە بەرەیەک یا کۆنگرەیەکی نەتەوەیی دا، بە لابیگەرییەکی نەتەوەیی لە دەرەوەی وڵات و بە بەشداری هەموو حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکان و کارکردن لە نێوخۆی کوردستاندا بۆ ڕێکخستنی هەستی نەتەوەیی و گۆڕینی ئەو هەستە بەهێزی نەتەوەیی(بەواتای دروستکردنی نەتەوەو ئامادەکردنی بۆ دەوڵەتداری)، بە جۆرێک کە لە کاتی پێویستدا بتوانێ بیهێنێیە سەر شەقام. ئەوانە لەو ئامرازانەن کە دەتوانرێ بە هۆیانەوە کۆسپەکان وەلا بنرێن و کورد لە جیهاندا شوێندانەرتر بکەن و کیانی کوردی بکەنە ئەمری واقیع.

شەونم هەمزەیی: ئێوە وەک حیزبی دێموکرات چیتان لەو پێناوەدا کردوە و هەوڵەکانتان بە کوێ گەیشتوون؟

مستەفا شەڵماشی: گرنگترین هەنگاو بۆ ئەو هەوڵانە ئەوەیە کە بەڕاستی لەو پێویستییە مێژووییانە تێگەیشتبی. دووەم هەنگاو ئەوەیە کە حیزب بە ئامرازێک بزانێ بۆ وەدیهێنانی ئەو پێویستییانە. سێهەمین هەنگاویش ئەوەیە کە بەکردەوە و باوەڕەوە هەنگاوی بۆ باوێژێ. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان لە هەنگاوی یەکەم و دووەم تێپەڕیوین و بۆ هەنگاوی سێهەم ئامادەین. هیوادارم وەڵامی ئەرێنی لە بەرامبەرەکانمان وەربگرین و بتوانین بە هاوکاری خەباتگێڕانی دیکەی مەیدانی کوردایەتی، بەتایبەتی ئەوانەی کە بە بۆچوون و بە مێژوو زۆر لێک نیزیکین ئەو ئامانجە گەورەیە وەدی بێنین. پێمخۆشە ئەوە بڵێم کە یەکگرتنەوەی بنەماڵەی گەورەی دێموکڕات کە حدک هەر لە دوای کۆنگرەی چاردەوە بە لێبڕاویەوە هەوڵی بۆداوە، دەتوانێ چەند هەنگاوێک لەو ستراتیژیە نەتەوەییە نیزیکمان بکاتەوە.

لە ژمارە ٧١٤ی ڕۆژنامەی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٤ی نۆڤەمبەری ٢٠١٧

سەرچاوە
Serchawe

مستەفا شەڵماشی: ئەنترناسیونال سۆسیالیست دەبێ چالاکانەتر بەرگری لە مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلان بکا

ئا: عەلی بداغی

ڕێکخراوی ئەنترناسیونال سۆسیالیست کە حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک ئەندامی ئەسڵی تێیدا ئەندامە، ڕۆژی هەینی، ٣٣ی سەرماوەز لە کاتالۆنیائی ئیسپانیا و لە شاری بارسەلۆنە کۆبوونەوەی بەرینی خۆی پێک هێنا. لەو کۆبوونەوەیەدا هەیئەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەسەرپەرستی مستەفا شەلماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسی و بەرپرسی دەرەوەی وڵاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەشدار بوون و نوێنەری حیزب لە کۆبوونەوەی گشتیی ئەو ڕێکخراوەیەدا وتاری حیزبی دێموکراتی کوردستانی پێشکێش کرد.

ئەو کۆبونەوەیە دووەمین کۆبونەوەی دوای کۆنگرەی٢٥ی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ بوو و جیا لە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان؛ دوو لایەنی کوردیی دیکە تێیدا بەشداربوون کە بریتی بوون لە یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و پارتی یەکیەتیی دێموکرات PYD.

لەسەر چەندی و چۆنیی باسەکانی ئەو کۆبوونەوانە و چۆنیەتیی باس لە پرسی کورد لە توێی مژار و باسەکانی کۆبوونەوەکانی بارسەلۆنا، «کوردستان» وتووێژێکی لەگەڵ کاک مستەفا شەڵماشی، بەرپرسی شاندی حیزب لەو کۆبوونەوانەدا پێک هێناوە:

عەلی بداغی: کاک مستەفا ئەو کۆبوونەوەیەی ڕێکخراوی ئەنترناسیونال سۆسیالیست لەسەر بنەمای چی پێکهاتبوو؟ گرینگترین باس و تەوەرەکانی ئەم کۆبوونەوەیە چ بوون؟

مستەفا شەڵماشی: ئەو کۆبونەوە یە لە سەر بناغەی ستراتیژییەک پێک هاتبوو کە سێ تێمای سەرەکیی دەگرتەوە. ستراتیژییەکە بریتی بوو لە بنیاتنانی داهاتوو لەگەڵ بەرەی چەپ لە دنیادا. ئەو سێ تێما سەرەکییەش کە باسیان لە سەر کرا بریتی بوون لە یەکەم، دێموکراسی، یەکسانی و هاوکاری. دووەم؛ کارکردن لە پێناوی سەقامگیری و ئاشتی لە جیهانی پڕ کێشەی ئێستادا و، سێهەم؛ پەرەپێدانی هەستی ئینسانی لە بەرامبەر قەیرانە ئینسانیەکاندا.

لەو چوارچێوەیەدا کۆمەڵێکی زۆر باس و وتار پێشکێش کران و ئەنجامی زووربەی باسەکان دەهاتنەوە سەر چەند مەسەلەیەکی گرنگی جیهانی کە پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە ژیانی مرۆڤەکانەوە هەیە. گرنگترینی ئەو بابەتانەش بریتی بوون لە ئاشتی، ئازادی، دێموکراسی، یەکسانی، ئابووری، پێکەوەژیان و مافی مرۆڤ.

عەلی بداغی: ئاکامگیری لەو باس و وتارانە چ بوون؟ ئایا نەخشەڕێیەکیان لێ ساغ کراوەتەوە بۆ چارەسەری کێشە و قەیرانەکان و ئایا سیاسەتیان لەسەر دەکردرێ؟

مستەفا شەڵماشی: لە کۆی وتارەکاندا جگە لەوەی کە هەرکەس باسی لە کێشەکانی وڵاتی خۆی دەکرد، بەڵام بەگشتی پێداگری هەموویان ئەوە بوو کە بەرەی چەپ و دیموکرات پێویستە دەست لە پۆپۆلیزم هەڵبگرێ و بگەڕێتەوە بۆ ئەو بنەمایانەی کە لە پێناویاندا دامەزراوە، دەنا بە بەرەی ڕاستی دەدۆڕێنێ. جگە لەوە بۆ دەستەبەرکردنی ئەو پرەنسیپانە پێویستە سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ لە دنیادا زیاتر چالاک بێ و لەو پاسیفیزمە بێتەدەر کە بەسەریدا زاڵە.

بۆ وەدیهاتنی ئەو ئامانجە گرنگانەی مرۆڤ هاوکاریی جیهانی پێویستە بە تایبەتی لە نێو حیزب و ڕێکخراوە چەپ و دێموکراتەکاندا. هەمو ئەو مەسەلانەش بناغەی تیۆری و بۆچوونی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ پێک دێنن و ئامانج لە پێکهێنانی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵیش هەر پێکهێنانی ئەو بەستەرەیە.

عەلی بداغی: ئێوە وەک حیزبی دێموکرات و ئەندامی ئەسڵی لەو ڕێکخراوەیەدا وتاریان هەبوو و جەنابت قسەت کرد. باسەکەین ئێوە چی بوو؟

مستەفا شەڵماشی: وتارەکەی ئەمن سێ تەوەری سەرەکی و چەند تێبینییەکی لە خۆ دەگرت. تەوەری یەکەم هەڵسەنگاندنێکی وەزعی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران بوو لە ژێر سایەی دەسڵاتی حکومەتی کۆماری ئیسلامیدا. ئاماژە بە پێشێلکارییەکانی ڕێژیم لە بواری مافی مرۆڤ چ لە کوردستان و چ لە ئێراندا، تیشک خستەسەر فشارە سیاسی، ئابووری و

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵایەتییەکان بۆ سەر کوردستان و دەستێوەردانەکانی ڕێژیم لە هەموو ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هەر لە کوردستان و عێراقەوە بگرە تا دەگاتە یەمەن.

تەوەری دووەم مەسەلەی بومەلەرزە ماڵوێرانکەرەکەی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان بوو. لەو بوارەدا ئیشارەم بە قووڵایی کارەساتەکە و بەرفراوانی زیانە ئینسانی و ماددیەکانی کرد بە تایبەت لە ناوچەی کرماشان و سیاسەتی دوژمنکارانەی ڕژیمم لە و مەسەلەیەدا لەقاودا کە چۆن هەوڵ دەدا گەورەیی کارەساتەکە بشارێتەوە و، بەربەست دەخاتە سەر ڕێی یارمەتیی کۆمەڵانی خەڵک و بۆخۆشی یارمەتییەکی ئەتۆ ناکا. هەروەها ئیشارەم بەوە کرد جێگای تێرامانە کە ڕێژیم داوا لە کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی ناکا تا بە هانای قوربانییەکانی بوومەلەرزەکەوە بێن و دەبێ ڕێژیم شتێکی بۆ شاردنەوە هەبێ کە نایهەوێ تەنانەت ڕۆژنامەنووسانیش بە زۆر لەو ناوچە و دەڤەرانەدا ڕابرن. باسیشم لەوە کرد کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چۆن بە هانای خوشک و براکانیانەوە چون بۆ دابینکردنی پیداویستییە سەرەتاییەکان و لە کۆتایی ئەو تەوەرەی قسەکانمدا داوام لە سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ و کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی کرد کە یارمەتیدەر بن لە ئاوەدانکردنەوەی ئەو ناوچانەدا بە یارمەتیی ڕاستەوخۆ بە بومەلەرزەلێدراوان، نەک لە ڕێگەی ڕێژیمەوە.

تەوەری سێهەمی باسەکەشم مەسەلەی ڕیفراندۆمی باشوری کوردستان و گەلەکۆمەگی ئێران، عێراق و تورکیە بو، بۆ ئەوەی نەیەڵن گەلی کورد بڕیار لە چارەنووسی خۆی بدا. لەو بارەوە تیشکم خستە سەر هێرشی نیزامیی ئێران و میلیشیای حەشدی شەعبی و ئەرتەشی عێراق بۆ سەر ناوچە کێشەلەسەرەکانی باشووری کوردستان. لە کۆتایی ئەو باسەشدا داوام کرد کە پێویستە پشتیوانی لەوە بکرێ کە مافەڕەواکانی گەلی کورد کە لە دەستوری بنەڕەتیی عێراقدا هاتون جیبەجێ بکرێن، دەنا دیارە کوردیش وەک هەر نەتەوەیەکی دیکە مافی خۆیەتی بڕیار لە چارەنووسی خۆی بدا و دەوڵەتی خۆی ڕاگەیەنێ. کۆتایی وتارەکەشم بەوە بەست کە سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ پێویستە چالاکانەتر بەرگری لە دێموکڕاسی، ئازادی، مافی گەلان، ئاشتی، یەکسانی و پێکەوە ژیان بکا لە هەموو جیهاندا.

عەلی بداغی: لە دنیای پڕ کێشەی ئێستا و گۆڕانی بەردەوامی بەرژەوەندیی وڵاتان و بەو پێیەش هەڵویستی وڵاتان، ئێوە پێتان وایە ئێنتێرناسیونال سۆسیالیست لەکوێی ئەو هاوکێشانەدا جێدەگرێ و چ جێگە و پێگەیەکی بۆخۆی پێناسە کردوە؟

مستەفا شەڵماشی: سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ یەکگرتنێکی بەرفرەوانە لە حیزب و ڕێکخراوە سۆسیال دیموکڕاتەکانی سەرانسەری جیهان کە بە هەرسێک ستاتوتەکەی واتە ئەندامی ئەسڵی، چاوەدێر و موشاویرەوە ١٥٠ حیزب و ڕێکخراوی لە سەرانسەری جیهاندا لە دەوری یەک کۆ کردووەتەوە. هەر ئێستا ٤٩ حیزبی ئەندامی ئەو بەرەیە لە حکومەتی وڵاتەکەی

سەرچاوە Serchawe

خۆیان دان بە شێوەی ئیئتیلافی یا حکومەتیان بەدەستەوەیە. بیگومان ئەو حیزبانە هەرکام بە گوێرەی قازانجەکانی وڵاتی خۆیان و حیزبی خۆیان، بەرژەوەندیی تایبەت بە خۆیان هەیە. بەڵام ئەو قەتعنامە و بریارانەی کە لە کۆنگرەکان و کۆبونەوەکانی شوڕا دا بە تێکڕای دەنگ، یا بە زۆرینەی دەنگ پەسند دەکرێن، هەموویان دەبێ ڕەچاوی کەن و پێبەندی بن. بە گشتی سۆسیال ئینتەرناشناڵ لە ڕاددەی دنیادا دەکرێ بڵێین لە بەرەی چەپدا ڕادەوەستێ، کە باوەڕی بە دێموکراسی، یەکسانی (چ بۆ تاکەکان، چ بۆ نەتەوەکان و چ بۆ دەوڵەتەکان)، ئازادی، مافی دیاریکردنی چارەنووس و پێکەوەژیانی بە ئاشتی هەیە. لەباری جێگە و پێگەشەوە زۆر گەورەیە، بەڵام ئینکار ناکرێ تاکوو ئێستا لە ڕادەبەدەر پاسیڤە. لەو کۆبونەوەیەشدا هەموو قسەکەران و پەنێلگیران بە تێکڕایی ئەوەیان هێنایە گۆڕێ.

عەلی بداغی: پرسی مافی مرۆڤ، پرسی نەتەوە بندەستە و بێ مافەکان چ بەها و گرینگی و بایەخێکیان هەیە لەو کۆڕ و کۆمەڵانەدا، بەتایبەت دەبینین کۆبوونەوەکە لە شوێنێک گیراوە کە ماوەیەک لەوە پێش راپرسیی سەربەخۆیی تێدا کرا، بەڵام دیمان کە چۆن لەلایەن وڵاتێکی بەرواڵەت دێموکراتیکەوە سەرکوت کران؟

مستەفا شەڵماشی: بەپێی بنەما فکرییەکانی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ بێ، بێگومان دەبێ لایەنگری مافی مرۆڤ و مافی نەتەوە بندەستەکان بێ. لەو کۆبونەوەیەشدا کە لە ڕاستیدا میوانی خەڵکی کاتالۆنیا بوو، زۆر گرنگی درابوو بە کاتالۆنیەکان و پرسی چارەنووسیان؛ بە جۆرێک کە دوای وتاری سکرتێری سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ یەکەم نۆرەی قسەکردن درابوو بە میگوێل ئیسێتا، سکرتێری حیزبی سۆسیال دیموکراتی کاتالۆنیا. لە کاتێکدا کە سکرتێری حیزبی سۆسیالیستی سەراسەری ئیسپانیاش لە وێ بوو کە بۆخۆشی جێگری سەرۆکی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ بوو. هەروەها ئیوارەخوانی ڕۆژی یەکەم میوانی حیزبی سۆسیالیستی کاتالۆنیا بووین لە بارەگای ئەسڵیی ئەو حیزبە. جگە لەوەش بریارنامەیەک پەسند کرا کە تێیدا پیداگری کراوە لە سەر دانی دەسەڵاتی زۆرتر بە هەرێمی کاتالۆنیا.

عەلی بداغی: ئەدی لە پێوەندی لەگەڵ پرسی کورددا چی؟ لەکوێی بریارنامە و ڕاسپاردەکانی ئەو کۆبوونەوانەدا کورد خۆی دەبینێتەوە؟

مستەفا شەڵماشی: بۆ ئاگاداریی هەموو لایەل لەسەر یەک ١١ قەتعنامە، یا پەسندنامە لە سەر ئەو گەل و وڵات و مەسەلانە پەسند کران کە بریتی بوون لە:

پرسی چارەنووسی سیاسیی خەڵکی کاتالۆنیا؛ لەسەر پێکهێنانی کومیتەی هەوڵدان بۆ یەکسانی؛ لەسەر چەند پرسێکی

وڵاتانی گینە، هیندوراس، نیکاراگوا و هایتی؛ لە پێوەندی لەگەڵ کێشەی کۆرەی باکوور، لە بابەت پرسی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان؛ لەبارەی هەڵبژاردنەکان لە نیکاراگوا؛ لەسەر پرسی خەڵکی ڕۆهینگیا؛ لەسەر بابەتی کۆچبەری و کۆیلایەتی؛ هەروەها لە سەر بارودۆخی دوو وڵاتی ڤێنێزۆلا و یەمەن.

ئەوە جگە لە بڕیار لەسەر چالاککردنی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ و کۆمیتە ئێتنیکی، سیاسی و فەرهەنگییەکانی.

عەلی بداغی: وا هەست دەکرێ سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ پێشتر زیاتری بایەخ بە پرسی کورد و حیزبە کوردییەکان دەدا، چونکی گرووپی کاری کوردان هەبوو لەو ڕێکخراوەیەدا. هۆی چییە هێزە کوردییەکانی ئەندام لەو ڕێکخراوەیەدا نەیانتوانیوە نەک باشتر دەور و ڕۆڵیان هەبێ، بگرە ڕەنگبێ پێگەیان لاوازتر بووبێ؟

مستەفا شەڵماشی: لە ڕاستیدا ئەمن بە پێچەوانە بۆ ئەو بابەتە دەڕوانم. ئەمن پێموایە کە ئەوە هێزە کوردییەکانن کە زۆر کەمتر گرینگی دەدەن بە سۆسیالیست ئینتەرناشناڵ لە چاو جاران. کورد بە گشتی عادەتی وایە، تا بە شتێک دەگا زۆری خۆ بۆ ماندوو دەکا و زۆری هەوڵ بۆ دەدا، بەڵام کە پێی گەیشت لە بەرچاوی دەکەوێ و پشتگوێی دەخا. لێرەشدا ئەوە ڕاستە. پێشتر زۆربەی حیزبە کوردییەکان خۆیان بۆ دەکوتا. کەسی بە نفوز و کاریزمای وەک مام جەلال، جێگری سەرۆکی بوو، زۆربەی حیزبەکان، تەنانەت ئەوانەی ئەندام، چاوەدێر یا موشاویریش نەبوون بەشدارییان لە کۆبونەوە و کۆنگرەکانیدا دەکرد، کەچی ئەمجارە لە هەموو کوردستان تەنیا سێ حیزب بەشدارییان کردبوو. دەنا مەجالی کار بۆ کورد زۆرە. گرووپی کاری کوردانیش کە چالاک نییە هەر خەتای کورد خۆیەتی. ئێستاش ئەو مەجالە هەر هەیە. بەڵام کوردەکان بۆخۆیان بەدواداچوونی بۆ ناکەن و تەنیا لە کۆبونەوە و کۆنفرانسەکاندا سۆسیالیست ئینتەرناشناڵیان بیر دەکەوێتەوە. لە یەک، دوو ڕۆژیشدا زۆرکەم شت جێبەجێ دەبێ. ئەگەر پێشەکی پرۆژەت هەبێ، بێگومان لەوێش زەمینەی پەسندبوونی هەیە. ئێمە ئەوجارە تەنیا بە سێ حیزب، ئەویش بە ڕاستی تەنیا بە ئیبتیکاری حیزبی دێموکراتی کوردستان توانیمان باشترین قەتعنامە لە سەر هەر چوارپارچەی کوردستان بە پەسند بگەیەنین.

عەلی بداغی: ڕەنگبێ ئەو پرسیارەش هەبێ کە کورد چۆن دەتوانێ لە ڕێگەی ئەو ڕێکخراوەیە لە ئاستی نێونەتەوەییدا پرسی خۆی بەرۆژەڤ بکا و دۆست و لایەنگری زیاتر بۆ خۆی پەیدا بکا؟

مستەفا شەڵماشی: کورد پێویستە گرووپێکی کاریی بە هێز لەو ڕێکخراوەیەدا پێک بێنێ، کە بە بەردەوامی کار لەسەر مەسەلەکە بکا و لە کۆنگرە و کۆبونەوەکاندا پرۆژە بێنێ و بە پەسندی سۆسیالیست ئینتەرناشناڵی بگەیەنێ و دواتر لە راددەی نێو نتەوەیی دا کاری بۆ بکا و لایەنگری بۆ کۆ بکاتەوە. زۆریش گرنگە کە کورد وەک یەک نوێنەرایەتی دەرکەوێ و

بە پێی نەخشەیەک کە داگیرکەران دایان ناوە هەڵسوکەوت نەکا. نەڵێ ئێران، سووریە، تورکیە و عێراق، بەڵکوو بڵێ کوردستان و هەمو وەک یەک پابەندی کوردستانیبوونی خۆیان بن و هەر حیزبەی لە بیری ناوچەکەی خۆی و حیزبەکەی خۆیدا نەبێ. ئەو کاتەیە کە بێگومان لەم ڕێکخراوەیە و زۆر ڕێکخراوی دیکەی نێونەتەوەییش دەتوانرێ کەڵک وەربگیرێ. ئیسرائیلییەکان بوونە دەوڵەتێکی بەهێزیش، کەچی ئێستاش لە هەمو بوندە نێو نەتەوەییەکاندا بە ناوی جۆراوجۆر بوونیان هەیە. کورد تا ئێستاش هیچی نییە، کەچی هەموو تریبونێک و مەجالێک بەبێ کەڵک و بێ سوود دەزانێ. چاو لە سۆشیال مێدیا بکە، کورد تەنیا دەتوانێ ڕەت بکاتەوە و بە بێ بایەخ وەسفی هەموو شتێک بکا و هەموو چالاکییەک ڕەت دەکاتەوە. کەس ناڵێ با فڵان چالاکی بکەین و بەم شێوەیە نا، بەڵکوو بە فڵان پلان و بەرنامە بیکەین. هەموو دەڵێن جا ئەوە چ فایدەیەکی هەیە.

عەلی بداغی: زۆر سپاس کاک مستەفا بۆ کات تەرخانکردنت بۆ ئەو وتووێژە

مستەفا شەڵماشی: سپاس بۆ ئێوەش

* ڕێکخراوی ئینتێرناسیونالٚ سوسیالیست لە چەند دێڕێکدا

ڕێکخراوی "ئینتێرناسیۆناڵ سۆسیالیست"، بە یەکێک لە گەورەترین ڕێکخراوە سیاسییەکانی جیهان دادەنرێ و دەیان حیزبی سۆسیالیست و سۆسیال دێموکرات و حیزبی کرێکاریی جیهان، تێیدا بەشدارن. ئەو ڕێکخراوەیە لە ئێستادا ١٦٠ ئەندامی لە ١٠٠ وڵات و لە سێ ستاتووی ئەندام، چاوەدێر و ڕاوێژکاردا هەیە و حیزبی دێموکراتی کوردستان تەنیا هێزی سیاسیی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە تێیدا وەک ئەندامی ئەسڵی بەشدارە.

بۆ یەکەم جار شەهید دوکتور عەبدوڕەحمان قاسملوو، سکرتێری پێشووی حیزبی دێموکرات لە ساڵی١٩٨٦ لە کۆنگرەی لیما لە وڵاتی پێرۆ وەک میوان لەو کۆبوونەوەی ١٧ی ئینتێرناسیۆناڵ سۆسیالیستدا بەشداریی کرد و دواتر حیزب لە کۆنگرەی بیستەمی ئەو ڕێکخراوەیەدا وەک ئەندامی چاوەدێر وەرگیرا. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆنگرەی ٢٤ی ئینتێرناسیۆناڵ سۆسیالیستدا کە لە وڵاتی کۆلۆمبیا گیرا، بە ئەندامی ئەسڵیی ئەو ڕێکخراویە وەرگیرا

(لە ژمارەی ٧١٥ی"کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە)

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٧ی دێسەمبەری ٢٠١٧

سەرچاوە Serchawe

بۆ "دی پریسە": ئێمە داوای ئیجرای عەدالەت دەکەین لە پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملو دا

کوردەکان: وەڵاتی ئوتریش دەبێ پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملو دوای سی ساڵ وەگەڕ خاتەوە.

مستەفا شڵماشی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان داوای وەگەڕ خستنەوەی پەروەندەی سیاسەتمەداری کورد دوکتور قاسملو کە پێش سی ساڵان لە وییەن تیرۆر کرا، دەکا.

بێزاری خەڵک لە ڕژیم لە پەرەسەندن دایە، ئەورۆ ڕۆژێکە کە نوێنەرانی کوردی ئێران لە بیری ناکەن. لە ١٣ی جولای سی ساڵ لە مەوبەر، لە شاری وییەن بەناوبانگترین سیاسەتمەداری کورد دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملو و دوو لە هاوڕێیانی لە لایەن تیمێکی پیاوکوژی ئێرانەوە تیرۆر کران. ئەوان لە ئاپارتمانێک لە گەڕەکی سێ، دەگەڵ نوێنەرانی ڕژیمی ئێران بۆ ووت و وێژ کۆ ببونەوە، بەڵام ووت و وێژەکە تەڵەبو دانرابۆوە. کاربەدەستانی ئوتریش لە ژێر فشاری ڕژیمی ئێران قاتڵەکانیان بە بێ هیچ ڕێگریەک ئازاد کرد. ڕۆژی هەینی ئەندامان و لایەنگرانی چەندین حیزبی کوردی یادی سی ساڵەی شەهید بوونی دوکتورقاسملویان لە مەیدانی هێڵدنپلەچ(بەردەمی پارلەمان) کردەوە. مستەفا شڵماشیش بۆ ئەو یادە هاتبو. شڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانە لە ئێران. حیزبەکەی وی لایەنێکە لە حیزبە سەرەکیەکەی سەردەمی قاسملو. شڵماشی لە ووت و وێژ لەگەڵ مێدیاکان داوای لە بەشی قەزایی ئوتریش کرد کە پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملو زیندوو بکرێتەوە. ئەو کوتی ئێمە داوای ئیجرای عەدالەت دەکەین بۆ ڕێبەرەکەمان قاسملو. ئوتریش دەبێ پابەند بێ بە یاسا و پرێنسیپە دێموکراتیەکانی خۆی، ئەوە قەتڵێکی سیاسی بوو دادستانی ئوتریش بەرپرسیارە کە لەو تیرۆرە بکۆڵێتەوە.

ئەوان (کوردەکان) ووت و وێژ ڕەت ناکەنەوە

شڵماشی دادگای میکۆنۆسی لە ئەڵمان وەک نمونەیەکی بەرچاو هێنایەوە. لەوێ ساڵی ١٩٩٧ لە قەتڵێکی هاوشێوەدا بکوژەکانیان مەحکوم کرد. دادگای ئاڵمان ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بە بڕیاردەرانی ئەو تیرۆرە ناساند.

خەبات بۆ مافی زیاتری کوردەکان لە ئێران، دوای کوشتنی قاسملو بەردەوام و درێژەی هەبو و حیزبی دێموکراتی کوردستان

تا ئێستاش هەر ئامادەگی تێدایە بۆ ووت و وێژ. شڵماشی ئێمە وەک پرێنسیپ وتوویژ هیچکات ڕەت ناکەینەوە، چونکە هیچ کێشەیەکی سیاسی بە شەڕ و ڕێگای نیزامی چارەسەر نابێ. بەڵام بەداخەوە ڕژیمی ئێران تا ئێستاش پرسی کورد بە چاوی ئەمنییەتی هەڵدەسەنگێنێ و هەڵس و کەوتی دەگەڵ دەکات. لە ڕێکەوتی مانگی سپیتامبری ٢٠١٨ دا ئێران هێرشی موشەکی کردە سەر بنکە و بارەگاکانی دوو لایەنی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە هەرێمی کوردستانی باکوری عێراق. لەو هێرشەدا ١٦ کەس گیانیان لەدەست دا کە کە لە نێو قوربانیەکان دا ٦ کەسیان ئەندامانی ڕێبەری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بوون. شڵماشی کوتی ئێمە پێشنیاری ووت و وێژ و ڕێگا چارەی سیاسی دەکەین و ئەوان بە کوشتن و بڕین وەڵام دەدەنەوە. لایەنەکەی دیکەی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان وێ دەچێ ئێستاش شەڕی چەکداری لە بەرنامەی دا هەبێ. پێتوایە پێشمەرگەکانیان ببن بە بەشێک لە هێزی نیزامی ئەمریکا؟

شڵماشی کوتی:

ئێمە هەمو حیزبەکان لەسەر یەک هەڵوێستین کە بە نوێنەرایەتی هیچ لایەنێک شەڕ ناکەین. ئێمە کومیتەیەکی هاوبەشمان پێک هێناوە بۆ هەل و مەرجێک کە ئەگەر دەرفەت ڕەخسا بۆ ووت و وێژ دەگەڵ ڕژێم یان ئەوە کە هەل و مەرجێک بڕەخسێ بۆ گەڕانەوەی هێزەکان کە بتوانین بە یەکەوە ئیدارەی کوردستان بکەین.

نان لە جیاتی چەکی ئەتۆمی

خەڵک ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ لە ڕژیم بێزارتر دەبن. خەڵکی ئێران چەکی ئەتۆمیان ناو بەڵکو نان و ژیانیان دەوێ. ئەوان لایەنگری شەڕ و کێشە لە گەڵ ئیسرائیل نین، ئەوان خوازیاری پێڕاگەیشتن بە قوتابخانە و نەخۆشخانەکانن، نەک ئەوە کە سەروەت و سامانی ئێران سەرفی گروپە تیرۆریستیەکان لە عێراق و یان لوبنان بکرێ.

(لە ژمارەی ٧٥٤ی "کوردستان" دا بڵاو بۆتەوە)

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٠ی جوولای ٢٠١٩

پرسیار: کارتێکەریی یەکگرتنەوەی دێمۆکڕاتەکان لەسەر بزاڤی رزگاریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چۆن دەبینی؟

دیمانە: ڕحمان نەقشی

یەکیەتی نێوماڵی دێموکڕات یارمەتیدەر دەبێ بۆ وەدیهاتنی یەکیەتی نێوماڵی حیزبەکانی دیکەش ولە کۆتایی دا پێکهێنانی یەکیەتیەکی نەتەوەیی لە نێوان هەموو حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا.

وەڵام: حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە میژووی ڕزگاریخوازیی کوردستان دا بە شێوەیەکی گشتی ولە مێژووی ڕزگاریخوازیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا بە شێوەیەکی تایبەتی، یەکەمین حیزب بووە و دەکرێ وەک کۆڵەکەی خەباتی حیزبایەتی لەو بەشەی کوردستان دا چاو لێ بکرێ. زووربەی هەرە زۆری هێما نەتەوەییەکانی نەتەوەی کورد بەرهەمی خەباتی ئەو حیزبەن. بۆ یەکەمجار دامەزرانی کۆمارێک لە لایەن نەتەوەی کوردەوە لە ژێر ڕێبەرایەتی ئەو حیزبە دا بووە. پێکهێنانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان یەکێک لە دەسکەوتە گرنگەکانی تری ئەو حیزبەیە. هەروەها ئاڵای کوردستان و سروودی نەتەوەیی گەلی کورد بەرهەمی بیر وهزری ئەو حیزبەن.

جگە لەمانە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێشینەیەکی جوانی لە خەبات و بەرخۆدان و وەفاداری بە مەسەلە

نەتەوەییەکە دا هەیە. حیزبێکە زۆرترین ڕاددەی شەهیدی لە ڕێبەری حیزبەکەدا لە چاو هەموو حیزبە کوردستانیەکانی دیکە وتەنانەت لەچاو حیزبە ناوچەیی جیهانیەکانی دیکە دا هەیە ئەوە سەرەڕای ئەوەی کە زیاتر لە پێنج هەزار شەهیدی کادر وپێشمەرگەی لە خەبات وتێکۆشان دا داوە ودەکرێ بڵێین لە ڕیزی یەکەمی ئەو حیزبانە دایە کە فیداکاری زۆری لە خۆی نیشان داوە.

حیزبی دێموکڕات لە قۆناغی جۆراوجۆری خەبات دا چەندین جار هەوراز ونشێوی بەخۆیەوە دیوە. شکست و سەرکەوتنی تاقی کردوەتەوە. کاتێک کۆمارە ساواکەی تووشی شکان هاتووە، پێشەوا مەزنەکەی لە سێدارە دراوەو بە زاهیر تا سنووری لە ناوچوون ڕۆیشتووە، دیسان سەری هەڵداوەتەوەو بەجۆرێک بووژاوەتەوە کە توانیویەتی جووڵانەوەی بەرینی جووتیارانی ساڵی ١٣٣٢ بەڕێوەبەرێ. دوای هێرشی بەرینی ساواک و گیران وئاوارە بوونی کادرەکانی بەڕێوەبەریی ئەو حیزبە، دیسان سەری هەڵداوەتەوەو توانیویەتی جوڵانەوەی ساڵەکانی ٤٦ و ٤٧ وەڕێ خا و گۆمی مەنگی ڕژیمی پاشایەتی کە بە ژاندارمی خلیج ناوی دەرکردبو بشڵەقێنێ.

لە شۆڕشی گەلانی ئێران دا حیزبی دێموکڕات توانی ڕۆڵی گرنگ بگێڕێ و هەوڵێکی بێووچان بدا بۆ ئەوەی لە ڕێگای ووت و وێژ و بە شێوەیەکی ئاشتیخوازانە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێران دا چارەسەر بکرێ. هەر لەو کاتەدا وەختێک وەڵامی داخوازییەکانی گەلی کورد بە سەرکوت درایەوە، حیزبی دێموکڕات بەرگریەکی جانانەی لە نەتەوە و نیشتمان کرد. حیزبی دێموکڕات ڕێبەرانی کاریزما و لێهاتووی وەک پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملو و دوکتور شەرەفکەندی لێ شەهید کراوە.

مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستان مێژوویەکی خاوێن وجێگای شانازی یە. هەرچەند لە نێوخۆی دا زۆر پەرتەوازەیی ودابڕان و دووبەرەکی بەخۆیەوە دیوە، هەرگیز و لە هیچ قۆناغێک دا نەچوەتە ڕیزی ئەوبەری خەباتەوەو هیچ کات و بەرامبەری هیچ بەشێکی کوردستان نەوەستاوەتەوەو بگرە لە قۆناغی جۆراو جۆردا خزمەتی بە هەموو بزاڤی ڕزگاریخوازیی نەتەوەی کورد کردووە.

هەمووی ئەوانە بوونە هۆی ئەوەی کە حیزب بە تایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆر خۆشەویست بێ و هیوا و هومیدی پێ ببەستن. خەڵک حیزبی دێموکرات بە کۆڵەکەی جووڵانەوە لەڕۆژهەڵاتی کلوردستان دەزانن ویەکیەتی نیو ڕیزەکانی ئەو حیزبە وەک پێداویستییەک بۆ سەرکەوتنی جووڵانەوە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چاو لێ دەکەن. بۆیە بە یەکگرتنەوەی دوو حیزبی دێموکڕات و گەڕانەوەی شکۆ بۆ حیزبی دێموکڕات خۆشحاڵ و هیوادار دەبن بە سەرکەوتن وگومان لەوە دا نییە کە

ئامادەیی زۆرتریان دەبێ بۆ هاتنە مەیدان لە ئەگەری پێشهاتنی هەر دەرفەتێک دا.

جگە لەوەش یەکیەتی نێوماڵی دێموکڕات پارمەتیدەر دەبێ بۆ وەدیهاتنی یەکیەتی نێوماڵی حیزبەکانی دیکەش ولە کۆتایی دا پێکهێنانی یەکیەتیەکی نەتەوەیی لە نێوان هەموو حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا.

خەرمانانی ٢٧٢٢ی کوردی = سێپتەمبەری ٢٠٢٢ی زایینی

مستەفا شەڵماشی: وڵاتانی بڕیاردەری جیهان نایانەوێ قەرەبووی ئەو زوڵمە بۆ کورد بکەنەوە کە لە "سایکس - پیکۆ" و "لۆزان"دا لەدژی کورد کردوویانە

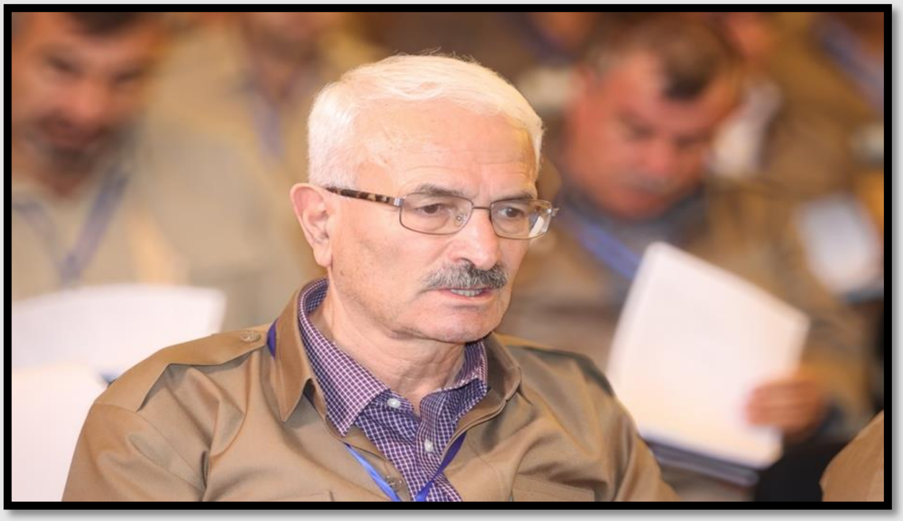

دیمانە: شەهرام سوبحانی

ئاماژە:

ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بە قۆناغێکی زۆر هەستیاردا تێدەپەڕێ، پرسی کوردیش وەک پرسێکی سەرەکی و چارەسەرنەکراو لەم جوغرافیایەدا ماوەتەوە و بەداخەوە نەیتوانیوە وەک نەتەوەکانی سەر گۆی زەوی سەروەریی خاکەکەی خۆی بەدەستەوە بگرێ و لە ڕیزی نەتەوە ئازاد و سەربەستەکانی دنیادا خۆی ببینێتەوە. کەوابوو لەم قۆناغە هەستیار و چارەنووسسازەدا دەیان پرسیار گوێمان دەزرینگێنتەوە کە ڕەوتی ڕووداوەکانی ئێستای ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەرەو کوێ دەڕوات ؟ کورد لە تەواوەتیی خۆیدا و تایبەتتر لە هەر کام لە بەشەکان لەکوێی گۆڕانکارییەکانی داهاتوو لە ناوچەدا جێ دەگرن؟ کورد وەک نەتەوەیەکی بێدەوڵەت بەو دوژمن و نەیارە زۆرەی هەیەتی، بەڕوونی چۆن دەتوانێ لەو تۆفان و باهۆزەی هەڵیکردووە نەک پێگەی ئێستای بپارێزێ، بەڵکوو چەند هەنگاوێکی دیکەش لە دەستەبەری ئامانجەکانی نیزیک بێتەوە؟ لەم دیمانەیەدا ئەم پرسیارانە و کۆمەڵێک پرسیاری دیکە لە پێوەندی لە گەڵ پرسی کورد لە گەڵ کاک مستەفا شەڵماشی، ئەندامی پێشووی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات و تێکۆشەری دێرینی حیزبی دێموکرات تاوتوێ دەکەین.

شەهرام سوبحانی: کاک مستەفا بۆ چوونەنێو باسەکەمان بە پرسیارێکی گشتی دەست پێ دەکەین. خوێندنەوەی ئێوە بۆ

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

ڕەوتی ڕووداوەکانی ئێستای ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست چییە؟

مستەفا شەڵماشی: ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بە هەلومەرجێکی هەستیاردا تێدەپەڕێ. هەموو جۆرە ململانێیەک لەم ناوچەیەدا هەیە. ململانێی هێزە نێودەوڵەتییەکان و هێزە ناوچەییەکان وەک ململانێی نێوان ئەمریکا و کۆماری ئیسلامیی ئێران، ڕووسیە و ئەمریکا، چین و ململانێی هێزە ناوچەییەکان وەک ئیسڕائیل و فەلەستینییەکان، ئیسڕائیل و ئێران و هێزە نیابەتییەکانی کۆماری ئیسلامی کە وەک باسکی دەرەوەی کۆماری ئیسلامی هەر لە عێراقەوە تا یەمەن بەردەوام خەریکی ئاژاوەنانەوەن، ئیسڕائیل و ڕێکخراوە عەڕەبییەکان و هێندێک دەوڵەتی عەڕەبی، تورکیە و کورد لە باکوور و ڕۆژئاوا، ململانێی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ هەموو دەوڵەت و نەتەوەکانی ناوچە و جیهان. ململانێی ئیسلامی توندئاژۆ لەگەڵ وڵاتانی ئازاد و هێز و لایەنە دێموکراتیکەکان، ململانێی سێ نەتەوەی فەرمانڕەوا وەک "فارس، تورک، عەرەب" لەگەڵ کوردی هەرچوار پارچەی کوردستان، جگە لەوە خەباتی چەوساوەکان و مافخوراوەکانیش درێژەی هەیە. نەتەوە بندەستەکان کە گەورەترینییان نەتەوەی کوردە، بە مافی خۆیان نەگەیشتوون و لە بەربەرەکانێدان بۆ بەدەستهێنانی مافەکانی خۆیان. کەوابوو ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئەوەندەی ناوچەیەکی دەوڵەمەند و ستراتێژیک و گرینگە، زۆر لەوە زیاتریش ناوچەیەکی پڕ کێشە و قەیراناوی و پڕ توندوتیژییە. هۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لە دوای هەڵوەشانەوەی ئیمپڕاتۆڕەکان و پاش ئەوەی کۆڵۆنیالیزمیش شکستی خوارد ئەو ناوچەیە زۆر بە شێوەیەکی نارێک و ناعادڵانە لەلایەن ئەو وڵاتانەوە کە لەو کاتدا زلهێزی جیهانی بوون و دەسەڵاتی ناوچەیان بەدەستەوە بوو، دابەش کرا بە سەر چەند دەوڵەتێکی کۆن و چەند دەوڵەتێکدا کە بۆخۆیان بەبێ گەڕانەوە بۆ دەنگی دانیشتووانی ناوچەکە بە شێوەیەکی سەقەت دروستیان کردن. لەو دابەشکردنەشدا چەند نەتەوەیەکی ئەسیلی ناوچە، بەتایبەت نەتەوەی کورد پشتگوێ. لەوەش خراپتر نیشتمانەکەیان بەسەر چەند وڵاتدا دابەش کرا. هەروەها کێشەکانی نێوان ئیسڕائیل و فەلەستینییەکان بە چارەسەرنەکراوی مایەوە و ساڵ لە دوای ساڵ بەرەو ئاڵۆزتربوون چوو تا دەستی کۆماری ئیسلامیشی هاتە نێو و بوو بە کارتێک بەدەست توندئاژۆترین هێزەکانەوە لە هەر دووک لایەندا. هەر بۆیەش کێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەتەواوی چارەسەر نابن، تا لە سەر بناغەی پێکهاتەی نەتەوەیی ناوچەکە، دەستێوەردان لە نەخشەی سیاسی ئەو ناوچەیەدا نەکرێ. تا کورد، فەلەستینی، بلووچ و ..... هتد. و باقی نەتەوە ژێردەستەکان بە مافی خۆیان نەگەن و تا سەروەت و سامانی ناوچەکە بە شێوەیەکی عادڵانە بەسەر دانیشتووانی ناوچەکەدا دابەش نەکرێ و تا دەستی دەستدرێژکەران، بۆ سەر ماف و ئازادییەکانی خەڵکی ناوچەکە کورت نەکرێتەوە، کێشەکانی ئەو ناوچەیە کۆتاییان نایە.

شەهرام سوبحانی: کورد لە تەواوەتیی خۆیدا و تایبەتتر لە هەر کام لە بەشەکان لە کوێی گۆڕانکارییەکانی داهاتوو لە ناوچەدا جێ دەگرن؟

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

مستەفا شەڵماشی: بە باوەڕی من مەسەلەی کورد بەگشتی لە چەقی گۆڕانکارییەکانی داهاتوودایە. کە دەڵێم مەسەلەی کورد مەبەستم ئەوەیە مەسەلەی نەتەوەی کورد وەک گەورەترین نەتەوەی بێدەوڵەت کە هەموو تایبەتمەندییەکانی نەتەوەیەکی تێدایە و زیاتر لە پەنجا میلیۆن کەسە و نیشتمانێکی دەوڵەمەندی هەیە بە ڕووبەرێکی دوو میلیۆن کیلۆمیتری چوار گۆشەوە. بەڵام مەرجی سەرنجدان بە مەسەلەی کورد لە کاتی ئاڵوگۆڕەکان و خوڵقاندنی نەخشەیەکی سیاسی تازەدا ئەوەیە کوردیش وەک نەتەوەیەک باوەڕی بەخۆی هەبێ. بە ناوی واقیعبینی تەسلیمی ئەو دابەشکردنە نەبێ کە بەبێ ئیرادەی خۆی بەسەریدا سەپاوە و وەک یەک نەتەوە دەرکەوێ. ناوەندێکی بڕیاردانی نەتەوەیی "کۆنگرەیەک"، یا "پاڕلمانێک" پێک بێنێ. ناوەندیی ستراتیێژی نەتەوەیی دامەزرێنێ تا توێژینەوەی پێویست بکا و پلانی تایبەت بۆ چۆنیەتیی بەرەوڕووبوون لەگەڵ هەر ئاڵوگۆڕێک کە بێتە پێشەوە دارێژێ. ناوەندی ساغکردنەوەی زمانی ستانداردی کورد دامەزرێنێ و کار بۆ گەشەپێدانی زمانی ستانداردی کوردی بکا و لە ئێستاوە لەو بەشانەی کوردستاندا کە ئیدارەی خۆماڵییان هەیە کاری پێ بکرێ و لەو بەشانەش کە هیچ مافێکیان نییە، ببێتە زمانی ئەدەبی و هونەری. بناغەیەک بۆ هێزی نیشتمانی دابنێ تا پێشمەرگە بەرەو هاوئاهەنگی بڕوا و لە پێشمەرگەی حیزبەوە، ببێتە پێشمەرگەی نیشتمان و .... هتد. ئەرکی ئەو هەنگاوانەش لە قۆناغی یەکەم دەکەوێتە سەر شانی ئەو دەسەڵاتە هەرێمییانەی کورد کە تا ڕادەیەک چارەنووسی بەشێک لە کوردستانییان بەدەستەوەیە و ئەو حیزبە گەورانەی خاوەن نفووزی باشن لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا.

شەهرام سوبحانی: کورد وەک نەتەوەیەکی بێدەوڵەت بەو دوژمن و نەیارە زۆرەی هەیەتی، بەڕوونی چۆن دەتوانێ لەو تۆفان و باهۆزەی هەڵی کردووە نەک پێگەی ئێستای بپارێزێ، بەڵکوو چەند هەنگاوێکی دیکەش لە دەستەبەری ئامانجەکانی نیزیک بێتەوە؟

مستەفا شەڵماشی: لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا ئاماژەم بە چەند مەسەلەیەکی گرینگ کرد. لێرەدا بە پێویستی دەزانم میکانیزمی وەدیهاتنی ئەو ئامانجانە باس بکەم. یەکەم میکانیزم بۆ ئەوەی کورد پێگەی خۆی بپارێزێ و لەوەش زیاتر بە ئامانجە نەتەوەییەکانی بگا ئەوەیە کە لە ڕادەی کوردستاندا یەک بگرێ، لەجیاتی کوردایەتیکردن لەپێناوی حیزبایەتیدا، حیزبایەتی بکا لەپێناوی کوردایەتییدا. ئەو دووبەرەکێ و دژایەتییەی لەنێو حیزبەکاندا هەیە لە هەموو بەشەکانی کوردستان کۆتایی پێ بێ. ستراتیێژی نەتەوەیی دارێژێ و دەست هەڵگرێ لەوەی چاوی لە ناوەندی ئەو چوار وڵاتە بێ کە کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە تا بە خێری خۆیان ئاوڕێک لە کوردستان بدەنەوە. شەقامی کوردی لە هەر چوار پارچەی کوردستان بجووڵێنێ و ئینتیمای نیشتمانی لە هەموو کوردستاندا پەرە پێ بدا. گرینگی بدا بە زمان، هونەر، کولتوور و ئەدەبی کوردی و لە هەمووشی گرینگتر، یەکگرتن و یەکگرتن و یەکگرتن.

شەهرام سوبحانی: نیزیک بە دوو سەدە لە مێژووی نیزیک و هاوچەرخی کورد بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی

خەباتی کردوە و ئێستاش خەبات دەکا و هێشتا نەیتوانیوە قەوارەی سیاسی و حکوومەتی خۆی هەبێت. هۆکارەکان چین؟

مستەفا شەڵماشی: خەباتی کورد تا ئەو جێگایەی پەیوەندی هەیە بە خۆپاراستن و بەرگری لە ئاسیمیلەبووندا، سەرکەوتوو بووە. کوردستان چوار دەوری بە دوژمن گیراوە، بەردەوام پیلانی زۆر قیزەون بۆ گۆڕینی دێمۆگرافیی کوردستان و ئاسیمیلەکردنی کورد لە گۆڕێدا بووە. کورد بە خەباتەکەی هەم توانیویەتی بەشی زۆری نیشتمانەکەی بپارێزێ و هەم نەیهێشتووە بەرنامەی تواندنەوەی نەتەوەیی ڕوو بدا. بەڵام لە وەدەستهێنانی مافەکانیدا سەرەڕای وەدەستهێنانی هێندێک دەسکەوتی کاتی و هەمیشەیی وەک دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە ڕۆژهەڵات، دامەزراندنی دەسەڵاتێکی خۆیی لە باشوور و ڕۆژئاوا و سەلماندنی بوونی کورد لە باکوور، بەگشتی تا ئێستا سەرکەوتوو نەبووە. سەرنەکەوتنی خەباتی کورد زۆر هۆکاری هەن کە بەشێکیان دەرەکین و بەشی زۆریشیان نێوخۆیین. بەشە دەرەکییەکەی ئەوەیە چوار دەوڵەتی ناوچەکە کوردستانییان بەسەردا دابەش کراوە لەسەر دژایەتیکردنی کورد هەمیشە یەکن و تا لە بەشێکی کوردستاندا کورد دەرفەتێک بەدەست دێنێ مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی بەکار بێنێ، هەر چواریان هەموو ناکۆکییەکانی خۆیان وەلا دەنێن و دژی کورد یەک دەگرن و تەواوی هێزی خۆیان بەکار دێنن تا پێش بە سەرکەوتنی کورد بگرن. دووهەم شتی دەرەکی ئەوەیە وڵاتانی بڕیاردەری جیهان، چاویان لە ماف و ڕاستییەکان پۆشیوە و تەنیا بیر لە قازانجی ئابووریی خۆیان دەکەنەوە. نایانهەوێ قەرەبووی ئەو زوڵمە بۆ کورد بکەنەوە کە لە پەیمانەکانی "سایکس - پیکۆ" و "لۆزان"دا لەدژی کورد کردوویانە و نیشتمانی کوردانیان بەبێ لە بەرچاوگرتنی ئیرادە و ویستی نەتەوەی کورد دابەش کردوە. ئێستا کاتێک بیر لە کێشەکانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەکەنەوە، بەر لە هەموو شتێک قازانجی خۆیان لە چوار دەوڵەتەکەدا، "تورکیە، ئێران، عێراق و سووریە" لەبەرچاوە و پەنجا میلیۆن کورد، بە نیشتمانێکی دوو میلیۆن کیلۆمیتری چوارگۆشەوە کە لە هەموو مافێک بێبەشە، نابینن. بەڵام هۆکارە نێوخۆییەکان زۆرن، یەکنەگرتنی کورد، نەبوونی ستراتیژیی نەتەوەیی، نەبوونی هاوئاهەنگی لەنێو هێزە خەباتکارەکانی کورددا، بە جەماوەرینەکردنی خەبات، زاڵبوونی قازانجی حیزبی بەسەر قازانجی نەتەوەییدا، دژایەتیکردنی هێندێک بیر و بۆچوونی کۆمەڵایەتی، مەزهەبی و سیاسی لەگەڵ ناسیۆنالیزمی کورد و خەباتی کوردایەتی، سیاسەتێکی سەقەتی حیزبەکان و ڕێبەرانی کورد کە لەژێر دروشمی واقیعبینیدا، بانگەشە بۆ بچووککردنەوەی مافە نەتەوەییەکە دەکەن و تەسلیمی سنووری دەستکرد دەبن. هەروەها نەحاوانەوە و نەبوونی یەکتر قەبووڵکردن لە نێوان هێزەکان و تەنانەت تاکەکانی کوردیشدا، بەشێکی گرینگ لەو هۆکارانەن.

شەهرام سوبحانی: ئەو نەتەوانەی سەردەمانێک چارەنووسیان وەکوو کورد بووە، کلیلەکانی ڕزگاریی نەتەوەیی و بەدەوڵەتبوونیان چی بووە؟

مستەفا شەڵماشی: ڕاستە زۆر نەتەوەی ژێر دەستی وەک کورد تەنانەت لە سەدەی بیستەمیشدا ڕزگار بوون و سەربەخۆیی

خۆیان بەدەست هێناوە. یەکێک لە گرینگترین هۆیەکانی سەرکەوتنی ئەوان بە باوەڕی من ئەوە بووە ئەو وڵاتانەی کە پێشتر وڵاتەکانی ئەو نەتەوانەیان داگیر کردوە، یا بە جۆرێک، بە سیستەمێکی سیاسی یا بە شێوەی کۆلۆنیالی، ئەوانیان خستووەتە ژێر دەسەڵاتی خۆیان، لە باری گەشەی کۆمەڵایەتی و سیاسییەوە لە وڵاتە ژێردەستەکانی خۆیان پێشکەوتووتر بوون. چاو لە وڵاتەکانی باڵکان، ئورووپای ڕۆژهەڵات و سۆڤییەتی کۆن و تەنانەت تەیموری ڕۆژهەڵات، ئەفریقای باشوور و باشووری سودانیش بکە، ئەوان وەک کوردستان گیرۆدەی دەستی دەسەڵاتێکی لە خۆیان دواکەوتووتر نەبوون. دووهەم هۆی گرینگ ئەوەیە خەباتی هەموو ئەو نەتەوانەی بە قوربانیدانێکی زۆر کەمتر لە کورد بە ئازادی گەیشتوون، خەباتەکەیان جەماوەری بووە. لە هێندێکیاندا بە میلیۆن خەڵک ڕژاونە سەر شەقامەکان و داوای سەربەخۆییان کردوە. وەک وڵاتەکانی باڵکان. لە هێندیکی تریان زنجیرەی دەستگرتنی سەر سنوورەکانی خۆیان پێکهێناوە، وەک سێ وڵاتەکەی قەراغ دەریای باڵتیک لە یەکیەتیی سۆڤییەتی کۆندا، یا بەرەی نیشتمانییان پێکهێناوە، وەک ئەفریقای باشوور. دەیان حیزبیان نەبووە کە هەر یەک لە هەوایەک بخوێنێ و هەر لەسەرەتای هاتنە سەر شەقامەوە داوای سەربەخۆییان کردوەو ستراتێژی نەتەوەییان هەبووە.

شەهرام سوبحانی: لە خوێندنەوە گشتی و خەسارناسییە باوەکاندا هەمیشە فاکتەری دەرەکی بۆ ئەو شکست و هەرەسانە بەرجەستە کراوە. بەڵام ئاخۆ دەکرێ هەموو ئەو ناکامییانە بەوە پاساو بدرێتەوە؟

مستەفا شەڵماشی: هەر وەک لە پرسیاری پێشووتردا باسم کرد، بەهیچ شێوەیەک ناکرێ تەنیا فاکتەری دەرەکی بکرێتە هۆکار بۆ سەرنەکەوتنی خەباتی نەتەوەی کورد. تەنانەت لەوەش زۆرتر، بە بۆچوونی من شوێنکاری فاکتەرە نێوخۆییەکان تەنانەت لە فاکتەرە دەرەکییەکانیش گەورەتر بووە. هیچ نەتەوەیەکی ژێردەست ناتوانێ چاوەڕوان بێ دژایەتی لەگەڵ وەدەستهێنانی مافە ڕەواکانییدا ناکرێ. خۆ ئەگەر وا بوایە هەر لە سەرەتاوە ئازاد دەبوو. بۆیە ژێردەستە، چونکە هێزێک هەیە دەیهەوێ مافەکانی لێ زەوت بکا و نیشتمانەکەی داگیر بکا، کەواتە دوژمنی هەیە و لە دوژمنیش چاوەڕوان ناکرێ کە دژایەتی نەکا. چاوەڕوانییەکی زیادیە ئەگەر پێت وابێ هەروا لە خۆڕا دەستت لێ هەڵدەگرن و لێدەگەڕێن خێروبێری وڵاتەکەت بۆ خۆت بێ. ئەوان بەدرێژایی سەدان ساڵ هەموو سامانەکانی وڵاتی تۆیان تاڵان کردوە. ئەویش وڵاتێکی لە هەموو بارێکەوە دەوڵەمەند و جوانی وەک کوردستان. داگیرکەرانی کوردستان چۆن هەروا بەئاسانی دەستی لێ هەڵدەگرن، یا بە وتوویژ و ڕوونکردنەوە وەک هێندێک لە ڕێبەرانی کورد چاوەڕوانییان هەیە مافەکانت قەبووڵ دەکەن؟ ئێستا بەکردەوە دەبینین کە لە سەدەی بیست و یەکیشدا ئامادە نین بوونی تۆ وەک نەتەوەش قەبووڵ بکەن، جا چ بگا بەوەی کە مافەکانت بسەلمێنن. کەواتە بەشی زۆری هۆیەکانی سەرکەوتنت دەبێ بۆ خۆت بیانخوڵقێنی. ئەوەش بەو شتانە دەکرێ کە لە سەرەوە باسمان کرد. بۆیە بە بۆچوونی من هۆی نەگۆڕانی فاکتەرە دەرەکییەکانیش کە تا ئێستا هەر بە زیانی کورد بوون خەتای خۆمانە. ئێمە دەبێ بەر لە هەموو شتێک هەوڵ بدەین هێزێک بین کە حیسابمان بۆ بکرێ. تەنانەت ئەگەر پێشمان وایە بە

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

وتـووێژ لەگەڵ نەیارانمـان لە ناوەنـدی چـوار وڵاتەکە دەکـرێ مەسـەلەکەمان چارەسـەر بکەیـن، دەبـێ بەر لە وتـووێژ هێزەکانمان یەک بخەین. یەکگرتوو بین و یەک گوتارمان هەبێ. خەڵکەکەمان بێنینە سەر شەقام، بە جۆرێک کە هەموو کەس لەوە تێ بگا کە ئەوەی داوای دەکەین، تەنیا داوای یەک حیزب یا چەند حیزب نییە، بەڵکوو داوای هەموو خەڵکی کوردستانە. جا ئەو کاتە ڕەنگە گوێ لە قسەکانمان بگیرێ و دانیشتن و وتووێژ بە ئەنجام بگا.

شەهرام سوبحانی: ئایا بەڕێزیشتان پێتان وایە کە دۆخ و چارەنووسی هەرکام لە بەشەکان بەپێی تایبەتمەندیی خۆیانەوە جیاوازە، یان دەکرێ لەسەر بنەمای وێژمانێکی کوردستانداگر و میکانیزم و گرێبەستێکی نەتەوەیی کورد ببێتە فاکتەرێک لە ئاراستەدان بە هاوکێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەراست، ئەوەندەی پێوەندیی بە پرسی کورد و جوغرافیای کوردستانەوە هەیە.

مستەفا شەڵماشی: دیارە ئەوەی کە هەر کام لە بەشەکانی کوردستان هێندێک تایبەتمەندی خۆیان هەیە نکۆڵی لێ ناکرێ. بەڵام مەسـەلەی سـەرەکی و ڕاسـتییە گەورەکە ئەوەیە کە کـورد یەک نەتەوەیە و کوردسـتان یەک وڵاتە. هـیچ گومـان لەوەدا نییە چارەنووسـی هەمـوو نەتەوەی کورد بە یەکەوە بەسـتراوە، هەر وەک لە بەرامبەر بـوون و مـاف و چارەنووسـی نەتەوەی کوردیشدا، هەر چوار وڵاتەکەی کە کوردستانییان بە سەردا دابەش کراوە، یەک هەڵوێستییان هەیە. بەڵگەش ئەوەیەکە ئەو چوار وڵاتە تەنیا دژی دابینکردنی ماف و چارەنووسی ئەو بەشە لە کوردستان نین کە وەبەر خۆیان کەوتوە، بەڵکوو لە هەر بەشێکی کوردسـتاندا بـاس لە چـارەنووس ومـافی نەتەوەی کـورد بکـرێ ئەوان دژبەرن. کاتێـک لە باشـووری کوردسـتان ڕێفراندۆمی سەربەخۆیی کرا، ڕەگی ملی کار بەدەستانی هەر چوار وڵاتەکە "ئێران، تورکیە، عێراق و سووریە" هەستا و یەک دەنگ لە دژی ڕێفڕاندۆم ڕاوەستان. تـا ئێستاش لە هەموو مەسـەلەکانی پەیوەنـدیدار بە نەتەوەی کـوردەوە دوژمنەکـانی کـورد یەک هەڵوێسـتییان هەبـووە. بـۆیە بە بـاوەڕی مـن چارەنووسـی هەمـوو نەتەوەی کـورد بە یەکەوە بەسـتراوە و خـۆ فریـودانە ئەگەر بڵێین دەتوانین لە بەشێک لە کوردستاندا بە مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد بگەیـن و چوار دەوریشمان ئەوەمان بۆ پەسند بکەن و وەک دراوسێیەکی ئاسایی ڕەفتارمان لەگەڵ بکەن. دیـارە ڕەنگە بکرێ لە بەشێک لە کوردسـتاندا لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی ڕێککەوتـن بکرێ و بەو مەرجەی کە هیچ خەتەری جیـابوونەوەی کورد لە گۆڕێـدا نەبـێ، هێنـدێک مافی کولتووری و ئیداری دابین بکرێ، بەڵام ئەوەش پەیوەنـدی هەیە بە هـاو کێشـەی هێـزەوەو زۆرتـر لە ڕووی ناچـارییەوە قەبـووڵ دەکـرێ و هەر کـات بـزانن هاوکێشـەی هێـز بە قـازانجی ئەوان گـۆڕاوە، بەرە بەرە هەوڵ دەدەن ئەو مافـانەی قەبووڵیان کردوە وەری بگرنەوە. هەر وەک لە باشووری کوردستان هەر ئێستا ئەو ڕەوتە لە گۆڕێدایە. ئەوەی جێگای داخە تـا ئێسـتا ستراتێژیی خەبـاتی حیـزبە کوردسـتانییەکان ڕاست لە سەر ئەو ئیمکـانە کەمەی مافەکـان دامەزراوە و تـا ئێسـتا قوربانییەکی زۆر دراوە بۆ وەدیهێنانی لانیکەمی مافەکان بۆ هەر بەشەی کوردستان لە چوارچێوەی ئەو وڵاتەدا کە ئەو بەشە لە کوردستانی وەبەر کەوتوە. کە وەک دەبینین دەسکەوتەکانمان بەهیچ شێوەیەک هاوسەنگ نین لەگەڵ ئەو خەبـاتە دژوارەی کە بەڕێوە چووە لە هەر بەشەی کوردستان. کەواتە سـەرەڕای ئەوەی کە هەر بەشـەی کوردسـتان پێویسـتە لە چوارچێوەی ئەو

وڵاتەدا کە تێیدا دەژی خەبات بکا بۆ باشترکردنی ژیان و گوزەران و بەدەستهێنانی مافە ڕەواکانی خۆی، پێویستە لەگەڵ بەشەکانی دیکەی کوردستانیش لە سەر بنەمای وێژمانێکی نەتەوەیی هەوڵ بدا بۆ پەسندکردنی میکانیزم و گرێبەستێکی نەتەوەیی کە ببێتە هۆی پێکهێنانی ناوەندێکی نەتەوەیی کە بتوانێ نوێنەرایەتی هەموو نەتەوەی کورد بکا. بەتایبەت لە ئەگەری هاتنەئارای هەر ئاڵوگۆڕێکی سیاسی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا نەتەوەی کورد پێویستە یەک نوێنەرایەتی و یەک وێژمانی هەبێ.

شەهرام سوبحانی: دەمانەوێ ڕای جەنابتان لەبارەی پرسی سیاسی و نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش، بەتایبەت دوای سەرهەڵدانی شۆڕشی ژینا و هەڵسەنگاندنی ئێوە لەو پێوەندییەدا بزانین .

مستەفا شەڵماشی: کورد لە شۆڕشی ژینادا نەخشی سەرەکی و لە سەرەتادا نەخشی ڕێبەرایەتیی ئەو جووڵانەوەیەی هەبوو. لەڕاستیدا ئەو شۆڕشە لە کوردستانەوە سەری هەڵدا و گەشەی کرد و لە کوردستانەوە دروشمە سەرەکییەکەی "ژن، ژیان، ئازادی" بۆ درا. زۆر باشیش توانی پەیوەندی بگرێ بە هەموو نەتەوەکانی ئێرانەوە و دروشمەکەی هێندە گونجاو بوو کە زۆر زوو سەرانسەی ئێرانی داگرت و تەنانەت بوو بە دروشمێکی جیهانییش. دروشمی "کوردستان، کوردستان چشم و چراغ ایران" بەڵگە بوو بۆ ئەوەی بیسەلمێنێ شۆڕشی ژینا لە کوردستانەوە هەڵقوڵاوە و گەشەی کردوە. پێویستە ئاماژە بەوەش بکەم کە لە سەرەتادا ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بە هاوکاریی حیزبە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئەو ناوەندە ڕۆڵێکی زۆر باشی گێڕا و نەخشی سەرەکیی هەبوو لە پەرەگرتنی شۆڕشی ژینادا. بەڵام بەداخەوە لە دوای ماوەیەک ئەو یەکگرتووییە نەما، دیسان حیزب، حیزبێنە و هەوڵدان بۆ خۆ دەرخستن و چنینەوەی بەرهەم بۆ حیزب و کەسایەتی تایبەتی دەستی پێ کرد و دژبەرانی کوردیش چ لە نێوخۆی دەسەڵات لە ئێران و چ لە نێو بەناو ئۆپۆزیسیۆندا دەستیان تێوەردا و توانییان لەو ڕۆڵە گرینگەی کورد بەدەستی هێنابوو کەم بکەنەوە. ئەویش بەهۆی هەوڵدان بۆ درزخستنە نێو یەکیەتیی کورد بەگشتی و بە تایبەتی نێو ناوەندی هاوکاری، کە بەداخەوە تێیدا سەرکەوتوو بوون و ڕۆڵی کوردییان زۆر لاواز کرد. بەتایبەت لەنێو ئۆپۆزیسیۆندا لایەنگرانی سەڵتەنەت و ڕەزا پەهلەوی بە وەڕێخستنی هێندێک شانۆی ئاڵتێرناتیڤسازی و بە ڕاکێشانی سەرنجی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕ و چەند کەسایەتییەکی میدیایی و هونەری و مافی مرۆڤی توانییان درز بخەنە نێو ڕیزەکانی ئۆپۆزیسیۆن و بەگشتی و ناوەندی هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەتایبەتی و، زەربەیەکی کارا لە شۆڕشی ژینا بدەن و هەر لەو کاتەشدا ڕۆڵی کورد لاواز بکەن. ئەوەی جێگای داخ بوو بەشداریی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕ بوو لەو شانۆیەدا و دیارە پێویستە ئەوەش بڵێم هێزە کوردستانییەکان، بەتایبەتی ناوەندی هاوکاری و بە تایبەتیتر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران زۆر لاواز جووڵانەوە لە هەوڵدان بۆ پێکهێنانی ئاڵتێرناتیڤێک لە هێزەکانی سەر بە نەتەوەکانی ئێران و حیزب و ڕێکخراوە دێموکراتیە سەرانسەرییەکاندا. چونکە گومان لەوەدا نییە کە لە سەرەتادا کوردستان دەیتوانی ببێتە پێشەنگی ئاڵتێرناتیڤسازی و بەجۆرێک لە سەرانسەری ئێران قەبووڵ کرابوو کە هەر

بەشی یەکەم: وتووێژەکان

پلاتفۆرمێکی هێنا بایە ئاراوە سەرنجی بەشێکی زۆر لە ئۆپۆزیسیۆنی بۆ لای خۆی ڕادەکێشا. بەداخەوە دەبێ بڵێم کورد بە گشتی زۆر خەباتکارە و بە پشوو درێژی دەتوانێ درێژە بە تێکۆشان بدا، بەڵام کە دەگاتە بەڕێوەبەری و بەدەستەوە گرتنی ڕۆڵی گەورە و پلانی کەلان، دەستەوەستان دەبێ و باوەڕ بەخۆبوونی دادەبەزێ. ئەوەش تا ئێستا زیانی زۆر گەورەی پێ گەیاندوە.

شەهرام سوبحانی: ئەگەر شتێکی نەگوتراو مابێ و باسکردنەکەی بە پێویست بزانن، تکایە بفەرموون.

مستەفا شەڵماشی: زۆر شت گوترا، تەنیا دەمهەوێ چەند شتێکی گرینگ دووبارە بکەمەوە. سەرکەوتن لە یەکگرتن‌دایە. لە باوەڕبەخۆبوون و ساغبوونەوەی فکری‌دایە. لە گرینگیدان بە ڕێکخراو و بە کادری لێهاتوو و خاوەن تاقیکردنەوە و باوەڕ پێکردن و دەسەڵاتدان بە لاوی تێکۆشەر و لێهاتوودایە. سەرکەوتن لە بە جەماوەری‌کردنی خەبات، نەتەوەسازی و گرینگیدان بە چاند، کولتوور، فەرهەنگ، پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی، پەرەپێدانی ئینتیمانی نیشتمانی ونەتەوەیی‌دایە. سەرکەوتن لە خۆ بەهێز کردن، دانانی بناغەی ئابووری، ساغبوونەوەی ستراتێژی و دانانی دامەزراوەی نەتەوەیی دایە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٧ی ڕێبەندانی ٢٧٢٣

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

جۆزەردانی ٢٧٢٦ی کوردی = جوونی ٢٠٢٦ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هاوڕێ مستەفا شڵماشی بۆ ئامادەکردنی وتووێژو لێداونەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی